T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN TUTUMLARI: DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Atiye Pınar ATEŞ
14920002

Danışman
Doç.Dr. Naciye YILDIZ

Diyarbakır 2017

T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN TUTUMLARI: DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Atiye Pınar ATEŞ
14920002

Danışman
Doç.Dr. Naciye YILDIZ

Diyarbakır 2017

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolleri ve Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumları: Dicle Üniversitesi Örneği" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

□ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

□ Tezim sadece Dicle Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

□ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

12/07/2017

Atiye Pınar ATEŞ

KABUL VE ONAY

Atiye Pınar ATEŞ tarafından hazırlanan "Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolleri ve Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumları: Dicle Üniversitesi Örneği" adındaki çalışma, 20/06/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından Sosyoloji Anabilim Dalı**, YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Rüstem ERKAN

Doç. Dr. Naciye YILDIZ

Yrd. Doç.Dr. Yusuf ARSLAN

ÖNSÖZ

Araştırma üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ve kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek, eğitimlerinin gerekli görülen yönlerde desteklenmesinin öneminin vurgulanması amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın giriş bölümünde problem durumu tartışılmıştır. Birinci bölümde; ilgili kavram, kuramlar ve literatür taramasına, ikinci bölümde araştırmanın yapılması sürecinde takip edilen yöntem ile igili bilgiler paylaşılmış, üçüncü bölümde araştırma sonuçları ile yorumlarına, son bölümde ise sonuç ve değerlendirmeye yer verilmiştir.

Çalışmanın bütün aşamalarında yardımını, desteğini esirgemeyen değerli hocam, Doç. Dr. Naciye YILDIZ'a, çalışmalarımda bana yardımcı olan Arş. Gör. Mehmet DEMİRKOL'a bin bir teşekkürü borç bilirim. Verilerin toplanmasında samimi cevaplarıyla araştırmaya katkı sağlayan çeşitli fakültelerdeki örneklem öğrencilerine çok teşekkür ederim, onlar olmasaydı araştırma olmazdı.

Ayrıca bu araştırmanın konusunu belirlememde zorluk çekmememe ve çocukluğumdan beri erkeklere uygulanan pozitif ayrımcılığa milyonlarca kere şahit olmama sebep olan akraba çevreme, topluma teşekkür ederim. Tüm bunlara rağmen çekirdek ailem içerisinde beni hep destekleyen sevgili annem Hafize ÖZDEMİR'e, kardeşim Hüseyin ZÜMRÜT'e, kurallarımla ve eşiti olarak benim özgür bir kadın olarak varolmama destek olan biricik eşim Emre Cihan ATEŞ'e sonsuz minnettarım.

Bu çalışmam toplumda yer bulmaya çalışan, güvenini kaybetmiş, içindeki ışığın farkına henüz varamamış, evlere kapatılmış, kapasiteleri yok sayılmış, sindirilmiş, her türlü şiddet mağduru, kadın kardeşlerimin zihinlerinde küçükte olsa bir kıvılcım yakabilir umarım.

Atiye Pınar ATEŞ
Diyarbakır 2017

ÖZET

Toplumumuzda yaygın bir sorun olarak ortaya çıkan, kadına yönelik şiddeti etkileyen toplumsal cinsiyet tutumları ve bazı sosyodemografik değişkenlerin mevcut olduğu tahmin edilmektedir. Bu araştırma üniversite öğrencilerinin kadına yönelik şiddet ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını ve bu tutumlara etki eden faktörleri belirlemek amacıyla kesitsel olarak yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Dicle Üniversitesinin Ziya Gökalp Eğitim, Tıp, Hukuk, İlahiyat, Edebiyat Fakültelerinde son sınıf öğrencisi olan 404 kadın ve erkek üniversite öğrencisi oluşturmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları cinsiyet, ailenin ortalama aylık gelir durumu, anne-baba eğitim düzeyleri, anne-baba çalışma, aile içi şiddete maruz kalma, anne babanın akrabalık durumu, aile içi şiddete şahit olma durumu, doğum yeri, okunulan lise, okunan fakülte, kardeş sayısı, kadına yönelik şiddet türlerine ilişkin farkındalıkları, ailenin şiddete yönelik tahmin edilen tutumu gibi çeşitli değişkenler açısından ele alınmıştır. Veri toplama aracı olarak, "Sosyodemografik Bilgi Formu", literatür taraması sonucu ulaşılmış Kanbay, Işık, Yavuzaslan, Keleş tarafından (2012) daha önce kullanılmış olan kadına yönelik şiddet ile ilgili tutumları içeren ve 19 sorudan oluşan bir anket formu "Kadına Yönelik Şiddet Tutum Anketi", Zeyneloğlu (2008) tarafından geliştirilen "Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği" (TCRTÖ) ve oluşturulan bazı tutum cümleleri kullanılmıştır. Anket formu katılımcılara 1-12 Aralık 2015 tarihleri arasında uygulanmış, veriler SPSS for Windows 16.0 (Statistical Package for Social Sciences) bilgisayar programında; ortalama, standart sapma ile yüzdelik sayılar, Ki-kare, Fisher's Exact, Speraman's Rho, Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U testi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda kadına yönelik şiddet ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Cinsiyet, fakülte, kardeş sayısı, toplumsal cinsiyet dersi alma, kız çocuğu tercihi, toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik şiddet tutumlarıyla ilişkili bulunmuştur. Ayrıca aile içi şiddete maruz kalma, ebeveynler arası şiddete tanıklık, aile içi şiddet uygulama ile ailenin kadına yönelik şiddete yönelik algılanan tepkilerinin birbirleriyle ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler

Toplumsal cinsiyet rolü**,** şiddet, kadına yönelik şiddet, üniversite öğrencileri

ABSTRACT

It is predicted that there are gender attitudes and some socio-demographic variables that affect violence against women, which is a common issue in our society. This study was conducted cross-sectionally in order to determine the attitudes of university students towards violence against women and gender roles and the factors that affect these attitudes. The sample of the research consists of 404 male and female university students who are senior students at Dicle University's Ziya Gökalp Education, Medical, Law, Theology and Literature Schools.

University students' attitudes towards violence against women and gender roles are examined in terms of various variables such as gender, average monthly income level of the family, education level of parents, working status of parents, exposure to domestic violence, kinship status of parents, witnessing domestic violence, place of birth, high school, faculty, number of siblings, awareness for types of violence against women, estimated attitude of the family towards violence. As the data collection tool, "Sociodemographic Information Form", "Questionnaire on Attitude Towards Violence Against Women" which is a questionnaire form consisting of 19 questions, including attitudes towards violence against women previously used by Kanbay, Işık, Yavuzaslan, Keleş (2012), which was reached as a result of literature survey, "Gender Roles Attitude Scale" developed by Zeyneloglu (2008) (TCRTÖ) and some attitude statements were used. The questionnaire form was applied to the participants between December 1-12, 2015 and data were assessed by using the mean, standard deviation, and percentile

numbers; Ki-kare, Fisher's Exact, Speraman's Rho, Kruskal-Wallis and Mann-Whitney U test on SPSS for Windows 16.0 (Statistical Package for Social Sciences) computer software.

As a result of the research, it was found that there is a meaningful relationship between violence against women and attitudes towards gender roles. Gender, faculty, the number of siblings, taking gender-related courses, preference for daughter, gender mainstreaming are found to be related to violence attitudes towards women. It was also found that perceived reactions to exposure to domestic violence, witnessing domestic violence and doing domestic violence are related to perceived reaction of a family for violence against women.

Key Words

Gender role, violence, violence against women, university students

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ ..... **I**

ÖZET ..... **III**

ABSTRACT ..... **V**

İÇİNDEKİLER ..... **VII**

TABLO LİSTESİ ..... **IX**

KISALTMALAR ..... **XII**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM **6**

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE **6**

1.1. ŞİDDET KAVRAMININ TANIMI VE ŞİDDET KURAMLARI 6

1.1.1. Şiddet Kuramları 9

1.1.2. Kadına Yönelik ve Aile İçi Şiddet Türleri 30

1.1.3. Kadına Yönelik Şiddet Araştırmaları 37

1.2. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAM VE KURAMLARI 45

1.2.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kavramlar 46

1.2.2. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğini Açıklayan Kuramlar 53

1.2.3. Kadına Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumları İle İlgili Araştırmalar 72

İKİNCİ BÖLÜM 92

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİĞİ 92

2.1. KONU 92

2.2. AMAÇ 93

2.3. VARSAYIMLAR 94

2.4. EVREN VE ÖRNEKLEM 95

2.5.TEKNIK 97

2.5.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu 100

2.5.2. Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği (TCRTÖ) 100

2.5.3. Kadına Yönelik Şiddet Tutum Anketi (KYŞTA) 100

2.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI 101

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 102

ARAŞTIRMANIN BULGULARI 102

3.1. SOSYO-DEMOGRAFIK ÖZELLIKLER 102

3.2. ÖĞRENCILERIN KADINA YÖNELIK ŞIDDET ALGILARI 118

3.3. KADINA YÖNELIK VE AILE İÇI ŞIDDET İLE DAHA ÖNCEKI TANIŞIKLIK 134

3.4. İLIŞKISEL İNCELEMELER 158

SONUÇ 182

KAYNAKÇA 195

EKLER 213

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1: Fakültelere Göre Cinsiyetler.....104
Tablo 2:Yaş.....104
Tablo 3: Kardeş Sayıları.....105
Tablo 4: Doğum Yerleri.....106
Tablo 5: Medeni Hal.....107
Tablo 6: İlköğretimi Bitirinceye Kadar En Uzun Yaşanılan Yerleşim Yeri.....107
Tablo 7: Mezun Olunan Lise.....108
Tablo 8: Yaşanılan Yer.....109
Tablo 9: Öğrencilerin Çalışma Durumu.....110
Tablo 10: Ailelerin Geliri*.....111
Tablo 11: Aile Tipleri.....112
Tablo 12: Ebeveynlerin Birliktelikleri.....112
Tablo 13: Ebeveynlerde Akraba Evlilikleri.....113
Tablo 14: Anne Öğrenimi.....113
Tablo 15: Baba Öğrenimi.....115
Tablo 16: Anne Çalışma Durumu.....116
Tablo 17: Baba Çalışma Durumu.....117
Tablo 18: Cinsiyetlere Göre KYŞ Olarak Değerlendirilen İfadelerin Dağılımı.....118
Tablo 19: Fakültelere Göre Sözlü Şiddet Algısı.....124

Tablo 20: Fakültelere Göre Ekonomik Şiddet Algısı.....126
Tablo 21: Fakültelere Göre Fiziksel Şiddet Algısı 129
Table 22: Fakültelere Göre Sözlü Şiddet Algısı 132
Tablo 23: Fakültelere Göre Toplumsal Cinsiyet Dersi Alma.....134
Tablo 24: Cinsiyetlere Göre Aile İçi Şiddete Maruz Kalma 135
Tablo 25: Cinsiyetlere Göre Aile İçi Şiddet Aktörleri 137
Tablo 26: Cinsiyetlere Göre Aile İçi Şiddete Uğrama Nedenlerine İlişkin Algı.....140
Tablo 27: Cinsiyetlere Göre Aile İçi Şiddete Karşı Yapılan Başvurular....142
Tablo 28: Cinsiyetlere Göre Aile İçi Şiddet Mağdurlarının Yardım Alamama Nedenleri 143
Tablo 29: Cinsiyetlere Göre Aile İçi Şiddet Uygulama.....146
Tablo 30: Cinsiyetlere Göre Aile İçi Şiddet Uygulama Sıklığı.....149
Tablo 31: Cinsiyetlere Göre Şiddeti Çözüm Olarak Görme.....150
Tablo 32: Cinsiyetlere Göre KYŞ Aktörlerini Haklı Görme 151
Tablo 33: Cinsiyetler ve Kadın Sığınma Evleri.....155
Tablo 34: Cinsiyetlere Göre KYŞ Türlerinin Önem Sıralaması.....156
Tablo 35: Cinsiyetler ve KYŞTA Boyutları.....159
Tablo 36: Cinsiyetler ve TCRTÖ Boyutları.....160
Tablo 37: En Uzun Süre Yaşanılan Yere Göre KYŞTA ve TCRTÖ.....162
Tablo 38: Yaşa Göre KYŞTA ve TCRTÖ.....163
Tablo 39: Kardeş Sayılarına Göre KYŞTA ve TCRTÖ.....164
Tablo 40: Cinsiyetlere Göre KYŞTA ve TCRTÖ.....165
Tablo 41: Fakültelere Göre KYŞTA ve TCRTÖ 166
Tablo 42: Aile Tiplerine Göre KYŞTA ve TCRTÖ 167
Tablo 43: Ebeveyn Birlikteliklerine Göre KYŞTA ve TCRTÖ.....168
Tablo 44: Ailenin Ortalama Aylık Gelirine Göre KYŞTA ve TCRTÖ.....169
Tablo 45: Anne Eğitimine Göre KYŞTA ve TCRTÖ 169
Tablo 46: Baba Eğitimine Göre KYŞTA ve TCRTÖ.....171

Tablo 47: Annelerin Çalışmasına Göre KYŞTA ve TCRTÖ 172
Tablo 48: Babaların Çalışmasına Göre KYŞTA ve TCRTÖ 172
Tablo 49: Şiddete Maruz Kalmaya Göre KYŞTA ve TCRTÖ 173
Tablo 50: Ebeveynlerin Akrabalık Durumuna Göre KYŞTA ve TCRTÖ . 173
Table 51: Toplumsal Cinsiyet Dersi Almaya Göre KYŞTA ve TCRTÖ 174
Tablo 52: Kız Çocuğuna Sahip Olma İsteğine Göre KYŞTA ve TCRTÖ .. 175
Tablo 53: Annenin Öğrenimi ve Şiddet Görebilecek Kadınların Ekonomik Durumu 176
Tablo 54: Ailelerin KYŞ Tutumları ve Ebeveynleri Arasında Şiddete Tanıklık 177
Tablo 55: Ailelerin KYŞ Tutumları ve Şiddete Maruz Kalma 178
Tablo 56: Şiddete Maruz Kalma ve Şiddet Uygulama 179
Table 57: Ebeveynler Arasında Şiddete Tanıklık ve Şiddete Maruz Kalma 179
Tablo 58: Şiddet Uygulama ve Ailelerin KYŞ Tutumları 180
Tablo 59: Ebeveynler Arasında Şiddete Tanıklık ve Şiddet Uygulama 181

KISALTMALAR

DSÖ Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)
DÜ Dicle Üniversitesi
Fak. Fakülte
FRA Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (European Union Agency For Fundamental Rights)
KAGİDER Türkiye Kadın Girişimciler Derneği
KSGM Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
KYŞ Kadına Yönelik Şiddet
KYŞTA Kadına Yönelik Şiddet Tutum Anketi
S. Sayı
SPSS Statistical Package for Social Sciences
TCK Türk Ceza Kanunu
TCR Toplumsal Cinsiyet Rolleri
TCRTÖ Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği
TNSA Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması
TÜİK Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme)
UNİCEF Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations İnternational Children's Emergency Fund)
> Büyüktür
< Küçüktür
= Eşittir

GİRİŞ

İnsanlık tarihiyle birlikte ortaya çıkmış olan şiddet olgusu, pek çok sorunların, çatışmaların sebebi ya da sonucu olarak gündeme gelmektedir. Şiddet birçok bireysel ve toplumsal öğe ile birlikte karmaşık bir yapı ortaya koyabilen; bu nedenle tanımlanması, ortaya çıkarılması güçleşen bir olgudur.

Şiddet kendisini çok farklı biçimlerde gösterebilir. Bu nedenle günümüzde şiddetin yol açtığı olumsuz durumlarla gerek bireysel ve gerekse toplumsal boyutta sık sık karşılaşabiliriz. Bu çerçevede şiddeti kısaca insanlara baskı ve güç uygulayarak, onlara ruhsal ve bedensel açıdan zarar verilmesine neden olan bireysel ve toplumsal hareketler bütünü olarak tanımlamak mümkündür.

Kadına yönelik şiddet (KYŞ) ise günümüzde şiddetin en yaygın görülen şekillerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tür şiddetin dünyada çok yaygın olduğu, uygulayıcılarının çoğunluk olarak erkekler, kurbanlarının ise kadınlar olduğu bilinmektedir. KYŞ; fiziksel, sözel, cinsel veya ekonomik yollarla kurbana zarar verebilir. Kadına karşı uygulanan şiddet türlerinde kültürel farklılıklar rol oynayabilir. Ancak farklı ülkelerde yapılan araştırmalar, kadına yönelik şiddetin türü ve tanımı ne olursa olsun her ülkede şiddete maruz kalan kadınların yüksek kaygı oranı, depresyon, güvensizlik, intihar girişimleri, hipervijilans, kabus görme, alkolizm, bedensel rahatsızlıklar ve tramva sonrası strese bağlı psikolojik rahatsızlıklar gibi benzer sıkıntılar yaşadıklarını göstermektedir (Demir, 2000; Yardım, 2001).

Cinsiyet (Sex) kadın veya erkek olarak gösterdiğimiz fizyolojik, genetik, biyolojik özelliklerin tamamıdır. Toplumsal cinsiyet (Gender) kavramı ise toplumun ve kültürün kadın ya da erkek olmaya yüklediği, onlardan beklediği davranış, düşünüş biçimleriyle ilgili normları içermektedir. Kısacası "Kadın" ve "Erkek" cinsiyet türleri olarak tanımlanırken; toplumsal cinsiyet, "Feminen" (Kadınsı) ve "Maskülen" (Erkeksi) olarak kategorize edilebilen psikososyal özellikler olarak değerlendirilmektedir.

Pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de kadınlar, cinsiyetlere özgü belirlenen rol kalıpları nedeniyle eğitim ile ekonomik kaynaklardan eşit şekilde faydalanamamakta ve toplum hayatında istedikleri statüye gelememektedir. Bu durum da beraberinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini getirmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı ile kadınların ve erkeklerin aynılaştırılmaları değil, her iki cinsiyetin hak, sorumluluk ile kendilerine tanınan toplumsal fırsatların, kadın-erkek olarak dünyaya gelmelerine bağlı olmaması gerekliliği ifade edilmektedir.

Toplumun ve bireylerin kültürel değerleri üzerine şekillenen kadına yönelik şiddet algısı, toplumun şiddet kullanımını meşru gördüğü bir amaç için gündeme geldiğinde anlaşılması daha da zor hale dönüşebilmektedir. Meşru görülen şiddet, birçok toplumda kadına yönelik şiddetin kabul edilebilir bir davranış olarak algılanmasına ve evliliğin sıradan bir özelliği olarak görülmesine sebep olmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rolleri (TCR) ile kadına yönelik erkek şiddeti arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmekte ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin artmasıyla, şiddet türlerinin görülme sıklığının da doğru orantılı şekilde arttığı kabul edilmektedir (Uluocak ve diğ., 2014: 8). Bir cinsiyetin diğerinden gördüğü belirgin şiddet nedeniyle, toplumsal cinsiyet ve cinsiyet kavramlarının anlamlarının, farklılıklarının anlaşılması önem kazanmaktadır.

Toplumun yapı taşı olarak aile, şüphesiz toplumsal cinsiyet rol tutumlarıyla birlikte, şiddetin öğrenilmesine, uygulanmasına ve şiddete yönelik tutum oluşturulmasına kaynaklık eder. Bu konuda yapılan birçok çalışmada önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Bu araştırmalarda, şiddete maruz kalan veya tanık olan çocukların şiddet gösterme eğiliminde

oldukları ve bu çocukların yetişkinlikte şiddet uygulayan kişi olabildikleri (Ayan, 2007; Gomez, 2011; Fang ve Corso, 2007), eşe şiddet gösterme ile çocukluk döneminde şiddete maruz kalma arasında güçlü bir bağ olabileceği, eşine ve çocuğuna şiddet uygulayan yetişkinlerin çocukluk çağında şiddet görme öyküsünün yüksek olduğu belirlenmiştir(Gomez, 2011). Daha çok şiddet görenler değil, daha çok şiddete tanık olanlar şiddet uygulamaktadır (Osofsky, 1995; Vahip, 2002). Çocukluk çağında şiddetle tanışıklık, yetişkinlikte şiddet uygulama ve mağduriyeti için önemli bir belirleyicidir (Gomez,2011). Şiddet, başkalarına ya da kişinin kendisine yönelik olabilir. Genel anlamda, şiddet döngüsü olarak tanımlayabileceğimiz bu olaylar, şiddet içermeyen bir ortamda toplumsallaşmanın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Sanayileşmiş ülkelerdeki pek çok genç insan, üniversite döneminde aşk, iş ve dünya görüşü gibi konularda yaşamlarında temel değişikliklere neden olacak seçimlerde bulunmaktadırlar. Bu nedenle 18-25 yaş arası dönem hem ergenlikten, hem de yetişkinlikten farklıdır ve bu dönemdeki bireylerin kendilerine özgü özellikleri vardır. Bu dönemi son on yıldır "Beliren Yetişkinlik" olarak tanımlayan kaynaklar mevcuttur (Arnett, 2000). Beliren yetişkinliğin yeni bir gelişimsel dönem olarak öne sürülmesi, araştırmacıları bu dönemi gelişimsel ve kuramsal olarak araştırmaya yöneltmektedir. Beliren yetişkinlik dönemi yalnızca bir geçiş dönemi olarak değil, aynı zamanda yaşam evreleri arasında ayrı bir dönem olarak öne sürülmüştür. Beliren yetişkinlik; kısaca bireyin kendine odaklandığı, kendini arada hissettiği, kimliğini keşfettiği, olasılıkları deneyimlediği ve değişiklikler yaşadığı bir dönemdir. Ayrıca 18-25 arası yaşlar çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak biyolojik, psikolojik ve toplumsal gelişmelerle bireyi sosyal olgunluğa hazırlayan önemli bir dönemdir. Beliren yetişkinler genel dünya görüşü ve bununla ilgili konularda (politika, din, vb.) arayış içerisindedirler (Arnett ve Jensen, 2002). Bu dönemde, ne çocukluğun bağımlılığı tamamen bırakılmıştır; ne de yetişkin sorumluluğu tümüyle kabul edilmiştir. Bu dönemde, karar verilmemiş pek çok seçenek vardır ve geleceğe ilişkin çok az şey netleşmiştir. Özellikle üniversite dönemi, bu tür alanlardaki arayış için ideal bir ortam sunmaktadır. Beliren yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencileri, ailenin belirlediği sosyal ortamların dışına çıkarak

ve farklı dünya görüşleriyle tanışarak kim olduklarını, hayattan ne istediklerini ve beklediklerini, kendi becerilerini ve sınırlılıklarını keşfetmeye çalıştıkları bir kimlik arayışı dönemine girerler (Arnett, 2007). Dolayısıyla aile, arkadaş ilişkileri, çalışma, öğrenim devresi ve boş zamanları değerlendirme çabaları gencin kişiliğini, hayata bakış açısını şekillendiren önemli değişkenler halini alır (Demir, 1999). Özel anlamda bu geçiş dönemi, gençlerin toplumsal cinsiyet rollerine, şiddete ve kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarını da etkilemektedir. Bu bağlamda üniversite öğrencileri, genç insan popülasyonu içinde özgün bir konuma sahiptir.

Ülkemizde üniversite öğrencileriyle toplumsal cinsiyet ve şiddet/kadına yönelik şiddetle ilgili olarak çalışmalar yapılmıştır: Arı Hareketi ve KAGİDER tarafından (Türkiye Kadın Girişimciler Derneği, 2008) "Eşitlik İçin Nesiller Arası Köprüler Projesi" kapsamında yapılan bir araştırmada 16-25 yaş arası gençler kadının eşinden şiddet görmesini meşru görmüş, kadın ve erkeklerin şiddet tanımı farklı çıkmış, genç kadınların %34,4'ü erkeklerin %32,7'si evde fiziksel şiddet gördüğünü belirtmiştir (Bianet.org, 2008). Bir başka çalışmada, üniversite öğrencisi kadınların şiddete ilişkin görüşleri araştırılmış, gençlerin cinsiyetçi bakış açısına sahip olduğu ve çiftler arasında kadına yönelik şiddetin oldukça yaygın yaşanan bir olgu olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Turak,2001). Tıp fakültesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ise gençlerin %68'i annelerinin fiziksel ve sözel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir (Güneş, Kaya ve Pehlivan, 2000). Ülkemizde yapılan toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin çalışmalarda erkek öğrencilerin, kadın öğrencilere göre daha geleneksel bakış açısına sahip oldukları bulunmuştur (Güvenç, 1996; Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Eroğlu ve Taşkın, 2007). 2008 yılında Pınar ve arkadaşları tarafından yapılan benzer bir çalışmada ise Başkent Üniversitesi Öğrenci Yurdunda kalmakta olan erkek ve kadın öğrencilerin tümünün toplumsal rol kalıpları karşısında geleneksel bakış açısına sahip oldukları görülmüştür (Pınar, Taşkın ve Eroğlu, 2008).

Bu çalışmada tez konusu olarak üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına yönelik şiddet tutumları belirlenmeye çalışılmıştır. Üniversite öğrencilerinin TCR ve KYŞ tutumları, bu tutumların hangi sebeplerden etkilenebileceği,

sosyo- ekonomik durumlarının ne olduğu, konuyla ilgili ileriye dönük olarak çıkarsamalar bu tezin konusunu oluşturmaktadır. Bu çerçevede üniversite öğrencilerinin TCR ve KYŞ tutumlarını belirlemek amacıyla, Dicle Üniversitesine (D. Ü.) bağlı bulunan eğitim, ilahiyat, tıp, hukuk ve edebiyat fakültelerinde son sınıfta bulunan kadın ve erkek öğrencilere anket yöntemi uygulanarak bulgular elde edilmiştir.

Burada yapılan açıklamaları takip eden ilk bölümde kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet olguları, ilişkili olduğu düşünülen diğer olgularla birlikte kavramsal ve kuramsal açıdan ele alınacaktır. Ayrıca TCR, KYŞ ve onu etkileyen faktörler üzerinde durulacaktır. İkinci bölümde araştırma hakkında genel bilgiler verilecek; araştırmanın amacı, konusu, metodu, evren ve örneklemi, sınırlılıkları ana hatlarıyla belirtilecektir. Üçüncü bölümde elde edilen bulgular yorumlanacaktır. Son bölümde ise, tezin genel bir değerlendirmesi yapılacak, bulunan sonuçlar verilecek ve tartışılarak, önerilerde bulunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın temel amacı üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet ile KYŞ tutumlarını ve bu tutumlara etki eden (cinsiyet, fakülte, v.b.) değişkenleri belirlemek olduğu için kavramsal ve kuramsal çerçeve içerisinde ilk olarak şiddet, kadına yönelik şiddet tanımlarına, şiddet kuramlarına, kadına yönelik-aile içi şiddet türlerine kadına yönelik şiddet araştırmalarına yer verilecektir. İkinci olarak toplumsal cinsiyet rol tutumları ile ilgili kavramların tanımlarına, toplumsal cinsiyetin oluşumunu açıklayan kuramlara ve TCR- KYŞ tutumlarına yönelik araştırmalara değinilecektir.

1.1. ŞİDDET KAVRAMININ TANIMI VE ŞİDDET KURAMLARI

Bu bölüm içerisinde şiddet ve KYŞ kavramlarının tanımına, şiddet-saldırganlık kuramlarına, KYŞ türleri ile kadına yönelik şiddete ilişkin araştırmalara yer verilecektir.

Şiddet insan ırkı için evrensel ve kaçınılmazdır. Bu nedenle pek çok bilim dalının ilgi odağıdır. Şiddetin tanımını yapmak ve kökenini bilmek, çeşitli kültürlerde şiddete atfedilen anlamları kavramamızı sağlar. Şiddet kelimesinin dilimize Arapçadan geçtiği bilinmektedir. Şiddet kelimesinin, İngilizcede "Violence", Almanca'da "Gewalt" gibi karşılıkları mevcuttur. Kelimenin kullanımlarında Arapça ve Avrupa dillerinde farklılıklar bulunmaktadır. Arapçada bir işin yapılma şekli için kullanılır "sertlik, sıklık" anlamı vardır. Yunanca ve Almanca anlamları "kuvvetli, hiddetli, sert, zorlu" olarak işin yapılma tarzını belirtmesinin yanında "incitmek, zarar vermek, bozmak, lekelemek, tecavüz etmek, çiğnemek, zorlamak" gibi yapılan şeyi de vurgulayabilmektedir. Genel

olarak görülebildiği gibi "kuvvet, güç, çiğneme, ihlal etme" şiddetin diğer dillerdeki anlamlarının toplamıdır (Dursun, 2011). Şiddet kelimesinin söylenişleri farklı olsa da, verdiği acı aynıdır.

Şiddetin geçerli, herkesin kabul edebileceği bir tanımını yapmak ve hangi davranışların şiddet olarak görülebileceği tartışmalı bir konu olarak görülse de bu araştırmada yeterli açıklamalar yapılmaya çalışılacaktır. Sık karşılaşabileceğimiz kapsamlı bir tanım olarak şiddet, Dünya Sağlık Örgütüne (DSÖ, World Health Organizition (WHO)) göre "Bir yaralanma ya da yaralanma tehlikesi, ölüm, psikolojik hasar ya da yoksunlukla sonuçlanan, bir kişiye kişinin kendi kendine, bir grup ya da topluma kasıtlı olarak fiziksel ya da duygusal zor kullanması, güç uygulaması veya tehdididir." (DSÖ, 2002). Söz konusu tanımda şiddetin kasıtlı olarak yapıldığı, yasal ceza gerektiren fiziksel eylemlere odaklanılmıştır. Örneğin, ağır saldırılar, zorla tecavüz, gasp fiziksel eylemlerin içerisindeyken, ekonomik, cinsel, sözel ve psikolojik şiddeti içeren durumları tanım kapsamına almamaktadır. Basit olarak şiddetin kişileri yaralamaya ve yok etmeye yönelik doğrudan ve dolaylı eylem olarak görülmesi, oluşması gereken hassasiyeti engellemekte, diğer şiddet türlerine gözlerimizi kapatmamıza neden olmaktadır. Şiddetin sadece fiziksel olarak algılanması ya da şiddete yönelik algı farklılıklarının oluşması, alınması gereken önlemlerin alınmamasına sebep olmaktadır. Artan şiddet eylemlerini bu yönde açıklamak mümkün hale gelebilmektedir. Şiddetin tanımlanmasında algı farklılıklarının çok önemli olduğunu bu nedenle anlayabilmekteyiz.

Şiddet konusundaki algı da oluşan farklılıklar araştırılan konuda temel alınan bilim dallarının bakış açılarını da etkileyebilmektedir. Araştırmada sunulacak psikoloji ve sosyoloji kuramları şiddetin kaynaklarına yönelik farklı görüşler sunmaktadır.

Bazı psikologlar şiddete, yol açtığını savundukları saldırganlık içgüdüsünün insanın temel içgüdülerinden biri olduğunu ifade ederken, bazı psikologlar da şiddetin kişilerce ya da engellenmeler neticesinde öğrenildiğini savunurlar. Tüm psikologların birleştikleri nokta şiddetin yıkıcı biçimlerinin anormal ve hastalıklı

olduğu konusudur. Şiddetin en hastalıksız sayılabilecek hali oyunda ortaya çıkmakla beraber, bu bile bir saldırganlık sayılmaktadır. Saldırganlık konusunda kontrolü düşük olan gruplar olarak, engellenmelerle karşılaştıklarında hayvanlar, çocuklar ve ergenlerde şiddet davranışlarının özellikle sık görülebileceği savunulabilir (Akkaş ve Uyanık, 2016).

Sosyologlar ise şiddet olgusunu toplumsal ilişkilerin dinamikleri içerisinde incelemenin daha yerinde olduğunu belirtmektedir. Saldırgan ve çatışma içeren davranışların genellikle birbirini tanıyan kişi ve gruplardan kaynaklanması bu duruma örnek olabilmektedir (Kocacık, 2001).

Şiddet olgusunun yanında saldırganlık ifadesinin de çokça karşımıza çıktığı görülmektedir. Bu kavramların birbirleriyle ilişkilerini anlamamız önemlidir. Erdoğdu'ya göre (2005) saldırganlık, düşüncelerin ve inançların genel olarak dürüst olmayan yollardan, başka kişilerin hakkını çiğneyerek ifade edilmesidir. Saldırganlık toplum tarafından onaylanmaz. Saldırganlık, şiddet şeklinde ortaya çıkmakta ve fiziksel, sözel olabilmektedir. Şiddet ise öldürme gibi hedefleri olan ölçüsüz bir saldırganlıktır. Bazı saldırganlıkların, şiddet olmadığını ancak bütün şiddet uygulamalarının saldırganlık olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin, çocukların oyunda arkadaşını itmesini saldırganca değerlendirebiliriz fakat şiddet diyemeyiz (Anderson ve Bushman, 2002). Bu bağlamda fiziksel olan ve olmayan zorlayıcı, tecavüzkâr saldırganlık davranışlarını şiddet olarak değerlendirebileceğimiz söylenebilir.

Şiddeti sadece fiziksel olarak algılamak yanlış bir davranıştır. Çünkü şiddet her yerde her şekilde karşımıza çıkmaktadır. Şiddet türleri hakkında bilgi sahibi olmamız aslında şiddetin kapsamının ne kadar geniş olduğunun farkına varmamızı sağlar. Böylelikle şiddete karşı kendimizi daha iyi koruyabilir ve haklarımızı müdafaa edebiliriz.

Şiddet esas olarak kişinin kendi kendine uyguladığı, kişiler arası ve topluluk içi olmak üzere üçe ayrılır. Kişiler arası şiddet aile içi, kadına, çocuğa ve yaşlılara yönelik şiddeti içermektedir. Kişiler arası veya topluluk içi şiddet sonucunda, kişiler kendi kendine de (intihar, intihar eğilimi, fiziksel zarar verme) şiddet uygulayabilmektedir.

Topluluk içi şiddet, birbiriyle tanışan ya da tanışmayan kişiler arasında oluşan şiddettir. İşyerinde, eğitim kurumlarında ve diğer kurumlarda da gerçekleşebilir. Topluluk içi şiddet ise çeşitli kurumlarda gerçekleşen psikolojik ve fiziksel şiddeti, kötü muameleyi, tecavüzü ve cinsel tacizi içerir (Harcar, Çakır, Sürgevil ve Budak, 2008).

1.1.1. Şiddet Kuramları

Şiddetin kökeni ilgili alt başlıklarda şiddet-saldırganlık kuramları çerçevesinde doğuştan ve sonradan edindiğimiz bir özellik olarak tartışılmaktadır. Şiddeti doğuştan getirdiğimiz bir özellik olarak tanımlayan düşünce biyolojik ve psikolojik kuramlarla, sonradan edindiğimiz bir yapı olarak tanımlayan düşünce ise psikolojik ve sosyolojik kuramlarla desteklenmiştir. Eklektik bir yaklaşım sergileyen kuramlara da üçüncü bir başlık olarak yer verilmiştir

1.1.1.1. Doğuştan Gelen Bir Özellik Olarak Şiddet

Şiddet eğilimini doğuştan getirdiğimizi savunan içgüdü kuramları olarak bahsedeceğimiz psikoanalitik kuram, etiyolojik kuram ve biyolojik yatkınlıklarımızı savunun biyolojik kuram bu kapsamda incelenecektir.

Şiddetin doğuştan geldiğini savunan biyolojik kuramlara göre şiddet, biyolojik yapı ile ilişkilidir. Bu çerçevede biyolojik kurama göre beyin, hormon yapıları ile psikolojik kuramlardan olan içgüdü kuramlarına göre ise yine doğuştan kaynaklanan içgüdülerle şiddet arasında ilişki mevcuttur.

İçgüdü kuramları açlık, susuzluk ve cinsel uyarılma gibi şiddeti de insanın doğasında doğuştan bulunan bir eğilim olarak görür. Bu tür kuramlar şiddetin, saldırganlığın tüm türlerde rastlanabilir olduğunu ve insanlarla hayvanların biyolojilerinin bu güdüyü ortaya çıkarabilmek için tasarlandığını savunurlar (Geçtan, 2006: 27).

Biyolojik kuram, insanın biyolojik olarak taşıdığı yapısal özelliklerle şiddeti bünyesinde bulundurabileceğin; düşünerek bu düşüncesini insan vücudunda yaptığı deneylerle açıklamaya çalışır.

Şiddeti besleyen pek çok kaynak vardır. Ancak biyolojik kuram, şiddeti anlamanın anahtarını biyolojik yapıda arar. Biyolojik kuramlar, kişinin şiddet içeren davranış ya da saldırgan eğilimlerini beyin, sinir sistemi ya da hormonal durumdaki aksaklıklara bağlamaktadır (Abay ve Tuğlu, 2000; Çamcı ve Kutlu, 2011).

Saldırgan davranışların limbik sistem, beyin temporal ve frontal lobu ile ilişkili olduğunu gösteren araştırmalar vardır. Kluver ve Bucy sendromunda temporal lobları çıkarılan hayvanların korku ve öfke gibi duygularının ortadan kalktığı gözlemlenmiştir (Ledoux, 1998 aktaran Savrun 2000: 5). Limbik sistemin içerisinde bulunan hipotalamusun deneysel olarak uyarıldığında aktivite düzeyinin artarak saldırganlık ve şiddet davranışının arttığı gözlenmiştir (Guytan, 1996, aktaran Savrun, 2000: 7). Amigdala hasarının boyun eğme davranışında etkili olduğu bildirilmiştir (Ledoux, 1998 aktaran Savrun 2000: 8).

Serotonin eksikliği ile saldırganlık davranışı arasında ilişki bulunmuştur. Alkol tüketimi serotonin azalmasına sebep olmakta hassas bireylerde çevresel ve fizyolojik uyarımlar neticesinde şiddet ya da saldırganlık ortaya çıkabilmektedir (Heinz, Higley, Gorey, Saunders, Jones, Hammer aktaran Kocabaşoğlu 2000: 17). Aile ile çocuk arasındaki saldırganlık-şiddet açısından uyumu seratonin düzeyi ile açıklayan araştırmalar mevcuttur (Lipsitt, 1995 aktaran Yavuz-Gümüş 2011: 15). Maymunlar üzerinde yapılan araştırmalarda, kadınlık hormonunun saldırganlık üzerinde etkisinin yok denecek kadar az olduğunu, annelik hormonu olan prolaktinin ise saldırganlığı azaltan, sakinleştirici bir etki yaptığını bulgulayan veriler elde edilmiştir (Scott, 1975 aktaran Ceylan 2012: 7).

Saldırganlık üzerinde testesteron hormonunun etkili olduğunu gösteren hormon araştırmaları da vardır. Hayvanlarda bu hormonun etkisi daha net bilinmesine karşın, insanlar üzerindeki etkisi net olarak bilinmemekle beraber, normal bireylerdeki serbest testesteron ile saldırganlık –şiddet davranışı arasında ilişki bulunmuştur (Abay ve Tuğlu, 2000). Ayrıca Cüceloğlu (2007: 91) yaşıtları arasında daha cüsseli olmanın kişiyi saldırgan davranışa yönelttiği görüşünün gündeme getirilmeye başladığından bahsetmektedir.

Bazı erkeklerde cinsiyet kromozomunun XYY şeklinde bir kombinasyon oluştuğu gözlenmektedir. Bilim adamlarından bazıları fazla olan Y kromozomunun erkeklerde saldırganlığı arttırdığını savunmaktadırlar. Erkek suçlular arasında yapılan araştırmalarda XYY kromozomu taşıyan suçluların diğerlerine göre dört kat daha fazla olduğunu ortaya koyulmuştur. Öte yandan bu kromozomu taşıyıp da saldırgan olarak davranmayan erkekler de bulunmaktadır. Ayrıca alkol ve uyuşturucunun da saldırgan davranışlara neden olduğu savunulmaktadır (Efilti, 2008; Abay ve Tuğlu, 2000; Başoğlu, 1998: 15).

Psikolojik bir kuram olarak içgüdü kuramları yani psikanalitik kuram ile etiyolojik kuram da saldırganlığı doğuştan getirilen ve insan doğasında yer alan bir özellik olarak ele almaktadır. Ancak psikanalitik yaklaşım içerisinde yer alan Jung ve Fromm gibi bazı kuramcılar saldırganlığın doğuştan getirilmesi konusunda farklı bir yaklaşım tarzı izlemektedirler (Efilti, 2008).

Psikoanalitik kuramın öncüsü olan Freud, kuramıyla içgüdü teorilerinin içinde yer alır. Psikoanalitik kuramda şiddet, çevresel koşullardan bağımsız incelenir. Freud açlık, susuzluk, cinsellik dürtülerini tanımladığı gibi şiddet ile ilgili ölüm ve yaşam içgüdüsü terimlerini de tanımlama gereği duymuştur.

Ölüm ve yaşam içgüdüsü Freud'un şiddet görüşünü anlamaya yardımcı olan kavramlardır. Ölüm içgüdüsü, yaşamı yok etmek için sarf edilen çabayı, yaşam içgüdüsü ise canlının varlığını koruyup değerli bir şekilde devam ettirme isteğini temsil eder. Davranışlarımız bu güdülerle yönlendirilir. Saldırganlık ya da şiddet isteğinin ölüm içgüdüsünden kaynaklandığı savunulur (Geçtan, 2006: 29-31).

Kişi taşıdığı ölüm içgüdüsünü çevresine ya da kendisine zarar verecek şekilde de kullanabilir. Eğer ölüm içgüdüsünü kişi kendisine yöneltirse intihara sebep olan ya da depresyon yansıması davranışlar açığa çıkabilir. Ölüm içgüdüsünün çevreye yönelik ortaya çıkması ise çevreyi kontrolünde tutma isteği ya da çevreye zarar verme gibi sorunlara yol açabilir.

Şiddet isteği toplum kurallarının sınırlayıcılığı sebebiyle kabul edilebilir şekillerde davranışlara yansıyabilir. Şiddetin spor, sanat, seçilen meslek, başkaları üzerinde otorite kurulması ya da hayattaki güçlüklerle mücadele edilmesi gibi kabul edilebilecek formlara dönüştürülmesi, kişi tarafından tercih edilebilir.

Psikoanalitik kuram şiddetin kadına yönelikte olabilmesi ya da bu durumun kadınlarca kabul edilmesi durumunu sadizm ve mazoşizm dürtüleriyle açıklamaya yönelir. Ona göre şiddet ya da ölüm içgüdüsü cinsellikle birleştiğinde sadizm ve mazoşizmle açığa çıkan dürtülere dönüşebilir. Kuramı savunan kişilerden bazıları kadınların kendilerine şiddet gösterilmesinden rahatsız olmadıklarını, mazoşistliklerinden dolayı kendilerine gösterilen şiddeti mazur gördüklerini savunurlar (Efilti, 2008). Bu durum kurban durumuna düşme teorileri olarak da adlandırılır (Victim Preciption Theories). Bu teori kurbanın karşısındakiyle genellikle kurduğu sözsüz iletişim yoluyla kendini daha incinebilir hale getirdiğinden bahseder.

Feministler KYŞ'ye ilişkin olarak kuramın bu türden açıklamalarına karşı çıkmışlardır. Şiddetin varolduğu bir ilişkide, kişinin kendisine zarar verilmesine bilerek katkı sağlaması ve bundan zevk alması psikolojik bir hastalıktır. Tüm kadınlara genellenmesi söz konusu olamaz.

Etiyolojik Kuram bir diğer içgüdü kuramıdır. Konrad Lorenz, şiddeti içgüdü kuramına göre açıklayan bir psikologtur. Lorenz, Freud'dan saldırganlık ya da şiddet güdüsünü yaşama hizmet etmesi işleviyle kullanması yönüyle ayrılır. Lorenz, şiddeti insan türünün devamını ve çevreye uyumunu sağlayan faydalı bir güdü olarak görür (Kurtyılmaz, 2005: 18).

Lorenz şiddet içgüdüsünün insanın atalarından kalıtımsal olarak geçtiğini, insanın içinde varolduğunu ve serbest kalmak için çabaladığını belirtmiştir. Ona göre şiddet içgüdüsü, evrim sürecinde insana bir takım faydalar sağladığı için insanın içinde yerleşmiş ve gelişmiştir.

Lorenz günümüz insanının saldırganlık güdüsünü yeterince boşaltamamasının acıya sebep olduğunu belirtir. Saldırgan içgüdüler politik düşüncelere, iş hayatına, toplum hayatına yakın ilişkilere sinsice etki etmektedir. Lorenz saldırganlık içgüdüsünün gerilime yol açtığını, bu gerilimin spor gibi farklı etkinliklerle boşaltılması gerektiğini belirtir (Ankay, 1998 aktaran Şahan 2007: 21).

Freud ve Lorenz'in ortak noktaları şiddetin temelde insanın doğuştan getirdiği bir içgüdü olduğuna inanmalarıdır (Karagülmez, Dinçyürek, Kıralp ve Şahin, 2006). Ayrıldıkları nokta ise Lorenz'in şiddeti insan türünün devamı ve çevreye uyum sağlama fonksiyonuyla tanımlamasıdır. Etiyolojik kurama göre, şiddet insan için faydalı bir işleve sahiptir.

Analitik psikoloji yine psikanalitik kuramın içerisinden doğmuştur. Kuram savunucusu Carl Gustav Jung, şiddeti arketip kavramıyla açıklar. Jung arketip kavramını psikolojiye kazandıran kişidir. Arketip algılaamamızı örgütleyen, bilinç içeriklerimizin düzenlenmesini, değişmesini ve gelişmesini sağlayan yapıdır (Çetin, 2009).

Jung şiddeti gölge arketipi ile açıklamıştır. Aslında Jung bir olgunun arketip olarak olabilmesi için uzun bir zaman diliminde sürekli olarak gerçekleşmiş olması gerektiğini söyler. Jung'a göre arketipler evrensel ve özdeş olmaları yönünden önemlidir. Sınıf, din, ırk, coğrafi şartlar vb. farklılıklardan bağımsız olan, insanlardaki ortak düşünce imge, duygu, davranış örüntüleridir.

Jung'un gölge arketipi kavramı, Freud'un ölüm ve yaşam içgüdülerinin toplam karşılığı gibi anlaşılabilir. İnsanın yaratıcı ve hayvansı yönlerini içerir. Fakat gölge arketipinin insan tarafından yönetilebileceği inancı Freud'dan farklıdır. Jung gölge arketipinin kişinin bilinç dünyasında işler yolunda gittiği sürece saldırganlık olarak açığa çıkmayacağını, aksi takdirde saldırganlık ve şiddet olarak görülebileceğini savunur (Geçtan, 2006: 180).

Psikoterapisel yaklaşımın temsilcileri Freud ve Erich Fromm'dur. Sigmund Freud daha önce bahsedilen ölüm ve yaşam içgüdüsü kavramıyla bu yaklaşım çerçevesinde de

ele alınabilir. Ancak bu yaklaşımda Fromm saldırganlığı içgüdü olarak görmemesi fakat insan doğasının bir parçası olarak görmesi yönüyle Freud'dan ayrılır. Fromm insanın dünyayı değiştirip geliştirme amacı olduğunu bunun için kendine hedefler koyduğunu, eğer bu hedeflere ulaşamazsa ya güçlü bir kişiyle özdeşim kuracağını ya da yok etmek amacıyla saldırgan olacağını belirtir. Hedefe ulaşamamanın insana içten içe verdiği acı bu davranışın sebebi olabilir (Fromm, 2008: 28).

Fromm şiddeti, olumlu ve olumsuz şiddet olarak tanımlar. Olumlu şiddet spor yada oyun gereği ortaya çıkan beceri geliştiren şiddettir. Olumsuz şiddet ise insanın hayatını ve değerlerini korumaya yönelik tepkisel bir şiddettir. Ancak karaktere yerleşmiş ve insan arzularının bir sonucu olan şiddetin zarar verici boyutlara ulaştığını düşünür. Böyle tehlikeli şiddetin Freud gibi öç ya da haz almaya yönelik sadistik (başkaları üzerinde kontrol sahibi olma arzusu) ya da mazoşist (başkalarının egemenliği altına girme arzusu) formlarda görülebileceğine de dikkat çeker (Fromm, 2008: 18-28).

Sonuç olarak Fromm şiddeti, Freud'un içgüdüler fizyolojik ihtiyaçlardan kaynaklanır ilkesi ile değil ruhsal-toplumsal faktörlerle sosyo-biyolojik-tarihsel olarak incelemeyi önermiştir.

Biyolojik temelli kuram, şiddete ilişkin verilerini çalışmalarında kanıtlamasına rağmen, şiddetin oluşumunda etkili olan bireysel farklılıklara ilişkin bilgi vermediği, zihinsel, duygusal ve sosyal süreçleri göz ardı ettiği gerekçeleriyle yeterli görülmemiştir. Şiddeti açıklamada biyoloji temel yapı olarak tutulmakla birlikte, psiko-sosyal süreçlerle birlikte ele alınması gereği ortaya çıkmıştır.

İçgüdü ve biyoloji kuramları şiddeti çevresel ve kültürel faktörlerden bağımsız ele alması sebebiyle eleştirilmiştir. Biyoloji ve içgüdü kuramcılarının yaptığı deneyler, şiddetin kesin olarak biyolojiden kaynaklandığına inanmamızı sağlayacak sonuçlardan uzak kalmıştır.

1.1.1.2. Öğrenilmiş Bir Davranış Olarak Şiddet

Şiddetin bireysel ya da toplumsal bir öğrenme olduğunu savunan kuramlar, şiddeti ortaya çıkaran ve sürdürülmesine sebep olan etkenlerin bilinmesini sağlar. Yapılan çoğu araştırmada şiddetin değişik toplumlarda ve bir toplumun değişik katmanlarında çeşitli oranlarda ortaya çıkabilmekte olduğu görülmüştür (Yavuz-Gümüş, 2011: 17).

Bu bölümde şiddetin sonradan öğrenilen bir davranış olduğunu savunan psikoloji ve sosyoloji temelli kuramlara değinilecektir. Davranışçı kuram, sosyal öğrenme kuramı, şiddetin kuşaklararası geçiş kuramı, engellenme-saldırganlık kuramı, bilişsel kuram, akılcı-duygusal kuram psikoloji temelli kuramlardandır.

Davranışçı kuramlar, şiddeti öğrenme süreçleriyle açıklarlar. Bu kapsamda uyaran ve pekiştireçlerin rolü dikkate alınır. Davranışçı kuram, James B. Watson 1920'lerde davranışa neden olan uyarıcının cinsi, şiddeti ve tekrarı ile davranışın türü, kuvveti ve frekansı arasındaki ilişkiyi incelemenin yanında davranışı pekiştiren koşulları da ele alır. Bu kuram organizmanın içinde olan biyolojik ya da bilişsel süreçlerle ilgilenmeden, öğrenme sürecini, çevrede bulunan ödüllendirme mekanizmalarıyla açıklamaya çalışır (Cüceloğlu, 2007: 28).

Kuramın önemli temsilcilerinden Skinner'a göre şiddet davranışının, çevresel uyarıcılara verilen öğrenilmiş tepkiler olduğunu ve ödüllendirilen davranışın tekrar ettiğini söyleyebiliriz. Skinner organizmanın dışındaki olayların davranışın en önem verilmesi gereken belirleyicileri olmasının, bir kişinin büyük suçlar işlerken diğerinin insanlığa faydalı işler yapmasına neden olduğunu belirtir (Yazgan- İnanç ve Yerlikaya, 2008: 180-183).

Davranışçı kurama göre şiddet içeren davranış, kurbanın ya da toplumun bu davranışa karşı esnek tutum takınması ile güç kazanır. Bu da şiddet davranışlarının gittikçe yaygınlaşmasına sebep olabilir (Gök, 2009: 21).

Sosyal öğrenme kuramı, Kanadalı psikolog Albert Bandura tarafından ortaya atmıştır. Bandura şiddet davranışlarını içgüdüye, engellenmeye indirgeyen kuramlara karşı çıkar. Kuramda kişinin davranışlarının ortaya çıkma şekline, model alma, taklit etme, pekiştirme, ceza gibi kavramlara dikkat çekilirken, şiddetin sosyal davranışçılık yaklaşımı ile öğrenildiği belirtilir. Bandura'ya göre çocuklar kime, nasıl, ne zaman şiddet davranışı göstereceklerini öğrenirler. Pekiştirme ile öğrenmede çocuk şiddeti, anne, baba tarafından verilen ceza, gösterilen şiddetin onaylanması, şiddetin övülmesi, şiddet gösterisinin sonucunda istenilen amaca ulaşılması gibi yollarla öğrenir (Bostan ve Kılcığil, 2008; Özmen, 2004; Karataş-Terzi, 2009: 24-26). Model alma ve taklit ile kişi ebeveynlerini ya da kendisi için önemli şahısları gözlemleyerek onlardan şiddetin uygulama stratejisi, zamanlaması, örtülmesi gibi yöntemleri öğrenebilirler (Morris, 2002: 230,231). Bu bağlamda bireyi saldırganlığa iten nedenler içsel değil, dışsal ve çevresel görünmektedir.

Çevresel uyarıcılar olarak bilinen gürültü, sıcaklık, sosyal ödüller, kalabalık, taklit, aile içindeki şiddeti pekiştirebilecek yanlış davranışlar, şiddet veya saldırganlık düşüncesi, şiddet davranışının oluşumuna katkı sağlar, güçlendirir, ciddileşerek devam etmesine neden olur. Tahiroğlu, Bahalı, Avcı, Seydaoğlu ve Uzel (2009), 14-17 yaş aralığındaki öğrencilerle yaptığı çalışmada erkek çocuklarının, kız çocuklarına göre daha fazla şiddete uğradığı, erkek çocuklarının oynadığı saldırgan- şiddet içerikli oyunların aile tarafından teşvik edildiğine dikkat çekmişlerdir.

Sosyal öğrenme kuramı basında yayınlanan saldırgan ya da şiddet içerikli programların zararlı etkileri olduğunu önemle belirtir. Yetişkin şiddetine maruz kalan çocukların ve yetişkin şiddetini izleyen çocukların şiddet davranışlarının artabileceğini ve çeşitli televizyon, film, medya gibi modellerin çocukların tutum, davranışlarını edinmesinde çok önemli olduğunu belirtir (Gök, 2009: 23).

Bu kuramın şiddetin ve saldırganlığın anlaşılması ve açıklanması boyutlarında literatüre, topluma, insana çok büyük katkıları olduğu ve şiddet davranışının bireylere göre farklılaşabilmesini açıklayabilmesi önemlidir. Sosyal öğrenme kuramı ile kadına

yönelik şiddeti bütünleştirecek olursak, şiddet uygulayıcısının şiddetin bu şeklini ailesinden öğrendiği söylenebilir. Model alma yoluyla genel şiddet uygulayıcısı erkeklerin kadına yönelik şiddeti babalarından öğrendikleri düşünülebilir. Ancak bu çok genel bir düşüncedir. Özellikle annenin uyguladığı şiddet türlerinin şiddetin devamını sağladığı sonucuna varan araştırmalarda mevcuttur (Gök, 2016).

Şiddetin kuşaklararası geçiş kuramı ile Egeland, şiddet ya da saldırgan durumlara tanıklık eden çocukların, bu durumu erişkinlik dönemine, özne olacakları şekilde taşıdıklarını söyler. Bu kuram şiddeti devam ettiren faktörleri sosyal öğrenme ve davranışçı ekollerin içerisinde bulunan koşullanma ve model alma ile açıklamaya çalışır. Yapılan araştırmalarda kuramı destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma ile kendi çocuğuna şiddet uygulama arasında ilişki saptanmıştır (Vahip ve Doğanavşargil, 2006).

Bir diğer çok önemli görülen bulgu, kadına yönelik aile içi şiddetin ciddi sonuçlarının göstergesi niteliğindedir. Evlilikte aile içi şiddete maruz kalan kadınların, çocuğuna şiddet uygulaması arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu çalışma kadının eşinden, anne-babasından şiddet görmesinin onun annelik işlevi ve çocuğuyla ilişkisini etkilemesine, bu durumun çocuğun şiddet görme riskini arttırması, çocukların şiddet görme ve şiddeti diğerlerine aktarma gibi sorunlara işaret etmektedir (Vahip ve Doğanavşargil, 2006).

Yapılan nitelikli çalışmalarla, insanın şiddet temelli bir ailede büyümesinin, bireyin şiddet göstermesine etkisi gösterilmiştir. Fakat yine de şiddet ortamında büyüyen çocukların hepsinin şiddet uygulayacağı ya da normal bir ortamda büyüyen çocuğun ileride bir şiddet uygulayıcısı olmayacağı söylenemez (Egeland, 1993 aktaran Efilti,2008).

Engellenme saldırganlık kuramı John Dollard, Leonard Doob, Neal Miller, O.H. Mowner ve Robert Sears tarafından ortaya atılmıştır. Söz konusu kuram şiddetin oluşumunu öğrenme, biyoloji ve büyük ölçüde psikanalitik kuramın görüşlerinden faydalanarak açıklamaya çalışır. Kuramın bazen içgüdü kuramları içerisine

alınabilmesine rağmen kuram savunucuları kendilerini saldırganlığın tepkisel olduğunu savunmaları nedeniyle farklı bir yere koymuşlardır.

Bu kuram temel olarak eğilimlerin, ihtiyaçların, dürtülerin çevresel ya da bireysel nedenlerle doyuma ulaştırılamamasının şiddeti ortaya çıkaracağını savunur. Bireyin hedeflerine varmasının, başarıya ulaşmasının engellenmesi, bireyde kızgınlığa sebep olarak saldırganlığa ya da şiddete yol açabilir. Dollard bahsettiği saldırganlığın, kişiye yönelik incitme amacı taşıyan şiddet içerikli davranış olduğunu söyler (Erdinç, 2009: 19).

Bu konu ile ilgili yapılan bir deneyde bir grup çocuğa ilk olarak bir oda dolusu oyuncak gösterilmiştir. Bu çocukların ilk yarısı bir süre bekletildikten sonra odaya girip oyuncaklarla oynamaları için izin verilmiştir. Diğer yarı gruptaki çocuklara ise direkt olarak oyuncakları oynamaları için izin verilmiştir. İlk gruptaki çocuklar oyuncakları yere atarak, duvarlara çarparak, şiddet-saldırganlık içeren davranışlar göstermişlerdir. Diğer gruptaki çocuklar ise sakin bir şekilde oyuncaklarla oynamışlardır (Freedman ve diğ., 1998 aktaran Asma 2008: 66).

Dollard'ın görüşünü çok katı bulan araştırmacılar da vardır. Ve bu kişiler her engellemenin saldırganlığa neden olmayacağını savunurlar. Onlara göre, engellenen birey kırgın hissetmekten, umutsuzluğa ya da engellenmeye sebep olan durumu ortadan kaldırmaya kadar çeşitlenebilecek geniş yelpazede tepki geliştirebilir. Engellemenin hangi durumlarda saldırganlığa sebebiyet verdiğini tespit etmek güçtür. Her engellenme ya da zorlanma şiddetle sonuçlanmayabilir. Keyfi engellenme ya da zorlanmalar, keyfi olmayanlardan daha fazla kızgınlık ve şiddete neden olmaktadır. Eğer engellenme kötü bir niyetin sonucu olarak algılanmazsa, insanları çok fazla kızdırmaz ve şiddete neden olmaz (Yavuz-Gümüş, 2011: 22).

Bilişsel yaklaşımı savunan psikologlar öğrenmeyi açıklamak için "uyarıcı-davranış" kalıplarını yeterli bulmayarak, zihinsel süreçleri kullanmayı tercih etmişlerdir. Kuramcılara göre biliş, duyu organlarından gelen girdinin algı ve bellek süreçlerinde işlenerek çıktıya dönüştürülmesidir (Atkinson ve diğ., 2002: 295; Cüceloğlu, 2007: 162,165). Öğrenme mekanik bir olay değildir. Algılama, hatırlama ve düşünme

kavramları, zihinsel süreçlerle ilişkilidir. Öğrenen birey olaylar, durumlar arasındaki ilişkileri algılayarak kavrar ve gerektiğinde onları hatırlayarak davranışta bulunur (Dönmezer, 2003: 168).

Şiddet yaşantısının nasıl algılandığı ve yorumlandığı bu kuram için önemlidir. Kuramcılar masanın üzerinde görülen tabancanın bile engellenme yaşayan bireye şiddeti çağrıştırabileceğini savunur. Bu kuram düşmanlık ve şiddet içeren filmlerin izleyicileri şiddet davranışına teşvik edebileceğini de savunur.

Akılcı–duygusal kuramda Albert Ellis insanın iyi ve kütü düşünce ya da duyguları birlikte taşıdığını savunur. Ona göre insanın başarısı, mutluluğu, verimli olması, kişinin akılcı düşünce tarzını benimsemesine bağlıdır. Ellis'in diğer bir iddiası insanın canlı kalmak ve acıdan uzak durarak mutlu olmak istemesi şeklinde iki amaç taşıdığıdır. Kişinin akılcı düşünce tarzını benimsemesi demek mutluluk ve yaşamın devamını sürdürmek amacıyla mantıklı düşünce tarzını seçmesi demektir. Mantıksızlık başarı ve mutluluğa ulaşmaya, yaşamı devam ettirmeye engel şekilde düşünceleri içerir (Türkçapar, 2009: 33).

Kuramın öncüsü olan Ellis, insanların mantıksızlığa eğilimli olarak dünyaya geldiklerini ailenin ya da çevrenin bu durumu daha çok besleme yada akılcılığa yaklaştırma işlevlerini görebildiğini de belirtmektedir. İnsanlar çocukluk çağında etkilenmeye daha yatkındır, ancak bireysel farklılıklarında önemi görmezden gelinemez. Ayrıca medyanın, çocuktaki önyargıları, batıl inançları, mantıksız düşünceleri arttırması, kişinin duygusal problemleri (kaygı-suçluluk-düşmanlık) onu mantıksız davranışlara yöneltebilir (Bolat-Karataş, 2005).

İnsanların diğer akılcı olmayan davranışlarının ve düşüncelerinin temelinde olduğu gibi saldırganlık ya da şiddetin temelinde de akılcı olmayan, mantıksız düşünceler etkili olmaktadır (Gültekin, 2011). Akılcı duygusal kuram insanı sorunlu yapan şeyin olaylar değil, olay hakkındaki görüşleri olduğunu savunur. Olaylar neticesinde oluşan otomatik düşünceler, işlevsel olmayan duygu ve davranışlara neden olarak, akılcı olmayan inançlar ve zorunluluk ifadelerine dönüşebilir. Bu sebeple şiddete eğilim artabilir. Akılcı olan düşünce ve davranışlar ise insanın gerçeği değerlendirme yetisini güçlendirdiği ve

değişen durumlara uyumunu kolaylaştırdığı için bu kişilerde şiddet ve saldırganlığa sık rastlanmayabilir (Karahan ve Sardoğan, 1994).

Sosyolojik kuramlar, daha önce belirtilen psikolojik kuramlardan farklı olarak şiddetin toplum içerisinde karşılıklı etkileşimle ortaya çıktığını savunur. Şiddet alt kültürü, yetkinlikler yaklaşımı, ataerkillik ve feminist teoriler şiddetle ilgili sosyolojik kuramlar kapsamında incelenmektedir. Bu çerçevede bakıldığında bu yaklaşımların toplumsal cinsiyet kuramlarıyla içiçe geçtiği görülmektedir. Çalışmanın bu bölümü şiddet kuramlarını ele aldığı için bu toplum bilimsel yaklaşımlara yer verilmektedir. Kuşkusuz kadın-erkek eşitsizliğini açıklayan toplumsal cinsiyet kuramları bu çalışmanın genel çerçevesinde ayrıca incelemeyi hak etmektedir. Nitekim çalışmanın bundan sonraki bölümünde bu kuramlar ele alınmaktadır.

Wolfgang ve Ferracuti (1982 aktaran Kızmaz, 2006) şiddet alt kültürü kuramında, şiddeti kültür temelinde açıklamaya çalışan ilk kişilerden olmuştur. Wolfgang ve Ferracuti sorunlarını şiddet kullanarak çözmeyi önemli ve değerli gören bölgelerde şiddet alt kültürünün varlığından söz ederler. Şiddet alt kültürü kuramı genellikle çete ve grup içi kültürlere odaklanır, şiddeti açıklamada grup içi davranışları öne çıkarır. Şiddet gösteren bireyler bulundukları toplumun değerlerinden tamamen kopuk olmamakla birlikte, bulundukları çete ya da grupta şiddet davranışları suç olarak görülmemektedir. Kuramda cesaret, kavgacılık, başarılı olma, güç kazanma gibi değerlere vurgu yapılmaktadır. Kişi bu değerleri kazanarak grup içinde yer edinmeye çalışmakta ve sosyalleşmektedir. Bu durum şiddetin meşru ve teşvik edilmesi gereken bir kültür unsuru olarak görülmesine neden olmaktadır. Kuramda grup içerisindeki şiddetin hakaret ve küfür etme, itip kalkma gibi davranışların önemsiz görüldüğünden bahsedilir.

Kuram şiddetle ilgili değer davranış yapılarının çete ve akran grubu içerisinde ortaya çıktığını söylese de bu tip davranışların sadece grup ve çetelerle sınırlandırılabilmesi söz konusu değildir. Ancak kuramın grup içerisindeki cesaret ve güç gösterisini, statü koruma aracı olarak belirtmesi, aile içi şiddetin kaynaklarından olan bir diğer kavram olan ataerkil kökenli şiddete dayanak olarak gösterilebilir. Şiddetin daha çok

genç ve alt ekonomi sınıfı tarafından gösterildiği sonucuna ulaşan çalışmalar vardır (Markowitz ve Felson, 1998). Bu araştırmalar aynı zamanda ekonomik durumun, şiddet davranışlarının üzerinde hoş görülen kültür, ataerkillik, öğrenme gibi nedenler kadar önemli görülmesi gerektiğine dikkat çeker (Kızmaz, 2006).

Günümüz toplumlarında çoğunlukta olduğu gibi, Türkiye'de de şiddet olgusunu sadece belli grup veya çeteler ile sınırlandıramayız. Şiddet davranışları alt kültür gruplarında yoğunlukta görülmektedir. Fakat toplumdaki tüm katmanlarda da belirli bir sıklıkta görüldüğü yadsınamaz bir gerçektir. Aile içerisinde erkeklerin kadınlara uyguladıkları fiziksel şiddet davranışı bu yönde yorumlanabilir. Bunun sebebini ataerkillik ve erkeklik olgularına atfedilen roller ve tanımlarda bulabiliriz. Ataerkil yapı günümüzde belli bölgelerde baskınlığını kaybetmiş gibi gözükmesine rağmen varlığını büyük ölçüde devam ettirmektedir. Bu nedenle şiddet uygulayıcısı olma durumunu sadece çete veya grupla sınırlandırmak yerine değişken oranlarda ve türlerde olmak üzere toplumun tüm katmanlarında gözlemlenebileceğini kabul etmek gerekir (Kızmaz, 2006).

Şiddetin sosyo-kültürel kaynaklarından birisi de ataerkil yapıdır. Ataerkillik soyun aktarılması, miras, ekonomik güç ve kadın cinsine hakimiyet konusunda erkek egemenliğinin öncü görülmesidir. Özellikle bazı kuramcılar ve feministler, ataerkilliği şiddetin önemli bir kaynağı olarak görmektedirler (Totten, 2003; Anderson ve Umbersen, 2001; Messerschidt, 1999). Feminist kuramcılar, cinsel şiddet içerisine giren tecavüz olgusunu, erkeklerin kadınlara yönelik uyguladıkları güç ve iktidar ilişkileriyle birlikte ataerkilliğe dayandırır. Feminist kuram kadınların potansiyel kurban, erkeklerin ise potansiyel saldırgan olarak topluma kazandırılmasında ataerkilliğin temel rol üstlendiğini savunur.

Aile içi şiddet feministlere göre daha güçlü olan kişinin, diğer aile bireylerini çeşitli zor kullanma şekilleriyle kontrol etmesini normal kabul eden ataerkil inançtan kaynaklanır. Ataerkil inancın ve yapının devamını sağlayan yollardan biri sosyalleşme sürecidir. Ataerkillik, aile içi şiddetin sistemli hale gelmesini, şiddeti erkeklerin bir hak olarak, kadınların ise geleneksel aile yapısının bir parçası olarak görmesi şekillerinde,

zihinlere kök salarak sağlar. Bu nedenlerle aile içi şiddet, feministlerce, kadının kendini gerçekleştirmesini, sahip olduğu insan haklarını kullanmasını engelleyen, toplumun içselleştirdiği ataerkil yapının bir yansıması olarak görülür (Sönmez, 2015: 28).

Feminist yaklaşım, evlilik ve aile kurumunun, erkeklerin eşleri üzerinde baskı ve fiziksel şiddet uygulamalarını cesaretlendirdiğini savunur. Erkekler toplumun aile veya kadınlarla ilgili kendilerine biçtiği görevi hissederek, dinsel öğrenme, sosyal-yasal sistemlerle konumlarını sağlamlaştırırlar. Yaklaşım şiddetin, kadının özgürlüğünü kısıtlamak ve kadını ilişkide daha güçsüz kılmak için fiziksel, sözel, cinsel, sosyal yalıtımı ve mali kaynakları içeren ekonomik şekillerde ortaya çıktığını savunur. Kadınlar ve erkekler arasında mevcut olan güç eşitsizliği, KYŞ'nin döngü halini almasına sebep olmuştur (Yıldırım, 1998: 29).

1.1.1.3. Genel Bakışlı Kuramlar

Anlaşılacağı gibi saldırganlık ya da şiddeti açıklamak amacıyla pek çok kuramsal yaklaşım ileri sürülmüştür. İçgüdü kuramları, saldırganlığın-şiddetin içgüdüsel bir davranış olduğunu savunurken; biyolojik yaklaşımlar, saldırganlığı biyolojik yönden açıklamaktadır. Engellenme-saldırganlık kuramı, engellenen insanların saldırgan olarak tepki vereceklerini ve sosyal öğrenme kuramı, şiddetin öğrenilebilen bir davranış olduğunu belirtir.

Tüm bu açıklamalar, biyolojik, psikolojik, sosyal, kültürel vb. çeşitli etmenlerin farklı derecelerdeki etkisi sonucu oluşan şiddetin çok boyutlu bir olgu olduğunu ve bir tek faktörle açıklamanın mümkün olmadığını göstermektedir (Balcıoğlu, 2000: 33; Savrun, 2000: 1).

Buraya kadar üzerinde durulan şiddet kuramlarında, şiddet davranışları sadece belli açılardan ele alınmıştır. Bu nedenle son derece karmaşık bir nedenler ağına sahip olan şiddet davranışını yeteri kadar açıklayamamışlar ve eleştirilmişlerdir. Birçok faktörün etkileşimiyle ortaya çıkan şiddet davranışına bütüncül olarak bakabilmek için Genel Saldırganlık Modeli (General Aggression Model) ortaya atılmıştır. Bu model daha

önce açıklaması yapılan tüm kuramların ileri sürdüklerini, bünyesinde toplayan bir kuramdır. (Yavuz-Gümüş, 2011: 23).

Yapılan çalışmalarda, yakın ilişkilerin içerisinde yaşanan öfke duygusunun, olumsuz sonuçlarla (Baron ve Kenny, 1986; Özen, 2012: 2) ve şiddetle (Eckhardt, Samper, Suhr ve Holtzworth-Munroe, 2012; Taft, O'Farrell, Torres, Panuzio, Monson, Murphy ve ark., 2006) ilişkisi gösterilmiştir. Şiddetin ortaya çıkmasına sebep olan öfkenin, nasıl bir süreç sonucunda şiddete dönüştüğünü açıklamak amacıyla, Anderson ve Bushman (2002) Genel Saldırganlık Modeli'ni (General Aggression Model) önerirler. Bu modelde, insan zihninin üç tip bilgi yapısı olduğundan bahsedilmektedir. Bunlar,çevremizdeki en basit nesnelerden en karmaşık sosyal olgulara kadar pek çok varlığı tanımlamaya yarayan algısal şemalar, belirli bir insana veya gruba ilişkin inançları içeren bireysel şemalar ve insanların farklı durumlara karşı nasıl davrandıklarına ilişkin bilgileri kapsayan davranışsal senaryolar' dır. İnsanların zihinlerinde var olan bu gibi bilgi yapıları, bir olay ya da duruma yönelik algılar, yorumlar, karar verme süreçleri ve davranışları üzerinde etkili olabilmektedir. Modelin bilgi yapılarıyla ilgili olarak temel varsayımları şunlardır: Bilgi yapıları, deneyim olmadan, görsel algının davranışsal sonuçları neticesinde oluşabilir, tekrarlanarak otomatik hale gelebilir, duygu-davranış kalıpları- inanç gibi özellikleri içerebilir, bunlarla bağlantılı olarak ortaya çıkabilir, insanların bireysel ve sosyal tepkilerini etkileyebilirler. Onlara göre bilgi yapıları ve öfke birbirleriyle karşılıklı ilişki içerisindedir ve bu etkileşim davranışa yön vermektedir (Anderson ve Bushman, 2002).

Eklektik bir oluşum olarak kabul edebileceğimiz bu model saldırganlık davranışlarının temelinde bireysel ve çevresel etkenleri bir arada değerlendirmektedir. Bu modelin üç temel birleşeni mevcuttur. Kişisel ve çevresel değişkenler, bu değişkenlerin etkide bulunduğu bilişsel, duygusal ve fiziksel uyarılma ara değişkenleri, değerlendirme ve karar verme süreçlerinin sonuçları olarak da kısaca anlatabiliriz.

Kişisel özelikler çevresel faktörlerle etkileşim içerisindedir. Bireylerin bulunduğu fiziksel ve sosyal ortamın özellikleri şiddet davranışının çevresel tetikleyicilerini

oluşturmaktadır. Çevresel değişkenler başlığı altında bilişsel çağrışım, engellenme saldırganlık kuramları, sosyal öğrenme ve bilişsel kuramların tek tek ele aldığı değişkenler tek bir çatı altında birleştirilmiştir.

Kurama göre bireyin kişilik özellikleri, tutumları ve genetik yatkınlıkları bireyi şiddete yönlendirebilen kişisel değişkenlerdir. Kendine güven, çabuk sinirlenme, yükleme yanlılıkları gibi bazı kişilik özellikleri bireyi şiddet davranışına yatkınlaştırmaktadır. Ayrıca kişinin, şiddet davranışlarının gösterme konusunda kendini yeterli bulması, şiddet davranışlarının görülme olasılığını arttırmaktadır. Şiddetin sorun çözme aracı olarak görülmesi ve bu yönde kullanılması da şiddet davranışlarının yaygınlaşmasında çok etkiliolmaktadır (Anderson ve Bushman, 2002).

Çeşitli engellemeler, kışkırtmalar, şiddeti çağrıştıran nesneler (silah gibi) veya şiddet içeren televizyon programları, sinemalar, oyunlar, ödüller, şiddet gösteren modellerin gözlenmesi, sıcak hava, kötü kokular ve acı duyma, bilgi işleme süreçlerini sekteye uğratan alkol ve ilaç gibi faktörler genel saldırganlık modelinde şiddete neden olan çevresel değişkenler olarak değerlendirilmektedir. Çevresel değişkenler de ara değişkenler olan bilişler, duygular ve fiziksel uyarılma düzeylerini harekete geçirerek saldırganlığa neden olmakta ve saldırgan davranma olasılığını artırmaktadır (Anderson ve Bushman, 2002).

Kişisel ve çevresel değişkenler bireyin içsel süreçlerine etkide bulunur. Birey çevreyi anlamak için önce kendi içine döner, herhangi bir tepki göstermeden önce kendisindeki fiziksel durum değişimlerini (nabız, kalp atımı, terleme), yoklar. Duygularını ve bilişlerini dikkatle izler. Kişisel yatkınlıklarından dolayı fiziksel veya psikolojik olarak uyarılmış hisseden birey rahatsızlık duyar, bu olumsuz duygular sonucunda bireyin saldırganlığa başvurma olasılığı yükselir. Öfke ve düşmanlık gibi olumsuz duygular da saldırganlık davranışlarını besleyebilmekte, bu duyguların sonucunda saldırganlık davranışı tepkisel olarak patlamalarla ifade edilmektedir (Balkaya ve Şahin, 2003; Kökdemir, 2004).

Dewall ve arkadaşları (2011), genel saldırganlık modeli aracılığıyla yakın ilişkilerde, gruplararasında ve küresel boyutta yaşanan şiddet ile küresel iklim değişikliğinin ve intihar konularının ilişkisini incelemişlerdir. Modelde belirtilen bireysel ve durumsal etmenlerin yakın ilişkilerde yaşanan şiddette de rol oynaması sebebiyle, bu modelin, yakın ilişki şiddetini anlamak için de kullanışlı olduğu belirtilmiştir.

Literatürde genel saldırganlık modelinin saldırganlık-şiddet davranışını açıklamada etkili bir model olduğuna ilişkin bulgular olduğu görülmektedir (Barlett ve Anderson, 2013; Garcia, Restubog ve Denson, 2010; Hosie, Gilbert, Simpson ve Daffern, 2014). Örneğin, Kramer ve arkadaşları (2007) bu modelin varsayımlarından yola çıkarak tepkisel saldırganlık ile beyin bölgelerinin ilişkisini araştırmışlardır. Araştırmacılar saldırganlık veya şiddet sırasında olumsuz duygular, bilişsel kontrol ya da ödüllendirilme süreciyle ilgili bölgelerin aktive olduğunu bulgulamışlardır. Bu bulgular, modelde belirtildiği gibi, saldırganlık davranışının bireysel, durumsal ya da güdüsel etmenlerle ilişkili olduğuna işaret eder.

Ekolojik kuram 1970'lerin sonlarında ortaya çıkan ve şiddetin ortaya çıkmasına çok çeşitli faktörlerin etki ettiğini ortaya koyan diğer bir kuramdır. Kuram önceleri çocuk istismarı, daha sonra da gençlerde ki şiddet sorunu için yapılan alan çalışmalarında uygulamaya koyulmuştur (Sadowski, Hunet, Bangdiwala ve Munoz, 2004). Son yıllarda, şiddetin iç içe geçmiş pek çok sebebi olduğu görülmüştür. Kuramın bireyin ve çevresinin etkileşimine verdiği değer sonucunda, kadına yönelik şiddet ile aile içi şiddeti açıklama konusunda rağbet gören temel kuramlardan olması kaçınılmaz hale gelmiştir.

Ekolojik kuram bireyler ve onların sosyal çevrelerinin etkileşimi sonucu davranışların şekillendiği görüşündedir. Kuram, kişinin çevresini içten dışa doğru mikrosistem, mezosistem, ekosistem ve makro sistem alanlarına ayırır. Kişinin çevresi aile mikroçevresinden toplumsal makro çevreye kadar uzanan birbiri içerisine geçmiş alanlardan oluşur ve aile içi şiddet bu karmaşık alanların etkileşimleri sonucu oluşur (DSÖ, 2002).

Kuramın geliştiricileri şiddetin üç düzeyde analiz edilmesi gerektiğine dikkat çeker. Organizma ile çevresinin ilişkisi, insanın gelişimini ve birbirini etkileyen üst üste binen/örtüşen sistemler; çevrenin özellikleri/kalitesi bu üç düzeyi oluşturur. Ayrıca, ebeveyn-çocuk arasındaki veya aile-aile çevresi arasındaki uyumsuzluklar şiddet oluşturabilmektedir. Aile içi şiddet ekonomik durumun kötüleşmesi, toplumsal destek sistemlerinin eksikliği, ebeveynler arası iletişimsizlik gibi sebeplerle iyice artabilmektedir. Aile içi şiddetin tam olarak anlaşılabilmesi için, tüm ekolojik çerçeveye bakmak gereklidir. Ekolojik kuram temelli kadına yönelik şiddeti ele alan çalışmalar da sadece tek bir faktörün şiddeti oluşturamayacağı vurgulanır. Bu sebeple erkeğin belirli durumlarda kadına şiddet uygulama olasılığı ile ilgili olarak birçok faktörün etkileşimine bakılması gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca kuramda farklı şiddet nedenlerinin etkileşerek, farklı şiddet biçimlerinin bir arada görülebilmesine neden olduğundan bahsedilmektedir. Bazı faktörler sadece bir şiddet biçiminin nedeni olurken bazı faktörlerin diğer şiddet biçimleri için ortak nedenler oluşturduğu görülebilmektedir. Egemen kültürel normların, şiddet eğiliminin, yoksulluğun, silaha ulaşım kolaylığı gibi faktörlerin hem toplumsal şiddete hem de kadına yönelik şiddete sebep olabilmesi örnek olarak gösterilebilir. Yapılan çeşitli çalışmalarda şiddetin bir biçimine maruz kalma ya da uygulama riski taşıyan kişilerin, diğer şiddet biçimlerini de uygulama ya da diğer şiddet biçimlerinden de mağdur olma olasılıklarının yüksek olduğu belirlenmiştir (aktaran DSÖ, 2002). Kadına yönelik şiddet ve ya aile içi şiddet konusunda bu durum araştırma içerisinde tekrar gündeme getirilecektir.

Kuram temelinde bir erkeğin eşine şiddet uygulama riskini tahmin edebilmek için erkeğin cinsiyet rollerine, kadın-erkek ilişkilerine ve şiddetin kabul edilebilirliğine ilişkin tutumlarına ve inançlarına (makrosistem); erkeğin izolasyon ve stres düzeyine (ekosistem); ilişkideki doğaya iletişim ve çatışma durumuna (mikrosistem), erkeğin duygu ifade becerisi, empati kurma yeteneği, eylemlerinin sorumluluğunu alma, öfke ve saldırganlık kontrol düzeyleri gibi durumlara bakılarak değerlendirme yapılabilir (Loue, 2000 aktaran Baykal 2008: 20).

"İç içe geçmiş ekolojik model" ile Heisse ekolojik kuram temelinde aile içi şiddetin anlaşılması amacıyla çok sayıda faktörün kompleks etkileşimini ele alan kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır (DSÖ, 2002; DSÖ, 2005). Modele göre, ailede kadına yönelik şiddet, sosyal çevrenin değişik düzeylerindeki etmenlerin birbirleriyle etkileşimi ile ortaya çıkar. Şiddeti bireysel, durumsal ve sosyokültürel faktörlerin etkileşimi şeklinde anlamak, şiddetin oluşumunu çözmemizi ve bu yönde araştırmaları destekleyecektir.

Bireysel düzey: Ekolojik modelin birey merkezli en temel olan düzeyidir. Bireyin şiddete maruz kalma, şiddet uygulama gibi durumlarını etkileyen kişisel özelliklere bu boyutta dikkat edilir. Dikkat edilen kişisel özellikler arasında yaş, eğitim, gelir düzeyi gibi sosyo-demografik, izolasyon, aile ve arkadaş çevresinin varlığı, aile içi şiddete maruz kalıp kalmama veya tanık olma, alkol ile madde kullanımı, şiddet-saldırganlık düzeyleri gibi biyolojik ve psikolojik özellikler bulunmaktadır (DSÖ, 2002; DSÖ, 2005; Sadowski ve ark., 2004).

İlişkisel düzey: Ekolojik modelin ikinci düzeyidir. Bireyin eş, diğer aile üyeleri, arkadaşları gibi yakın sosyal ilişkilerinin araştırılmasını kapsar. Ailenin boyutu, yapısı, aile işlevselliğinin düşüklüğü, evlilikte yaşanan çatışmalar, ekonomik durum vb. ilgilenilen faktörlerdendir (DSÖ, 2002; DSÖ, 2005; Sadowski ve ark., 2004).

Ailede erkek egemen yapının varlığı ve bu varlığın ailede ekonomi, karar alma gibi mekanizmalara baskın olarak etkide bulunması, eşler arasında gelir, eğitim düzeyi farklılıkları, şiddet eğilimli kişilerle yakın ilişkiler şiddet davranışlarını arttıracak şekilde etkileyerek bu düzeyde ele alınması gereken önemli bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Yıldırım, Öztaş ve Hablemitoğlu, 2013).

Topluluk düzeyi: Modelin üçüncü düzeyidir. Okul, iş çevresi, komşular, sosyal yapı ve kurumlar bu düzeyde incelenir. Ekonomik ve sosyal kaynaklar, destek ağları, işsizlik düzeyi, sosyoekonomik durum, nüfus yoğunluğu, ötekileştirme, hizmet

kurumlarının yetersizliği, eğitim kurumlarının yaklaşımları, yasal sistemler, toplumsal tutumlar bu düzeyde önemsenmektedir (DSÖ, 2002; DSÖ, 2005; Sadowski ve ark., 2004; Yıldırım ve ark., 2013).

Bu düzeyde bahsedilen faktörlerin yetersizlikleri kadına yönelik şiddetin artmasına neden olmaktadır. Ayrıca kadının ailenin dışında bir alanda yetki ve gücünün bulunmasının eşinden fiziksel şiddet görme olasılığını azalttığını, şiddet uygulayan ve ya gören kişiye çevrenin (Komşu, arkadaş, geniş topluluk gibi) kayıtsız kalmasının aile içi şiddeti arttırdığı görülmüştür, topluluk tepkisinin ekolojik modelin tüm düzeyleri üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir

Kadının sosyal destek kaynaklarının azlığının yanı sıra, erkek şiddetini haklı temellere oturtmaya çalışan ve normal gören akran gruplarının varolması ve erkeğin bugruplarla etkileşimi, görüşme sıklığı, süresi, niteliği, yoğunluk durumunun da kadına yönelik şiddeti olumsuz yönde etkilediği düşünülen durumlardandır (Baykal, 2008: 23).

Toplumsal düzey: Modelin dördüncü ve en son, en üst düzeyidir. Bu düzeyde şiddeti etkileyen toplumsal, kültürel, dinsel, ekonomik, politik faktörler ve hukuksal yapı geniş çaplı olarak incelenmeye çalışılır. Toplumsal ve kültürel faktörlerin içinde yer alan kadınlığın sınırlarını belirleyen normlar, şiddeti çözüm yolu olarak görmek, şiddet, erkek egemen yapı, toplumsal cinsiyet kaynaklı roller kadına yönelik şiddeti etkilemektedir ve bu düzey söz konusu faktörlerle ilgilenmektedir. Kadına ve çocuğa yönelik şiddetin normalleştirilmesi, şiddetin kültürel normlarla desteklenmesi, aile içi şiddeti kanunların özel alana girmek istememesi sebebiyle görmezden gelmesi, geleneksel cinsiyet rol tutumları aile içi şiddet kullanımı olasılığını arttırmaktadır (DSÖ, 2002; DSÖ, 2005; Sadowski ve ark., 2004).

Kuramda üzerinde durulan bu dört düzey birbirinden bağımsız olarak değil, birbirine etkisi olan faktörler olarak ele alınmaktadır. Kuramın bu yönüne uygulama ve yorumlamalarda dikkat etmek gerekir. Kuram kavramsallaştırmalarında düzeyler iç içe ele alınsa da çeşitli faktörler birden fazla düzey içinde incelenme olanağına sahiptir.

Sosyo-ekonomik düzeyin bireysel (düşük gelir), ilişkisel (ekonomik stres) ve topluluk (yoksulluk, düşük sosyo ekonomik statü) düzeylerinde incelenebilmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir (DSÖ, 2002).

Model, bireysel düzeydeki risk faktörlerini kültürlerarası çalışmaların bulguları ile birleştirmektedir. Neden bazı toplumlarda ve/veya neden bazı bireylerin diğerlerine göre daha fazla şiddet kullanıldığını ve aynı biçimde neden kadınların –özellikle evli kadınların- çoğu durumda şiddetin mağduru olduğunu anlamamızı sağlamaktadır. Ekolojik model birey, aile ve onun çevresi, toplumsal, politik, kültürel, ekonomik yapıların nitelikleri ve ilişkileri ile ilgili bilgi vererek aile içi şiddete bütünsel açıdan bakmamızı sağlamaktadır. Şiddet, her çeşidiyle çok yönlü, çok boyutlu bir yapıdadır. Ekolojik model şiddeti ayrıntılı, sistemli bir şekilde incelememizi sağlar (DSÖ, 2002).

Kuramın sistematik ve kapsamlı yapısı, diğer kuramlara göre avantaj teşkil eder, bu sebeple araştırmaya ekolojik kuram temel alınmıştır. Değişik düzeylerdeki faktörler belirlenerek, incelenmiş, kadına yönelik şiddete ve onu etkileyen toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların etkileşimleri araştırılmıştır.

Ekolojik kuram çerçevesinde yapılan çalışmada; bütüncül bir yaklaşım kullanılmaya çalışılmıştır. Değişkenlerin belirlenmesinde; sosyal öğrenme kuramı, şiddetin kuşaklar arası aktarımı, feminist-ataerkil kuram, şiddet kültürü kuramı ve psikolojik modellerden de yararlanılmıştır.

Buraya kadar şiddeti açıklamaya çalışan kuramlar ele alındı. Bunlardan şiddeti doğuştan getirilen biyolojik ve içgüdüsel özelliklere bağlayan kuramlar ile öğrenilmiş bir davranış olarak ele alan kuramlar tartışıldı. Bu sosyolojik kuramlar bir sonraki bölümdeki yaklaşımlarla benzerlik taşımakla beraber burada sadece kadına yönelik şiddet açısından ele alınmışlardır.

1.1.2. Kadına Yönelik ve Aile İçi Şiddet Türleri

KYŞ, kişilerarası şiddetin bir çeşidi olmakla birlikte, esas olarak karmaşık ve birbiriyle ilişkili süreçler içerdiği kesindir. Kadına gerek aile içinde gerekse aile dışında, kadın olmasının getirdiği "sorun!" sebebiyle hayatının her alanında ve evresinde şiddet uygulanmaktadır. Öyle ki çaresiz kalan kadın, son çareyi kendi kendine şiddet uygulamakta bulabilmektedir. Bazı araştırmaların aksine bu araştırmada kadına yönelik şiddet sadece aile içinde değil, birey olarak, toplumca uygulanan şiddet açısından da değerlendirilecektir.

KYŞ ile ilgili pek çok tanım yapılabilir ve ilgili bilim alanlarının literatürlerinde bu tanımlara rastlanabilir. Konuyla ilgili olarak Türkiye'nin 2011 yılında imzaladığı, 2014'te yürürlüğe giren İstanbul Sözleşmesi'nde, kadına yönelik şiddet: " Bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olarak anlaşılmaktadır ve ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar veya ısdırap veren veya verebilecek olan toplumsal cinsiyete dayalı her türlü eylem ve bu eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir." biçiminde tanımlanmıştır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (KSGM), 2016: 4).

İstanbul sözleşmesine dayanarak hazırlanan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin önlenmesine Dair Kanun'da KYŞ, "Kadınlara yalnızca kadın oldukları için uygulanan ve kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış olarak" tanımlanmıştır (6284 Sayılı Ailenin Korunmasına ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine İlişkin Kanun, 2012).

KYŞ, şiddetin cinsiyete özgü ve mağdur yönünü vurgulamaktadır. Kadınlar şiddet nedeniyle dünyanın her yerinde hangi ekonomik sınıfa, kültüre, dine dahil olurlarsa olsunlar zarar görmektedirler. Bu nedenle KYŞ'nin bir ayrımcılık biçimi ve insan hakları ihlali olduğunu rahatça savunabiliriz.

Kadın daha çok aile içinde olmakla birlikte, toplum içinde görülen birey olarak da şiddete maruz kalmaktadır (Erbek, Eradamlar, Beştepe, Akar ve Alpkan, 2004). Kısır bir döngünün fitilini yakan bu durum devamında kadının kendi kız ve erkek çocuklarına şiddet uygulamasına yol açar. Şiddetin içinde hep varolan kadın bunun normal olduğunu düşünerek eşinin veya diğer kişilerin şiddetine ses çıkarmamaktadır. Çünkü kadın çocukluğunda, gençliğinde, anneliğinde ve yaşlılığında hep şiddetle içiçedir. Bir zaman sonra bunu normal olarak kabul etmesi bir savunma mekanizması olarak ortaya çıkmaktadır. Normal olarak görünen şiddetle çeşitli yollardan baş etmeyi ve engellemeyi bırakmak, şiddetin görünürlüğünü azaltmaktadır. Normalize edilen şiddet, kuşaklara da normal bir algı olarak yerleşmektedir. Aradaki kuşaklardan döngüyü değiştirmek için çıkan kadınlar ve az da olsa erkekler, şiddetin en çok mağduru olan kadınların desteğini alamayan çatlak sesler olarak görülmektedir. Oysa ki erkekleri de doğuran yine kadınlar, toplumumuzda çocuğun yetiştirilmesinden birincil olarak sorumlu görülen yine kadınlar, şiddetin türlerinin farkına vararak, her türlü KYŞ'ye karşı gelmeyi, ses çıkarmayı öğrense ve buna yönelik tutum oluşturursa, yediden yetmişe kadar ne çok kişiyi değiştirebilirdi. Tüm bunlardan dolayı KYŞ ile ilişkili olarak algı ve tutumların önemini görmezden gelemeyiz. Bu konuya yönelik olarak daha sonraki başlıklarda geniş açıklamalarda bulunulacaktır. Fakat şu an hayatımızın her alanında karşı karşıya kaldığımız KYŞ türlerini açıklamak, değişmesi beklenen tutum ve algıların, oluşması beklenen hassasiyetin bir ön koşulu olarak değerlendirilmektedir.

Şiddet olgusu çok farklı şekillerde sınıflandırılabilmektedir. Bunun nedeni şiddetin çok farklı şekillerde karşımıza çıkmasıdır. Şiddet genel olarak fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik, yoksunluk ve ihmal biçimlerinde karşımıza çıkabilmekle birlikte, daha önce bahsedildiği gibi kendine yönelik, kişiler arası, topluluk içi olarak boyutlandırıldığı çalışmalar da mevcuttur. Ekolojik model ise şiddeti bireysel, akrabalık, topluluk ve daha geniş toplumsal sistem olarak sınıflandırmıştır (Uluocak vd., 2014:12).

Kadın ve erkeklerin kadına yönelik şiddetle ilgili algıları, tutumları şiddet döngüsüne sebep olmaktadır. Bu döngüyü kırmak kadına yönelik şiddet türlerini tanımakla mümkündür. Kabul gören şiddet meşrudur. Yaşam biçimi olarak görülen

kadına ve aileye yönelik şiddet sorun olarak görülmediği gibi sorun çözme metodu olarak ta kullanılabilir (Ergil, 2001: 40). Aşağıda belirteceğimiz kadına ve aileye yönelik şiddet türlerini meşru görmemek, bu konuda duyarlılık geliştirmek, önde gelen insanlık vazifelerimizden olmalıdır.

Ani dürtülerini kontrol edemeyen, duygusal anlamda gelişememiş ve şiddet davranışları gösteren kişiler yine bu tip ailelerde yetişir. Şiddet ortamı olarak değerlendirilen bu tip ailelerin iki yönden zararlı sonuçlara sebep olduğu söylenilebilir. Birincisi kadına yönelik ve ya aile içi şiddet, ikincisi ise şiddet ortamında büyümüş yine şiddete yatkın kişilerin toplumsal hayata katılmasıdır. Aile içi şiddet şiddetin en önemli ve en bilindik mağdurları kadın ve çocuklardır. Erkekler, ailenin bir üyesi olan kadınlara fiziksel, cinsel, sözel, ekonomik anlamda şiddet uygulamaktadır. Aynı durum, anne ve babanın birlikte çocuğa yönlendirdikleri şiddetle yine kendisini göstermektedir (Doğan, 2014: 545). Aşağıda belirteceğimiz şiddet türleri kadına yönelik ve aile içi şiddet açısından değerlendirilecektir. Sonrasında ayrı bir başlık olarak kadına yönelik ve aile içi şiddet ile ilişkili araştırmalara yer verilecektir.

1.1.2.1. Fiziksel Şiddet

"Fiziksel şiddet, kaba kuvvetin bir korkutma, sindirme ve yaptırım aracı olarak kullanılmasıdır" (Yetim ve Şahin, 2005). Fiziksel şiddet eylemleri sarsmak-İtmek, yumruklamak, ısırmak, tokat atmak, herhangi bir araç ya da silah ile yaralamak ya da işkence yapmak, vb. şekilde sıralanabilir (Yıldırım, 1998: 28; Özkan ve Demir, 2002). Kadına yönelik ve aile içi şiddet denildiğinde halen, önceden olduğu gibi fiziksel şiddet akla gelmektedir. Çünkü önceden bugün şiddet eylemi olarak kabul edilen fiziksel şiddet dışındaki şiddetler, şiddet olarak kabul edilmiyordu. Fakat araştırmalardan görüyoruz ki yine aynı yöndeki algı kırılmamıştır.

Aile içi fiziksel şiddet ise, yukarıda belirtilen fiziksel şiddet şekillerini, aile bireylerinin birbirlerine uygulaması şeklinde tarif edilebilir. İstatistiklere göre aile içi fiziksel şiddet türünden en fazla mağdur olanlar kadınlar ve çocuklardır. Ataerkil

toplumda, erkeğin fiziksel gücünün de kadına göre daha fazla olması, erkeklerin eşlerine ve çocuklarına şiddet uygulamasına zemin hazırlamaktadır (Şenol ve Yıldız, 2013: 9).

Özellikle kadınlara karşı işlenen namus cinayetlerini de bu kategoride değerlendirmekteyiz. Çünkü beden bütünlüğünün zarar görmesine ve kişinin hayatını kaybetmesine neden olan, erkeklerin neden olduğu bir şiddet türüdür. Kadınlar namus ve töre cinayetlerine bu cinayetlerin normal olduğunu düşünmeleri, ataerkil yapıda yetişmeleri, ekonomik özgürlükleri olmamaları gibi sebeplerle karşı çıkamamaktadırlar (Yıldız, 2008).

1.1.2.2. Sözel-Psikolojik Şiddet

Bu başlıkta kadına yönelik ve aile içi şiddetin çok önemli görülmeyen bir çeşidinden bahsedeceğiz. Psikolojik şiddet, kadını küçük görmek, eleştiri, bağırma, lakap takma, hakaret etme, alay etme, korkutma gibi davranışları içerir. Sözel şiddet, pek çok kadının yaşadığı, ancak kadınlara bunu yaşatanlar tarafından farkına varılmayan, farkına varılsa da önemsenmeyen, bu sebep ile de boyutlarının farkına varılması son derece zor olan bir şiddet şeklidir (Yetim ve Şahin, 2005; Uluocak vd., 2014: 20; Özkan ve Demir, 2002).

Evliliklerde zaman zaman anlaşmazlıklar yaşanabilir. Bu anlaşmazlıkların fiziksel veya sözel şiddete dönüşmesi istenmeyen bir durumdur. Kadınlar genellikle evliliklerinde ilk zamanlar sözel şiddete uğradıklarını fark etmediklerini belirtmektedirler. Ayrıca, zaman içinde pasifleştiklerini, haklarını arayamaz, kendilerini savunamaz hale geldiklerini, kendilerine güvenlerini kaybederek çekingen bir karaktere büründüklerini eklemektedirler (Yıldırım, 1998: 27). Bu durum, kadınların bir süre sonra konumlarına hiç itiraz edemez hale gelmesini, erkeğin de daha da güçlenerek sözlü tahriklerini arttırmasını sağlamaktadır (Şenol ve Yıldız, 2013: 10).

Sözel şiddete maruz kalan tarafın daha çok kadınlar olduğunda bahsedilmektedir. Sözel şiddete maruz kalan kadınlar, uğradıkları şiddeti inkar ederek yok saymaya çalışmaktadırlar (Şenol ve Yıldız, 2013: 10). Var olan bir şeyin inkâr edilmesi çok

da kolay olmamaktadır, fakat kadın kendini psikolojik olarak savunmak için bu yola başvurmaktadır. Belli bir dereceden sonra sözel şiddetin tahrip derecesi yükselmektedir.

Kadın toplum tarafından ya da ailesinden gördüğü sözlü-psikolojik şiddet neticesinde Kendisine karşı layık olduğu şekilde muamele göremediğini fark etmektedir. Bu nedenle kadın, büyük travmalar yaşayabilmekte, kendisine olan saygısını, öz saygısını, öz yeterliliğini kaybedebilmektedir. Böyle bir kadın da ayrıca kişilik gelişimi açısından sıkıntılar, intihar düşünceleri, strese dayalı fiziksel şikayetler, sorumluluk almakta isteksizlik, diğer insani ilişkilerinde sıkıntılar, bilinçli kendine zarar verme davranışları görülebilir (Akkaş ve Uyanık, 2016). Kendisine verdiği değer ve güvenle ilgili tutarsız mesajlara maruz kalan ve şiddet gören bu kadınlar, kendisini koruyamamakta, kendisini koruyamadığı için de şiddete maruz kalmaya devam etmektedir.

1.1.2.3. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet, ekonomik kaynakların ve özellikle de paranın kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak düzenli bir şekilde kullanılıyor olması olarak da kısaca tanımlanabilir. Bu şiddet türü kadını bağımlı hale getiren, fakirliğe sürükleyen bir yapı sergiler. Kadının aile içinde ekonomik şiddete maruz kalması çeşitli biçimlerde kendini göstermektedir. Kadına yönelik ekonomik şiddet, kadının çalışma hayatıyla ilgili ve ev içinde kadından beklenen az parayla çok fazla şey bekleme gibi süreçleri içerir (Uluocak vd., 2014: 22). Kadının parasını denetlemek, kontrol etmek, çalışmadığı durumlarda kısıtlı harçlık vererek, kadından yapılması mümkün olmayan isteklerde bulunmak, kadının kredi kartına el koymak, kadını çalışmaya zorlamak, mülkiyet hakkını kadının değil sadece kendi üzerine yapma(mirastaki kısıtlılıklar sayılırmı, çünkü evli kadınlar artık haklara sahip), kadının eğitim almasına engel olmak, onun ekonomik bağımsızlığını kazanabileceği, statü elde edebileceği bir işte çalışmasını engellemek, kadına kazandığı para üzerinde tasarruf hakkı tanımamak, evin giderlerini kadının karşılamasını istemek veya onu buna zorlamak, ek olarak bu isteklerin karşılanamaması

durumunda huzursuzluk çıkarmak, vb. eylemler, ekonomik şiddet eylemleri olarak özetlenebilir (Şenol ve Yıldız, 2013: 11; Akkaş ve Uyanık, 2016; Özkan ve Demir, 2002).

Ekonomik şiddet, sadece kadının ve ailesinin değil, aynı zamanda yaşanılan ülkenin de gelişmesini, kalkınmasını etkileyen önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuya ayrıntılı olarak 2015 yılındaki insani gelişme raporunu incelerken tekrar değinilecektir. 2011 yılında yapılan bir çalışmaya göre, Dünyada 1.5 milyar fakirin olduğu ve bunların da % 70'ini kadınların oluşturduğu kabul edilmektedir (Duyan, 2011: 29-36). Tüm bunlara dayanarak kadınların yoksulluklarından sadece kendileri değil, çocuklar, ülke ve yaşanılan dünya etkilendiğini söyleyebiliriz. Kadınların yoksulluğundan çocuklarının olumsuz etkilenmesini engelleyebilmek neredeyse mümkün değil. Genel olarak fakirlik, ekonomik şiddetin hem sebebi hem de sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Son derece önemli bir problem olarak kadın bu şiddet türüyle birlikte fiziksel şiddette yaşayabilmektedir (Şenol ve Yıldız, 2013: 11; Gürkan ve Coşar, 2009; Yetim ve Şahin, 2005).

1.1.2.4. Cinsel Şiddet

Kadına yönelik cinsel şiddet, kadının iradesi dışında ilişki kurma, tecavüz, sözlü ve fiili olarak gerçekleştirilen taciz olaylarını kapsamaktadır. Kadına yönelik cinsel şiddet olgusu, özellikle kadın cinselliğinin tabu olduğu, namus, şeref gibi kavramların kadın cinselliği üzerinden tanımlanan toplumlarda görüldüğünde, açığa çıkarılması zor bir şiddet türü olarak varlığını sürdürmektedir. Cinsel şiddet: bir kişiyi (kadını), istemediği zaman ve şekilde cinsel ilişkiye zorlamak; gebelikle veya seksüel yolla bulaşan hastalıklara yakalanmasına neden olmak, cinsel ilişki sırasında incitmek, acıtmak, tecavüz etmek, başka kişilerle ilişkiye zorlama, doğum kontrol yöntemlerini reddetmek, cinsel organına zarar vermek, rıza olmadan kadının vücuduna dokunmak, fahişe veya frijid olmakla suçlamak, aldatmak, aşırı kıskançlık-şüphecilik, erkeğin açıkça başka kadınlarla ilgilenmesi, karşıdakine cinsel obje gibi davranmak, cinselliği cezalandırma yöntemi olarak kullanma gibi şekillerde ortaya çıkabilmektedir (Akkaş ve Uyanık, 2016; Şenol

ve Yıldız, 2013: 11; Yetim ve Şahin, 2005; Özkan ve Demir, 2002). Namus ve töre nedeni ile baskı yoluyla kadınların küçük yaşta ve/veya istemediği kişilerle evlendirilmesi cinsel şiddet başlığı altında değerlendirilirken bu sebeplerle kadının öldürülmesi daha önce belirtildiği gibi fiziksel şiddettir.

Genel olarak fiziksel şiddetle birlikte görülen cinsel şiddetin temelinde geleneksel kadınlık ve erkeklik rolleri yatmaktadır. Cinselliğin bir sindirme ve tehdit aracı olarak kullanıldığı bu şiddet türünde, cinsel olarak baskın konumda görülen erkeğin kadını sindirmesi söz konusu olmakla birlikte mağdurların genellikle kadınlar olduğu görülmektedir (Yetim ve Şahin, 2005). Toplumda mahrem, adeta bir tabu olarak görülen cinsel şiddetin çoğu zaman gizlendiği, bu nedenle de ortaya çıkarılmasının oldukça zor olduğu belirtilmelidir. Cinsel şiddet, maruz kalınan şiddet türleri içerisinde, kadın tarafından varlığı üzerine konuşulması en zor olan şiddet türüdür (Adak, 2000: 184-185; Akkaş ve Uyanık, 2016).

Cinsel ilişkiye zorlanma gibi cinsel şiddet türleri birbirlerini tanıyanlar ve eşler arasında daha fazla yaşanmaktadır. Pek çok kadının yaşamının bir döneminde cinsel zorlamayla karşı karşıya kaldığı kabul edilmektedir (Şenol ve Yıldız, 2013: 11). Özellikle kadınların maruz kaldığı bu şiddet türünde, araştırmalarda ve medyada gördüğümüz kadarıyla, çocukluk yıllarında babaları, erkek kardeşleri, amcaları, dedeleri vb. aile bireyleri tarafından cinsel şiddete maruz kalan kız çocukları, ilerleyen yaşlarında akraba erkekleri, eşleri, kayınpederleri, kayınları, vb. tarafından da mağdur edilebilmektedirler. Cinsel şiddete maruz kalan kadının, çaresizliği, çeşitli desteklerden mahrum olması, direnç göstermesi durumunda da başta fiziksel olmak üzere şiddet şekillerine maruz kalması, şiddetin boyutlarını arttırmaktadır.

Cinsel şiddetin arka planında cinsel fonksiyon bozuklukları, psikolojik problemler, sosyo-kültürel uyumsuzluklar, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı vb. bulunmaktadır. Ancak bunlardan da fazlası, toplumda yaygın olan kadının, erkeğin cinsel ihtiyaçlarını sorgulamaksızın karşılamasının gerekliliğiyle ilgili algı ve tutumlar vardır. Erkeğin ne olursa olsun karşılanması gereken ihtiyaçlarının olduğunun kabul görmesi, kadının da bu

ihtiyaçları karşılama zorunluluğunun olması, kadının bireysel istek ve düşüncelerinin ikinci planda olması veya olması gerektiği yönündeki toplumdaki yaygın tutum kadına uygulanılan cinsel şiddetin temeline oturtulabilir.

Önceden vurgulandığı gibi cinsel gelişimini tamamlayamadan cinsel ilişkiye zorlanma veya erken yaşta evlendirilme de bir cinsel şiddet şekli olarak değerlendirilmektedir. Özellikle küçük yaşlardaki kız çocukların, kendilerinden çok daha büyük yaşlardaki erkeklerle evlendirilmeleri, bazı kültürler tarafından desteklenmektedir. Erken yaşlarda yapılan evlilikleri toplumun desteklemesi durumunda, yaşanılanlar normal olarak algılanmaktadır. Küçük kadınların destek bulabilmesi kültüre, o topluma bir karşı çıkışı gerektirmesi yönünden çok zorlaşmakta ya da mümkün olamamaktadır. Böylece şiddetin kadın üzerindeki etkisi çok daha fazla bir şekilde yaşanmaktadır. Erken yaşta evlendirilme sonucu oluşan çocuk yaşta gebelikler ve doğum yapan kadınların uğramış oldukları bir diğer cinsel şiddet şeklidir. Tüm bunlar kadına cinselliği, bir şiddet aracı olarak algılatabilmektedir (Şenol ve Yıldız, 2013: 12). Araştırmamızda konu olarak küçük yaşta evliliklere yönelik bir araştırılma yapılmamasına rağmen, araştırma yapılan bölgenin bir gerçeği olması nedeniyle konuya değinilmek istenmiştir.

1.1.3. Kadına Yönelik Şiddet Araştırmaları

Kadın aile içinde uğradığı şiddet ya da aile dışında toplumdan, partnerinden gördüğü şiddetle karşımıza çıkabilmektedir. Kadının maruz kaldığı bu şiddetin türlerinin yaygınlığına vakıf olmak önemlidir. Yapılan çalışmaların yıl yıl değişimini görmek, modern olarak nitelediğimiz çağımızı, insan cinsinin diğer yarısına gösterdiği çağ dışı davranışların yaygınlığını görmemiz açısından yargılamamızı sağlar.

Sosyo-demografik değişkenlere göre, KYŞ'nin sıklık ve özellikleri değişmekle birlikte, yapılan araştırmaların sonuçları her zaman birbiriyle tutarlı olmamaktadır. Araştırma bulguları, ülke, kültür, nüfusa göre değişebilmektedir. Yapılan değişik çalışmalarda yoksulluk, gelir eksikliği, alkol kullanımı, kayınvalide ile birlikte kalma,

çocuk sayısının çokluğu, eşin eğitim seviyesinin eksikliği, evlilik türü gibi değişkenlerin KYŞ'yi etkilediği belirlenmiştir.

Daha önce şiddet türlerinin tanımlarından bahsedilmişti. Bu başlık altında Dünya'da ve Türkiye'de yapılan şiddet türlerinin yaygınlığını ve sebeplerini incelemiş çeşitli çalışmalara yer verilecektir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalar araştırmamızın ilgi odağıdır. Fakat toplumun geneline yayılmış şiddetten etkilenme söz konusu olduğundan dolayı bundan sonraki araştırmaları içeren başlıklarda önce toplumun geneline yayılmış araştırmalara, daha sonra üniversitelerde belirtilen şiddet oranlarına değinilecektir.

2013 yılı verilerine göre, dünyadaki tüm kadınların %35'i partnerinin, eşinin ya da hiçbir şeyi olmayan bir erkeğin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalmaktadır. Bazı çalışmalarda kadınların %70'inin hayatları boyunca partnerlerinden fiziksel ya da cinsel şiddet gördüklerini belirtmektedir (DSÖ, 2013). Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu' nun (United Nations International Children's Emergency Fund, (UNİCEF), 2016) araştırmasına göre Dünya çapında 700 milyondan fazla kadın 18 yaşına gelmeden evlenmiştir. Bu durumda cinsel şiddet olayından da bir miktar bahsedilebilir. Çünkü bu sayının üçte birinden fazlası 15 yaşından küçüktür ve yoksul kızların erken evlenme oranı, diğerlerine göre daha çoktur (unicef.org.tr).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme, (UNDP)), 2014 yılı İnsani Kalkınma Raporuna göre, en basit sağlık ve gıda hizmetlerinden politik hayata katılım ve ekonomik aktivitelere kadar, kadınların erkekler kadar eşit koşullara sahip olduğu ülke yoktur. 2015 İnsani Gelişim Raporu'nda ise kadınların iş gücüne katılım oranlarının düşüklüğüne dikkat çekilmiştir. Kadınlar ev içi ücretsiz işler ve bakım faaliyetlerini yürüttükleri için çalışma dünyasına erkeklerden daha az katılmakta, işe girdiklerinde erkeklerden daha az para kazanmaktadırlar.

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (European Union Agency For Fundamental Rights (FRA)), Avrupa Birliği ülkelerinde 2014 yılında, 42000 kadınla yüz yüze yapılan çalışmada: Her üç kadından birinin 15 yaşından itibaren fiziksel ve cinsel şiddete maruz

kaldığını. 2013 yılında bu kadınların %8 oranında aynı şiddet türlerine maruz kaldığı, kadınların %43'ünün eski partneri-eşi ya da şimdiki partneri-eşinden sözlü-psikolojik şiddet gördüğü, kadınların yaygın biçimde şiddete uğradığı fakat çok azının kayıtlara geçtiği belirtilmiştir.

Kadına yönelik oluşan şiddet aile içinde ya da dışında bütün sosyal sınıflarda, gelir düzeylerinde, yerleşim yerlerinde, eğitim düzeylerinde, farklı aile yapılarında görülebilmesine rağmen bazı sosyo-demografik değişkenler bu şiddet türünün görülme sıklığını ve biçimlerini etkileyebilmektedir (DSÖ, 2002; DSÖ, 2005; Baykal, 2008: 30).

Farklı bölgelerde, ülkelerde gerçekleştirilen araştırmalarda ailede kadına yönelik şiddetin tüm sosyoekonomik sınıflarda görüldüğü fakat yoksul kadınların şiddete daha fazla maruz kaldığı belirtilmektedir. Yoksulluğun şiddeti nasıl etkilediğine ise tam olarak açıklık getirilememiştir (DSÖ, 2002; DSÖ, 2005). Ayrıca düşük gelire eşlik eden kalabalık, ekonomik sıkıntıların getirdiği engellenmişlik ve tükenmişlik duygusu, eşlerin iletişimsizliği, kadının şiddetle nasıl baş edeceğini bilmemesi de önemli faktörlerdendir. Genellikle alt sosyoekonomik düzeyde olan ailelerdeki kadınların, daha çok şiddete uğradığı belirtilmişse de (DSÖ, 2002) bu değişkeni ilişkisiz bulan araştırmalarda vardır (Baykal, 2008: 181; Ellsberg ve Heise, 2005).

Eskişehir'de birinci basamak sağlık hizmetleri veren kurumlarda yapılan araştırmalarda, katılımcı kadınların %71'inin gebelik döneminde sözel, fiziksel, cinsel şiddet biçimlerine maruz kaldığı belirlenmiştir. Bu kadınların %36,4'ü ise fiziksel şiddetten bahsetmektedir (Ayrancı, Günay ve Ünlüoğlu, 2002).

İçli'nin 1997'de Ankara, İstanbul, İzmir illerinden temsili olarak seçilmiş 1071 evli kadın ile cezaevinde bulunan 351 kadın arasında karşılaştırmalı olarak yaptığı çalışmada, cezaevinde bulunan kadınların %64'ünün, diğer kadınların ise %21'inin eşlerinden fiziksel şiddet gördüğü sonucuna ulaşılmıştır.

İlkkaracan' ın 1996-1997'de Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da bölgeyi temsil edecek şekilde 446 kişi üzerinde, yüz yüze görüşme tekniğiyle yaptıkları araştırmada;

kadınların %78'inin eşlerinden sözel, %57'sinin duygusal, %58'inin fiziksel şiddet gördükleri belirlenmiştir (İlkkaracan, 1998).

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'nın (TNSA), 2003 verilerine göre Türkiye'de kadınların kazandıkları parayı harcamaya %38 kendileri, %50 kocası veya diğer kişilerce, %10'u kendi dışındaki kişilerce karar verildiğini belirlenmiştir.

Sezgin'in (2003) yürüttüğü çalışmada evli kadınların yarısının eşinden fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet gördüğü belirtilmiştir. 2004 yılında Kocacık ve Doğan tarafından (2006) Sivas'ta yapılan aile içi şiddet yaygınlığı çalışmasında 583 kadınla görüşülmüştür. Kadınların %52'sinin en az bir şiddet türüyle karşılaştıkları, %54 oranında sözel, %38 oranında fiziksel şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir. Yine Sivas'ta yapılmış bir çalışmada kadınların %41'i eşlerinden şiddet gördüğünü bildirmiştir (Güler, Tel ve Özkan-Tuncay, 2005)

Duruoğlu'nun (2007) yaptığı çalışmada kadınların iş gücüne katılımı o yıllara göre Türkiye ortalamasının altında ve kentlerdeki kadın işsizlik oranı erkeklerin iki katı olarak belirtilmiştir. Kadınlar iyi eğitimli olsalar bile özel sektörde erkeklerin %68'i, kamu'da %76'sı kadar ücret alabilmektedirler. Erkekler %54, 5, kadınlar %24, 3 oranında ücretli olarak çalışabilmektedir. Erkeklerin %13,8'i, kadınların %68,8'i ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. Ayrıca çalışan kadınların sadece %9'u işveren konumundadır.

Altınay ve Arat'ın (2007: 79) 2006-2007 yıllarında tüm Türkiye'de kapsamlı olarak 27 ille gerçekleştirdikleri bir çalışmada, görüşülen kadınların %35'inin, Doğu örnekleminin ise %40'ının en az bir kez fiziksel şiddet gördüğü belirlenmiştir. Aynı çalışmada Türkiye'de en az bir kez "istemediği zamanlarda cinsel ilişkiye zorlanan" kadınların oranı %14'dür ve cinsel şiddete uğradığını söyleyenlerin % 67'si aynı zamanda fiziksel şiddete de maruz kalmıştır.

KSGM'nin 2008 ve 2014'te yaptığı araştırmalar arasındaki farklara kadına yönelik şiddet türleri açısından bakmak, ilk araştırmalardan bugüne gelinen noktayı görmemizi

sağlayabilir. 2008 yılında yapılan araştırmada fiziksel ve/veya cinsel şiddet gören kadınların oranı %42, 2014 yılında ise %38 olarak bulunmuştur. Cinsel şiddet açısından

2008 yılında Türkiye genelinde evli kadınların %14'ü hayatlarının herhangi bir döneminde bu tür şiddete maruz kalmıştır. 2014 yılındaki cinsel şiddet oranı %12 olarak belirtilmiştir. Sözlü-psikolojik şiddet oranları 2008 yılında %44 iken, 2014 yılında %26 olarak belirlenmiştir. Ekonomik şiddetten mağdur kadınların oranı 2008'de %30 iken, 2014 yılında da aynı olarak saptanmıştır.

2014 yılı İnsani Kalkınma Raporuna (UNDP, 2014) göre Türkiye'de kadınların lehine olan tek veri, doğumda ortalama yaşam beklentisinin kadınlarda 78,7 yıl, erkeklerin ise 71,8 yıl olmasıdır. Raporda, öğrenim görme süresi beklentisi kadınlar için 13,8 yıl iken, erkeklerde 15 yıl olarak, ortalama öğrenim görme süresi kadınlarda 6,4 yıl, erkeklerde 8,7 yıl olarak yer alır. Kişi başına düşen Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) kadınlarda sadece 8 bin 813 dolar, erkeklerde ise 28 bin 318 dolar. Rapora göre erkeklerin milli gelirden kişi başına aldıkları pay kadınların aldıkları payın tam 3 buçuk katıdır. Rapor Türkiye'de gelecekle ilgili bütün hedeflerini gölgeleyen derin bir cinsiyet eşitsizliği olduğunu göstermektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2016 yılının sonuçlarına göre, eşler anlaşamadığında erkeklerin %75,3'ü, kadınların %66,2'si sessiz kalmışlardır. Erkeklerin %3,6'sı, kadınların %2,4'ü eşlerine fiziksel şiddet uygulamıştır (tuik.gov.tr). Bu oranların neden bu kadar düşük olduğu anket incelenerek eleştirilebilir. Kişi bildirimine dayalı olmasından dolayı, kişiler uyguladıkları şiddeti saklamış olabilirler.

Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Komutanlığı tarafından verilen bilgilere göre, 2010 yılının ilk yedi ayında 226 kadın cinayete, 478 kadın tecavüze, 722 kadın tacize uğramıştır (Çoban-İçağasıoğlu, 2013). İçişleri bakanlığının verdiği bilgilere göre 2013'de 175, 2014'te 133, 2015 Ocak- Haziran döneminde 112 kadın öldürülmüştür (egeninsesi.com). Çeşitli bilgi kaynaklarında (Örneğin, kadın cinayetlerini durduracağız platformunun çalışmaları) kadın cinayetlerinin sayılarının tutarsızlığı dikkat çekmektedir. Kadın cinayetlerini durduracağız platformunun açıklamasına göre 2013'te 237, 2014'te

294, 2015'te 303, 2016'da 328 kadın, erkekler tarafından öldürülmüştür. Bu kadınların %31'i eşleri, %25'i tespit edilememiş, %13'ü tanıdık biri, %9'u erkek arkadaş, %6'sı eski erkek arkadaş, %10'u oğul-eski koca tarafından öldürülmüştür (kadincinayetlerinidurduracagiz.net).

Kadın Cinayetleri Eylem Araştırmasında 2009-2013 yılları arasında 949 kadının cinayete kurban gittiği belirlenmiştir. Bu kadınların %56'sı (453 kişi), ayrılma ve kıskançlık bahanesiyle, %75'i (356 kişi) eski-şimdiki/eş-partner tarafından öldürülmüştür. Öldürülen kadınların tamamına yakını cinayet öncesine kadar şiddet görmeye devam etmiştir (tukd.org.tr).

Kocacık, Kutlar ve Erselcan, (2007) sosyal, kültürel, ekonomik, kültürel, psikolojik faktörleri dört şehirde incelediği çalışmasında üniversite eğitimli ve çalışan kadınlarda şiddetin azaldığı ve çalışan-çocuklu kadınların şiddete daha yatkın olduğunu belirlemiştir. Araştırmada gelir düzeyi yüksek ailelerde kadınların daha çok şiddete maruz kaldığı bulunmuştur. Genç yaş, alkol kullanan eş, kaynana ile birlikte yaşama eş şiddetini arttıran diğer faktörlerdendir (Vahip ve Doğanavşargil, 2006). Diğer bir araştırma okur-yazar olmayan, eşi çalışmayan, ekonomik durumu kötü, eşler arasındaki yaş farkının çok olduğu ailelerde kadınların daha çok şiddete uğradığını göstermektedir (Efe ve Ayaz, 2010). Tanrıverdi ve Şıpkın (2008) ise kadınların çoğunluğunun evliliği boyunca en az bir kez eşi tarafından şiddet gördüğü, en fazla duygusal şiddete maruz kaldıklarını bulmuşlardır. Araştırmada şiddete en fazla ilkokul mezunu, en az okuryazar olmayan kadınlar uğramışlardır. Yanık, Hanbaba, Soygür, Ayaltı ve Doğan 'a göre (2014), eğitim yükseldikçe kadına yönelik şiddet azalmaktadır. Okuma-yazma bilmeyenler %77,8 oranında şiddet görmektedirler. Evliler, bekarlardan, boşanmış kadınlar her iki gruptan da fazla şiddete maruz kalırlar (Jansen-Yüksel ve Çağatay, 2009).

Türkiye'de yapılan çalışmalarda kadın ve eşinin eğitim seviyesinin yükselmesiyle, kadına yönelik şiddetin azaldığını savunan araştırmalar vardır (Kocacık ve ark., 2007; Altınay ve Arat, 2007: 105; Mayda ve Akkuş, 2003). Altınay ve Arat (2007: 104), araştırmalarında kadınların eşlerinden fazla gelir getiren işlerde çalıştıklarında, daha çok

şiddete uğradıklarını bildirmişlerdir. Çocuk sayısının çokluğu ve yaşanılan yerin gelişmişliği kadının şiddete uğrama oranlarını etkilemektedir (Kocacık ve ark, 2007).

Türkiye' de İnsani Gelişim Endeksi ile bölgeler arası kadına yönelik şiddet farklarını göz önüne seren bir çalışmada doğuda batıya doğru insani gelişmişlik (refah, sağlık ve eğitim olanakları) arttıkça, kadına yönelik şiddetin her türünün önemli oranda azaldığı bulunmuştur (Ünal, 2012).

KAMER'in 2015 yılında yaptığı "Suçlu Kim Projesi" kapsamında kadına yönelik şiddet ile evlilik türleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Proje kapsamında 22 doğu ilinde, 22864 kadınla yapılan araştırmada, kadınların %34'ünün kendi isteğiyle, %62'sinin görücü usulü, %4'ünün zorla evlendirildiği gözlenmiştir. Görücü usulü evlendirilen kadınların %22'si akraba olduğu için ses çıkaramamış, %22'si aile büyüklerinin kararıyla, %56'sı görünce ısınarak evlenmiştir. Kadınların %57'si ailelerinden miras alamıyor, %37'si miras alabiliyor, %5'inin konuyla ilgili bilgisi yoktur. Araştırma kapsamında şiddet davası takip edilen (108 kişi) kadınların %20'si erken yaşta ve rızası olmayan kişilerle evlendirilmiştir. Şiddetin dolaylı devam ettiği bir durum olarak, kadınlar belge toplamanın zorluğu, başkalarının haberdar olması riski, ulaşım güçlüğü, ekonomik sıkıntılar, bilgi eksikliği, dil engeli, adalet sisteminin hantallığı ve sisteme güven eksikliği gibi sebeplerden dolayı adli makamlara haklarını aramak için müracaat edememektedirler (bianet.org). Görülmektedir ki bölgede bulunan kadınlar eğitim haklarının elinden alınması, ekonomik yetersizlik çekmeleri, küçük yaşta kendi karar vermedikleri evlilikler yapmaları gibi sebeplerle kadına yönelik şiddetin her türüne maruz kalabilmektedirler.

TÜİK, 2016 verilerine göre fiziksel şiddet oranlarının en yüksek olduğu yerGüneydoğu Anadolu bölgesidir. Bu bölgede sonuçlara göre erkeklerin %8,6'sı, kadınların %7,5'i eşlerine fiziksel şiddet uygulamıştır. En düşük şiddet oranları erkeklerde ege, kadınlarda güney Marmara bölgesidir. Kadınların çalışmalarını katılımcıların %84,9'u uygun bulmuştur. Bunların %78,1'i erkek, %91,5'u kadındır. Kadınların çalışmasını en çok destekleyen ege bölgesi (%90,6), en az destekleyen

güneydoğu (%71,5) bölgesidir (tuik.gov.tr). Bölgelere göre fiziksel şiddet uygulama ve ekonomik şiddet algısında farklılık olduğu söylenilebilir.

Üniversite öğrencileriyle yapıla çalışmalardan, Pınar ve Algıer' in 2004 yılında (2006) Başkent Üniversitesi öğrenci sağlık merkezine başvuran 105 öğrenciyle yaptıkları çalışmada, öğrencilerin %15,2'si erkek arkadaşları-sevgilisi tarafından fiziksel şiddete, %12,4'ü cinsel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Araştırmada kadınlar kadar erkeklerinde cinsel şiddet mağduru olduklarını belirtmeleri dikkat ekici bulunmuştur.

Dicle Üniversitesinde 977 son sınıf öğrencisiyle yapılan çalışmada araştırmaya katılan 398 kadından son 15 gün içinde %6,2, erkeklerin ise %7,9 'si fiziksel şiddete uğradığı belirlenmiştir. Şiddet gördüğünü belirten cinsiyetlerin, şiddete uğratıldıkları gruplar farklılık göstermektedir. Kadınlar daha çok baba ve ağabeyleri; erkekler akran grupları ve diğer kişiler tarafından fiziksel şiddet gördüklerini bildirmişlerdir. Psikolojik- Sözlü şiddete ise kadınlar %23,7, erkekler %20,5 oranında maruz kalmışlardır. Cinsel şiddete bu araştırmada erkekler açısından rastlanmazken, kadın öğrenciler %1,2 tecavüz, %4,5 sarkıntılığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir (Yiğitalp, Ertem ve Özkaynak, 2007).

Kocaeli Üniversitesi' nde tıp öğrencileriyle 2008-2009 yıllarında yapılan araştırmada, katılımcıların %22,7'si hayatları boyunca en az bir kere herhangi bir şiddet türüne maruz kaldıklarını ve ya tanık olduklarını belirtmişlerdir. Ayrı ayrı olarak %18 oranında şiddete tanık olduklarını, %12 oranında herhangi bir şiddet türüne maruz kaldıklarını bildirmektedirler. Bu katılımcıların 12'si kadın 18'i erkektir (Kula, 2009: 51). Atatürk Üniversitesi'nde 300 öğrenciyle yapılan çalışmada öğrencileri aile içinde en çok duygusal ve sözel şiddetten bahsetmişlerdir (Kodan- Çetinkaya, 2013).

Kabasakal ve Girli' nin (2012) Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesinde gerçekleştirdikleri araştırmada kıskançlığa maruz kalan kadınların oranı %79,5, erkeklerin oranı %52,6'dır. Flörtlerinin kendilerine bağırdığını belirten kadınların

%13,6, erkeklerin %3,8 oranlarına sahip olduğu görülmüştür. Diğer taraftan kadınların %10,3'ü, erkeklerin %22,7'si flörtleri tarafından hakarete uğradıklarını belirtmişlerdir.

Kodan-Çetinkaya'nın (2013) 300 öğrenciyle yaptığı çalışmada öğrencilerin %26,3'ü fiziksel, %35,5'i sözel, %42,3'ü duygusal ve %9,3'ü ekonomik şiddete aile içinde maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Ankara Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinde, kadın öğrencilerle yapılan araştırmada, öğrencilerin cinsel şiddete uğrama yaygınlığı %17 bulunmuştur (Tuz, 2015: 53). Tuz, Öksüz ve Tekiner'in (2015) yaptığı çalışmada Ankara'da bir vakıf üniversitesindeki cinsel şiddet yaygınlığı %8,2 olarak belirlenmiştir.

Yukarıda verilen araştırmalardan da görüldüğü gibi kadına yönelik şiddeti etkileyen faktörler arasında eğitim seviyesi, yaşanan bölge, genç yaş, ekonomik gelir, kadınların çalışması, çocuk sayısı, vb. yer almaktadır. Bu ve bunun gibi nedenlerle kadınlar yaşamın her alanına yayılmış sözel, fiziksel, ekonomik, cinsel şiddetle karşı karşıya kalmaktadır.

1.2. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAM VE KURAMLARI

Bu başlık altında KYŞ'nin arkasında yer alan tutum ve algılar başta olmak üzere kadın-erkek arasındaki eşitsizlikleri açıklayan diğer kavram ve kuramlara yer verilmektedir. KYŞ'nin toplumsal-psikolojik, psikolojik, ataerkil, eğitimle ilişkili ve genel öğrenmeye, iletişimsizliğe dayalı sebepleri vardır.

Şiddeti ortaya çıkaran toplumsal-psikolojik etkilerin içerisinde insanların kendi ekonomik durumlarını başkalarıyla kıyasladığında, kötü durumda olduklarını ya da olacaklarını düşünmeleri değerlendirilmektedir. Öte yandan toplumsal baskı; psikolojik etkenler arasında, kişinin sahip olduğu psikolojik hastalıklar, bağımlılıklar, kompleksler, saldırganlık güdüsü; ataerkil sistem içerisinde edindiğimiz cinsiyet tutumları; eğitim, ideolojik farklılıklar, yetişilen yer, model alınan kişiler, televizyon, basın, iletişim becerilerinden yoksunluk, evlilik ve kadına yönelik taraflı tutumlar, kadına ve aileye yönelik şiddete sebep olmaktadır.

Kadına ve/veya aileye yönelik şiddetin çeşitli karakteristik özellikleri vardır. İlk olarak, kadına veya aileye yönelik şiddeti büyük oranda erkeklerin gerçekleştirdiğini söyleyebiliriz (kadıncinayetlerinidurduracağız.net, Harcar vd., 2008). Erkekler bu şiddeti kadını kontrol etmek, baskı altına almak amacıyla gerçekleştirmektedirler. Uygulanan şiddet türü (fiziksel, sözel, psikolojik, cinsel) ne olursa olsun, şiddete uğrayan kadın kendine güvenini, öz yeterliliğini, değerlerini, amaçlarını, psikolojik- fiziksel iyilik halini ve hatta hayatını kaybetmektedir (Uluocak ve ark., 2014: 9, Güler ve ark., 2005; Vahip ve Doğanavşargil, 2006; Demir, 2000; Yardım, 2001). Kadını susturmak, tabi kılmak, yalnızlaştırmak, onun para kazanmasını, toplumda hak ettiği yeri edinmesini engellemek vb. amaçlarla her türlü gösterilen şiddet kadının erkeğin ve toplumun aşağısında tasarlanan konuma inmesine neden olmaktadır. KYŞ hem toplumsal ve ailesel hem bireysel bilinçli tutum eksikliğinden erkeklerin istedikleri hedefe bu denli ulaşmaktadır. Bu aşamada karşımıza çıkan tutum ifadesi araştırma boyunca KYŞ'ye karşı oluşturduğumuz düşünsel mekanizmanın odak noktasıdır.

1.2.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kavramlar

Kadın ile erkeği iki farklı grup, cins olarak ele almak bilgilerimizi sınıflandırmayı kolaylaştırmaktadır. Peki cinsiyet sınıflandırmaları dışında terimlere neden ihtiyaç duyulmaktadır? insan haklarının, cinsiyet eşitsizliklerinin, LGBT' lerin, feminizm savunucularının olduğu bir zeminde, genel olarak cinsiyet kelimesi daha sınırlayıcı, toplumsal cinsiyet kelimesi daha şeffaf ve kapsayıcı bulunmakla birlikte, cinsel kimlik ise var olan cinsiyetlerin kısıtlayıcılığını anlatmaya çalışmaktadır.

Cinsiyet (Sex): İnsanları üreme organlarındaki temel biyolojik farklılıklarına göre sınıflayan anlayışa sahip bir tanımdır. Bu nedenle doğuştan getirilmiş, değiştirilemez, doğal ve her yerde aynı özellikler taşıdığı savunulmaktadır. Anlam olarak toplumsal cinsiyet ile bazen karıştırıldığı görülse de, biyolojik farklılıklara odaklanması, bu terimi toplumsal cinsiyetten ayırır (Zeyneloğlu, 2008: 1; Akın ve Demirel, 2003;Yaşın- Dökmen, 2006: 4).

Cinsiyet Kimliği, Toplumsal cinsiyet kimliği (Gender identity): Kişinin öznel cinsiyet kabulünü ifade etmek için kullanılır. Bu kavram kadın ve erkeklerin bulundukları bedenlerin dışında, kendilerinin içsel olarak kabul ettikleri cinsiyettir (Yaşın-Dökmen, 2006: 13) .

Cinsel Kimlik: Kişinin sahip olduğu cinsel yönelimi ifade eder. Cinsel obje olarak görülen cins ve içinde bulunulan cinsiyetin bedenine göre çeşitli isimler alır (Homoseksüellik, heteroseksüellik, lezbiyen, gey, biseksüel gibi) (Yaşın-Dökmen, 2006: 14).

Toplumsal Cinsiyet (Gender): Toplumsal cinsiyet, toplumun kadın ve erkeğe yüklediği kültürel ve psikolojik özellikleri içerir. Kavram, toplumsal cinsiyete dayalı, geniş olarak toplumsal alana ait rollerin hangilerinin uygun olup olmadığını belirleyen cinsiyet algısından temellenir (Uluocak ve ark., 2014: 49). Toplumsal cinsiyet kavramı, cinsiyetin tersine bulunulan zamana, kültüre, topluma göre değişiklik gösterebilir. Kadın ve erkek aileden topluma giden yolda modelleri gözleyerek edindiği toplumsal cinsiyete dair normları, sosyalleşme sürecinde pekiştirir (Ataman, 2009: 1).

Toplumsal Cinsiyet Rolü (Gender Role): Kültürün, toplumun kadın ve erkekten beklentileridir. Genellikle erkeklerin katı, erkeksi; kadınların ise zayıf, feminen roller benimsemeleri beklenir (Öcal-Yüceol, 2016: 8).

Toplumsal Cinsiyet Rolü Kalıpyargıları (Stereotypes): Toplumun kadın ve erkeğe yüklemekle kalmayıp aynı zamanda tüm kadın ve erkeklerin yapması gerektiğini beklediği toplumsal cinsiyet rolleri bütünüdür (Öcal-Yüceol, 2016: 8,9; İmamoğlu, 2008: 75).

Bir cinsiyeti diğerine göre daha çok tanımladığını düşündüğümüz özelliklere, cinsiyet kalıpyargıları denir. Kadın deyince yumuşak huylu, duygusal, sert sözcükler kullanmayan, ince düşünceli, bakımlı, empatik, korunmaya ihtiyacı olan, konuşkan, bağımlı; erkek denildiğinde saldırgan, sert, hırslı, kendine güvenen, mantılı, bağımsız, lider gibi tanımlayıcı sözcükler aklımıza gelebilir.

Kalıpyargısal düşünmek, düşünmemizi kolaylaştırabilir. Ancak bu durum çoğunlukla belirli grupların üyelerine karşı önyargı ve ayrımcılığı haklı göstermek amacıyla kullanılabilir (Erkekler kadınlardan zekidir gibi). Kalıpyargılar kendini gerçekleyen kehanetlere dönüşebilir. Örneğin, kadınların liderlik özelliği olmadığının düşünülmesi, onlara üst düzey görevlerin daha az verilmesini ya da verilmemesine sebep olabilir. Bu sebepten dolayı kadınlar da kendilerinin liderlik vasıflarının olmadığını düşünebilirler. Kalıpyargıların gruplar arası farklılıkların abartılmasına neden olduğu savunulabilir. Kalıpyargıların diğer bir etkisi de yapılan işleri değerlendirdiğimiz sırada yanlılık yaratabilmesidir. Erkekler erkeksi, kadınlar geleneksel kadınsı işlerde avantajlı olabilir. Kişinin yeteneği hakkında bilgimiz yeterliyse cinsiyet yanlılığı olasılığı düşmektedir. Çünkü erkeklerde başarıyı yeteneğe, kadınlarda çabaya yorma eğilimimiz vardır. Toplumca, yeteneğe, çabadan daha çok önem verilmektedir. Her türlü kalıpyargının sürdürülmesinde aile ve toplumsal kurumların, kitle iletişim araçlarının, filmlerin, kitapların, reklamların büyük etkisi vardır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (Gender Equality): Bu kavram, fırsatları ve kaynakları kullanma açısından bireylerin cinsiyetlerine göre ayrımcılığa uğramasından söz eder (Akın, 2007). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak üç yaklaşım mevcuttur. İlk yaklaşım kadın ve erkeklere eşit davranmaktan, ikincisi kadınlara pozitif ayrımcılıktan, üçüncüsü toplumsal cinsiyet eşitliğinin çözüm olabileceğinden oluşur (Akın ve Demirel, 2003). Bu yaklaşımlar kuram bölümünde daha geniş açıklanacaktır.

Toplumsal Cinsiyette Hakkaniyet (Gender Equity): Söz konusu kavram ise kadın ve erkeğin, sorumluluk ile kazanç dengesinin sağlanmasına odaklanır. Kadın ve erkeğin gereksinimlerinin ve güçlerinin farklı olduğu savunularak, dengenin eşitlik oluşturacak şekilde dağıtılmasını savunur. Bu nedenle sorumluluk, görev ve rol dağılımında hakkaniyete önem verilir (Atış, 2010: 6; Akın, 2007).

Araştırmada tutumlar önemli bir yer kaplamaktadır. Bu nedenle tutumların önemine, oluşumuna, davranışlarımıza etkisine değinmeden geçmek eksiklik yaratacaktır. Burada tutumların oluşumu ve davranışlarımıza etkileri tartışılacak ve ilgili kavram olarak algıya da yer verilecektir.

Tutumlar, bireylerin olan olayları algılamalarını etkileyen genel duygusal temeli oluşturur. Bu temele göre olayları değerlendirir ve onlara tepki veririz. Duygu merkezli tutumlar iletişimi engellediğinde zihinsel ve davranışsal ögeler devreye girer. Tutumların hangi temelde ortaya çıktığını kişinin eğitim durumu, düşünsel olgunluğu belirleyebilir. İyi eğitimli, olgun biri tutumlarına bilgi(zihinsel) temelinde aksi özellikleri taşıyan biri duygusal itkilerle yön verir (İnceoğlu, 2010: 11).

İnceoğlu'na göre (2010: 18) "Tutum, tavır alışa ya da tepkiye konu olacak ilişki ya da etkileşim ortamının ortaya çıkması ve eylemin başlatılmasından bitimine denk geçen süreçte baştan sona etkin bir rol üstlenir." Tutumların oluşmasında bilgi, inanç ve duygu üçlüsü sürekli olarak örgütsel ilişki içindedirler. Tutumların oluşmasında etkili olan duygusal, davranışsal, zihinsel ögeler arasında uyum ve örgütlenme olmadığında tutum oluşmamaktadır. Tutumun yapısı ilişkilendirme, tutumla ilgili doğrudan deneyim ve başkalarından öğrenmeyle belirlenir. Tutumlar geçici düşüncelerden ibaret değildir, sonradan kazanılan eğilimlerdir, zaman içinde değişebilir, pekiştirilebilir, yön değiştirebilir. Ayrıca yarar için devam ettirilebilen tutumlardan da söz edilebilir ve bu tür tutumların daha kolay değiştirilebildiği söylenebilir. Savunma mekanizması olarak geliştirilen tutumlar sorunlara hiç yokmuş gibi davranmamıza sebep olabilir. Birey benlik kimliğini tanımlayan, kendini görmek istediği gibi algılamasına yarayan tutumlar geliştirebilir. Bir konu hakkında hiç fikri, bilgisi olmayan birey çeşitli araçlarla konu ile ilgili, pozitif ya da negatif yönde tutumlar oluşturabilme yeterliliğine sahiptir (İnceoğlu, 2010: 19- 37). Kadına yönelik şiddete takındığımız tavır bununla ilgili olabilir.

Tutumlar, bireylerin dış dünyayı algılamalarına yarayan temel ölçütler geliştirebilmelerine olanak tanır. Bu temel ölçütler, dış dünyaya yönelik bilgi edinmemiz ve bu bilgiler aracılığıyla dış dünyadaki karmaşık ilişkileri anlamlandırma ve bu

anlamlandırmaya göre algılarda örgütsel bütünlük oluşturma ihtiyacından kaynaklanır. Konuların, çeşitli ve karmaşık olması, tutumların da yine karmaşıklığına ve çelişkili olmasına sebep olabilir. Tutumların karmaşık ve çeşitlilik içinde ortaya çıkmasında bireylerin psikolojik yapıları, çevresel koşulları, çoklu ilişki ağları etkilidir (İnceoğlu, 2010: 39,42). KYŞ'ye karşı olumsuz tavır takındığını belirten kişiler, şiddet (fiziksel, cinsel, sözel, ekonomik) uygulayıcı kimseler olabilirler.

Geleneksel ve kapalı toplumlar, insanlarını katı grup normlarıyla ve bu normların eşlik ettiği kültürle toplumsallaştırır. Bu tür bireyler toplumun yapısına ters düşen tutumlar ortaya koyamazlar. Dini inanç, ırk ve etnik ögeler de çoğu zaman bireyler, gruplar, toplumlar üzerinde aynı kısıtlayıcı etkilere sebep olmaktadır. Dolayısı ile bu bireyler için tutum değişimi de zordur. Tutumlar ne kadar uçta ve duygu temelliyse o kadar yoğunluk gösterir. Tutumun yoğunluğu da kişinin psikolojik tepkisinde rol oynar. Sevdiği kişiden şiddet gören bir kadın yoğun sevgisi sebebiyle, sevdiği kişiden uzaklaşamayabilir ya da aslında şiddetten hiç hoşlanmayan bir erkek, grubun normu şiddet yanlısı olma yönünde olduğunda, gruba uyabilir (İnceoğlu, 2010: 43,44). Şiddetin tüm çabalara rağmen devam etmesi bu şekilde açıklanabilir.

Tutumların değişebilmesi inanç ve değerlerle doğru orantılıdır. İnançlar katı ise, ilgili tutumlar da o denli katıdır. Dini inancına sıkı sıkıya bağlı olan bir kimseden inancına ters düşecek şekilde bir tutuma sahip olması beklenemez. İnançları esnek olan kişi ise tutumlarında da esneklik sağlar. Ayrıca bilgi birikimi ve eğitim düzeyi yüksek olan insanlar tutumlarında daha esnek ve ılımlılardır. Bunun sebebi bu gibi özelliklerin insana geniş bir bakış açısı kazandırabilmesidir. Ancak bazen yüksek eğitim düzeyi ve bilgi birikimi inançlarda, tutum ve davranışlarda ısrarcılığa da sebep olmaktadır. Bu durumlarda kişi bilgi birikimi ve eğitimine güvenerek tutum ve davranış değişimine direnç gösterir (İnceoğlu, 2010: 45). Üniversite eğitimi şiddete karşı tutumlarımızı olumlu yönde etkileyecek diye düşünürken, üniversitelerin ilahiyat fakülteleri araştırmalarda tutarlı bir şekilde görece daha düşük farkındalık puanları almaktadırlar. Bu nedenle onların eğitim almaları, tutumlarında direnmelerine ve tutumlarını değiştirmemelerine sebep olabildiği düşünülebilir.

Bireyin bir konu hakkında tutum geliştirmesi için genellikle o konu ile ilgili doğrudan deneyim geçirmesi gerekse de, çoğu tutum oluşumunda bu mümkün görünmemektedir. Tutum oluşturmada dolaylı yollar olarak görebileceğimiz medya, basın, çevremizdeki kişiler de tutumlarımızda çoğunlukla etkilidirler. Dolaylı yollardan edinilen bilgiler her durumda doğru olmayabilir. Bu sebeple yanlış tutumların oluşmasına sebep olabilirler. Örneğin KYŞ'nin dizilerde komik içeriklerle beraber verilmesi, şiddetin kırıcılığı değil, hoşgörülebilirliğini vurgulayabilir. Tutumlar dolaylı yollar aracılığıyla, kalıp yargılara dayanılarak oluşturulabilir. Kalıpyargılar belli bir toplumsal gruba ait olan inançlardır. Kalıpyargılara dayanılarak oluşturulan tutumlar yanlış eğilimlere sebep olabilir. Kalıpyargısal düşünme ön yargılamayı beraberinde getirir. Önyargı ise bir kişiye sadece belli bir grubun, kitlenin üyesi olduğu için geliştirilen genellikle olumsuz tutumlardır. Önyargılar da ayrımcı uygulamaları doğurur. Görüldüğü gibi tutumlar sistematik ve hiyerarşik bir biçimde örgütlenebilir. İşte bu örgütlenme bireyin değerler sistemini oluşturur (İnceoğlu, 2010: 46,47). KYŞ, kadınlara dair kalıpyargılardan ve önyargılar etkilenerek, kadınlara ayrımcılık yapılmasına sebep olur.

Tutum araştırmaları, bireylerin herhangi bir nesneye, kişiye, olaya vb. gösterebilecekleri olası tepkileri çıkarsaması yönüyle dikkat çekmektedir. Ek olarak bu araştırmalar tutumların değiştirilebilmesiyle, oluşumuyla ilgili taktiklerin, stratejilerin ortaya çıkarılmasına katkıda bulunabilir. Son yıllarda tutum alanında yapılan araştırmaların odak noktası tutum-davranış ilişkisi ve bireylerin tutumlarını değiştirmede etkili olacağı düşünülen ikna edici etkili iletişim yöntemleridir. Bu araştırmalar tutum değişimi konusuna ışık tutmuştur (İnceoğlu, 2010: 50).

Birey ve grup tutumların devamı ve desteklenmesi konusunda karşılıklı etkileşim içerisindedir. Gruplar bireylerin tutumlarında etkili olurlar, bireylerde tutumlarını sürdürme konusunda gruplarından destek alırlar. Toplumun karşılıklı bağlarla örülü bir gruplar sistemi olduğu düşünülünce, bireyin tüm toplumdan etkileneceği ve bireylerin birleşerek toplumu etkileyebileceği yadsınamaz. Açıkçası tutumları oluşturan grup, değiştirebilir de. Ayrıca bireyler ait oldukları toplumun inançlarını, değerlerini taşır. Bu sebeple gruplar, bireylerin eylemlerini düzenleyebilir, kurallar oluşturabilirler. Kurallara

uyanlar "doğru tutum" içerisinde kabul edilir ve ödüllendirilirler. Grup ya da toplum kurallarına, tutumlarına ters düşenler ise dışlanma gibi çeşitli yaptırımlarla karşılaşırlar. Tutumların bu nedenlerle grup etkinliklerine göre biçimlendirilmesi söz konusu olabilir. Daha önce değinilen terimlerle açıklayacak olursak, kalıp yargılara sahip olduğumuz kişilerle ilgili önyargılarımızı kırabiliriz. Eğer olumsuz tutumlara sahip olan bir grupla zorunlu ilişkiler geliştirmemiz gerekiyorsa, bu kişilerin tutumlarına katlanmak için, söz konusu tutumların iyi yönlerini bulma eğilimi oluşur. Her kişinin gruptan etkilenme oranı aynı değildir. Grubun etkililiği, etkilediği bireyin kişilik yapısına ve grup otoritesini nasıl algıladığına göre değişir (İnceoğlu, 2010: 50,58). KYŞ'ye ses çıkarmayan grup içindeki kadın, gördüğü şiddeti sahiplenilme ve aşırı sevgi olarak algılamayı tercih edebilir. Bu şekilde baş etmesi daha kolay olur, özellikle koruyucu mekanizmalardan yoksunsa.

Tutumlarla ilgili verdiğimiz bilgilerden tutumun oluşması ve değişmesi sürecinde, bilginin geldiği kaynağın güvenilirliği de önem taşımaktadır. Kaynak güvenilirse, tutum oluşturmak ve değiştirmek kolay hale gelmektedir. Özet olarak bireyin kişiliği, toplumsal-kültürel çevresi ile tutum arasında sıkı bir ilişki vardır. Örneğin, konu hakkında uzman olarak gördüğümüz, toplumda belirli bir yere sahip olan insanların dedikleri tutumumuzu değiştirmemize sebep olabilir. Bu kişilere örnek olarak din görevlileri, avukatlar, öğretmenler, doktorlar gibi meslek mensupları verilebilir. Söz konusu meslek mensupları kadına yönelik bakış açımızı olumlu ya da olumsuz yönde değiştirmemizi sağlayabilir. Aynı ilişki, kişilik özellikleri ile duygusal, bilişsel, davranışsal ögeler üzerinde de etkilidir. Diğer bir açıdan baktığımızda duygusal, bilişsel, davranışsal ögelerin tutumların oluşumu ve yönlendirilmesi ile de ilişkisi olduğunu görebiliriz. Toplumsallaşma süreci tutumları etkilemektedir (İnceoğlu, 2010: 65).

Algı ile ilgili kısaca bir tanımlama yapmak, algının tutum ve davranış boyutundaki rolünü anlamamızı sağlar. Dış dünyadaki somut/soyut nesnelerle ilgili olarak aldığımız duyumsal bilgi, algılamadır. Algılamayı duyumsal bir bilgilenme olarak tanımladığımız zaman, duyma, tatma, görme, dokunma, hissetme gibi duyularımızla dış dünyadan bilgi edinme sürecini belirtmiş oluyoruz. Algı bu nedenle fizyolojik gibi görünse de bunun

yanında psikolojik ve sosyal yönleri de mevcuttur. Bizi ilgilendiren yanları da daha çok bu yönleridir. Tutum ve algı arasında sıkı bir ilişki vardır. Tutumu eylemden hemen önceki adım olarak düşünürsek, algı da tutumdan önceki adımdır diyebiliriz. Çünkü insanın belli bir yönde hareket edebilmesi için ön koşul, hareket edeceği şekli bilmesi ve bu harekete dair bilgiyi algılamasıdır.

KYŞ ile ilgili bilgi sunulması, kadının algılama süreçlerinden geçerek, onun şiddete karşı tutum oluşturmasına ve bu yönde harekete geçmesine sebep olabilir. Ana sorun algılamadır. Tutum gibi algıda dış veya iç faktörler tarafından değiştirilebilir. Konumuz dahilinde daha çok tutum konusuna değinilecektir, fakat algının ne olduğunun bilinmesi de konu hakkında bilinç oluşturulması sebebiyle önemli görülmektedir. KYŞ ve TCR ile ilgili tutumların bu yöndeki algılamalardan etkilenmekte olduğu araştırmanın temel çıkış noktası olmakla birlikte, şiddete karşı oluşturulacak çözüm önerilerinin algı konusunu içermemesi mümkün görünmemektedir.

1.2.2. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğini Açıklayan Kuramlar

Bu bölümde yer verilen kuramlar, TCR tutumlarının kaynağını, doğuştan ve sonradan öğrenilmiş olması açısından değerlendirmektedir.

1.2.2.1. Doğuştan Gelen Bir Özellik Olarak Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyetin gelişimi ile ilgili yapılan açıklamaları biyoloji yönleriyle ele alan kuramlar bu başlık altında incelenmiştir. İzleyen alt bölümlerde toplumsal cinsiyeti, doğuştan ve ya sonradan öğrenilmiş bir davranış olarak tanımlayabileceğimizi savunan psikoloji kuramlarına değinilecektir. Bu kuramların literatürde genellikle psikoloji kuramları olarak nitelendirilmesi ve toplumsal cinsiyetin bireysel, psikolojik yönüne odaklanması, araştırmada da aynı isim altında birleştirilmelerine sebep olmuştur.

Toplumsal cinsiyet rollerindeki ayrışmayı Aristo' dan bu yana, kadın ve erkeğin sahip olduğu biyolojik farklılıklara yoran kuramlar biyolojik kuramlardır. Biyolojik kuram temelde beynin ve hormonların yapısıyla ilgilenir. Kuram, kadın ve erkeğin beyin yapılarının ve buna bağlı olarak bilişsel işlev ve seviyelerinin farklı olduğunu ileri sürer.

Hormonlarla ilgili açıklamalar ise toplumsal cinsiyet farklılıklarının temelinde bireylerin doğuştan getirdikleri kadınlık ve erkeklik hormonlarının bulunduğunu savunur.

Benbow ve Lubinski (1972) kadınların bilişsel ve matematiksel performanslarının erkeklere göre daha zayıf ve sözel ağırlıklı olduğunu bulmuşlardır. Walsh, Reinisch ve arkadaşlarının (1997) pek çok bebekle yaptıkları tarama çalışmasında toplumsal cinsiyet farklılıklarının nedeninin biyolojik farklılıklar olduğu ileri sürülmektedir. Aslında kadın- erkek arasındaki bilişsel işlev farklılıkları bu kadar fazla değildir. Araştırmacıların cinsiyet kalıp yargıları etkisinde kaldıkları söylenebilir. Örneğin 19. yy'ın ortalarında üst düzey zihinsel işlemlerin merkezi olarak bilinen ön beyin loblarının kadınlarda, erkeklere göre daha küçük ve daha az kıvrımlı olduğu ortaya atılmış fakat basit süreçleri içeren yan lobların kadınlarda daha büyük olduğu eklenmiştir. Daha sonra ön beyin lobunun basit, yan beyin loblarının üst zihinsel süreçlerle ilişkisi olduğu ileri sürülünce tekrar kadınların aleyhine olacak şekilde bulgularda değişiklik olmuştur (Aktaran Yaşın-Dökmen, 2006: 41-43).

Bazı araştırmacılarsa toplumsal cinsiyet rollerindeki farklılaşmanın, biyolojik özelliklerin çevre ve kültür esaslı değerlendirilmesinden kaynaklandığını savunmaktadır (Ersoy, 2009). Kız ve erkek bebeklerde gülümseme, baş kontrolü, oturabilme, yürüyebilme gibi kazanımların gelişmesi açısından süre farkının olmasına rağmen bazı araştırmacılar bu hız farkının kızların sosyal, erkeklerin bağımsız yetişmesine sebep olduğunu söylemişlerdir. Diğerleri bu farklılığın ortaya çıkmasında çevrenin kız erkek çocuklarına farklı davranmasının farklı kişilikler kazandırması sonucunu getirdiğini savunmuşlardır. Çalışmaların anne-baba tarafından verilen bilgiler ışığında gerçekleştirilmesi nedeniyle, beklenti yanlılığı oluşabilmektedir. Verilen bilgilerin taraflı olması fiziksel gelişim farkının uçurummuş gibi ele alınmasına neden olabilmektedir.

Kuramın diğer ilgilendiği nokta hormonlardır. Androjen hormonunun fazlalığının erkeksi olarak görülen aktivitelere eğilimin artmasına neden olduğu sonucuna ulaşan araştırmalar mevcuttur. Fakat bu yargıya her koşulda ulaşılamadığı için, kuşkuyla yaklaşmak gerekebilir (Yaşın-Dökmen, 2006: 44).

Cinsiyet farklılıklarının sonuçları, erkek özelliklerinin üstün olduğu sonucuna varmamıza neden olmaktadır (daha objektif, üst bilişsel yeteneklere sahip, akılcı, vs.). Bu nedenle kadınların durumu hakkında net bilgilere sahip olmamızı etkilemektedir. Biyolojik kanıtlar manüple edilerek kadın haklarının ve etkinliklerinin kısıtlanması riskini taşır. İki cinsiyet biyolojik zorunluluklar sebebiyle sosyal alanda eşit olamamaktadırlar. (İran'da pek çok uygulamada görüldüğü gibi, doğurganlığı sebebiyle kadınların araç kullanamaması, Türkiye'de kadının çocuk doğurmazsa tam olamayacağı söylemi oluşturulmaya çalışılarak biyolojik kaderin kabul ettirilmeye çalışılması gibi)

Feministlerden bir kısmı ise biyolojik yaklaşımı benimseyerek (feminist essentialism) kadının önemi ve değeri üzerine eğilmişlerdir. Bu feministler kadın-erkek olmayı sosyal tanımlardan ayrı olarak ele almaya çalışmışlardır. Bu grup, anne olmanın değeri ve toplumda, uygarlaşmada, evrim sürecinde kadının doldurulamayacak kadar önemli bir yeri olduğunu belirterek, erkeklerle değer eşitliğine gitmeye çalışmaktadır. "kadın için biyoloji" burada devreye girer (Yaşın-Dökmen, 2006: 45).

Biyolojik kuramların içerisinde inceleyeceğimiz diğer bir kuram sosyobiyolojik kuramdır. Biyolojik yaklaşım beyin yapısı ve hormonları, sosyobiyolojik yaklaşım evrimsel yapı ve genetik değişimi cinsiyet farklılaşmasının sebebi olarak görür. Darvin'in "doğal ayıklanma" ilkesi bu kuram açısından önemlidir. Doğal ayıklanma, Darvin'e göre, hayatta kalmak için yapılan bireysel mücadeledir. Darvin'in görüşünün sosyal psikolojiyi etkilemesiyle bu kavram, cinsiyet rolleri ve şiddeti açıklamak için de kullanılmaya başlamıştır (Yaşın-Dökmen, 2006: 46,47).

Sosyobiyoloji, sosyal davranışların biyolojik ve genetik etkenlerden etkilendiğini savunur. TCR de insanların genlerini geleceğe aktarabilmesi ve türünün devamını sağlayabilmesi için ortaya çıkmıştır. Kadınlar ilgi ve bakım vermeye eğilimlidirler. Çünkü doğum yaparlar ve bebeklerinin beslenmesini sağlayabilirler. Erkekler daha güçlü, saldırgan oldukları için avcı ve savaşçıdırlar (Yaşın-Dökmen, 2006: 47; Brown-Travis ve Yeager, 1991). Eş seçiminde de kadınlar çocuklarının hayatta kalması için daha güçlü erkekleri, erkekler de soyun devamı için daha sağlıklı ve üretken kadınları

seçeceklerdir. Bu da günümüzdeki toplumsal cinsiyet rollerinin temelinin oluşmasında etkili olmuştur (Çavdar, 2013: 38).

Buss, arkadaşları ile yaptığı çalışmada, erkekte kadının başka bir erkekle cinsel ilişki yaşamasının, kadında ise başka kadınlara ilgi göstermesi ya da destek olmasının kıskançlık sebebi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu nedenle erkekler sadakat sağlamak amacıyla mali kaynakları kullanma, kadının isteklerine boyun eğme, olası rakiplere zarar verme gibi, kadınlar ise daha güzel olma, erkeği rakibeye karşı sözel sahiplenme, terketme gibi tepkileri verebilmektedir. Bu taktikler erkekler için kadının gençliği ve güzelliği, kadınlar için erkeğin geliri ve konumu uğruna kullanılır (Aktaran Yaşın-Dökmen, 2006: 52).

Kuramın savunucularına göre uyum sorunlarının farklı olması sebebiyle kadın ve erkeğin psikolojisinin tamamıyla aynı olma olasılığı yoktur. Fakat kadınla erkeğin farklı olması birinin diğerinden üstün olduğu anlamına gelmemektedir. Cinsiyet farklılıklarının evrimsel kaynağının bulunması cinsiyet farklılıklarının ve yol açtığı sorunların ortadan kaldırılmasını ya da değiştirilmesini sağlayabilir (Buss, 1998 aktaran Yaşın-Dökmen, 2006: 53).

Toplumsal cinsiyetin gelişimine yönelik yapılan ilk kuramsal açıklamalardan birini, psikanalitik kuramın sahibi Freud yapmıştır (Yaşın-Dökmen, 2006: 32; Bem, 1983). Freud kuramını libido (psikolojik yaşam enerjisi) kavramına dayandırarak, toplumsal cinsiyetin kazanımında üç dönem olduğunu savunur. Kurama göre ilk dönem psikoseksüel gelişim dönemlerinden oral ve anal dönemleri içerir. Bu dönemde libido kız çocuklar için klitoris erkekleri için penistedir. Bundan dolayı kız ve erkek çocuklarının cinsiyetleri erkek, toplumsal cinsiyetleri erkeksi olarak kabul edilir. İkinci dönem psikoseksüel gelişim dönemlerinden fallik dönemi içerir. İkinci dönemde Freud erkek çocukları için kastrasyon korkusu, kız çocukları için penis kıskançlığı olgularından söz eder. Dönemde kız ve erkek çocuklarının cinsiyetler arasındaki farklılıkları anlamaya başladıkları dönemdir. Üçüncü dönem ödipal dönemi içerir. Bu dönemde kız çocukları penis kıskançlığını anneleriyle, kadınsılıkla özdeşim kurarak çözerler. Erkek çocuklar,

kastrasyon korkusuyla annelerine olan cinsel yönelimlerinden vazgeçerler ve babalarıyla özdeşim kurarlar. Erkek çocukları böylece sosyal dünyada erkek olarak konumlanırlar. Freud'a göre kız çocuklarının anneleriyle tamamen özdeşleşme zorunluluğu bulunmadığı için süperegoları erkekler kadar gelişmez. Bu nedenle Freud kadınları cinsel ve ahlaki yönden erkeklerden aşağı görmektedir (İmamoğlu, 2008: 76; Yaşın Dökmen, 2006: 36).

Freud'un kuramında kızların toplumsal cinsiyet gelişimine ilişkin görüşleri eleştirilmiştir. Penis kıskançlığı, kızların ahlaki ve cinsel olarak erkekler kadar gelişmiş bir yapıya sahip bulunmamaları, Freud'un izleyicilerinden Helene Deutsch, Karen Horney ve Clara Thompson tarafından eleştirilmiştir. Bu kişiler penis kıskançlığının biyolojik olmadığını, toplumun değer yargılarıyla ilgili olduğundan ve erkeklerin toplum içindeki güçlü konumlarının konuyla ilgisinden söz ederler. Rahim kıskançlığı olgusunu Horney, "penis kıskançlığı"na karşılık ortaya atmıştır (Arıcı, 2011: 17; Yaşın-Dökmen, 2006: 37; Çavdar, 2013: 22). Erikson ise kadının erkeği değil, erkeğin kadının doğurgan ve yaratıcı olmasını kıskandığını ileri sürer (Yaşın-Dökmen, 2006: 37).

Chodorow, erkeğin cinsiyet rolünün kazanımının kız çocuğunkine göre daha farklı olduğundan bahseder. Erkek çocuklarında ilk dönemlerde gerçek bir erkek figürü, erkeksi olmak kadın olmamakla anne olmamakla ilgili tanımlanır. Bu öğrenmenin sonucu olarak kadınsılık-erkeksilik arasında kesin sınırların olması çok önem kazanır. Erkek çocukları ve erkekler, kendilerindeki kadınsı duyguları ve kadınsı özellikleri şiddetle reddederler. Kız çocuklar için cinsiyet kimliği kazanmak kendilerini annelerinin devamı olarak gördükleri için, erkek çocukları kadar problemli değildir. Kız çocukları kendilerini "erkek olmayan" şeklinde tanımlamaya ihtiyaç duymazlar. Chodorow'a göre kız çocuklarının cinsel kimliklerinin kabulünde karşılaşacakları en büyük güçlük toplum içinde zayıf görülen kadın ve anne figürüyle özdeşimden kaynaklanabilir. Toplum baskın olan erkek ve erkeksiliği insan olma ile eşdeğer görürken, önemli fakat değersiz bulunan annelik ve kadınsılığı "erkek olmayan" şeklinde tanımlamıştır (Yaşın-Dökmen, 2006: 37; Erdoğan, 2008).

Jung analitik kuramın öncüsüdür. Ona göre her cins, hem erkeksi hem kadınsı eğilimler gösterir. Bunu anima ve animus arketipleriyle açıklar. Bu doğrultuda erkekler animanın etkisiyle kadınsı özellikler gösterebilirken; kadınlar da animusun etkisiyle erkeksi özellikler gösterebilmektedirler (Arıcı, 2011: 18).

Eleştirilere göre sosyo-biyolojik yaklaşım betimsel ve olay sonrası değerlendirmeleri içerir. Kuramın iddiaları somut olarak kanıtlanamamıştır (Buss, 1998 aktaran Yaşın-Dökmen 2006: 53). Chodorow'un görüşleri, Freud'a yönelik önemli eleştiriler getirir. Fakat o da Freud gibi, biyolojiye dayalı açıklamalar getirmekle ve kanıtlara dayandırmamakla suçlanmıştır (Yaşın-Dökmen, 2006: 37; Erdoğan, 2008).

1.2.2.2. Öğrenilmiş Bir Davranış Olarak Toplumsal Cinsiyet

Aşağıda genel olarak psikolojik ve sosyolojik kuramlar olarak değerlendirilebilecek kuramlara yer verilmiştir. Psikolojik kuramlar, davranışçı, bilişsel yaklaşımlı olmalarına, sosyolojik kuramlar ise sosyal etkileşimleri vurgulayan fonksiyonalist, çatışmacı, feminist ve etkileşimci olmaları yönünden sınıflamalarla değerlendirilerek, ilgili kuramlarla desteklenmiştir.

Davranışçı kuramlar, toplumsal cinsiyeti öğrenme süreçleriyle açıklarlar. Bu kapsamda uyaran ve pekiştireçlerin rolü dikkate alınır. Sosyal öğrenme kuramının oluşmasında Bandura önemli bir isimdir. Fakat toplumsal cinsiyet rollerinin, cinsiyetleri ayırma davranışının gelişimini sosyal öğrenme kuramıyla açıklayan Mischel'dir (Lott ve Maluso, 1993 aktaran Yaşın-Dökmen 2006: 54).

Kuram diğer insanların gözlenmesi, pekiştirme, ceza, taklit ile cinsiyet farklılıklarının oluştuğunu savunur. Toplum, aile tarafından çocuklar cinsiyetlerine uygun davranış sergilemeleri yönünde ödül veya ceza ile karşılanırlar. Bu ödül ya da ceza gelecekteki davranışların şekillenmesine sebep olur (Uğur, 2013: 21). Annesine mutfakta yardım etmek isteyen erkek çocuğuna, bunun bir kadın işi olduğu söylenilmesi ve çocuğun babasının yanına gönderilmesi, mutfağa ilginin sonlanmasına sebep olabilir.

Edimsel koşullanma ödül alan ve olumlu sonuçla eşleşen davranışların tekrarlanma olasılığının arttığını gösteren bir öğrenme şeklidir. Buna göre cinsiyete uygun davranış ödüllendirilirse tekrarlanır. Uygun olmayan davranışlar cezalandırılırsa tekrarlanmaz. Ağlayan erkeklere "erkekler ağlamaz" baskısıyla cevap veren toplum ve aile, ağlayan kız çocuklarına istediklerini yaparak cevap verirse, kız çocuğu ağlamaya devam eder. Fakat edimsel koşullanmanın cinsiyet rollerini şekillendirdiği fikrine eleştiriler mevcuttur. Cinsiyet rollerinin kolay öğrenilmesi ve kalıcılığında tek bir ödülün bile işe yaradığından bahsedilmektedir (Yaşın-Dökmen, 2006: 54; Yalçın ve Ersever, 2015).

Model alma başka bir öğrenme şeklidir. Kurama göre anababalar, kız ve erkek çocuklarına farklı davranmakta, kız ve erkek çocukları kendi cinsiyetlerinden olan ebeveynlere daha yakın davranmakta ve onları model almaktadırlar. Öncelikle anne-baba, diğer yetişkinler, akran grubu ve güçlü fikirler model alınsa da televizyon, kitap, gazete, şarkı, oyun, vd. kaynaklar da öğrenmede etkilidir (Bandura, 1977 aktaran Yaşın-Dökmen, 2006: 54-57). Katı cinsiyet rolleri ve beklentilerin olduğu toplumlarda cinsiyet rolleri tutarlı bir şekilde diğer kuşağa da aktarılır Kuramın bu görüşlerini destekleyen ve desteklemeyen araştırmalar mevcuttur. Yaşın-Dökmen (1997) tarafından gençler ve yetişkinler üzerinde yapılan araştırma da duygusal yakınlık hissedilen ebeveynle daha çok benzerlik, yakınlık hissedildiği görülmüştür. Bu kişi genellikle annedir. Bandura'nın (1977) annenin çocukluk döneminde daha çok model alındığını savunmasına karşın, Durkin (1996) bu durumu, çalışan annelerin sayısının iyice arttığı günlerde, eşitlikçi annebabaların çocuklarının da katı cinsiyet rol tutumu sergilediğini belirterek eleştirir (Aktaran Yaşın-Dökmen, 2006: 55-57).

Bilişsel yaklaşım içerisinde inelenebilen sosyal bilişsel kuram Bandura tarafından geliştirilmiştir. Bandura, Bussey ile birlikte, cinsiyet gelişimini ve farklılaşmasını açıklamak için sosyal- bilişsel kuramı ortaya atmıştır. Kuram, evrimsel faktörlerin sosyal davranışlar üzerindeki etkisini yok saymaktadır. Onlara göre evrim, insanın vücut yapısını ve biyolojisini belirlemiştir, davranışlara etki etmemiştir (Bussey ve Bandura, 1999).

Toplumsal cinsiyetin gelişmesinde model alma, doğrudan yaşantı, öğrenme gibi üç tür bilişsel etkiden bahsederler. Üç etki ayrıca üçlü karşılıklı nedensellikle desteklenir. Üçlü nedensellik kişisel faktörler, davranış örüntülerini ve çevresel olayları içerir. Bu sebeplerin etkileri bireylerin gelişim durumlarına ve deneyimlerine göre değişir (Model alma kişi tarafından her dönemde kullanılsa da, bebeklikte ağırlıklı olarak kullanılır gibi) (Yaşın-Dökmen, 2006: 59).

Bilişsel gelişim kuramı bu başlıkta inceleyeceğimiz ikinci kuramdır. Sosyal öğrenme kuramı, çocuğu öğrenme yaşantısında pasif, çevreyi ve diğer kişileri etkin olarak ele almaktadırlar. Bilişsel kuram çocuğu cinsiyet rolü kazanımında daha aktif bir role koymaktadırlar. Onlara göre çocuklar kendi cinsiyet rolünü biçimlendirebilmektedir. Buna kendini sosyalleştirme adı verilir (Yaşın-Dökmen, 2006: 60).

Kohlberg, Piaget'in bilişsel gelişim kuramını temel alarak, çocukların bilişsel olgunlaşmaya ulaştıklarında, kendilerini kadın-erkek olarak tanımlayabildiklerinden ve buna uygun davranmaya çalıştıklarından bahseder. Sosyal öğrenme kuramı kadın-erkek olmak istemenin nedeninin ödüllendirme olduğunu savunur. Bilişsel gelişim kuramı ise bu konuda çocuğun kendisini kız ya da erkek olarak görmesini, tanımlamasını ve tutarlı olarak davranış sergilemek istemesini önemli bulmaktadır. Belirli bir yaşa kadar çocukların cinsiyet anlayışlarında tutuculuk vardır. Saçını uzatmış bir erkeği, kadın olarak düşünebilirler. Toplumsal cinsiyet kabullerinin kültürel olduğunu anlayamazlar. Cinsiyet kalıp yargılarını değişmez ahlaki kurallar olarak görürler. Bu kalıpların dışına çıkanların dışlanması, ayıplanması ve cezalandırılması gerektiğini düşünebilirler (Yaşın-Dökmen, 2006: 59-61).

Kohlberg bilişsel gelişim kuramında çocuklarda cinsiyet rollerinin gelişimini üç döneme ayırmıştır. Bunlar cinsiyet etiketleme(2-3,5 yaş) (Gender Labeling), cinsiyetin kararlılığı (3,5-4,5 yaş) (Gender Stability) ve cinsiyetin değişmezliği (4,5-7 yaş) (Gender Consistency) dönemleridir. Cinsiyet etiketleme döneminde çocuklar, hangi cinsiyete sahip olduklarını bilseler de cinsiyetin kalıcılığını ve değişmezliğini henüz kavrayamazlar. Bazen başkalarının cinsiyetlerini doğru bilemeyebilirler. Cinsiyetin

kararlılığı döneminde, cinsiyetin sürekliliğinin gelişimi(erkek çocuk, büyüyünce erkek kalacağını bilir) söz konusudur. Fakat yine de bir kızın saçı kesildiğinde, erkek olacağını düşünürler. Cinsiyetin değişmezliği dönemi içerisinde çocuklar, cinsiyetin değişmezliği ilkesini kavramışlardır. Cinsiyetin dış görünüşten bağımsız olduğunun farkındadırlar. Bu son dönemde çocuklar, cinsiyetlerine uygun beğenileri, cinsiyetleriyle tutarlı olmak adına geliştirirler (Yaşın-Dökmen, 2006: 62,63; Morris, 2002: 366).

Toplumsal cinsiyet şeması kuramı ise sosyal öğrenme ve bilişsel gelişim kuramını birleştirerek karşımıza çıkar. Çocuğun cinsiyetleri ayrıştırmasının kendisinin ve kültürün kadın-erkek tanımlarını kodlama, sınıflamaya hazır olmasından doğduğunu kabul eder. Bu yönden bilişsel kurama benzer. Her iki cinsiyete özgü rollerin (feminen ve maskülen) bireylerde bir arada bulunabileceğini(Androjenlik) vurgulaması açısından ise geleneksel kuramlardan ayrılmaktadır (Arıcı, 2011: 26). Ek olarak toplumun ayrımcı cinsiyet anlayışıyla hareket etmesinin cinsiyet şeması temelli bilgi işlemeye sebep olduğunu belirtir. Bu nedenle sosyal öğrenme kuramından da etkilenmiştir. Sosyal öğrenme kuramı gibi ayrımcı cinsiyet anlayışının değiştirilebilir bir yapı olduğunu belirtir.

Şema, bireyin algılarını düzenleyen bilişsel yapıdır. Şematik bilgi işlemeyle gelen çok sayıda uyarıcı, şemaya uygun olarak anlamlandırılır. Toplumsal cinsiyet şemasına göre bilgi işleme, "kadınsı", "erkeksi" davranışları kategorize etmek için kullanılır. Cinsiyetle ilişkili olmayan özelliklerde bu kategoriye eklenebilir. Uysallıkla ilgili sıfatların kadınlara, atılganlıkla ilgili sıfatların erkeklere mal edilmesi gibi.

Bir süreç kuramı olarak tanımlayabileceğimiz bu kuram cinsiyetleri ayrıştıran, bireylerin kültürden etkilenerek kadın-erkek tanımlarına uyan şekilde bilgi işlediklerini savunur. Bem toplumsal cinsiyet şemasına sahip bir toplumda, toplumsal cinsiyet şemasına sahip olmayan bireyler yetiştirmenin zor olduğunu belirtir. Bem, toplumsal cinsiyet şemasına sahip olmayan bireyler yetiştirme için iki yol önerir. İlk yol ebeveynlerin çocuklarına biyolojik farklılıkların sadece üreme konusunda farklılaşma yarattığını anlatarak, kültürel yüklemelerden çocuklarını uzak tutarak yetiştirmeleridir. İkinci yol çocuklara kişilerarası farkların çok olabileceğine dair şemaların

yerleştirilmesidir. Böylece kültür-cinsiyet ilişkisi öğrenildiğinde, tarafsız yorumlamalar için yardımcı şema oluşturulmuş olur. İnsanlar arasında meslek, davranış, beceri farklılıklarının cinsiyetten değil, bireysel farklılıklardan kaynaklandığı gösterilebilir(Örn, yemek yapmak, ilgilenen kadın-erkek herkes için öğrenilebilir bir davranıştır) (Yaşın- Dökmen, 2006: 67,68).

Toplumsal cinsiyet şeması ile bilgi işleme kuramı ise Martin ve Halverson (1981), tarafından geliştirilmiştir. Diğer bilişsel kuramlar gibi cinsiyet şemasına odaklanır. Kuram genel cinsiyet şeması, kendi cinsiyet şeması, diğer cinsiyet şeması şeklinde üç tip şemadan bahseder.

Genel cinsiyet şeması çocuğun nesne davranış, kişilik ve rollerin özelliklerinin gruplamasını sağlayan genel bilgileri içerir. Cinsiyetlerin farklarına ilişkin listelerde burada bulunur. Kendi cinsiyet şeması kişinin kendi cinsiyetine ilişkin geleneksel uygun davranışları içerir. İlk şemaya göre daha ayrıntılıdır. Diğer cinsiyet şeması, diğer cinsiyetin davranışlarını ve geleneksel cinsiyet davranış planlarını içerir. Kendi cinsiyet şeması kadar ayrıntılı değildir (Martin ve Halverson, 1981; Martin, 1991).

Cinsiyet şemalarının bu kuramda üç işlevinden söz edilir. Cinsiyet şemaları cinsiyetin yapacağı davranışların uygun biçimde seçilmesini, cinsiyete ilişkin bilgilerin hatırlanmasını, organize edilmesini sağlar ve belirsiz durumlarda, tahmin yürütmemizi sağlar (Kız çocukları erkeklerle oynamayı sever diyerek, arkadaşımızın kız çocuğuna oyuncak bebek almamız gibi) (Martin, 1991).

Bazen şematik bilgi işleme süreci, özgün bilginin cinsiyet şemasına uygun olarak kodlanmasına ve hatırlanmasına sebep olabilir. Bir erkek çocuğun ocakta yemek pişirdiğini gören çocuk bu durumu üç şekilde bozarak hatırlayabilir. Erkeklerin yemek pişirmesinin cinsiyet şemasına uygun olmaması sebebiyle çocuk yemek pişirenin kız olduğunu, erkek çocuğun ocağı tamir ettiğini ya da yemek pişiren erkek çocuğunun kıza benzediğini düşünerek değerini azaltarak şemalarına uygun bozma yapar. Cinsiyetle tutarsız olan bilgilerin bu şekilde tutarlı hale getirilmesi kalıpyargıların sürdürülmesini sağlar. Cinsiyet şemasının gelişiminde çevre ve çocuğun kendisinin etkili olduğu

düşünülür. Çocuğun içinde bulunduğu çevre cinsiyetin fiziksel, sosyal, davranışsal, psikolojik özelliklerle ilişkilerini vurgular. Çocuk cinsiyetin işlevini anlamış olur. Çevreyi sınıflayarak algılayan çocuk, cinsiyetleri de sınıflar ve kendisini de bu sınıflardan birine dahil eder. Böylece cinsiyet kalıp yargılarını öğrenme, grup yanlılığı ve grubunun özelliklerini ayırma gibi süreçler de yaşanır (Yaşın-Dökmen, 2006: 76-78).

Kohlberg'in bilişsel gelişim kuramına eleştiriler cinsiyetlere verilen farklı değerleri açıklayamaması nedeniyle yapılmıştır. Eleştirenlere göre kuram toplumun ve kültürün rolünü ihmal etmektedir. Ayrıca bilişler davranışların temeli ise, bilişlerin değişmesi ile davranışların da değişmesi gerekmektedir. Fakat günümüzde, kadın-erkek eşitliği kabul edilmesine rağmen, davranış olarak eşitsiz uygulamalar yaygındır. Eşitlik savunucuları, eşitsiz uygulamaları devam ettirmektedir (ev işleri, kadının kadınlık görevidir, vs. gibi). Kohlberg'in belirttiği yaşlardan önce cinsiyet değişmezliğinin oluştuğunu ve kuramda belirtilen faktörlerin dışındaki faktörlerden etkilendiğinden söz eden araştırmalar da mevcuttur (Bussey ve Bandura, 1999).

Toplumsal cinsiyet şeması ile bilgi işleme kuramı, diğer kuramlar gibi cinsiyet kalıpyargılarının nasıl oluştuğu üzerinde dururken aynı zamanda neden sürdürüldüğünü de açıklamaya çalışır. Ancak bilişsel gelişim kuramıyla benzer olarak gerekli bilimsel verilerle kanıtlanamaması yönünden eleştirilir.

Sosyolojik kuramlar toplumsal cinsiyet oluşumunu toplumsal tabanda incelemiştir. Bu alanda cinsiyet ile ilgili ilk çalışmalara kadın, cinsiyet rolleri ve her ikisini içeren incelemeler ekseninde rastlamak mümkündür. İlk çalışmaların yapıldığı dönemde cinsiyet, sosyolojinin odak noktasındaki konulara göre ikincil bir öneme sahip görülmüştür. Günümüzde ise cinsiyet ve onun kültürel yorumları, sosyal yapının temeline oturtulmuştur (Acker, 1992).

Toplumlara göre kadın ve erkeğe yüklenen roller farklılaşmaktadır. Geçmiş dönemlerde kadın ve erkeğe yüklenen rollerin farklılıkları dinsel ve biyolojik farklılıkların zorunlu sonucu olarak kabul görmüştür. Fakat, buna benzer gerekçelerle cinsiyet rollerinin farklı olması gerektiği kabulü devamlılık sağlayamamıştır. Erkeklerin kadınlar üzerinde

kurduğu egemenlik ile ulaşılmaya çalışılan genel eşitlik hedefi arasında önemli bir uzaklık oluşmuştur. Toplumsal cinsiyet rollerinin kazanımına sosyolojik açıdan bakan kuramlar, söz konusu bu hedef sapmasının nasıl oluştuğunu farklı açılardan ortaya koymaya çalışmıştır. Aşağıda, TCR'nin farklılaşmasının temelleri sosyoloji yaklaşımları çerçevesinde toplumsal olarak incelenecektir.

Fonksiyonalist olarak tanımlanan kuramcılar, cinsiyet rol tutumlarındaki farklılığı kendi içlerinde iki ayrı grup olarak ele alırlar. İlk grup, kadın ve erkek arasındaki geleneksel iş bölümünün oldukça etkili ve toplum için faydalı olduğunu tartışmaktadır. Bu bakış açısında rollerle beraber cinsiyet ayrımcılığı da ortaya çıkmaktadır. Birinci yaklaşım psikolojik kuramlardaki sosyal rol kuramına benzemektedir. İkinci grup mevcut bulunan sosyal koşullara göre cinsiyet rollerinin yeniden tanımlanmasının gerekliliği üzerinde durmaktadırlar. Bu gruptaki fonksiyonalistler, önerdikleri değişiklikler ile cinsiyet ayırımcılığının bütününe müdahale edemeyeceklerinin farkındadırlar. Genel ekonomik rekabet gücünü ve başarıyı sağlamak amacıyla kadın cinsiyet rollerinin yeniden yapılandırılmasının ve cinsiyet eşitliğini bütünüyle sağlamaya yönelik bir değişimin gerekliliğini kabul etmektedirler. Başarılı bir yeniden yapılandırma için temel kurumlar cinsiyet ayırımcılığını ortadan kaldıracak şekilde yeniden biçimlendirilmelidir. Günümüzdeki aile sistemi içerisinde bulunan kadın ve erkeklerin her ikisine de yeni roller yüklenmesi amacıyla önemli ölçüde değişime uğraması gibi (Can, 2013).

Fonksiyonalistler erkek egemenliğini dikkate alan iki teori ile karşımıza çıkar. İlk teori antropolog Marvin Harris tarafından ortaya atılmıştır. Harris erkek egemenliğini evrensel olarak görür ve bunu iki evrensel koşula dayandırır. Evrensel koşulların içerisine insanların var olabilme mücadelesi için gerekli olan "toplum"u ve kadın ile erkeğin fiziksel yapısındaki farklılıkları vurgulayan "biyolojik özellikler"i koyar. İkinci teori ise aslında kadınların çocuk doğurabilmesinin onu bu toplumsal rollere ittiğine değinir. Hamile kalmak, dokuz ay boyunca çocuğu taşımak, doğum yapmak ve çocuğa bakmak kadınları çevresel faaliyetlerden alıkoyuyordu (avcılık gibi). Kadının yaşamı ev işleri ve çocuk bakımı gibi görevlerle sınırlanırken, erkek büyük hayvan avcılığı gibi faaliyetlerle

uğraşmıştır. Bu farklılaşma erkek egemenliğini artırmıştır. Bu teoriler doğru kabul edilirse erkek egemenliğinin kökeni biyolojik ve sosyal faktörlere dayandırılabilir. Bu teoriler psikoloji kuramlarından sosyo-biyolojik yaklaşımla benzerlik göstermektedir.

İşlevselciler, 1950'ler boyunca cinsiyetler arası temel rol farklılığının gerekliliğini savunmuşlardır. Parsons, toplumun, erkeklere araçsal özellikler, kadınlara ise duygusal özellikler kazandırarak sosyalleştirdiğini belirtir. Araçsal özellikler rasyonel ve rekabetçi olmayı ve kendine güvenmeyi, duygusal özellikler çocuk yetiştirme ve duygusal sorumluluk gibi özellikleri kapsar (Günay ve Bener, 2011). Parsons, kadının rolünün sadece eşlik ve annelik olduğunu savunur. Ona göre kadının statüsü kocasının mesleği ile belirlenir (Günindi-Ersöz, 1999: 12). Fonksiyonalistler tüm bu nedenlerle cinsiyet rolleri ayrımının devam ettiğini belirtirler (Önür ve Çatalcalı, 2002). Bu nedenle fonksiyonistçiler, sosyal rol kuramının kabullerini sürdürmektedir ve toplumda neden bu görüşlerin hala devam ettiğini anlamaya çalışmaktadır.

Endüstri Devrimi, sosyal düzendeki dengeleri değiştirmiştir. Bebek ölüm oranlarının düşmesi, etkili doğum kontrol yöntemlerinin yaygınlaşması gibi sebepler o güne kadar kalıplaşmış cinsiyet rollerinin farklılaşmasına sebep olmuştur. Endüstriyel gelişimle birlikte hayatımıza giren teknolojik ürünler günden güne artmış ve ev işlerine ayrılan sürenin belli bir oranda azalmasına neden olmuştur. Bu nedenle kadınlar, zamanlarının bir kısmını yine ev işlerine ve çocuk bakımına ayırmakla birlikte, ev dışında bir işte çalışma olanağı bulmuşlardır (Özkalp, 2001: 171). Günümüzde ekonomik ve sosyal alanlardaki değişmeler, cinsiyet temelli iş bölümünün yeniden şekillenmesine neden olur. Bu anlamda, kadınlar ev ve işyeri ile ilgili sorumluluklarını büyük ölçüde bir arada götürebilmektedirler. Ancak bunlara rağmen kadına ilişkin tutum ve beklentiler, sosyal ve ekonomik koşullardan daha yavaş değişim göstermektedir (İmamoğlu, 1991: 834).

Bir diğer yaklaşım olarak çatışma yaklaşımına göre güç ve ayrıcalık, sahip olunan ekonomik kaynaklara dayanır. Yaklaşım, gücü diğerlerinin yaşamını etkileme ve kontrol

etme yeterliliği olarak tanımlar. Çatışma yaklaşımı, kadın ve erkek arasındaki cinsiyet rollerinin ayrılma noktasını, güç farklılaşması ve çatışması terimleri üzerinde durarak açıklamaktadır. Frederick Engels, erkeğin ekonomik kaynakları kontrol gücüne sahip olmasının, ailede söz sahibi olmasına sebep olduğunu belirtmiştir. Engels kapitalizmin erkek egemenliğini zaman içerisinde basamak basamak güçlendirdiğini savunur (Can, 2013). Erkeklerin kapitalizm aracılığıyla güçlenme serüveni mülkiyet sahibi ya da mirasçısı olma yoluyla servet elde etmeleriyle başlamıştır. Kapitalist ekonomi kendi devamlılığını sağlamak için, bireyleri ve çoğunlukla kadınları tüketici olarak tanımlamıştır. Satılması gereken ürünlere sahip olmanın kişisel yeterlilikleriyle ilgili olduğu fikrini empoze etmeye çalışmıştır. Maceranın erkekler açısından mutlu sonu bu sistem doğrultusunda toplumun, onlara çalışma izni vermesi olmuştur, kadınlara ise evde kalma rolü biçilmiştir. Kapitalizm erkeklerin ve kadınların mevcut rollerinin devamını sağlayan modern bir yapı haline gelmiştir. Engels, bu olayda kapitalizmin ikiyüzlülüğünü belirtir. Güç olarak erkeklere verilen çalışma izni onların düşük ücret almasına, kadının ev içi emeğinin ise ücretlendirilmemesi sonucuna neden olmuştur.

Çatışmacı yaklaşımda, kadın ve erkek arasında doğal olarak varolan bir çıkar çatışması bulunduğunu ve cinsiyet rollerinin bir grubun diğerine egemen olma mekanizması olarak işleyebileceğini belirtmiştir. Sosyalleşme sürecinde egemenlik anlayışının belirgin olmayan biçimi kullanıldıktan ve kontrol sağlandıktan sonra bireyler toplumda baskın grubun menfaatine olanları istemeyi öğrenmiş olur. Çoğu toplumda kadınlar erkeğin egemenliğini kabul etmeyi öğrenerek, bu durumu içselleştirir, sonrasında inanmaya başladığı ikincil konumu kendine uygun bulmaya başlar. İyimser olursak kadının, belki başka bir seçeneği olmadığı duygusu taşıdığı için biçilen konumu kabul ettiğini de düşünebiliriz. Çatışma kuramını savunanlar, fonksiyonalistlerle toplumsal cinsiyet rollerinin başlangıç noktası üzerinde aynı fikirdedirler, fakat onlardan bu rollerin modern toplumlarda artık değişmesi gerektiğini savunarak ayrılırlar (Reskin, 2000).

Cinsiyetler arası ayırımcılığın birçok toplumda doğumdan önce başladığını söyleyebiliriz. Çoğu toplumda erkek çocuk, kız çocuklarından daha değerli görülür (Bahar-Özvarış, 2008). Çatışma kuramı cinsiyeti, sosyal eşitsizlik ve çatışmanın

içerisinde bir boyut olarak görmüştür. Ayrıca bu kuram cinsiyet eşitsizliğinin doğuş sebebini baskın olan ve gücünü adaletsiz kullanan gruplarda görür (Reskin, 2000). Adaletsiz güç kullananlar erkekler, ayrımcılığa uğrayan grup ise kadınlardır. Güç sahibi erkekler ayrıcalıklarını devam ettirebilmek amacıyla kadının ikinci derecedeki imajını ekonomik, yasal araçları kullanarak sabitlemek isterler. Çünkü Endüstri Devrimi'nin doğması, kadınların iş alanında beceriler kazanmasına ve erkeklerin onları rakip olarak algılamasına neden olmuştur (Yeter, 2015). Erkekler ise rekabeti azaltmak ya da ortadan kaldırmak amacıyla ekonomik, yasal ve ideolojik araçları kullanmaya başlamışlardır. Bu araçların kullanılmış olduğu durumları kadınların sendikalardan uzak tutulması, işe alımlarını önlemek için işverenlerle sözleşmeler imzalanması, evli kadınların istihdamını kısıtlayan yasaların desteklenmesi gibi sıralayabiliriz. Erkeklerin hakimiyetlerini devam ettirecek kurumlar oluşturması da yine, kadının siyasi güç ve ekonomik kontrol olanağı sağlayan konumlardan kadınların dışlanması ile kadınlara daha düşük ücret ödenmesinde etken olmuştur. Bu durum kadınlar açısından dezavantajlı ekonomik kazanımlara sebebiyet vermiştir.

Kadınlar günümüzde göze çarpmayan bir ayırımcılığa maruz kalmaktadırlar. Kadınlar ayrımcılığa engel olmak amacıyla yasa koyucuları etkilemeye çalışmakta, eğitimlerine önem vermekte ve çalışma yaşamında ısrarla ilerlemeye çalışmaktadırlar. Bu nedenle çatışmacılar tarafından sosyal eşitliğin erkekler tarafından kadınlara verilmeyeceği, erkeklerden ancak kararlılık gösterilerek alınacağı savunulur.

Cinsiyet rolleri ve cinsiyet eşitsizliğinin, kadınlardan itiraz geldiğinde, kadınların bir şeyler yapma çabası içerisine girdiğinde bir sosyal sorun olarak görülmesi dikkat çekici görünmektedir. Kadınların önündeki özgürlüğün engelleri, cinsiyetçi tutumlar ve kurumlarca desteklenir. Kadınlar insan türünün yarısını teşkil etmesinden alması gereken güçle bu gerçeği algılamalı ve engelleri ortadan kaldırmak amacıyla örgütlenmelilerdir. Bulunduğumuz zamanda artık kadınların düşük statülerinin biyolojik bir kaderden kaynaklanmadığı net bir şekilde yapılan araştırmalarla görülmüştür. Her iki cinsiyetin etkinlik gösterdikleri alanlardaki başarılarıyla, yetenekler açısından birinin diğerinden açık bir şekilde ayrımcılığa uğramasını gerektirecek bir eksiğe sahip olmadığını görerek

anlamış bulunmaktayız. Bu nedenle cinsiyet eşitsizliği bir sosyal sorun olarak görülerek kamusal alanda tartışılmaya değer bulunmaktadır. Sonuç olarak çatışmacıların sorunun çözümünü, adil toplum ve sosyal değişimi sağlayacak sosyal eylemi gerçekleştirmekde gördüklerini söyleyebiliriz.

Feminist kuram toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin sonradan oluşturulduğunu savunan diğer bir yaklaşımdır. Feminizm, kadının siyasal ve toplumsal haklar bakımından erkekle eşit olması gerektiğini öne süren ve bunu gerçekleştirmeye çalışan bir toplumsal savunma hareketidir. Feminizm hareketi, cinsiyet ayırımcılığına ve ataerkilliğe karşı koyma konusunda ortaya attığı nedensellikler ve çözümlerle oldukça önemlidir. Köklerini İngiliz ve Fransız devriminden alan feminist hareketin ilk dalgası Mary Wollstonecraft'ın "A Vindication of the Rights of Woman" (1792) adlı eseriyle başlamıştır. Daha sonra liberal klasik John Stuart Mill ve Harriet Taylor Mill'in "The Subjection of Women" (1869) adlı eseriyle akım devam etmiştir. Bu yapıtlarda kadınların biyolojik sebeplerle, toplumda ikincilleştirilmesi tartışılmıştır. Öncelikli olarak eşitlik ve eğitimi geliştirme yolları aranmıştır. Feminizmin ikinci dalgası 1960'larda ortaya çıkmıştır (Donovan, 2007: 15, 55, 267), üçüncü dalganın merkezinde ise cinsiyet kimliklerini oluşturmak yani cinsiyet kimliklerine göre ayrım yapmaktansa, ne kadar çok insan varsa o kadar çok kimlik vardır fikri bulunmaktadır. Bu noktada da yaklaşım farklılaşır ve çok cinsiyetlilik kavramı ortaya çıkar.

Birçok kola ayrılan çağdaş feminizm 1960'larda sivil haklar hareketiyle birlikte, sağlık hizmetleri, aile yaşamı ve cinsler arasındaki ilişkilere yönelen eleştirilerde ve eşit ücret konusunda ayrımcılığa uğramış kadınlara kadar yaygınlaşmıştır (Yükselbaba, 2016). Günümüzde halen ırk, sınıf ve cinsiyet konuları cinsiyet rollerinin eşitliği açısından önemini korumakta ve kadın haklarının elde edilmesi yönündeki mücadele devam etmektedir.

Feminist yaklaşımın kabul ettiği bazı gerçeklerin temelleri çatışmacı kuramdan gelmektedir. Bu temeller kadınların toplumda güç kazandıran konumlar içerisinde alt düzeyde temsil edildikleri, kadınların güç yoksunluklarının aile yaşantılarına yansıması

olarak sayılabilir. Çatışmacılar, işyerindeki cinsel tacize, işe alma ve terfide cinsiyet ayırımcılığına, cinsiyetler arası ücret farklılıklarına, kadınları kontrol etme aracı olarak kullanılan şiddete, artan boşanma olaylarına önemle dikkat çekmeye çalışmışlardır. Feministler cinsiyet ayırımcılığını liberal feminizm, sosyalist feminizm ve radikal feminizm yaklaşımlarıyla da incelemektedir (Demirbilek, 2007).

Liberal feminizm bireylerin kendi yeteneklerini geliştirmesi ve çıkarlarını koruması gerektiğini savunur. Bu konuda insanların, becerilerini geliştirmek ve çıkarlarını korumakta özgür olması gerektiğini belirten liberal düşünceyi temel alır (Tunç, 2013). Liberal feminizm kadın ve erkeklerin cinsiyet farklılıklarını, kültürel varsayımlardan hareketle açıklamaya çalışır (Kara, 2006).

Liberal feministler aile, eğitim ve medyada geleneksel katı cinsiyet rol anlayışının değiştirilmesi gerektiğini savunurlar. Liberaller eğer kadınlara eğitim sürecinde ve çocukluktan itibaren sosyalleşmede erkeklerle eşit cinsiyet rolleri, eşit fırsatlar sunulursa mevcut eşitsizliklere çözüm bulunabileceğini savunurlar. Eşit fırsatların eşit sonuçlar getirmeyeceği ve kadın erkek arasındaki gerçek farkların çıkar ve tecrübe ayrılıklarından gelmesi durumlarını ihmal etmeleri nedeniyle eleştirilmişlerdir (Demirbilek, 2007; Tunç, 2013).

Sosyalist feminizm, Marks'ın çatışma teorisinden ortaya çıkmıştır. Engels ataerkilliğin özel mülkiyetten temellendiğini, kapitalizm ile iyice güçlendiğini ileri sürer Sosyalist feministler, toplumun sınıflı yapılanmasının kadınlar, farklı ırklar, engelliler üzerinde farklı baskı şekilleriyle ortaya çıktığını belirtirler (Tunç, 2013).

Sosyalist feministlerde, liberal feministler gibi fırsat eşitliğinden yanadırlar. Fakat liberal feministler tarafınca üretilen çözümleri yetersiz bularak, ekonomiyle ilgili kurumlardaki kapitalist sistemi değiştirmenin, kadını özgürleştireceğini savunmuşlardır Radikal feministler tarafından olaylara sadece sınırlı üretim ilişkileri ya da sınıf açısından baktıkları için eleştirilmişlerdir (Demirbilek, 2007; Kara, 2006).

Radikal feministler ise erkeklerin ellerinde bulundurdukları güç ve ayrıcalıklara odaklanarak, sosyalist devrimin ataerkilliği bitiremeyeceğini iddia ederler. Radikal feministler, kadının cinsellik ve üreme organı özelliklerinden dolayı, ataerkil düzence bastırılmaya çalışıldığını söyler. Bazı radikal feministler bu nedenle kadın erkek birlikteliğinin dışında kalan yeni üreme teknolojilerinin kullanımını, erkeklerin hormonlarına yapılacak bir müdahaleyle çocuk emzirebilecek hale gelme yollarının araştırılmasını destekler. Böylece kadın erkek eşitliğini sağlamaya çalışan diğer yaklaşımlara karşı bir tavır izlemiştir (Demirbilek, 2007).

Radikal feminizm savunucuları sosyal alana diğer feministlere göre daha çok odaklanmakla beraber, erkek egemen, ataerkil düzenin yerine kadını merkez alan kültürün gelmesini önemli görmektedirler. Kadının kendine özgü yapılar oluşturmasını, kendi değerinin, gücünün farkındalığını kazanmasını önemserler. Cinsiyetlerin farklılıklarını ortaya çıkarmaya çalışması, bu durumun değişik kadın gruplarındaki çıkar farklılaşmasının gözden kaçırılmasına sebep olması nedeniyle eleştirilmişlerdir (Demirbilek, 2007).

Etkileşimci yaklaşım biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet gibi olguların kaynağını açıklamaya çalışan sosyolojik kuramlar çerçevesinde değerlendireceğimiz bu bölümdeki son kuramdır. Biyolojik cinsiyetin doğuştan, toplumsal cinsiyetin öğrenilerek kazanıldığını, buna bağlı olarak ortaya çıkan tutum- davranış ilişkilerini açıklamışlardır. Bu nedenle psikoloji kuramlarından, sosyal öğrenme kuramına benzediğini söyleyebiliriz. Toplumların kadın-erkek rollerini ayrıştırdığını böylece sosyal kurumların, cinsiyetlere uygun etkinlikleri belirlediğini, bu belirlemelere uygun davranış sergilemeyen kişilerin toplumca dışlandığını belirtmişlerdir (Çoban, 2005: 42). Bu aşamada ise psikoloji kuramlarından sosyal rol kuramıyla benzerlik göstermektedir.

Etkileşimciler cinsiyet rollerinin kimlik duygusundan kaynaklandığını, cinsel kimliğin erken çocuklukta ebeveyn, akran, öğretmen ve medya etkileşimiyle geliştiğini savunurlar. Kadına yönelik ayrımcı önyargının, sosyalleşmeden etkilendiğini, kadınlar ve erkeklerin tanımlayıcı sıfatlar bakımından ayrıştırılmasının ve kadının ikincil konumunu

bu bilgi aktarımına ve kendini gerçekleştirmeye bağlarlar (bağımlı kadın, atılgan erkek gibi) (Çoban, 2005: 42).

Etkileşimciler dilde bulunan sözcüklerin, deyimlerin kullanılma şekillerinde bile erkek egemenliğin izlerinin görüldüğünü ortaya koymaya çalışmaktadırlar. Araştırmalar "he" kelimesinin cinsiyetleri ayrıştırmayan kültürlerde erkek ve kadının yerine kullanılabildiğini, ayrıştırıcı kültürlerde ise sadece erkek için kullanıldığını ifade etmektedirler. Bu durum erkeklerin, kadınlara üstünlüğünü göstermektedir (Sullivan, 2003: 228).

Etkileşimci yapılar aracılığıyla eşitsiz cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar, inançlar, uygulamalar devam etmekte, aktarılmakta ve köklerini iyice sağlamlaştırmaktadır. Endüstri öncesi dönemlerde kadın-erkek rolleri eşitsiz olmasına rağmen kabul ediliyordu. Fakat modern endüstri toplumunda değişen sosyal yapıyla birlikte bireyler de eşitsiz cinsiyet rollerine karşı çıkmaya başlamışlardır. Toplumda cinsiyet eşitsizliğinin sorun oluşturmaya başlaması böylelikle gündeme gelmiştir (Sullivan, 2003: 228).

Etkileşimci yaklaşım cinsiyet rolleri ve eşitsizliğin yine medya, sosyalleşme, eğitim yoluyla giderilebileceğini savunur. Onlara göre sosyalleşme sürecinde ailenin geleneksel rollerle sosyalleşerek yetişmesi sebebiyle, çocuklarını farklı yönlerde sosyalleştirmeleri daha yavaş ya da daha zor olabilir. Fakat medya ve eğitimin toplumsal rol tutumlarını daha kolay eşitlikçi yapıya getirebilme ihtimali olduğunu düşünürler (Demirbilek, 2007). Tüm bu nedenlerden dolayı sosyal öğrenme kuramlarına da benzer özellikler taşır.

1.2.2.3. Genel Bakışlı Kuramlar

Son olarak toplumsal cinsiyet özelliklerini tek faktörle açıklamanın yetersiz kalacağı savunularak çok faktörlü cinsiyet kimliği kuramı önerilir (Koestner ve Aube, 1995). Toplumsal cinsiyet kimliği pek çok faktörden oluşur. Bu kuramda dört

boyutta incelenir: “Toplumsal cinsiyet kimliği ya da benlik kavramı”, “Araçsal ve ifade edici kişilik özellikleri”, “Toplumsal cinsiyetle ilişkili ilgiler, rol davranışları ve tutumlar”, “Cinsel yönelim” (Koestner ve Aube, 1995).

Bu dört boyutun bazıları kadınsı bazıları erkeksi olabilir. Genellikle benlik kavramımız biyolojik cinsiyetimizle ilgili olsa da bazen ilgi ve davranışlarımız diğer cinsiyete yönelikte olabilir. Yaşananlara ve yaşa göre toplumsal cinsiyet ile ilgili benlik kavramında bazı değişmeler olsa da, genellikle yaşam boyu sabit kalır.

TCR ve gelişimi üzerine her kuramın açıklayabildiği ve açıklayamadığı durumlar vardır. Birden fazla kuramın ele alınarak toplumsal cinsiyet rollerinin oluşum, gelişimlerine, sonuçlarına dair daha çok fikrimiz olabileceği düşünüldüğü için bu kuramların her biri hakkında fikir sahibi olunması ve yeri geldikçe değinilmesi önemli görülmektedir.

1.2.3. Kadına Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumları İle İlgili Araştırmalar

TCR’de eşitlik, fırsatları kullanma, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetlerde cinsiyetlerin ayrımcılığa uğratılmaması gerektiği düşüncesidir (Akın, 2007). Erkek ve kadın üniversite öğrencileri arasında TCR’ye yönelik tutum farklıkları bulunduğunu belirten araştırmalar mevcuttur (Seçgin ve Tural, 2011; Vefikuluçay vd., 2007; Yılmaz, Zeyneloğlu, Kocaöz, Kısa, Taşkın ve Eroğlu, 2009).

Dünya Ekonomik Forumunca, Türkiye, toplumsal cinsiyet eşitliğinde 142 ülke arasında 125. Sıradadır, 2015’te ise 145 ülke arasında 130. sırada yer almaktadır (bianet.org).

Gümüşoğlu’nun (2004), İlköğretim Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları konulu araştırmasında araştırmaya katılan çocukların toplumsal cinsiyetle ilgili algılarının geleneksel kadın erkek rollerine paralel olduğu saptanmıştır.

Çelebi'nin (1997: 25) turizm sektöründeki küçük işletmeci kadınların toplumsal cinsiyet rol tutumlarının incelendiği çalışmada, kadınların eşitlikçi tutumlara sahip olduğu bulunmuştur. Eken'in (2006) Türk Silahlı Kuvvetlerinde ki kadın subaylar ile yaptığı araştırma da, kadınların geleneksel TCR'yi benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır**.**

Altınay ve Arat (2007: 77) Türkiye'de yaptıkları araştırmada kadınların eşitlikçi talepleri olduğunu bulmuşlardır. Kadınlar ev işlerinin eşit paylaşılması gerektiğini %87, kadınların ev dışında istedikleri işte çalışmalarını %83,8, kız çocuklarının okutulmasını ise %97 oranlarında desteklemişlerdir**.**

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nde, 2013 yılında 209 öğretim elemanına toplumsal cinsiyet rol tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, öğretim elemanlarının yarısından fazlasının kadının iyi bir ev kadını ve anne olmasını, ev içi rollerde kadınları, ev dışı rollerde erkekleri baskın gördüğü ortaya koyulmuştur (Kahraman, Kahraman, Ozansoy, Akıllı, Kekillioğlu ve Özcan, 2014).

Zeyneloğlu (2008: 52) tarafından Ankara'da, hemşirelik öğrencileriyle yapılan çalışmada öğrencilerin eşitlikçi cinsiyet rolleri benimsedikleri gösterilmiştir**.** Atış'ın (2010: 40) yine 1. ve 4. Sınıf hemşirelik öğrencileriyle Adana'da yaptığı çalışmada benzer sonuçlar çıkmıştır.

Artvin Çoruh Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin tutumlarının belirlenmesi amacı ile 2010-2011 yıllarında yapılmış çalışmada 245 öğrencinin azımsanmayacak bölümünün toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlarının geleneksel olduğu görülmektedir. Bunun nedeni şiddet kültürünün ve tutumların kültürel aktarım ile kuşaktan kuşağa aktarılması olabilir (Kanbay, Işık, Yavuzaslan ve Keleş, 2012).

Öngen ve Aytaç'ın (2013), 400 (200 erkek- 200 kadın) üniversite öğrencisiyle 2012-2013 yıllarında yaptıkları çalışmada kadınların, erkeklere göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuç diğer üniversite öğrencisi araştırmalarıyla tutarlıdır (Seçgin ve Tural, 2011; Sis-Çelik, Pasinlioğlu, Tan ve Koyuncu, 2013; Kodan-

Çetinkaya, 2013; Arıcı, 2011; Aylaz, Güneş, Uzun ve Ünal, 2014; Çelik-Seyitoğlu, Güneş ve Gökçe, 2016; Davas-Aksan, Ergin, Hassoy, Durusoy ve Çiçeklioğlu, 201; Kabasakal ve Girli, 2012; Vefikuluçay ve ark., 2007; Baykal, 2008: 192). Aynı şekilde 2015- 2016 yılında Siirt üniversitesinde 1029 öğrenciyle yapılmış çalışmada da kadınların toplumsal cinsiyet algılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Pesen, Kara, Kale ve Abbak, 2016). Pınar ve arkadaşları (2008) tarafından üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyetlerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada ise araştırmaya katılan tüm öğrencilerin geleneksel cinsiyet tutumlarını benimsedikleri belirlenmasine rağmen erkeklerin geleneksel bakış açıları daha baskındır. Bu sonucun, diğer çalışma sonuçlarından farklı olması, çalışmaya katılan öğrencilerin farklı yerlerden gelmesi ve farklı kültürlere sahip olması gibi sebeplere dayanabilir.

Araştırmalardan görüldüğü gibi cinsiyetin erkek olması daha geleneksel cinsiyettutumlarına sahip olmak için risk teşkil etmektedir (Çavdar, 2013: 85; Kabasakal ve Girli, 2012). Bunun yanında, yaş ile toplumsal cinsiyet rol algılarının ilişkili olmadığını belirten araştırmalar mevcuttur (Pesen ve ark., 2016; Güzel, 2016; Atış, 2010:47; Pınar ve ark., 2008). Yaş ile toplumsal cinsiyet rollerini ilişkili bulan yaş ilerledikçe eşitlikçi tutuma sahip olunduğunu belirten araştırmalar da mevcuttur (Çavdar, 2013: 87; Çelik-Seyitoğlu ve ark., 2016; Baykal, 2008: 192). Atış'ın (Atış, 2010: 56) birinci ve dördüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumlarını incelediği çalışmada, birinci sınıf öğrencilerinin, diğerlerine göre daha geleneksel rol tutumlarına sahip olduğu belirlenmişse bile ilişki anlamsız çıkmıştır. Pınar ve arkadaşları (2008) yaş ile cinsiyet tutumları arasında ilişki bulamamış olsa bile, yaşları büyük olan öğrencilerin daha çok tutucu olduğu puanlardan anlaşılmaktadır.

Literatürde toplumsal cinsiyet rol ve tutumlarının ergenler ile çocuklarca benimsenmesinde anne, baba ve kardeşlerin önemli rol oynadığını vurgulayan araştırmalar mevcuttur (Yaşın-Dökmen, 2006: 20; Aydilek-Çiftçi ve Özgün, 2011; McHale, Kim, Whiteman, ve Crouter, 2004). Atış'ın (2010: 57) araştırmasında kardeş sayısının toplumsal cinsiyet rol tutumlarını etkilemediği belirlenmiş olsa da Zeyneloğlu'nun yaptığı araştırmada tersi bir sonuca ulaşılmıştır (Pınar ve ark., 2008).

Zeyneloğlu (2008: 56) üniversite öğrencilerinde kardeş sayısı arttıkça eşitlikçi toplumsal cinsiyet rol tutumlarının arttığını belirlemiştir. Bazı araştırmalar da ise kardeş sayısı arttıkça toplumsal cinsiyet rollerinin gelenekselleştiği sonucuna ulaşılmıştır **(**Güzel, 2016; Çelik-Seyitoğlu ve ark., 2016).

Yapılan araştırmalarda anne eğitim düzeyinin üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rol tutumlarında etkili olduğu bulunmuştur. Annesi herhangi bir okul mezunu olanların tutumları, okuldan mezun olmayanlara göre daha eşitlikçidir (Atış**,** 2010: 59; Çelik-Seyitoğlu ve ark., 2016; Kodan-Çetinkaya, 2013; Pınar ve ark., 2008; Davas- Aksan ve ark., 2011; Baykal, 2008: 192: Zeyneloğlu, 2008: 60: Çavdar, 2013: 98). Anne eğitim düzeyi ile cinsiyet tutumları arasında ilişki bulmayan araştırmalarda vardır (Zeyneloğlu, 2008: 60; Güzel, 2016). Babaların eğitim düzeyinin ise toplumsal cinsiyet rol tutumları üzerinde etkili olmadığı belirlenmiş olsa da (Atış, 2010: 59; Çelik-Seyitoğlu ve ark., 2016; Kodan-Çetinkaya, 2013; Zeyneloğlu, 2008: 60), babanın eğitim düzeyinin tutumları etkilediğini bulan araştırmalar da mevcuttur (Pınar ve ark., 2008; Davas-Aksan ve ark., 2011; Baykal, 2008: 192; Çavdar, 2013: 100).

TCR tutumlarının oluşumunda anne çalışma oranlarının da etkili olabileceği düşünülmüştür. Anneleri çalışan öğrencilerin daha eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip olduğu belirlenmiştir **(**Baxter ve Pedavic, 1995; Moan, Erickson, Dempster McClain, 1997; Çelik-Seyitoğlu ve ark., 2016; Kodan-Çetinkaya, 2013; Pınar ve ark., 2008; Davas-Aksan ve ark., 2011: Baykal, 2008: 192). Fakat bunun tam tersini savunan araştırmalarda mevcuttur. Onlara göre ise anneler ne kadar çalışırlarsa çalışsınlar ve eşitlikçi rollere sahip olurlarsa olsunlar, hayatın içinde TCR'ye uygun davrandıkları için (Baxter ve Pedavic, 1995; Ataklı, Yertutan ve Ekinci, 2004) çocuklarına eşitlikçi rol tutumlarını aşılayamamaktadırlar ve bu durumdan en çok kız çocukları etkilenmektedir (Moan ve ark., 1997; Baxter ve Pedavic, 1995). Ayrıca Türkiye'deki araştırmalarda ulaşılan öğrencilerin anneleri çalışan öğrencilerin oranlarının çok düşük olması, olası etkileri görememezime sebep oluyor olabilir (Atış, 2010: 60). Babaları emekli olan kişilerin

toplumsal cinsiyet rol tutumları, babaları çalışan öğrencilere göre daha eşitlikçidir (Güzel, 2016; Kaplan, Akalın, Pınar ve Yılmazer, 2014). Babanın çalışmasının tutumları etkilemediğini bulanlar da vardır **(**Çelik-Seyitoğlu ve ark., 2016; Kodan-Çetinkaya, 2013).

Mezun olunan lise türünün toplumsal cinsiyet rol tutumlarına etki etmediği belirlenmiştir (Atış, 2010: 56; Çelik-Seyitoğlu ve ark., 2016). Fakat Zeyneloğlu (2008: 68) tarafından yapılan çalışmada hemşirelik öğrencilerinden süper lise/fen/anadolu lisesinden mezun olanlarının, düz lise mezunlarına göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu bulunmuştur fakat aradaki fark önemsiz bulunmuştur (Sis-Çelik ve ark, 2013). Çavdar (2013: 94) yaptığı çalışmada imam hatip ve meslek liselerinden mezun üniversite öğrencilerinin süper, özel, genel ve anadolu liselerinden mezun öğrencilere göre daha geleneksel tutumlara sahip olduğunu bulmuştur.

Üniversite öğrencileri için doğulan yerin (İl, ilçe, köy gibi yerleşim yerlerinin) toplumsal cinsiyet rolleri üzerinde etkisi olmadığını bulan araştırmalar mevcuttur (Atış, 2010: 58) Yaşanılan yerin öğrencilerin TCR ediniminde etkili olduğunu bildiren araştırmalarda vardır. Yaşanılan yerin kültürü tutumlar üzerinde etkili olmaktadır. Kırsal bölgede yetişenlerin tutumları daha geleneksel olma yönündedir (Zeyneloğlu, 2008:58 ; Güzel, 2016; Öngen ve Aytaç, 2013; Pınar ve ark., 2008; Davas ve ark., 2011; Baykal, 2008: 193; Çavdar, 2013: 96).

Şuanda yaşadıkları yer ile öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumları ilişkisini inceleyen araştırmalarda, ilişki gözlenememiş olsa da yurtta kalan öğrencilerin diğerlerine göre daha eşitlikçi tutumlara sahip puanlar aldıkları gözlenmiştir (Atış, 2010: 59). Zeyneloğlu (2008: 59) ise araştırmasında arkadaşlarıyla ya da tek başına evde yaşayan öğrencilerin daha eşitlikçi olduğu sonucuna ulaşmıştır**.**

Geniş aile içinde yetişen kişilerin, çekirdek aile ve parçalanmış ailede yetişenlere göre daha geleneksel tutuma sahip olduğunu belirten araştırmalar vardır. Türk toplumumun toplumsal cinsiyet bakış açısının geleneksel olduğu belirtilmektedir (Çelik-Seyitoğlu ve ark., 2016; Ataklı ve ark., 2004; Pınar ve ark., 2008). Geleneksel bir yapıya

sahip Türk toplumunun parçalarından olan geniş aile kavramı kişilerde geleneksel rolleri daha baskın hale getirmiştir.

Ailenin aylık gelirine göre alt gelir grubundan gelen öğrencilerin, üst gelir grubuna göre daha geleneksel tutumlara sahip olduğunu belirten araştırmalar mevcuttur (Kodan, 2013: 104). Bunun yanında tutumların gelire göre farklılaşmadığını belirten araştırmalar da bulunmaktadır (Kodan- Çetinkaya, 2013).

Pesen ve arkadaşlarının (2016) 2015-2016 öğretim döneminde Siirt Üniversitesi' ndeki öğrencilerin okudukları fakültelere göre toplumsal cinsiyet rolleri algılarına yönelik yaptıkları araştırmada en yüksek algı düzeyine fen edebiyat ve eğitim fakültelerinde, en düşük algı ilahiyat fakültesinde gözlenmiştir. Bu araştırmada eğitim ve fen edebiyat fakülteleri toplumsal cinsiyet rolü algılarında yüksek puanlar almışlardır. Bunun sebebi bu bölümlerde alınan eğitimlere (Sosyoloji, öğretmenlik dersleri gibi) yorulmuştur. Diğer araştırmalarda Sağlık bilimlerinde okuyan öğrencilerin sosyal, fen ve eğitim bilimlerindeki öğrencilere göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu belirlenmiştir (Sis- Çelik ve ark., 2013). Pınar ve arkadaşları (2008) ise fakülteler arası toplumsal cinsiyet rol tutumlarında bir farklılaşma bulamamıştır.

Baykal'ın (2008: 194) Ege Üniversitesi'nde çeşitli fakültelerde öğrencilerle yaptığı çalışmada, babasının annesine hiç fiziksel şiddet uygulamadığını belirtenlerin, babasının annesine fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlere göre toplumsal cinsiyet tutumlarının daha eşitlikçi oldukları görülmüştür. Cinsiyete ve şiddet düzeyine göre ayrı ayrı yapılan analizlerde ise; babanın anneye yönelik herhangi bir düzeyde fiziksel şiddetine tanık olma durumuna göre sadece erkeklerin ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür. Babasının annesine -hangi düzeyde olursa olsun (az veya çok)- fiziksel şiddet uyguladığını belirten erkeklerin, hiç fiziksel şiddet uygulamadığını belirtenlere göre; kadına yönelik daha ataerkil, daha az eşitlikçi tutumlara sahip oldukları anlaşılmaktadır. Kadınların tutumlarında ise, babanın anneye şiddet uygulama durumuna göre farklılaşma saptanmamıştır.

Dini inançların gündelik hayata etki düzeyi artarken, toplumsal cinsiyet tutumları daha az eşitlikçi yönde olmaktadır. Farklılığın, dini inançların gündelik hayatında etkili olmadığını belirtenler ile diğer tüm gruplar arasındaki farklılıktan kaynaklı olduğu görülmüş (Baykal, 2008: 194). Sonuç olarak çalışmalardaki oranlar farklı da olsa bu bulgular toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların erkeklerin lehine olduğunu göstermektedir (Kanbay ve ark., 2012**).**

Toplumlarda genel olarak kadına yönelik şiddet kabul edilir ya da edilemez şeklinde kategorilere ayrılır. Bu duruma yönelik toplumsal kurallar oluşturulur. Şiddet karşısında kadınların sergilediği tavır, onların kadına yönelik şiddeti haklı-haksız algılamalarına, konuyla ilgili farkındalıklarına ve baş etme güçlerine göre değişebilmektedir. Bu başlık altında bu noktada yapılan araştırmalara ve kadına yönelik şiddet tutumlarını etkileyen faktörlere değinilecektir.

Yapılan çalışmalarda cinsiyetin aile içi ve ya kadına yönelik şiddet tutumlarını etkilediği belirlenmiştir (Kula, 2009: 53; Sakallı-Uğurlu ve Ulu, 2013; Kabasakal ve Girli, 2012; Nayak, Bryn, Martin ve Abraham, 2003). Kadının ve erkeğin kadına yönelik şiddeti haklı sebepler dayandırma ihtiyacı. KYŞ tutumlarını etkilemektedir (Dişsiz ve Hotun-Şahin, 2008; Davas-Aksan ve arkadaşları, 2011). Sakallı-Uğurlu ve Ulu'nun (2002) araştırmasında üniversite öğrencilerinin geleneksel, tutucu ve erkek olmak ile annelerinden şiddet görmelerinin, kadına karşı şiddeti kabul edilebilir bulmalarında etkili olduğu belirtilmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün 3 kıta ve 15 ülkede yaptığı araştırma sonuçları, çarpıcıdır. Kocanın karısını dövme hakkı olup olmadığına dair düşünceleri ölçmek için, bazı durumlar verilmiştir. Bunlar: kocaya itaat etmeme, kocaya cevap verme, yemeği zamanında hazırlamama, çocuklarla ve evle yeterince ilgilenmeme, izin almadan bir yerlere gitme, kocanın karısının sadakatsizliğinde şüphelenmesi vb. 'dir. Ülkelerin ağırlıklı çoğunluğunda en az bir durumda kocasının karısını dövmesini yani fiziksel şiddet uygulamasını meşru gören kadınların oranı %33,7 ile %79, 3 arasında değişmektedir. Gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkede yaşamak bu bakış açısında bir farklılık

oluşturmamakta, yapılan araştırmalar bunu göstermektedir (Elsberg ve Heisse, 2005; DSÖ, 2002; Ulutaşdemir, 2002).

Güler ve arkadaşlarının (2005) araştırmasında kadınların dayak atma, aşağılayıcı sözler söyleme, parasının elinden alınması, çalışmasının yasaklanması, harçlık vermemek ya da kısıtlamak, aile geliri konusunda bilgisiz bırakmak, istemediği cinsel davranışa zorlanmayı ve sık sık kıskançlık nedeniyle kavga çıkarılmasını şiddet olarak tanımladığı saptanmıştır. Kadınların %33'ü kadının parayı nasıl harcayacağına kendisinin karar veremeyeceğini belirtmektedirler. Bu bulgular diğer alanlarda olduğu gibi ekonomik alanda da kadının ikinci plana atıldığı, kadınların bu konuda geleneksel tutumlarının devam ettiğini ve kültürel aktarım vasıtasıyla gelecek kuşaklara aktarıldığını göstermektedir. Cinsel ve ekonomik şiddetin aile içinde tanımlanmaması bu araştırmanın diğer araştırmalarla tutarlı yönüdür (Güler ve ark., 2005; Ulutaşdemir, 2002). Balcı ve Ayrancı'nın araştırmasında, tüm kadınların bir eş şiddetine uğradığı ve kadınların büyük çoğunluğunun eşlerinin şiddetine karşı tepki göstermediği belirlenmiştir (Balci ve Ayranci, 2005).

Altınay ve Arat'ın (2007: 88) yaptığı çalışmada "Gelir getiren bir iş yapmak, çalışmak isteseniz eşiniz sizi engeller mi?" sorusuna çalışmayan kadınların % 36'sı "evet, engeller" cevabını vermiştir ve bu oran Doğu örnekleminde %52'ye çıkmıştır. Aile içi şiddet araştırması sonuçlarına göre ülke genelinde kadınların %32'si erkeklerin ev işi yapmalarına gerek olmadığını, %47'si erkeğin kadından sorumlu olduğunu şeklinde olumsuz tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir (KSGM, 2009). Kabul gören şiddet meşru sayılabilmekte, sorun olarak görülmemekte ya da çoğu kez sorunu çözmenin bir aracı olarak kabul görebilmektedir. Bu geleneksel rol örüntüsü, şiddetin giderek yaygınlaşmasına ve içselleştirilmesine neden olduğu gibi, şiddete maruz kalan bireylerin yardım almalarını da güçleştirmektedir (Yörük, 2010: 1).

TNSA 2008'e göre; çalışmaya katılan kadınların %24,7'sinin kadının yemeği yakması, kocasına karşılık vermesi, parayı lüzumsuz yere harcaması, çocuklarının bakımın ihmal etmesi, cinsel ilişkiye girmeyi reddetmesi gibi durumlardan en az birinin

gerçekleşmesinin, kocanın karısını dövmesi için haklı gerekçe oluşturacağını belirtmişlerdir. Ülke genelinde, TNSA 2008'den bu yana geçen sürede ise, fiziksel şiddet yaşanmasına ilişkin en az bir nedeni kabul eden kadınların oranı yüzde 25'ten yüzde 13'e düşmüştür (TNSA, 2013).

Nevşehir Üniversitesi'nde öğretim görevlileriyle yapılan çalışmada kadına yönelik şiddet algı ve tutumlarını ölçen maddelere katılıp katılmadıkları sorulmuştur. 209 öğretim görevlisinin %10'u sözle tacizin evlilik veya flört ilişkisinde şiddet kapsamına girmeyeceğini, %96,2'si kadının ilişkisini korumak için şiddete katlanmaması gerektiğini, %53,1'i hakaret edilirse namusunu korumak için şiddete başvurabileceğini (50 kadın, 60 erkek), %7,7'si, kadının şiddeti hak ettiği zamanların olduğunu, %16,3'ü kadının istemediği zaman ilişkiyi reddedemeyeceğini, %11'i kadınların yöneticilik yapamayacağını belirtmişlerdir (Kahraman ve ark., 2014).

Şiddeti arttırabilecek bir diğer faktör ekonomik yetersizlikler ve düşük gelir seviyesi olarak görülmektedir (Kula, 2009: 62; Güler ve ark., 2005). Sivas'ta 162 kadınla yapılmış çalışmada , kadınlar şiddetin sebeplerini, ekonomik yetersizliğe %55,5, eşlerarası anlaşmazlığa %50,3, alkol kullanımına %12,3, öfkeye %10,9, kıskançlığa %7,1, sevgisizliğe %5,8, kumara %5,2 oranlarında bağladıkları görülmektedir (Güler ve ark., 2005).

TNSA (2008) araştırmasında kadınların %24, 7'si, kadının şiddet görmesinin haklı sebepleri olduğunu belirtmiştir. Doğu'da bu oran %39,5, Batı'da %18,3, lise ve üzeri eğitim görmüş kadınlarda %5,3, ilkokulu bitirmemişlerde %46,9, refah düzeyi en yüksek olanlarda %7,1, en düşük olanlarda ise %42,9 olduğu saptanmıştır.

Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda genel ve tutarlı olarak tüm kadına yönelik şiddet türlerine erkek öğrencilerin daha toleranslı olduğu belirlenmiştir (Kula, 2009: 60; Nayak ve ark., 2003). Diğer bir çalışmada erkek öğrencilerin evlilik içinde şiddete uğrayan kadınların boşanmasına olumsuz baktıkları görülmüştür (Sakallı-Uğurlu ve Ulu, 2002).

Üniversite öğrencilerinde üniversite öğrenimine davam edilen süre içerisinde kadına yönelik şiddet tutumlarının (fiziksel ve duygusal), olumlu yönde değiştiği belirlenmiştir. Fakat genel olarak KYŞ tutumlarının sınıfa göre değişmediği tespit edilmiştir (Kula, 2009: 60-61).

Baykal (2008: 195, 202) yaptığı araştırmada katılımcıların %92'sinden fazlasının, kocanın işte kötü gün geçirmiş olması, sarhoş olması, gergin, üzüntülü olması durumunda kocanın karısına vurmasının mazur görülemeyeceğini, katılımcıların üçte ikisi ise en az bir durum için kocanın karısına vurmasını mazur görebileceklerini belirtmişlerdir. Hepsi üniversite öğrencisi olan katılımcıların %10'u, "İş namusa gelirse cezası ölümdür" cümlesine bir düzeyde katılmaktadırlar. Bu onay, demografik kesimlerin hepsinde geniş bir yayılım göstermektedir.

Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 298 öğrenci ile yapılan araştırmada "Bazı durumlarda erkekler eşlerini dövebilirler" ve "Ailede, aile reisinin erkek olması gerekir" görüşlerine katılmayan kadınların oranı erkeklerin iki katıdır. "Ev işleri eşler arasında paylaşılmalıdır", "Kızlarda meslek sahibi olmalıdır" ve"Haklı görülecek dayak yoktur" görüşüne katılan kadınların oranı erkeklerin iki katıdır. "Kadınlar kazandıklarını istedikleri gibi harcayabilirler" görüşüne katılan kadınların oranı erkeklerin üç katı, "Kadınlar eşleri için kariyerlerinden fedakârlık edebilirler" görüşüne katılan erkeklerin oranı, kadınların üç katıdır. Erkeklerin %6,8'i ses çıkarmayacaklarını belirtmişken, kadınların hepsi şiddet karşısında sessiz kalmayacağını belirtmiştir. Şiddet karşısında ilişkiyi bitirme tepkisinin oranı kadınlarda erkeklerin iki katından fazladır (Kabasakal ve Girli, 2012).

Artvin Çoruh Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin kadına yönelik şiddetle ilgili görüş ve tutumlarının belirlenmesi amacı ile 2010-2011 yıllarında yapılmış çalışmada 245 öğrencinin, %64,9'u kadın erkek eşitliğine inandığını söylemektedir. Buna karşın örneklemin %66,5'i kadının bir yere gideceği zaman eşinden izin alması gerektiğini, %44,1'i kadının eve kocasından önce gelmesi gerektiğini, %47,8'i kadının her türlü iş kolunda çalışmasının doğru olmadığını %61,2'si çocuklarının

bakımının erkekten ziyade kadının görevi olduğunu düşünmekte, %26,1'i kadının erkeğin kontrolü altında olması gerektiğini ve %26,9'u erkeklerin kadınlara şiddet uygulaması için geçerli sebeplerin olduğunu düşünmektedir. Örneklemin %38,4'ü evi geçindirmenin erkeğin görevi olduğunu, %33,5'i eğer erkek istemiyorsa kadının çalışmaması gerektiğini ve %48,6'sı ise kadının elindeki parayı istediği gibi harcamaması gerektiğini, %18,8'i kadının eşinden fazla para kazanmasının doğru olmadığını düşünmektedir. Örneklemin ekonomik şiddete yönelik tutumlarının azımsanamayacak oranda kadın aleyhinde olduğu, kadınların çalışıp çalışamayacağı, ev geçindirmek, para kazanmak kazandığı parayı istediği gibi harcamak gibi konularda erkeğin iznine gerek olduğu şeklinde görüşler bulunmaktadır. Örneklemin %7,3'ü kadın söz dinlemiyorsa erkeğin onu dövmesinin sorunu çözebileceğini, %63,3'ü ufak tartışmaların evin tadı tuzu olduğunu, %25,3'ü kimi durumlarda kadına bağırıp çağırmanın normal olduğunu ve %26,5'i ise kadın söz dinlemiyorsa baskı altına alınması gerektiğini, %23,3'ü kadının erkekle tartışmaması gerektiğini, %14,7'si tartışma anında öfke nedeni ile şiddet uygulamanın normal olduğunu ve %15,1'i kimi durumlarda kadına bir tokat atmanın bir sakıncası olmayacağını belirtmiştir. Çalışmaya katılan öğrenciler kadının söz dinlememesi durumunda erkeğin kadını dövmesinin sorunu çözebileceğini belirtmektedirler (Kanbay ve ark., 2012).

Efe ve Ayaz (2010) benzer olarak kadınların şiddeti algılama biçimleri ile ilgili olarak yaptıkları çalışmada kadınların %22,2'si söz dinlememe durumunda uygulanan şiddeti haklı bulduklarını belirtmektedir. Ayrıca öğrencilerin %15,1'i kimi durumlarda kadına bir tokat atmanın sakıncası olmayacağı ve %14,7'si tartışma anında öfke nedeni ile şiddet uygulamanın normal olduğunu düşünmektedir (Kanbay ve ark., 2012). Aile içi şiddet araştırmasına göre ülke genelinde kadınların %14'ü bazı durumlarda erkeklerin eşlerini dövebileceğini düşünmektedirler (KSGM, 2009). Ayrıca Efe, Ayaz (2010) yaptıkları çalışmada kadınların %28,6'sı şiddetin nedeninin erkeklerin sözünü dinlememek olduğunu belirlemişlerdir. Bu sonuç toplum olarak sorunların çözümünde şiddetin bir çözüm aracı olarak kullanılmasının normal karşılandığını göstermesi açısından dikkat çekicidir. Örneklemin %51,8'i kadının açık giyim tarzının tacize

uğraması için bir sebep olduğunu, %36,3'ü geç saatlerde dışarıda olan bir kadının tacize uğramasının normal olduğunu, %13,1'i kadın istemese bile eşiyle ilişkiye girmenin onun görevi olduğunu ve %9,4'ü cinsel bir saldırıya uğrayan kadının bunda kabahati olduğunu düşünmektedir (Kanbay ve ark., 2012).

Aile içi şiddet araştırmasına göre kadınların %30'u; kadınların cinselliği reddedemeyeceğini belirtmektedir (KSGM, 2009). Yine başka bir çalışmada kadınların cinsel şiddeti şiddet olarak görmedikleri ve bunu belirtmedikleri ifade edilmektedir (Güler ve ark., 2005). Kanbay ve ark. (2012) çalışmasında öğrencilerin %13,1'ü kadının istemese bile eşiyle ilişkiye girmek zorunda olduğunu düşünmektedir. Ayrıca örneklemin %65,3'ünün kız öğrencilerden oluşmasına rağmen örneklemin yarısından fazlasının kadının açık giyim tarzının tacize uğraması için bir sebep olduğunu ve %36,3'ünün geç saatlerde dışarıda olan bir kadının tacize uğramasının normal olduğunu belirtmesi kadına yönelik cinsel şiddetin değerlendirilmesi açısından ilginç bir bulgudur.

Ege Üniversitesinde bulunan 285 kişilik, 2. Sınıf tıp öğrencilerine kadına yönelik şiddetin hangi gerekçelerle desteklenebileceğine yönelik sorulan soruya, öğrencilerin %38,1'i aldatmak, %17,7'si çocuklarla ilgilenmemek, %12'si parayı lüzumsuz harcamak, %11,2'si ailesinin istemediği biriyle evlenmek için kaçmak, %7,6'sı cinsel ilişkiyi reddetmek sebepleriyle şiddete başvurulabileceğini belirtmişlerdir (Davas-Aksan ve ark., 2011). Ekonomik durumu düşük olan üniversite öğrencilerin kadına yönelik fiziksel şiddeti daha çok onayladıkları gözlenmiştir (Kula, 2009: 62).

Atatürk Üniversitesi'nde Kodan-Çetinkaya'nın (2013), 300 öğrenciyle yaptığı çalışmada öğrencilerin %21'i şiddeti dayak, %68,3'ü azar, %12,7'si küfür olarak algıladıklarını dile getirmişlerdir. Erkek öğrencilerin şiddet eğiliminin daha fazla olduğu, bu yöndeki davranışların erkekler açısından daha çok onay gördüğü belirtilmiştir.

Evlilik içinde kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlara yönelik öğrencilerle yapılan çalışmalarda erkek öğrencilerin mağdur olan kadınları değil, hemcinsleri erkekleri koruma eğilimi gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu durumun erkeklerin toplum içerisinde

edindikleri avantajlı konumu koruma isteğinden kaynaklanabileceği düşünülebilir (Kula, 2009: 61).

Kocaeli Üniversitesi'nde tıp fakültesi öğrencileri ile yapılan kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarla ilgili çalışmada "kadının görevi eşini her yönden mutlu etmektir" ifadesine verilen cevaplar %38 katılıyorum, %25 katılmıyorum şeklindedir. Ayrıca kadın ve erkekler arasında bu cevaplar açısından farklılık anlamlı bulunmuştur. Yani erkekler kadına yönelik duygusal şiddeti daha çok görmezden gelmektedirler (Kula, 2009: 53).

Sorgun, Aker ve Bay'ın (2004) gerçekleştirdiği bir çalışmada yüksekokul öğrencilerine erkek arkadaşının tecavüzüne uğrayan kadının yaşadığı ruhsal sorunlar zayıflık olarak görülmüştür. Kocaeli Üniversitesi'nde cinsel şiddet türlerini içeren hikayede kadının yaşadığı mutsuzluk ve yetersizlik duygularını tıp öğrencileri %33 oranında ruhsal zayıflık olarak görmüş, %28'i kadının yaşadıklarını zayıflık olarak görmemiştir. Kadının yaşadıklarının normal ve pekçok kadının bu durumda olduğunu belirten ifadeye ise %5,3 katılıyorum, %18,9 kısmen katılıyorum cevabı verilmiştir. Öğrencilerin çok düşük oranda onayladığı bir cinsel şiddet olgusundan söz etmek mümkündür. Diğer bir şiddet türü olarak evlilik içi tecavüz olgusunu onay düzeyi ise aynı araştırmada erkekler bakımından yüksek çıkmıştır (Kula, 2009: 53).

Yanık ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, katılımcıların sadece %9'nun kadına şiddet konusunda ders aldığı, %12,8'nin seminer-konferansa katıldığı, %42'nin daha fazla bilgiye ihtiyacı olduğu görülmüştür (Yanık ve ark, 2014).

Baykal'ın (2008: 197) yaptığı çeşitli fakülte öğrencilerini kapsayan araştırmasında edebiyat ve tıp fakülteleri KYŞ konusunda daha duyarlı olarak bulunmuşlardır.

Buraya kadar tek faktörlü araştırmalar anlatılmıştır. Bundan sonraki başlık altında ise araştırmayla benzer olarak kadına yönelik şiddet tutumlarını, toplumsal cinsiyet tutumları çerçevesinde inceleyen araştırmalara fikir vermesi açısından yer verilecektir.

KYŞ ve TCR tutumlarını ilişkisel olarak inceleyen araştırmalar içerisinde değerlendirilen Tang, Pun ve Cheung (2002) Hong Kong'da doktor, psikolog, hemşire, polis, avukat gibi kamuya hizmet sunan meslek personelleriyle yaptıkları çalışmada, kadının şiddete uğramasında, mağdura, faile yaptıkları atıflar ve bu atıfları etkileyen faktörleri incelemiştir. Araştırma sonucunda kadına yönelik eşitlikçi toplumsal cinsiyet tutumları arttıkça şiddete uğrayan-mağdur kadını daha az, faili daha çok suçladıkları bulunmuştur. Bu araştırmada eğitim düzeyinin ve geleneksel tutumlara sahip olmanın kadına yönelik şiddet tutumlarını etkilediği belirlenmiştir. Araştırmalar kadınlara uygulanan fiziksel şiddete sebep olan büyük etkenin, erkek egemenliğini kabul eden toplumsal cinsiyet tutumları olduğunu belirtmektedir (Faramarzi, Esmailzadeh ve Mosavi, 2005; Tang ve Beatrice, 2008).

Eşinin fiziksel şiddetine maruz kalan kadınlar, kalmayanlara göre daha yüksek oranda erkeğin eşine uyguladığı şiddete hak vermektedirler. Toplumun bir kuralı olarak algılanan, normal görülen KYŞ, TCR tutumları olarak kuşaktan kuşağa aktarılabilmekte ve öğrenilmektedir.

Baykal'ın (2008: 198, 199, 203) araştırmasında kadına yönelik şiddete ilişkin tüm tutum ölçek puanları ile toplumsal cinsiyet tutumları arasında orta düzeyde güçlü, istatistiksel olarak anlamlı korelasyon saptanmıştır. Kadına yönelik tutumlar daha eşitlikçi yöne kaydıkça ailede KYŞ'yi daha az meşru görülmekte, maruz kalınan aile içi şiddet için kadını suçlama eğilimi azalmakta ve şiddete maruz kalan kadına yardım verilmesi daha fazla desteklenmektedir. Erkek öğrencilerde bu ilişki daha güçlüdür. KYŞ'ye yönelik tutumlar, toplumsal cinsiyet tutumlarıyla kadınların bulgularına göre daha çok ilişkili bulunmuştur. Dine bağlılığın artması ile kadına yönelik tutumlar daha çok geleneksel yöne doğru; kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin tutumlar ise daha maruz görülebilirliğe doğru kaymaktadır. Ayrıca kadına yönelik daha tutucu ve daha az eşitlikçi yönde tutumlar gösterenlerin, kadına yönelik aile içi şiddeti de daha fazla destekleme yönünde tutumlar gösterdikleri görülmüştür. Bu ilişkinin gücünün dine bağlılığı yüksek olanlarda daha fazla olduğu görülmektedir.

Davas- Aksan ve arkadaşlarının (2011) yaptığı araştırmada KYŞ ile ilgili bir dersin dönem boyunca verilmesiyle öğrencilerin KYŞ ve TCR tutumları değerlendirilmiştir. Tıp fakültesinde öğrenim gören öğrencilerle yapılan bu çalışmada söz konusu dersin profesyonel tutumlarda olumlu değişime sebep olduğu belirlenmiştir. Fakat ders sonrasında doğulan bölge ve cinsiyetin daha olumsuz tutuma sahip olmayı hala belirleyici etken olmaya devam ettiği belirlenmiştir. Ders sonunda toplumsal cinsiyet tutumlarının bilgi ve yeni tutumlara halen yön vermeye devam ettiği tespit edilmiştir. Bu çalışma Ökten'in (2009) Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaptığı çalışmadaki tutucu geleneksel rollerinin etkilediği kadına yönelik şiddet tutumlarıyla ilişkili olarak tutarlı bulunduğu söylenebilir.

Siirt Üniversitesi'nde 1029 öğrenciyle, farklı fakültelerde yapılan çalışmada, şiddet farkındalığı yüksek öğrencilerin daha çok iktisadi ve idari bilimler fakültesinden, en az mühendislik ve mimarlık fakültesinden çıktığı belirlenmiştir. Toplumsal cinsiyet rolleri algılarına göre şiddet farkındalığı üzerine yapılan çoklu karşılaştırmalarda sırasıyla eğitim, fen-edebiyat, mimarlık, sağlık meslek yüksekokulu, meslek yüksekokulu, İktisadi-idari bilimler fakülteleri lehine sonuçlar çıkmıştır. Toplumsal cinsiyet tutumları ve şiddet farkındalıkları açısından toplumsal cinsiyet dersi alanların tutumlarının olumlu yönde farklılık gösterdikleri belirlenmiştir (Pesen ve ark., 2016).

Niğde Üniversitesi'nde 1852 kişi ile 2015 yılında aile, evlilik, cinsiyet rolleri ve kadına şiddet konusundaki tutumlarını belirlemeye dönük olarak yapılan araştırmada öğrencilerin aile kurumuna yönelik çok olumlu tutumlara sahip oldukları ancak kendi ailelerini kurmak anlamına gelen evliliğe çok da sıcak bakmadıkları görülmüştür. Kadın ve erkek arasındaki ilişkileri ve kadın ile erkeğin toplumdaki rol ve konumlarını belirlemeye dönük olarak sorulan sorulara verilen cevaplarda erkek ve kadın öğrenciler açısından belirgin farklılıklar ortaya çıkmıştır. Ataerkil cinsiyet ayrımcı tutumların erkek öğrenciler arasında daha yaygın olduğu belirlenmiştir. Kadına şiddetin başlıca nedenleri olarak; eğitimsizlik, toplumun değer yargıları, erkeklerin kadınlara yönelik olumsuz bakış açısı gösterilmiştir. Öğrencilerin geneline baktığımızda erkeğin gerektiğinde eşine şiddet uygulayabileceğine tamamen katıldığını belirtenlerin oranı %2,3 gibi düşük bir

orana sahipken, kadın ve erkek öğrencilerin bu konudaki düşüncesine ayrı ayrı baktığımızda bu düşünceye tamamen katıldığını söyleyen kadın öğrencilerin oranı %20,9 iken bu oran erkek öğrencilerde %79,1 gibi yüksek bir orana çıkmaktadır. KYŞ ile ilişkisi bakımından toplumsal cinsiyet rol tutumlarıyla ilgili maddelerin oranlarına bakmak yerinde olacaktır. Kadınların erkeklerin çalıştığı mesleklerde çalışabileceği düşüncesine hiç katılmadığını belirten erkek öğrencilerin oranı %77,6 olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmadaki kadın öğrencilerin çok büyük bir bölümü kadınların yönetici olması gerektiğini belirtmişlerdir (%68,4). Erkek öğrencilerin ise büyük oranda (%85,5) kadınların yönetici olması düşüncesine sıcak bakmadıkları görülmektedir. Annenin ev dışında ücretli bir işte çalışmasının çocuğu olumsuz yönde etkileyeceği şeklindeki yargıya katılanların büyük oranda erkek öğrenciler olduğu görülmektedir. Bu yargıya tamamen katıldığını belirten kız öğrencilerin oranı %33,7 iken, bu oran erkek öğrencilerde iki katına (%66,3) çıkmaktadır. Ev işleri kadının görevidir tarzındaki yargıya, tüm öğrenciler göz önünde bulundurulduğunda %35,7 ile kısmen katılıyorum diyenler en yüksek orana sahiptir. Ancak kız ve erkek öğrencilerin bu soruya verdikleri cevap ayrı ayrı ele alındığında çok dikkat çekici bir tabloyla karşılaşmaktayız. Bu yargıya tamamen katıldığını belirten öğrenciler arasında kızların oranı %28,2 iken bu oran erkeklerde %71,8 gibi yüksek bir orana ulaşmaktadır. Ailenin reisinin erkek olduğu yönündeki yargıya hiç katılmadığını söyleyen öğrencilerin %69,3'ü kız iken, bu oran erkek öğrencilerde %30,7'ye düşmektedir. Ailenin reisinin erkek olduğu yargısına tamamen katıldığını belirtenler arasında ise tam tersi bir durumla karşılaşılmaktadır. Bu yargıya tamamen katıldığını belirten kız öğrencilerin oranı %21,7 iken bu oran erkek öğrencilerde %78,3 gibi çok yüksek bir orana yükselmektedir (Can, 2015).

Aile içinde var olan şiddet etkileşimsel bir döngüye sebep olmaktadır. Bu yönde destekleyici pek çok çalışma mevcuttur. Daha öncede değinildiği gibi kadın, hayatının ilk yıllarından itibaren farklı şekillerde şiddete uğramaktadır. Her insan gibi o da şiddete uğraya uğraya, uygun ortam bulduğunda şiddet uygulamayı öğrenmektedir. Kadın, kendisine uygulanılan şiddeti normal gördüğü için, şiddeti çocuklarına da uygulayabilmektedir. Bu da aile içinde şiddetin artarak devam etmesinde son derece etkili

olmaktadır. Aile içinde şiddeti öğrenen bireylerin, aynı şiddeti hem kendi ailelerinde hem de sosyal hayatta uygulamaları kaçınılmaz hale gelmektedir. Öğrenilmiş bir davranışın uygulanmamasını beklemek mümkün değildir.

Avcı (2010), okullarda meydana gelen şiddet olaylarında aile yapı ve atmosferinin etkisini ortaya koymak amacı 24 lisede 1., 2., 3., ve 4. sınıfta öğrenim gören 1410 öğrenci ile çalışmıştır. Araştırma sonucunda ailede şiddete uğrayan çocukların, anne ve babaları alkol kullanan çocukların, anne ve babasının genel tutumunun kendisine karşı ilgisiz olduğunu belirten öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin diğerlerine oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmada okulda öğrencileri şiddet eyleminde bulunmayı engelleyen en önemli faktörün sağlıklı bir aile ortamı olduğu tespit edilmiştir.

Ayan (2007), yaşları 11 ile 16 arasında değişen 655 öğrenciye aile içinde şiddet görmesi ile saldırganlık eğilimleri arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmada, Sivas merkez ilçe genelinde çocukların %54'ünün anneleri ve %46'sının da babalarından şiddete maruz kaldığı görülmüştür. Çocuğun aile içinde şiddete uğramasında etkili olan faktörler anne için; ailede yaşayan birey sayısı, annenin eğitim düzeyi, annenin mesleği, ailenin gelir düzeyi, annenin çocuğun arkadaşlarını tanıması değişkenleriyken; baba için ise sadece çocuğun cinsiyeti değişkenidir. Hem anne hem de baba için, ailede kararların alınma biçimi, anne baba arasında şiddetin varlığı, anne babanın çocuğa davranış tarzı, çocuğun anne babadan korkma ve sorunlarını anne babasıyla paylaşabilmesi değişkenleri etkili faktörlerdir. Yine bulgulara göre şiddete uğrayan öğrencilerin saldırganlık eğilimi daha fazladır ve saldırganlık puanları ailede yaşayan birey sayısı ve annenin davranış tarzına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Gök (2009: 64) araştırmasında 14-18 yaş grubu arasında yer alan öğrencilerin aile içi şiddet ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. On birinci sınıftaki öğrencilerin dokuz ve onuncu sınıftaki öğrencilere göre daha düşük düzeyde sürekli öfke yaşadıkları belirlenmiştir. Aile içinde şiddet yaşayan ergenlerin aile içinde şiddet yaşamayan ergenlere göre öfke kontrollerinin zayıf olduğu, içte ve dışta gösterecek şekilde öfkelendikleri görülmüştür.

Cinsel istismara uğrayan çocuklarda alkol ve madde kötüye kullanımı, kendine ve başkalarına zarar verme eğilimi, suç işleme, kendi çocuklarında aynı yöntemleri kullanma eğilimi, stres bozuklukları görülebilir (Bahar, Savaş ve Bahar, 2009; Yanık ve Özmen, 2002; Tıraşçı ve Gören, 2007; Ayan, 2007; Aktepe, 2009). Şiddete maruz kalan veya tanık olan çocuklar şiddet gösterme eğilimindedirler ve yetişkinliklerinde de şiddet uygulayan kişi olabilmektedirler (Ayan, 2007). Çocuğun şiddeti gözlemleme imkanı sağlaması, tanıklığının olması, onun şiddeti bir baş etme tarzı olarak kullanmasına sebep olur, böylece şiddet göstererek insanları kontrol edebileceğini düşünebilir.

Alt sosyo-ekonomik çevreye ve kültüre sahip çocuklar daha çok psikolojik ve fiziksel şiddete uğramaktadırlar. Bu nedenle yetişkinliklerinde şiddeti daha çok sorun çözme stratejisi olarak kullanmaktadırlar (Atıcı, 2008). Şiddetle büyüyen çocuk şiddeti haklı sebeplere dayandırmaya ve normal görmeye başlar, sonrasında şiddete normal bakan bir yetişkin olarak karşımıza çıkar. Bu tür çocuklar yetişkinliklerinde diğerlerine oranla daha çok kişilik ve davranış bozuklukları göstermekle birlikte kendi çocuklarına, diğer ailelere göre daha çok şiddet ve öfke göstermektedirler (Ayan, 2007; Vahip, 2002).

Araştırmalar sonucunda çocukluk ve ergenlikte, babanın anneye yönelik şiddetine şahit olmanın ve ebeveynlerin şiddetine maruz kalmanın, çocuk gelişiminde biyolojik, sosyolojik, psikolojik alanlarda pekçok hasara sebep olduğu bulunmuştur. Bu tip çocuklar yaşıtlarına, büyüdüklerinde ise eşlerine ve yakınlarına şiddet uygulayabilmektedir. Bu durumda araştırmalar, büyük payın babanın anneye uyguladığı şiddete şahit olmakta olduğunu belirlemiştir (DSÖ, 2002). Önemli olarak belirtilmelidir ki, aile içi şiddete çocukluğunda tanık olmak veya bunu yaşamak bizi şiddet uygulayan kişilere dönüştürmese bile, aile içinde şiddete maruz kalan ve şiddet uygulayanların çoğunda aile içi şiddete maruz kalma ya da tanık olma durumu saptanmaktadır (DSÖ, 2002; Ellsberg, 2005; Altınay ve Arat, 2007: 110; Vahip, 2002).

Kodan-Çetinkaya'nın (2013) Atatürk Üniversitesi'nde çeşitli bölümlerde okuyan, 300 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada aile içinde şiddete şahit olma durumuna göre şiddet eğilimi ve TCR'ye ilişkin tutum puanlarının anlamlı şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Şiddete şahit olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet ve şiddet eğilimleri, şiddete şahit olmayan öğrencilere göre daha tutucu ve şiddete yatkın olarak bulunmuştur.

Artvin Çoruh Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü öğrencileri ile kadına yönelik şiddetle ilgili görüş ve tutumlarının belirlenmesi amacı ile 2010-2011 yıllarında yapılmış çalışmada 245 öğrencinin, %44.1'i yaşamının herhangi bir döneminde ebeveynlerinden şiddet gördüğünü, %43.3'ü anne baba arasında şiddete tanık olduğunu ve %57.6'sı herhangi bir sebepten dolayı başka birisine şiddet uyguladığı bulunmuştur (Kanbay ve ark., 2012).

Göregenli'nin (2005) yılında Diyarbakır ilinde yaptığı çalışmada annelerinden fiziksel şiddet gördüklerini belirtenlerin oranı %31, sözel şiddete maruz kaldıklarını belirtenlerin oranı %24'tür. Babalardan ise %31,1 sözel, %30,3 fiziksel şiddet görülmüştür.

Yıldırım'ın (1998: 123,126) sığınma evlerinde kalan kadınlarla yaptığı çalışmada kadınların yaklaşık %90'ı çocuklarını hem kendilerinin hem eşlerinin dövdüğünü kabul etmektedir. %36,6'sı çocukların gerektiğinde dövülebileceğini belirtmiştir. Bu örneklemdeki kadınların çoğunluğu annelerinin de şiddet gördüğünü belirtmişler ve kendileri de erken yaşlarda şiddetle tanışmışlardır.

Balcı ve Ayrancı'nın (2005) şiddete maruz kaldığı için Adli Tıp değerlendirmesine giren kadınların, kocalarının aynı şekilde şiddeti çocuklarına da uyguladıklarını belirtme oranı %51, 1'dir.

Kocacık ve arkadaşlarının 2007 yılında 4 ili kapsayan araştırmalarında aile içinde şiddete maruz kalan kadınların çocuklarına şiddet uygulama oranlarının %52'ye yükseldiği bulunmuştur.

Baykal'ın (2008: 199-201) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada, çocukluk-ergenlik döneminde babanın anneye şiddet uygulamasının, öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları üzerindeki etkisini incelemiştir. Babasının annesine fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin kadına yönelik şiddeti daha fazla destekleyen tutumlar geliştirdikleri belirlenmiştir. Bu farklılaşma özellikle erkeklerde daha belirgindir. Ebeveynlerinin şiddet uygulamalarına maruz kalan öğrenciler, özellikle babanın fiziksel şiddetine maruz kalanlar, hiç fiziksel şiddete maruz kalmadığını belirtenlere göre, daha yüksek oranda ailede kadına yönelik şiddeti meşru görmekte, maruz kaldığı şiddet için kadını daha fazla suçlama eğilimine sahip olmakta ve şiddete maruz kalan kadına yardım verilmesini daha az desteklemektedirler. Babanın psikolojik şiddet uygulamalarına maruz kalma ile annenin herhangi bir tür şiddetine maruz kalma ise ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarda bir etki yaratmamaktadır. Babasının annesine şiddet uyguladığını belirten katılımcıların önemli bir kısmı kendisinin de her iki ebeveyninin şiddetine maruz kaldığını belirtmiştir. Çalışmada erkek öğrenciler kadınlara göre daha yüksek oranda, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde anne-baba şiddetine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar arasında, başkalarına karşı şiddet kullanımı, babasının annesine uyguladığı şiddeti gören ve kendisi de her ikisinden şiddet gördüğünü belirten bu grupta daha yüksek ve yaygın bulunmuştur. Kadınlar annelerinden gördükleri fiziksel ve psikolojik şiddet neticesinde yetişkinliklerinde daha çok şiddet eğilimine sahip olmaktadırlar. Üniversitede geçirilen yıllar içinde sadece kadınların saldırganlık eğilimlerinde azalma etkisi yaratmakta. Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde babasının annesine herhangi bir tür şiddet uyguladığını belirtenlerin, fiziksel saldırganlık eğilimleri, böyle bir şiddete hiç tanık olmamışlara göre, daha yüksek bulunmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİĞİ

2.1. KONU

Bu araştırma KYŞ ve TCR tutumlarını konu edinmektedir. Üniversite son sınıf öğrencilerinin sahip oldukları kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları, aile içi şiddet geçmişleri ve sosyo-demografik bilgileri bu çalışmada irdelenmiştir. Cinsiyet, eğitim görülen fakülte, kardeş sayısı, anne-baba eğitimi, çalışma-akrabalık durumunun, KYŞ ve TCR'ye ilişkin tutumlarıyla ilişkileri analiz edilmeye çalışılmıştır.

TCR tutumları, geleneksel ve eşitlikçi halleriyle sosyalleşme sürecinde kişilik tutumlarımıza eklenmek amacıyla karşımıza çıkmakta ve hazır bulunmaktadır. Bu tutumlar temellerini ailede aldığı için birçok durumdan etkilenebilir. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının anlaşılması ilk etapta bu etkilerin anlaşılabilmesi için önemli görülmektedir. Bu kavramların bilinmesinin KYŞ tutumlarına etkileri saptanmaya çalışılmıştır.

Dünyada KYŞ 1970'lerden önce bir sosyal problem olarak ele alınmamaktaydı. Toplumsal cinsiyet ile ilgili ilk çalışmalar ise 1945 yılına rastlamaktadır. Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek arasında gerek kazanımlar, gerekse yaşayış olarak eşitsizlik bulunan alanların zeminine inmeye çalışır. KYŞ ise kadınların neden daha fazla şiddet gördüğü meselesine odaklaşır. Her iki olgunun sebepleri arasında eğitim, sosyal öğrenme, ekonomik durum, ayrımcılık gibi sorunları görebilmekteyiz.

Araştırma çerçevesinde aile içi şiddet geçmişi, akraba evlilikleri, kadınların uğradığı ayrımcılık, ekonomik durum ve eğitim gibi konular da irdelenmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin fakülteleri, ailelerinin özellikleri ve kendi özellikleri arasında ilişkisellik ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

2.2. AMAÇ

Çalışma, KYŞ'nin boyutlarını ve şiddeti, kadının ve erkeğin nasıl algıladığını, iki farklı cins arasında algı farklılığının olup olmadığını ve algı farkı varsa hangi sebeplerle farklılaşmanın olduğunu ortaya koyabilmeyi amaçlamaktadır

Bu tezin genel amacı kadın-erkek üniversite öğrencilerinin kadına yönelik şiddet ve TCR'ye ilişkin tutumlarını belirlemektir. Araştırma, yakın bir gelecekte karşımıza din hizmetleri görevlisi, din kültürü öğretmeni, doktor, avukat, sosyolog, öğretmen, olarak çıkacak olan ilahiyat, hukuk, eğitim, edebiyat ve tıp fakültelerinde okuyan son sınıf öğrencileriyle yapılmıştır. Çalışma, günümüzde sıkça karşılaştığımız KYŞ'ye dair tutumların oluşmasına etki edebilecek faktörleri gün yüzüne çıkarmayı hedeflemektedir. Daha önce yapılan araştırmalarda kadın ve erkek katılımcıların cinsiyet rol tutumlarında geleneksel bakış açısına sahip oldukları görülmüştür. Bu nedenle çalışmada kadınlara yönelik beklentilerin yükselmesiyle birlikte, bu beklentileri karşılayamayan kadınlara yönelik tüm şiddet türleriyle mücadelenin gerçekleşmesi gerektiği noktasından hareket edilmiştir.

Şiddet mağdurları genellikle kadın ve çocuklardır. Kadın yalnızca bulunduğu aile kavramının içerisinde değil, toplumda cinsiyet sınıflandırmasının bir temsili halindeyken de şiddete uğramaktadır. Bu nedenle KYŞ'ye karşı takınılan tavır tüm toplumun bakış açısını yansıtmaktadır. Tutumlar nesilden nesile aktarılır ve davranışlara sebep olan kalıpları oluştururlar. TCR tutumlarının gelenekselci ya da eşitlikçi olmasının anlaşılmasıyla, KYŞ'ye ilişkin tutumların, fakültenin ve diğer değişkenlerin ilişkilendirilmesi, KYŞ anlayışını kontrol etmemizi sağlayabilir. Bu amaçla araştırma çerçevesinde D. Ü.' de eğitim, tıp, ilahiyat, hukuk, edebiyat fakültelerinde son sınıfta öğrenim gören öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına yönelik şiddete ilişkin

tutumları ve sosyo-demografik bilgileri değerlendirilecektir. Böylece KYŞ'ye sebep olan faktörler ve KYŞ ile öğrencilerin bazı özellikleri arasındaki ilişkiselliğin açığa çıkarılması amaçlanmaktadır.

2.3. VARSAYIMLAR

Gençlerin KYŞ sorunu ve TCR ile ilgili bilgi düzeylerinin ve düşüncelerinin şiddete karşı farkındalık oluşturma ve şiddeti önleme çalışmaları bağlamında önem taşıdığı açıktır. Çalışma yakın bir gelecekte karşımıza din hizmetleri görevlisi, din kültürü öğretmeni, doktor, avukat, sosyolog, öğretmen olarak karşımıza çıkacak olan ilahiyat, hukuk, eğitim, edebiyat, tıp fakültelerinde okuyan son sınıf öğrencileriyle yapılmıştır.

Varsayımlar

1-Öğrencilerin cinsiyet ile KYŞ türlerine ilişkin tutumları arasında ilişki bulunmaktadır. KYŞ türlerine ilişkin farkındalık ve hassasiyette kadınlar daha duyarlıdır.

2- Fakülte ile KYŞ türlerine yönelik tutumlar arasında ilişki vardır. Eğitim, edebiyat ve hukuk fakülteleri KYŞ türlerine ilişkin olarak ilahiyat fakültesine göre daha bilinçlidirler.

3- Eğitim, edebiyat ve hukuk fakülteleri daha çok toplumsal cinsiyet/kadına yönelik şiddet dersi almaktadır ve bu fakültelerin öğrencileri diğer fakültelere göre KYŞTA ve TCRTÖ'den daha yüksek, eşitlikçi, duyarlı puanlar alacaklardır.

4- Kadın öğrenciler aile içi şiddete daha çok maruz kalmaktadırlar.

5- Kadın öğrenciler aile içindeki bireylerden, erkeklere göre daha çok şiddet görmektedirler.

6- Kadın ve erkek öğrenciler şiddete uğradıkları durumlarda çoğunlukla herhangi bir yerden yardım almamaktadırlar. Kadın öğrencilerin yardım almama sebepleri erkek öğrencilere göre daha çok aile merkezlidir.

7- Erkek öğrenciler, kadınlara göre daha çok şiddet uygulamaktadır ve şiddeti daha çok çözüm olarak görmektedir.

8- Erkek öğrenciler, kadınların yakınlarının onlara uyguladığı şiddeti daha çok haklı görmektedirler.

9- KYŞ türlerinin önem sıralamasında kadınlar ve erkekler arasında farklılıklar vardır.

10- TCRTÖ ve KYŞTA'dan aldıkları toplam puanlara bakıldığında kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek puanlar aldıkları, tutumlarının daha eşitlikçi, farkındalık sahibi olduğu görülmektedir.

2.4. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni Dicle Üniversitesi eğitim, tıp, hukuk, ilahiyat, edebiyat fakültelerinin son sınıflarında okuyan kadın ve erkek öğrencilerdir. Bunların içerisinden belli bir örneklem grubu oluşturmak amacıyla D.Ü. merkez öğrenci işlerinden güncel sınıf ve fakülte bazlı öğrenci sayıları temin edilmiştir. Öğrenciler seçilirken şu aşamalar izlenmiştir.

D.Ü.'de bulunan fakültelerden bakış açılarının farklı yönler içerebileceği fakülteler belirlenmiştir. Sağlık yönünden tıp fakültesi, adalet yönünden bakabilecek hukuk, din yönünden bakabilecek ilahiyat, eğitim yönünden bakabilecek eğitim fakültesi, kültürel anlamda ve toplumsal boyutta bakabileceği düşünülen edebiyat fakültesi seçilmiştir. Görülen eğitimin dersler tarafından fark oluşturmasını asgari düzeyde tutmak için, sadece bu fakültelerde okuyan son sınıf öğrencileri araştırmaya örneklem oluşturması yönünden dahil edilmiştir.

Öğrencilerin devam ettiği fakültelerdeki cinsiyet dağılımlarına bakıldığında toplam 3060 öğrencinin 1408'i (%46,01) kadın, 1652'si (%53,99) erkektir. Araştırma son sınıfını oluşturan öğrencilerin fakülteleri değerlendirildiğinde kadınların 25'i (%1,78) tıp, 130'u (%9,23) hukuk, 564'ü (%40,06) eğitim, 351'i (%24,93) edebiyat, 338'i (%24,00) ilahiyat fakültelerine, erkeklerin 78'i (%4,72) tıp, 217'si (%13,14) hukuk, 584'ü (%35,35) eğitim, 370'i (%22,40) edebiyat, 403'ü (%24,39) ilahiyat fakültelerine devam etmektedirler.

Daha önce yapılan benzer çalışmalarda 3000 veya 3500 kişilik bir evren için seçilmesi gereken örneklem sayısı 341-347 arasında değişmektedir. Bu çalışmada daha çok veri elde edilmesi ve veri kaybının önüne geçilmesi için toplam 616 (308 kadın-308 erkek) tane ölçek-anket formu fakülte öğrencilerinden son sınıfta okuyan seçkisiz atama ile belirlenmiş öğrencilere dağıtılmıştır. Fakültelerin son sınıf öğrencilerinin %20 oranı, anket toplam sayısına uygulandı ve bu sayıya göre dağıtıldı. Tıp fakültesinin toplam fakülteler içindeki oranı %3 civarıdır fakat yapacağımız anketler içerisinde bu oranın az olacağı ve tıp fakültesini temsil etmeyeceği düşünüldüğü için minimum 20 sayısında tutulmaya çalışılmıştır.

Evreni oluşturan 3060 öğrenci incelendiğinde çoktan aza doğru tıp, hukuk ve ilahiyat fakültelerinde kadın ve erkek öğrenci sayıları arasında oldukça fazla fark olduğu görülmektedir. Bunun daha sonraki bölümlerde tartışılacak olan toplumsal cinsiyet rollerine yüklenen anlamlardan, yönlendirmelerden kaynaklandığını ve ya kişisel tercih meselesi olduğunu söyleyebiliriz. Bu konu daha sonraki ilgili bölümde daha derin tartışılacaktır.

3060 öğrenciden 616 öğrenciye anket dağıtılmış, 404 öğrencinin anketi eksiksiz değerlendirmeye alınmıştır. Daha önce değinilen belirli evrenler için kabul edilebilir örneklem büyüklüğü tablosunda 3060 kişilik evren için 341-347 aralığı verilmekteyken, Belirtildiği gibi 404 öğrencinin anketi tam olarak değerlendirmeye alınmıştır. 616 sayısı anket-ölçek uygulaması için olması gereken sayının çok üzerinde bir sayıyı ifade etmektedir. Burada denek kayıplarının olabileceği tahmin edildiği ve eksik veriyle

çalışılmanın getireceği dezavantajlardan uzak durmak için böyle bir hesaplamaya gidilmiştir. Ayrıca tıp ve hukuk gibi fakültelerde göze çarpan kadın-erkek öğrenci dengesizliği araştırma örneklemi oluşturma girişiminde, kadın ve erkek öğrencileri eşit oranlarda tutarak anket-ölçek dağıtmaya sebep olmuştur. Anketler dağıtılırken bu fakültelere en azından kadın öğrencilerin sayıları kadar ulaşım sağlanması hedeflenmiştir. Dönüşlerin farklı oranlarda olması, dengesiz olarak dağılma görüntüsü vermekle birlikte, bu araştırmanın doğasına daha fazla müdahale edilemeyeceği için olduğu haliyle örneklem değerlendirilmiştir.

Anket-ölçek araştırması sırasında öğrencilere çalışmayla ilgili gereken açıklamalar yapıldıktan sonra anketler dağıtılmıştır. Her ne kadar ölçek maddeleri ile ilgili gereken açıklamaların titizce yapıldığı düşünülse de bazı soruların, ilişkisel ölçeklerin boş bırakılması, gibi sebeplerle 404 öğrenciye ulaşılmıştır. Öğrencilerin devam ettiği fakültelerdeki cinsiyet dağılımlarına bakıldığında toplam 404 öğrencinin 233'ü (%57'7) kadın, 171'i (%42,3) erkektir. Araştırmada geerli ankete sahip öğrencilerin fakülteleri değerlendirildiğinde kadınların 16'sı (%6,9) tıp, 24'ü (%10,3) hukuk, 73'ü (%31,3) eğitim, 49'u (%21) edebiyat, 71'i (%30,5) ilahiyat fakültelerine, erkeklerin 12'si (%7,0) tıp, 27'si (%15,8) hukuk, 48'i (%28,1) eğitim, 39'u (%22,8) edebiyat, 45'i (%26,3) ilahiyat fakültelerine devam etmektedir. Kadın erkek sayılarının eşitliğinin bozulması da geçersiz anketlerin çıkarılmasıldan kaynaklanmaktadır.

Tablolarda genellikle sayı olarak 404'ün altına düşülmemiştir. Ancak her araştırmada olduğu gibi katılımcılar bazen kendileriyle ilgili bilgileri saklamak istedikleri, sorulardan rahatsız oldukları için ya da dikkatsizliklerinden dolayı soruları cevaplamayı veya bazı seçenekleri atlayabilmişlerdir. Bu tip tablolarda zaman zaman 404'ün altına düşüldüğü görülmüştür.

2.5.TEKNIK

"Üniversite Öğrencilerinin TCR ve KYŞ'ye İlişkin Tutumları: Dicle Üniversitesi Örneği'' başlıklı çalışma tarama modelinde betimsel ve kesitsel bir çalışma olarak tasarlanmıştır.

Tarama modeli geçmişte ve ya halen varolan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan yaklaşımlardır. Araştırmaya konu olan, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme ve etkileme çabası gösterilmez (Neuman, 2014: 395).

Genel tarama modeli ise çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenidir (Karasar, 2005: 79).

Araştırma çerçevesinden dolayı tarama modeli araştırmalar grubunun, genel tarama sınıfının, kesitsel tarama modeli içerisine girmektedir. Kesitsel bir çalışmadır çünkü anket çalışması 1-12 Aralık 2015 tarihlerinde, belli bir zaman kesiti içinde yapılmıştır.

Bu çerçevede öncelikle literatür taraması yapılarak konuyla ilgili bir takım bilgiler elde edilmiştir. Elde edilen bilgiler tasnif ve analiz edilerek araştırmanın teorik kısmı oluşturulmuştur. Araştırmanın teorik kısmı oluşturulduktan sonra uygulama bölümüne geçilmiştir. Uygulama için ilk etapta anket soruları ve gerekli ölçekler kullanılarak, anket formları oluşturulmuştur. Yapılan literatür taraması sonucunda hazırlanan anket formunun ilk kısmında, öğrencilerin tanımlayıcı bilgilerini içeren, ikinci bölümünde ise aile içi şiddet geçmişleriyle ilgili sorular bulunmaktadır. Daha sonra Zeyneloğlu (2008) tarafından geliştirilen "Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği" (TCRTÖ) (Cronbach Alfa Güvenilirlik Katsayısı 0.92) ve literatür taraması sonucu ulaşılmış olan " Kadına Yönelik Şiddet Tutum Anketi" kullanılmıştır (Kanbay ve ark., 2012) . Soru formunun son kısmına ise tarafımca bazı tutum cümleleri eklenmiştir.

TCR ve KYŞ'ye ilişkin tutumların belirlenmesi amacıyla, araştırma sahası olarak üniversite seçildi. Üniversitelerin içinden öncelikle ulaşım elverişliliği tabii ki en önemli olarak literatür taramasının çekiciliğiyle veri çeşitliliği sunacağı düşünülerek D.Ü. seçildi. Anket formu oluşturulduktan sonra D.Ü.'nün toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına yönelik şiddet tutumları açısından tıp, hukuk, ilahiyat, eğitim, edebiyat fakültelerinin toplumun şekillendirilmesinde önemli oldukları düşünülmüştür ve anket çalışması için

bu fakülteler seçilmiştir. Bu fakültelerde lisans programlarının son sınıflarında okuyan öğrenciler seçilerek araştırmaya katılacak kişi sayısı daha da azalmıştır. Son sınıf öğrencilerinin seçilmesinin sebebi ise bugüne kadar aldıkları dersler içerisinde kadına yönelik şiddet ve ya toplumsal cinsiyet dersi almış olup olmama durumlarına da bakarak üniversite eğitimlerinde bu konuya verdiği önemi değerlendirmek. Ayrıca son sınıfa gelmiş bir öğrencinin mevcut bakış açısı içerisinde kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet rol kalıplarına bakışı araştırma için önemliydi. Araştırmaya hangi fakülte öğrencilerinin katılacağı belirlendikten sonra fakültelere göre en az kaç kişi katılması gerektiği belirlenmiştir. Bunun için belirli evrenler için kabul edilebilir örneklem büyüklüğü tablosundan faydalanılmıştır (Sekaran 2003:253).

Belirlenen fakültelerin son sınıf öğrencilerinden oranlı-tabakalı (cinsiyet-fakülte) örneklem yoluyla seçkisiz atama şeklinde kadın ve erkek öğrenciler seçilmiştir. Çalışmanın amacı ve nasıl uygulanacağı hakkında bilgilendirme yapılıp öğrencilerin onayı alındıktan sonra bu öğrencilere anket formu , "Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği" (TCRTÖ) ve "Kadına Yönelik Şiddet Tutum Anketi" öğrencilere sınıf ortamında toplu olarak 30 dakika süre ile uygulanarak araştırma için gerekli olan veriler elde edilmiştir.

Elde edilen veriler SPSS 16.0 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Ölçek puanlarının karşılaştırılmasında Kruskalwallis, Mann Whitney U, Fisher' s Exact, Chi Sqare, Spearman Rho gibi analizler kullanılmıştır. Ayrıca, araştırmanın bulgularının değerlendirilmesinde ortalama, standart sapma ile yüzdelik oranlarının analizinden faydalanılmıştır. Bu analiz neticesinde teorik ve uygulama bölümlerinden elde edilen bulgular çerçevesinde araştırmanın değerlendirme ve sonuç kısmı oluşturulmuştur.

D.Ü.'nün ilahiyat, tıp, eğitim, edebiyat, hukuk fakültelerinden seçilen kadın ve erkek öğrencilere üç farklı kategoride sorular yöneltilmiştir. Bunlardan birinci grup sorular sosyo-demografik veriler elde etmeyi amaçlamaktadır. İkinci grup sorular toplumsal cinsiyet rol tutumlarını, üçüncü grup ise kadına yönelik şiddet türlerine ilişkin anketi ve oluşturulmuş bazı tutum ifadelerini içermektedir.

2.5.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Literatür taraması yapılarak hazırlanan bu formda öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, doğum yeri, fakülte, medeni durum), öğrencilerin ebeveynlerinin sosyo-demografik özellikleri (Medeni durum, öğrenim durumu, çalışma durumu, akrabalık durumu), aile içi şiddete maruz kalma, uygulama ile kadına yönelik şiddete ilişkin bazı tutum ifadeleri yer almıştır.

2.5.2. Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği (TCRTÖ)

Araştırmada Zeyneloğlu ve Terzioğlu (2011) tarafından geliştirilen ve bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirleyen "Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği" (Cronbach Alfa Güvenilirli katsayısı 0,92) kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan TCRTÖ'ye verilen yanıtlar her bir maddeye verilen toplam puanlar üzerinden değerlendirilmiştir. Ölçekte yer alan maddeler "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum" ve "Tamamen Katılıyorum" seçenekleri olan 5'li likert tipi bir ölçek ile değerlendirilmiştir. Öğrencilerin ölçekten alabilecekleri maksimum puan "190", minimum puan ise "38"dir. Ölçekten alınan en yüksek değer (5) öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer (1) ise öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Ölçekte toplumsal cinsiyet rolleri; eşitlikçi cinsiyet rolü (4,13,18,22,8,27,12,20 no'lu sorular), kadın cinsiyet rolü (29,31,1,21,37,19,5,16, no'lu sorular), evlilikte cinsiyet rolü (14,15,26,9,36,6,10,2, no'lu sorular), geleneksel cinsiyet rolü (24,25,3,7,11,23,32,17 no'lu sorular), erkek cinsiyet rolü (34,33,30,35,28,38 no'lu sorular) olmak üzere beş boyutta incelenmektedir. Buna göre eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü boyutlarının alabileceği maksimum puan "40", minimum puan ise "8" dir. Erkek cinsiyet rolü boyutunun alabileceği maksimum puan "30", minimum puan ise "6" dır.

2.5.3. Kadına Yönelik Şiddet Tutum Anketi (KYŞTA)

Literatür taraması sonucu oluşturulmuş olan ankette "Katılmıyorum", "Fikrim yok", "Katılıyorum" seçenekleri verilmiştir. Anket kadına yönelik şiddet türlerine ilişkin

tutumları ölçmektedir. “Fiziksel ve Sözel Şiddet” boyutuna ilişkin 10 madde, “Ekonomik şiddet” boyutuna ilişkin 5 madde “Cinsel Şiddet” boyutuna ilişkin 4 madde olmak üzere toplam 19 madde vardır (Kanbay ve ark., 2012). Anket puanlanırken şiddet taraftarı cevaplara 1, fikrim yok şıkkına 2, şiddet yanlısı olmayan cevaplara 3 puan verilmiştir. Anketten alınabilecek maksimum puan “57” minimum puan “19”dur.

2.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

D.Ü.’de toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları incelemek amacıyla yapılan bu araştırma, D.Ü.’nün tümünde bulunan öğrencilere anket uygulamak zaman ve maliyet açısından problem yaratacağından, bu fakültelerin sayısı beşe indirgenmiştir. Belirlenen fakültelerin sadece son sınıf öğrencilerinden, araştırmaya seçkisiz olarak atanmış olanlarından örneklem grubunu oluşturulmuştur. Seçilen örneklem grubunda anket formlarında araştırmanın amacını ve örneklem sorularını yersiz bulan öğrenciler olmuştur. Toplumun belli bir kesiminin bu gibi sorunları yersiz bulduğu da böylece açığa çıkmıştır. Bu sonuç kadına yönelik şiddet konusunda derinlemesine bilgi elde edilmesine yönelik bir sınırlılık olarak yorumlanabilir. Çalışmada bu kişilerin anket formları değerlendirmeye alınmamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bulgular başlığı altında araştırmaya katılan eğitim, tıp, ilahiyat, hukuk ve edebiyat fakültelerinde son sınıfta lisans öğrenimi görmekte olan kadın, erkek öğrencilere ait sosyo-demografik özellikler, KYŞ türlerine ve TCR'ye etki eden sosyo-demografik özellikler, bazı tutum cümlelerinin sonuçlarına yer verilmiştir.

3.1. SOSYO-DEMOGRAFIK ÖZELLIKLER

Bu bölümde araştırmaya katılan eğitim, tıp, ilahiyat, hukuk ve edebiyat fakültelerinde son sınıfta lisans öğrenimi görmekte olan kadın ve erkek öğrencilerine ait sosyo-demografik özellikler yer almaktadır.

D.Ü. eğitim, tıp, ilahiyat, hukuk ve edebiyat fakültelerinde lisans programlarının son sınıfında öğrenim görmekte olan kadın ve erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla 233'ü kadın, 171'i erkek, toplam 404 üniversite öğrencisinin anket verileri tam şekilde değerlendirmeye alınmıştır. Bu sayı evreni iyi bir şekilde temsil etmektedir. Yapılan çalışmadan elde edilen bulgular bölümler halinde verilecektir.

İlk bölümde öğrencilerin fakülte, yaş, doğum yeri, medeni hal, ilköğretimi bitinceye kadar en yaşadıkları yer, mezun oldukları lise, şuan da yaşadıkları konut,

çalışma durumları, anne-baba gelir durumları, anne-baba çalışma durumları, anne-baba birliktelik durumları, aile tipleri, anne-baba arasındaki akrabalık bağı gibi özellikleri ile cinsiyetlerine ilişkin tablolar ve yorumlarına yer verilmiştir.

KYŞ'nin boyutlarını ve şiddeti, kadının ve erkeğin nasıl algıladığını, iki farklı cins arasında algı farklılığının olup olmadığını ve algı farkı varsa hangi sebeplerle farklılaşmanın olduğunu ortaya koyabilmek amacıyla yapılan bu çalışmada daha sonar öğrencilere şiddet türlerine yönelik olarak sorular sorulmuştur. Bu sorular daha sonra cinsiyet ve fakültelere göre değerlendirilmiştir.

Öğrencilere ayrıca aile içi şiddet geçmişleriyle ilgili sorular sorulmuştur. Şiddet uygulama durumları, kimden şiddet gördükleri, kime şiddet uyguladıkları, sıklığı, sebebi, bu şiddetin uygulanmak için haklı bir sebebi olduğunun düşünülmesi durumu olması gibi sorular sorulmuş ve bu soruların cinsiyetlere yönelik oranlanmış ilişkisel tabloları verilmiştir.

KYŞ'yi etkileyen önemli etkenlerden birisi olduğu düşünülen toplumsal cinsiyet rol ve tutumlarıyla ilgili yapılan TCRTÖ'nün cinsiyetler açısından incelenmiştir.

KYŞ türlerini içeren anket ile toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği ilişkisi incelenmiştir. Ayrıca bu iki ölçeğin kardeş sayısı, yaş, cinsiyet, fakülte, aile türü, anne baba birlikteliği türü, aile gelir durumu, anne-baba eğitim, anne-baba çalışma durumu, aile içi şiddet geçmişi, toplumsal cinsiyet dersi alma durumu, anne-baba akrabalık durumu, kız çocuk isteme durumu ile beraber üçlü karşılaştırması yapılması sağlanmış tablolarla gösterilerek sonuçları yorumlanmıştır.

Son olarak öğrencilerin KYŞ tutumunu etkileyebileceği düşünülen çeşitli tutum önermeleriyle yine bazı sosyo-demografik bilgilerle ilişkileri incelenerek tablo yorumlarıyla birlikte verilmiştir.

Tablo 1: Fakültelere Göre Cinsiyetler

Fakülteler	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Tıp Fakültesi	16	57,1	12	42,9	28	6,9
Hukuk Fakültesi	24	47,1	27	52,9	51	12,6
Eğitim Fakültesi	73	60,3	48	39,7	121	30
Edebiyat Fakültesi	49	55,7	39	44,3	88	21,8
İlahiyat Fakültesi	71	61,2	45	38,8	116	28,7
Toplam	233	57,7	171	42,3	404	100,0

Araştırmaya, tıp fakültesine giden öğrencilerden alınmış kesimin %57,1'i kadın,%42,9'u erkektir. Hukuk fakültesinden alınmış grubun %47,1'i kadın, %52,9'u erkektir. Eğitim Fakültesine devam edenlerin %60,3'ü kadın , %39,7'si erkek; edebiyat fakültesine devam edenlerin %55,7'si kadın, %44,3'ü erkektir. İlahiyat fakültesine devam edenlerin %61,2'si kadın , %38,8'i erkektir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri arasındaki, anketi cevaplama açısından en büyük fark 71 (%61,2) kadın öğrenciye karşılık 45 (%38,8) erkek öğrenci ile ilahiyat fakültesinde çıkmıştır. İkinci en büyük fark ise kadın sayısının 73 (%31,3), erkek sayısının 48 (%28,1) olmasıyla eğitim fakültesindedir.

Tablo 2:Yaş

Y	S	%
1	3	0,74
2	27	6,68
2	76	18,81
2	125	30,94
2	80	19,80
2	39	9,65
2	23	5,69
2	15	3,71
2	6	1,49
2	4	1,00
2	5	1,24
3	1	0,25
Toplam	404	100,0

Tablo 2'ye göre öğrencilerin çoğunluğunun 20-24 yaş bandına yoğunlaştığını görmekteyiz (404 öğrenciden 347'si). Ankete katılanların yaş dağılımına bakarak öğrencilerin eğitimlerinin herhangi bir aşamasında en az bir yıl gecikmeli oldukları söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinden 19 yaşında 3 kişi, 20 yaşında 27 kişi, 21 yaşında 76 kişi, 22 yaşında 125 kişi, 23 yaşında 80 kişi, 24 yaşında 39 kişi, 25 yaşında 23 kişi, 26 yaşında 15 kişi, 27 yaşında 6 kişi, 28 yaşında 4 kişi, 29 yaşında 5, 38 yaşında 1 kişi olmak üzere toplam 404 kişi vardır.

Tablo 3: Kardeş Sayıları

Kardeş Sayısı	S	%
1	3	0,8
2	13	3,3
3	39	9,8
4	56	14,1
5	68	17,1
6	46	11,6
7	55	13,9
8	46	11,6
9	24	6,0
10	21	5,3
11	14	3,5
12	5	1,3
13	3	0,8
14	4	1,0
Toplam	397	100,0

Üniversite öğrencilerinden kendileri dahil tek kardeş olanlar 3 kişi, 2 kardeş olanlar 13, 3 kardeş olanlar 39, 4 kardeş olanlar 56, 5 kardeş olanlar 68, 6 kardeş olanlarn 46, 7 kardeş olanlar 55, 8 kardeş olanlar 46, 9 kardeş olanlar 24, 10 kardeş olanlar 21, 11 kardeş olanlar 14, 12 kardeş olanlar 5, 13 kardeş olanlar 3, 14 kardeş olanlar 4 kişi olmak üzere toplam 397 kişi vardır. 7 katılımcı bu soruyu boş bırakmıştır.

Söz konusu tabloya bakarak çok çocuklu bir aile yapısının hakim olduğunu görebiliriz. Türkiye'nin batısında yapılan araştırmalara göre oldukça fazla kardeş oranı

dikkat çekici olmasına rağmen bu yapı bölgenin bir gerçeğidir. Kardeş sayısının azlığı veya çokluğu durumu kişinin pekçok özelliğini etkilemektedir. Ailenin ekonomik durumundan, kişinin eğitim hayatına, kadın-erkek rol dağılımına verilen öneme kadar durumlar üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 4: Doğum Yerleri

Cinsiyet	Doğum Yeri							
	İl		İlçe		Köy		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Kadın	115	49,4	83	35,6	35	15,0	233	57,7
Erkek	51	29,8	63	36,8	57	33,2	171	42,3
Toplam	166	41,1	146	36,1	92	22,8	404	100,0

Üniversite öğrencilerinden kadın öğrencilerin %49,4'ü il, %35,6'sı ilçe, %15'i köy doğumludur. Erkeklerin 29,8'i il, %36,8'i ilçe ve %33,2'si köy doğumludur. Üniversite öğrencisi katılımcıların toplamının %41,1'i il, %36,1'i ilçe, %22,8'i köy doğumludur.

Tablo 4, kadın öğrenciler açısından yorumlandığında üniversite okuyan kadınların çoğu ilde doğmuştur ya da ilde doğan kadınların üniversiteye devam etme oranı ilçe ve köyde doğan kadınlara göre anlamlı oranda yüksektir diyebiliriz. İlçe ve köyde ikamet eden aileler belki de kız çocuklarını şehrin şartlarına güvenmedikleri için uzak ya da yakın bir şehre üniversite okutmaya göndermek istememektedirler. Ayrıca daha sonraki tablolarda görüleceği gibi bölge çok kardeşli ve alt gelir düzeyine sahip bir yapı sergilemektedir ilçe ve köydeki hane geliri kardeşler arasında paylaştırılacak veya eğer çocuk okutulacaksa bu öncelik erkek çocuklarına veriliyor olabilir.

Tablo 4, erkek öğrencilere göre değerlendirildiğinde il doğumlu erkek sayısının kadınlara göre oldukça az olduğunu, ilçe ve köy doğumlu erkek öğrencilerin yüzdelerinin ise birbirlerine yakın seyrettiğini görüyoruz. Bunun nedeni kırsal bölgelerde erkek çocukların öğrenim görmek için daha çok teşvik edildiğine dayanabilir.

Tablo 5: Medeni Hal

Medeni Hal	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Bekar	223	95,7	160	93,6	383	94,8
Evli	10	4,3	11	6,4	21	5,2
Toplam	233	57,7	171	42,3	404	100,0

Araştırmaya katılan kadın öğrencilerin %95,7'si bekar, %4,3'ü evli; erkek öğrencilerin % 93,6'sı bekar, %6,4 'ü evlidir. Toplam sayının %94,8'i bekar, %5,2'si evlidir.

Tablo 5 incelendiğinde kadın ve erkek öğrenciler açısından evlilik yaşının yükseldiği, en azından üniversite sonrasına bırakıldığı söylenebilir.

Tablo 6: İlköğretimi Bitirinceye Kadar En Uzun Yaşanılan Yerleşim Yeri

İlköğretim bitinceye kadar en uzun yaşanılan yerleşim yeri	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
İl	141	60,5	73	42,7	214	53,0
İlçe	68	29,2	53	31,0	121	30,0
Köy	24	10,3	45	26,3	69	17,0
Toplam	233	57,7	171	42,3	404	100,0

Üniversite öğrencilerinden, kadın öğrencilerin %60,5'i il, %29,2'si ilçe, %10,3'ü köy, erkek öğrencilerin, %42,7'si il, %31'i ilçe, %26,3'ü köy olarak ilköğretimi bitirinceye kadar en uzun yaşadıkları yerleşim yeri olarak belirtmişlerdir. Üniversite öğrencilerinin toplamında ilköğretim bitinceye kadar en uzun yaşanan yerin en yüksek %53 ile il, %30 ile ilçe, %17 ile köy olduğu görülmektedir. Ancak kadın ve erkek sayılarının eşit olması halinde belki de il de yaşama açısından erkek öğrenciler açısından da benzer sonuçlar karşımıza çıkacaktı.

Öğrencilerin ilköğretimi bitirinceye kadar yaşadıkları yerin gelişmişlik düzeyi, onların kadına yönelik şiddete bakış açılarını ve toplumsal cinsiyet rol tutumlarını ileriki

hayatlarında şüphesiz etkileyecektir. Bu noktadan hareketle, bu soru araştırma için oldukça önemlidir.

Kadın öğrencilerin ilköğretim bitinceye kadar, erkeklere göre daha yüksek oranda ilde yaşadıklarını Tablo 6'ya bakınca görmekteyiz. Bu kadınların küçüklükten itibaren toplumsallaşmaları sırasında il merkezinde toplumsal hayata katılımları, ekonomik faaliyetleri, medyaya ulaşımları ilçe ve köyde yetişmiş kişilere göre farklı olacaktır. İl merkezinde yetişen kadının kendi ayakları üzerinde durmaya ve haklarını savunmaya yarayacak sistemlere ulaşımı il ve ilçe de sosyalleşmiş kadına göre kolaydır. Ataerkil düzene en azından köy ya da ilçedeki kadın kadar ezilmemiş kadınla karşılaşma ve böyle bir kadın olma ihtimalleri daha yüksektir. İlçe ve köyde yetişen kadınların daha eve kapatılmış, tarlada, bahçede çalışan, ataerkil düzene boyun eyen, doğurdukları erkek çocukları üzerinden aile içerisinde yer edinmeye çalışan bireyler olacakları kısacası toplumsal cinsiyet rol kalıplarını kolayca kabul ve geçişine dayanıklı köprülük eden önemli yapılar oldukları kestirilmektedir.

İlde ilköğretimini tamamlamış erkek öğrencilerin oranı ilçe ve köyde ilköğretimini tamamlamış erkeklerin oranından fazladır. Fakat bu oran yine de kadın öğrencilerin oranından düşüktür.

Tablo 7: Mezun Olunan Lise

Mezun Olunan Lise	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Fen Lisesi	6	2,6	3	1,8	9	2,2
Anadolu Lisesi	71	30,5	58	33,9	129	31,9
Anadolu Öğretmen Lisesi	8	3,4	6	3,5	14	3,5
Genel Lise	81	34,8	62	36,3	143	35,4
İmam Hatip Lisesi	41	17,6	32	18,7	73	18,1
Özel Lise	2	,9	5	2,9	7	1,7
Sosyal Bilimler Lisesi	0	0	1	,6	1	,2
Meslek Lisesi	20	8,6	4	2,3	24	5,9
Açıköğretim Lisesi	4	1,7	0	0	4	1,0
Toplam	233	57,7	171	42,3	404	100,0

Üniversite öğrencisi kadınların %2,6'sı fen lisesi, %30,5'i anadolu lisesi,%3,4'ü anadolu öğretmen lisesi, %34,8'i genel lise, %17,6'sı imam hatip lisesi, %8,6'sı meslek lisesinden, % 2,6'lık kısmı ise açık öğretim, özel lise ve sosyal bilimler liselerinden mezunlardır. Üniversite öğrencisi erkeklerin %1,8'i fen lisesi, %33,9'u anadolu lisesi,%3,5'i anadolu öğretmen lisesi, %36,3'i genel lise, %18,7'i imam hatip lisesi, %2,3'ü meslek lisesinden, % 3,5'lik kısmı ise açık öğretim, özel lise ve sosyal bilimler liselerinden mezunlardır. Tüm öğrencilerin %2,2'si fen lisesi, %31,9'u anadolu lisesi, %3,5'i anadolu öğretmen lisesi, %35,4'ü genel lise, %18,1'i imam hatip lisesi, %5,9'u meslek lisesinden, %2,9'luk kısmı ise açık öğretim, özel lise ve sosyal bilimler liselerinden mezunlardır.

Üniversite öğrencilerinin Tablo 7'deki mezun oldukları lise türlerinin dağılımlarına göre daha çok anadolu lisesi, genel lise, imam hatip lisesinden mezun oldukları görülmektedir. Fakat kadın öğrenciler ek olarak meslek lisesinden de fazla oranda mezun olmuşlardır. Tablo 1'de İlahiyat fakültesine 116 kişinin devam ettiğini görüyoruz, Tablo 7'de imam hatip lisesinden 73 kişinin mezun olduğunu görüyoruz, buradan imam hatip dışında liselerden mezun olanlarında ilahiyat fakültesini tercih ettiğini görüyoruz.

Tablo 8: Yaşanılan Yer

Şuanda Yaşadığınız Yer	Cinsiyet						Ki-Kare p
	Kadın		Erkek		Toplam		
	S	%	S	%	S	%	
Yurtta Kalıyorum	94	40,7	40	23,4	134	33,3	37,641 ,000
Ailemle birlikte evde	102	44,1	65	37,5	167	41,5	
Tek başına ya da Arkadaşlarla birlikte evde	35	15,2	64	39,1	97	25,2	
Toplam	231	57,5	171	42,5	402	100,0	

*p<0,05 olmalı

Üniversite öğrencilerinin kaldıkları yer ile cinsiyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (Ki-Kare=37,641, p=0,000).

Üniversite öğrencilerinden kadın öğrencilerin %40,7'si yurtta, %44,1'i ailesiyle birlikte, %15,2'si tek başına evde kalmaktadırlar. Erkek öğrencilerin %23,4'ü yurtta, %37,5'i ailesiyle birlikte, %39,1'si tek başına evde kalmaktadırlar. 2 kişi bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 8'de de görüleceği gibi kadın öğrenciler erkek öğrencilere göre daha çok yurtlarda kalmayı tercih etmekte ya da etmek zorunda bırakılmakta, erkek öğrencilere göre daha çok aileleri ile birlikte kalmakta diğer bir deyişle ailelerinden uzakta yüksek öğrenimi tercih etmemekte yada ettirilmemekteler. Erkek öğrenciler üniversite öğrenimlerinde tek başına ya da arkadaşlarla evde kalma seçeneğini daha çok tercih edebilmektedirler. Tablo 7 ilçe ile köyde doğma veya Tablo 9'daki erkek öğrencilerin, ilköğretimi bitirme oranları kadın öğrencilere göre birbirine yakın ve yüksektir. Bu nedenle de üniversite eğitimi için şehre geldikleri zaman evde kalmayı tercih ediyor olabilirler.

Tablo 9: Öğrencilerin Çalışma Durumu

Öğrencinin Çalışma Durumu	Cinsiyet						Ki-Kare p
	Kadın		Erkek		Toplam		
	S	%	S	%	S	%	
Çalışıyor	6	2,6	28	16,5	34	8,5	24,428 ,000
Çalışmıyor	226	97,4	142	83,5	368	91,5	
Toplam	232	57,7	170	42,3	402	100,0	

*p<0,05 olmalı

Üniversite öğrencilerinin çalışma durumu ve cinsiyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (Ki-Kare=24,428, p=0,000). Erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre çalışma oranı Fisher's Exact testinde anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. 2 katılımcı çalışma durumu ile ilgili bilgi vermemiştir.

Üniversite öğrencisi kadınların %2,6'sı çalışmakta, %97,4'ü çalışmamakta, erkeklerin ise %16,5'i çalışmakta, %83,5'i çalışmamaktadır. Tablo 9'dan da anlaşıldığı gibi erkek üniversite öğrencileri, kadın üniversite öğrencilerinden daha yüksek oranda gelir getiren bir işte çalışmaktadırlar. Bu durumda Tablo 8'de ortaya çıkan kadın

öğrencilerin ailelerinin yanında yaşadıkları için ek gelire daha az ihtiyaç duyuyor olmaları olabileceği gibi, dışarıda çalışma koşullarının erkek ve kadın öğrenciler içi aynı nitelikleri taşımaması da olabilir. Çalıştığını belirten erkek öğrenciler daha çok garsonluk, anketörlük gibi işlerde çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu gibi işler, gelir düzeyi düşük, çalışma koşulları iyi olmayan işlerdir. Ayrıca kadınlar için çeşitli şiddet riskleri(daha az ücret, aşağılanma, sözlü taciz, tecavüz…) içerdiğini söyleyebiliriz. Öğrencilerden 2'si bu soruyu yanıtlamamıştır.

Tablo 10: Ailelerin Geliri*

Ailenin Gelir Durumu	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Alt Gelir Grubu	150	64,4	101	59,1	251	62,2
Orta Gelir Grubu	65	27,9	55	32,2	120	29,7
Üst Gelir Grubu	18	7,8	15	8,7	33	8,1
Toplam	233	57,7	171	42,3	404	100

*Tabloda 500-2000 tl alt gelir, 2000-4000 tl orta gelir, 4000 tl ve üzeri ise üst gelir grubunu temsil etmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden kadın olanların %64,4'ü alt gelir grubuna, %27,9'u orta gelir grubuna, % 7,8'i üst gelir grubuna, erkeklerin %59,1'i alt gelir grubuna, % 32,2 orta gelir grubuna, %8,7'si üst gelir grubuna mensup olmak üzere; toplam sayının %62,2'si alt gelir grubuna, %29,7'si orta gelir grubuna, %8,1'i üst gelir grubuna mensuptur.

Tablo 10 değerlendirildiğinde öğrencilerin ailelerinin çoğunlukla alt ve orta gelir sınıfına dahil oldukları görülmektedir. Fakat kadın öğrencilerin aileleri, erkek öğrencilerin ailelerinden daha çok orta gelire sahiptir. Bunun nedeni Tablo 4 ve Tablo 6'daki kadın öğrencilerin ille olan geçmişlerinin erkeklere göre daha çok olması olabilir. İldeki kadın ve erkek öğrencilerin sayılarının farklı olmasının nedeni, sayısal farklılık olabilir. Kentlerdeki gelir elde etme olanağı daha çok olduğu için de olabilir.

Tablo 11: Aile Tipleri

Aile Tipi	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Çekirdek Aile	207	89,6	136	79,5	343	85,3
Geniş Aile	22	9,5	26	15,2	48	11,9
Parçalanmış Aile	2	,9	9	5,3	11	2,8
Toplam	231	57,5	171	41,5	402	100,0

Üniversite öğrencisi kadınların % 89,6'sı çekirdek aile, % 9,5'i geniş aile, % 0,9'u parçalanmış aileye, erkeklerin % 79,5'i çekirdek aile, % 15,2'si geniş aile, % 5,3'ü parçalanmış aileye; toplam sayının %85,3 çekirdek aileye, %11,9'u geniş aileye, % 2,8'i parçalanmış aileye sahiptir. Toplam 2 katılımcının aile tipi belirlenememiştir.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde köy ve ilçelerde çekirdek ailenin çoğaldığı, çekirdek ailenin norm haline geldiğini görülmektedir.

Tablo 12: Ebeveynlerin Birliktelikleri

Anne-Babanın Birliktelikleri	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Beraberler, Resmi nikahlılar	205	89,1	145	85,8	350	87,7
Beraberler, Resmi nikahlı değiller	3	1,3	4	2,4	7	1,8
Boşandılar	4	1,7	0	0	4	1,0
Ayrı yaşıyorlar	3	1,3	7	4,1	10	2,5
Annem öldü	5	2,2	2	1,2	7	1,8
Babam öldü	10	4,3	11	6,5	21	5,3
Toplam	233	57,7	171	42,3	404	100,0

Üniversite öğrencisi kadınların anne baba birliktelik durumuna bakıldığında %89'u resmi nikahlıdır, % 1,3'ü resmi nikahlı değildir, % 1,7'si boşanmıştır, %1,3'ü ayrı yaşıyor, %2,2'sinin annesi, % 4,3'ünün babası ölmüştür. Erkeklerin ailelerinden %86'sı resmi nikahlı, % 2,4'ü resmi nikahlı değildir, % 4,1'i ayrı yaşıyor, %1,2'sinin annesi, %6,5'inin babası ölmüştür. Üniversite öğrencilerinin toplamının anne baba birliktelik durumuna bakıldığında % 88'i resmi nikahlıdır, %2'si resmi nikahlı değildir, %1'i boşanmıştır, % 2,5'i ayrı yaşıyor, %1,8'inin annesi, %5,3'ünün babası ölmüştür.

Sanılanın aksine resmi nikahlı ebeveynler en yüksek oranı oluşturmaktadır. Resmi nikahlı olmayanların sayısı oldukça azdır, boşanma oranı çok düşük, ayrı yaşama oranı ise nispeten biraz fazladır.

Tablo 13: Ebeveynlerde Akraba Evlilikleri

Ebeveynler Arasında Akrabalık	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Akrabalık Var	84	39,6	70	44,9	154	41,8
Akrabalık Yok	128	60,4	86	55,1	214	58,2
Toplam	233	57,6	156	42,4	368	100,0

Üniversite öğrencisi kadınların ailelerinin %40'ı arasında akrabalık bağı var, %60'ı arasında akrabalık bağı yoktur. Erkeklerin ailelerinin %44,9'u arasında akrabalık bağı var %55'i arasında akrabalık bağı yoktur. 36 kişinin ebeveynler arası akrabalık durumu ile ilgili bilgi edinilememiştir.

Tablo 14: Anne Öğrenimi

Anne Öğrenim Durumu	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Okur-yazar değil	102	44,2	97	57,1	199	49,6
Okur-yazar	49	21,2	23	13,5	72	18,0
İlkokul mezunu	50	21,6	28	16,5	78	19,5
Ortaokul mezunu	11	4,8	9	5,3	20	5,0
Lise mezunu	13	5,6	10	5,9	23	5,7
Üniversite mezunu	6	2,6	3	1,8	9	2,2
Toplam	231	57,6	170	42,4	401	100,0

Üniversite öğrencisi kadınların annelerinin %44,2'si okur-yazar değildir, %21,2'si okur-yazar, %22'si ilkokul mezunu, %5'i ortaokul mezunu, %6'sı lise mezunu, %3'ü üniversite mezunudur. Erkek üniversite öğrencilerinin annelerinin %57'si okur-yazar değildir, %13,5'i okur-yazar, % 16,5'i ilkokul mezunu, % 5,3'ü ortaokul mezunu, % 6'sı lise mezunu,%1,8'i üniversite mezunudur. Tüm öğrencilerin annelerinin %50'si okur- yazar değildir, %18'i okur-yazar, % 19,5'i ilkokul mezunu, %5'i ortaokul mezunu,

% 6'sı lise mezunu, %2,2'si üniversite mezunudur. 3 katılımcı anne öğrenimi ile ilgili bilgi vermemiştir.

Ülkemizde genel olarak eğitimde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesine yönelik ilgili kurum ve kuruluşlar sayıca artmış, kadınların okullaşma oranı özellikle ilköğretim düzeyinde erkeklerle eşit orana taşınmıştır. Öte yandan, değişen toplumsal yapı, kadının statüsünün hayatın farklı alanlarında da gelişmesi yönünde beklentileri beraberinde getirmektedir.

Türkiye genelinde halihazırda kadınların eğitim düzeyinin erkeklere oranla düşük düzeylerde olması, kadınların iş hayatına katılımını etkileyen faktörlerdendir. TÜİK (2015) verilerine göre, kadınların eğitim düzeyinin artmasının onların işgücüne katılımında pozitif etkisi görülmektedir (www.tuik.gov.tr) . Milli Eğitim Bakanlığı 2014 yılı verilerine gore ülkemizde yaşayan 15 yaş üstündeki 58.384.240 vatandaşın 2.622.084 kişisi (%4,49) halen okuma-yazma bilmemektedir. Okuma yazma bilmeyenlerin oranı erkeklerde %1,48 iken (430.782 kişi), kadınlarda ise % 7,48'dir (2.191.302 kişi). Ülkemizde okuma yazma bilmeyenlerin %83.57'sini kadınlar oluşturmaktadır (okuma-yazma.meb.gov.tr). İlköğretimde Türkiye cinsiyet açığını kapatmaya çalışıyor olsa da eğitimin ileriki yıllarında da kadınlar ve erkekler arasında eğitim imkanlarına erişim ve katılım yine kadınlar alehine farklılaşmaktadır (www.tuik.gov.tr).

Tablo 14'e bakıldığında günümüzde, öğrencilerin annelerinin eğitim seviyesinin oldukça düşük olduğu, neredeyse %50 oranında okuma yazma bilmeyen annenin olduğu görülmektedir. Daha sonra ise önemli oranda sadece okur-yazar olma ve ilkokul mezunu olma durumu mevcuttur. 401 öğrenci annesinden sadece 52 öğrenci annesi ortaokul, lise ve üniversite mezunudur. Bu nedenle öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeyinin oldukça alt seviyede çıktığı söylenebilir.

Bu sayıların bu kadar düşük olması kadınların kendilerinde ve çocuklarını yetiştirmelerinde kadına yönelik şiddet algısında ve toplumsal cinsiyet rollerinin değiştirilmeden kalıp halinde aktarılmasında önemli rol oynamaktadır. Bu eğitim azlığı

annelerin şüphesiz nitelikli işgücüne katılımına da engel olmaktadır. Anneler çalışmak istese bile (ki bu önümüzdeki tablolarda işlenecektir) temizlik, sekreterlik vb. gibi alanlara yönelmek zorunda kalmaktadır. Bu zorunda kalmışlık bir taraftan çocukların toplumsal cinsiyet normlarına uygun olarak okullaşmalarına diğer taraftan meslek alanlarının toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak ayrıştırılmasına dayanmaktadır. Kız çocukları aleyhine işleyen bu olumsuzluklar son yıllarda düzenlenen "Baba beni okula gönder", "Haydi kızlar okula'' gibi projelerle ve taşımalı sistemin yardımlarıyla değişme eğilimine girmiştir.

Öte yandan 11 Nisan 2012'de Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamuoyunda 4+4+4 düzenlemesi olarak bilinen bu kanun ile eğitim sisteminde büyük bir değişiklik yapılmıştı. Bu değişiklikler 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlandı. Bu sistemde ortaokul ve lise açıktan okunabilmektedir. Bu sistemin avantajları ve dezavantajları hakkında farklı veriler vardır. Okula gitme oranını arttırıp arttırmadığına dair de çeşitli veriler mevcut olmasına rağmen bu sistemin, ortaokul ve liseyi açıktan okumaya imkan veren yapısı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kadın öğrencilerin aile zorlamasıyla örgün eğitim dışına çıkmasına sebep olduğu araştırmalardan okunulan bir gerçektir.

Tablo 15: Baba Öğrenimi

Baba Öğrenim Durumu	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Okur-yazar değil	13	5,6	30	17,6	43	10,7
Okur-yazar	35	15,2	35	20,6	70	17,5
İlkokul mezunu	70	30,3	41	24,1	111	27,6
Ortaokul mezunu	34	14,7	18	10,6	52	13,0
Lise mezunu	48	20,8	29	17,1	77	19,2
Üniversite mezunu	31	13,4	17	10,0	48	12,0
Toplam	231	57,6	170	42,4	401	100,0

Üniversite öğrencisi kadınların babalarının %5,6'sı okur-yazar değildir, %15,2'si okur-yazar, %30,3'ü ilkokul mezunu, %15'si ortaokul mezunu, %21'i lise mezunu, %13,4'ü üniversite mezunudur. Erkek üniversite öğrencilerinin babalarının %18'i okur-yazar değildir, %21'sı okur-yazar, %24,1'i ilkokul mezunu, % 11'i ortaokul mezunu, %17,1'i lise mezunu, %10'u üniversite mezunudur. Tüm öğrencilerin babalarının %11'i okur-yazar değildir, %17,5'i okur-yazar, %28'sı ilkokul mezunu, %13'ü ortaokul mezunu, %19,2'si lise mezunu, %12'si üniversite mezunudur. Toplam 3 katılımcının baba öğrenimi ile ilgili bilgi edinilememiştir.

Tablo 15 değerlendirildiğinde babaların önemli oranda, annelerden daha eğitimli olduğunu görülmektedir. Babalar okur-yazar, ilkokul mezunu, ortaokul, lise ve üniversite mezunudur. Annelerde 52 kişi olan ortaokul ve sonrası olan eğitim babalarda 177 kişidir. Bu fark ciddi bir farktır. Tablo 14'te annesi üniversite öğretimi görmüş öğrenci sayısı sadece 9'dur. Tablo 15'de babaları üniversite eğitimi almış öğrenci sayısı 48'dir. Biri diğerinin beş katından fazladır. Görüyoruz ki anneler, babalarla eşit şartlarda yetiştirilmemiştir.

Tablo 16: Anne Çalışma Durumu

Anne Çalışma Durumu	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Çalışıyor	15	6,5	15	8,8	30	7,5
Çalışmıyor	215	93,5	151	88,8	366	91,5
Emekli	0	0	4	2,4	4	1,0
Toplam	230	57,5	170	42,5	400	100,0

Üniversite öğrencisi kadınların annelerinin çalışma durumları şöyledir: %6,5'inin annesi çalışmaktadır, %93,5'i çalışmamaktadır. Erkek üniversite öğrencilerinin annelerinin çalışma durumları şöyledir: %9'unun annesi çalışmaktadır, %89'u çalışmamaktadır, %2,4'ü emeklidir. Tüm öğrencilerin annelerinin çalışma durumları şöyledir: %7,5'inin annesi çalışmaktadır, %91,5'i çalışmamaktadır, % 1'i emeklidir. 4 katılımcı anne çalışma durumu ile ilgili soruya yanıt vermemiştir.

Tablo 16 incelendiğinde yalnızca 34 annenin çalışma hayatıyla ilişkili bir durumu olduğu, bunun da toplamın %8,5'ini oluşturduğu görülmektedir. Geriye kalan %92'lik kısım ekonomik açıdan erkeğe bağımlıdır. Ekonomik açıdan bağımlılık toplumsal cinsiyet rollerinin keskin şekilde ayrılmasına, sürdürülmesine, aktarılmasına sebep olmaktadır. Hane içinde oluşan KYŞ, ekonomik bağımlılıktan dolayı normal karşılanmakta, şiddetin ortadan kaldırılmasına yönelik çözümler bulmak yerine onun devamı sağlanmaktadır.

Araştırmamız açısından anneler ve babalar çok önemlidir. Çocuklar sosyalleşmeleri sırasında en yakınlarında olan kişileri örnek alırlar. Bu kişiler kayıpları söz konusu olmadığı sürece anne ve babadır. KYŞ'nin hangi çeşidi olursa olsun mazur görüldüğünü öğrenen bir kadının gelecek hayatında, kocasından aynı şeyi gördüğünde vereceği tepki bu konuda gerekli eğitimi de almamışsa annesinden çok farklı olmayacaktır. Babasının, annesine gösterdiği şiddeti (fiziksel ya da sözel olsun farketmez) gören bir erkek, aynı şiddeti ileriki yaşamında annesine veya kız kardeşine, kız arkadaşına uygulayacaktır, uygulamaya çalışacaktır. Ancak burada okullarda, medyada, üniversitelerde verilen eğitim engelleyici faktör olarak devreye girmektedir. Bilinç yükseltmek her iki cinsiyetin şiddetten korunmasını sağlayabilir. Bilinçli bir kadın kendini, kadına yönelik şiddet türlerini gösteren bir erkekten koruyabilir. Bilinçli bir erkek kadına keskin toplumsal cinsiyet yargılarıyla yaklaşmaz, eşitsizliklerin farkındadır, şiddet uygulamaz.

Tablo 17: Baba Çalışma Durumu

Baba Çalışma Durumu	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Çalışıyor	132	57,6	111	65,7	243	61,1
Çalışmıyor	31	13,5	29	17,2	60	15,1
Emekli	66	28,8	29	17,2	95	23,9
Toplam	230	57,5	170	42,5	400	100,0

Üniversite öğrencisi kadınların babalarının çalışma durumları şöyledir: % 58'inin babası çalışmaktadır, %13,5'i çalışmamaktadır, %29'i emeklidir. Erkek üniversite öğrencilerinin babalarının çalışma durumları şöyledir: %66'sının babası çalışmaktadır, %17,2'si çalışmamaktadır, %17,2'si emeklidir. Tüm öğrencilerin annelerinin çalışma durumları şöyledir: %61'inin annesi çalışmaktadır, %15'i çalışmamaktadır, %24'ü emeklidir. 4 katılımcının babalarının çalışma durumu bilgilerine ulaşılamamıştır.

Tablo 17 incelendiğinde babaların işsizlik oranlarının çok yüksek olduğu görülmektedir. Tablo 16 ile karşılaştırıldığında babaların, annelere oranla daha çok çalışma hayatının içinde olduğunu ve dolayısıyla daha çok emekli olabildiklerini görüyoruz.

3.2. ÖĞRENCILERIN KADINA YÖNELIK ŞIDDET ALGILARI

Çalışmanın buraya kadar olan bölümünde öğrencilere ilişkin sosyo-demografik veriler ele alındı, bu bölümde ise araştırmaya katılan öğrencilerin KYŞ algılarına ve aile içi şiddetle ilgili bulgularına değinilecektir. Bu çerçevede sözlü, ekonomik, fiziksel, cinsel şiddeti işaret eden ifadeleri KYŞ olarak değerlendirip değerlendirmedikleri, aile içi şiddet geçmişleri, kendilerinin şiddet uygulama durumları sorgulanmıştır.

Tablo 18: Cinsiyetlere Göre KYŞ Olarak Değerlendirilen İfadelerin Dağılımı

Kadına Yönelik Şiddet Olarak Değerlendirilen Davranışlarla İlgili İfadeler		Cinsiyet						Ki-Kare p
		Kadın		Erkek		Toplam		
		S	%	S	%	S	%	
Korkutmak	Evet	186	80,9	116	69,0	302	75,9	7,413
	Hayır	44	19,1	52	31,0	96	24,1	,09
Hakaret etmek	Evet	196	85,2	126	75,0	322	80,9	6,560
	Hayır	34	14,8	42	25,0	76	19,1	,014
Sık sık eleştirmek	Evet	140	60,9	59	35,1	199	50,0	25,751
	Hayır	90	39,1	109	64,9	199	50,0	,000
Alay etmek	Evet	166	72,2	92	54,8	258	64,8	12,908
	Hayır	64	27,8	76	45,2	140	35,2	,000
Paranın elden alınması	Evet	155	67,4	81	48,2	236	59,3	14,793
	Hayır	75	32,6	87	51,8	162	40,7	,000

Kadına Yönelik Şiddet Olarak Değerlendirilen Davranışlarla İlgili İfadeler		Cinsiyet						Ki-Kare p
		Kadın		Erkek		Toplam		
		S	%	S	%	S	%	
Çalışmaya engel olmak	Evet	153	66,5	65	38,7	218	54,8	30,357 ,000
	Hayır	77	33,5	103	61,3	180	45,2	
Az parayla çok fazla şey yapılmasını beklemek	Evet	117	50,9	62	36,9	179	45,0	7,651 ,000
	Hayır	113	49,1	106	63,1	219	55,0	
Ev giderleriyle bilinçli olarak ilgilenmemek	Evet	115	50,0	52	31,0	167	42,0	14,463 ,000
	Hayır	115	50,0	116	69,0	231	58,0	
İşkence yapmak	Evet	204	88,7	145	86,3	349	87,7	0,512 ,537
	Hayır	26	11,3	23	13,7	49	12,3	
Tokat atmak	Evet	197	85,7	136	81,0	333	83,7	1,569 ,219
	Hayır	33	14,3	32	19,0	65	16,3	
Ateşli silah veya bıçakla yaralamak	Evet	200	87,0	136	81,0	336	84,4	2,661 ,124
	Hayır	30	13,0	32	19,0	62	15,6	
Sarsmak, itmek	Evet	183	79,6	113	67,3	296	74,4	7,710 ,007
	Hayır	47	20,4	55	32,7	102	25,6	
Rıza Olmadan vücuda dokunulması	Evet	185	80,4	120	71,4	305	76,6	4,398 ,042
	Hayır	45	19,6	48	28,6	93	23,4	
Cinsel ilişkiye zorlamak	Evet	191	83,0	128	76,2	319	80,2	2,866 ,099
	Hayır	39	17,0	40	23,8	79	19,8	
Aldatmak	Evet	167	72,6	87	51,8	254	63,8	18,231 ,000
	Hayır	63	27,4	81	48,2	144	36,2	
Açıkça başka kadınlarla ilgilenilmesi	Evet	158	68,7	88	52,4	246	61,8	10,947 ,001
	Hayır	72	31,3	80	47,6	152	38,2	
Şüphecilik kıskançlık	Evet	129	56,1	50	29,8	179	45,0	27,187 ,000
	Hayır	101	43,9	118	70,2	219	55,0	
TOPLAM		230	57,8	168	42,2	398	100,0	

*p<0,05 olmalı

Yukarıdaki tabloyu sözlü, ekonomik, fiziksel, cinsel şiddet açısından analiz etmek daha açıklayıcı olacaktır. Tabloya göre korkutmak, hakaret etmek, sık sık eleştirmek, alay etmek maddeleri sözlü şiddet olarak değerlendirilmiştir. 6 katılımcı bu soruya cevap vermemiştir. Sonuçlar aşağıda ifade edilen şekilde bulunmuştur.

Öğrencilerin korkutmak ifadesini kadına yönelik şiddet olarak değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamsız bir ilişki vardır (Ki-Kare=7,413, p=.09). Öğrencilerin hakaret etmek ifadesini KYŞ olarak değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (Ki-Kare=6,560, p=.014). Öğrencilerin sık sık eleştirmek ifadesini KYŞ değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (Ki-Kare =25,751, p=.000). Öğrencilerin alay etmek ifadesini KYŞ olarak değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (Ki-Kare =12,908, p=.000).

Tablo 18'de bulunan KYŞ ifadelerinden sözel şiddet olarak sınıflayabileceğimiz korkutmak, hakaret etmek, sık sık eleştirmek, alay etmek daha yüksek oranda kadınlar tarafından şiddet olarak algılanmıştır. Özellikle "Sık sık eleştirmek" ifadesini erkek öğrenciler %65 oranında şiddet olarak görmediklerini ifade etmişlerdir. Kadın öğrenciler ise aynı oranda aynı ifadeyi şiddet olarak algılamaktadırlar. Kadın öğrencilerin %72,2'si "Alay etmek" ifadesini şiddet olarak algılarken, erkeklerin sadece %55'i bunu şiddet olarak görmektedir.

Bu iki ifade kadınlar tarafından özellikle önemlidir. Aslında günlük hayatta çok karşılaşılır, fakat bir şekilde yok sayılır, öyle tercih edilir, iş yerinde karşılaşılır, evde görülür, sözlükte görülür, duyarsızlık kazanmak artık savunma mekanizması tercihi haline gelir maalesef. Fakat erkek uyguladığı sözel şiddetin farkında değildir, hatta şiddetten saymaz bile, kadının "Saçı uzun aklı kısadır", trafikte en ufak hata yapan bir şoför görülse "Bayandır kesin" yargısında bulunulur. Çünkü kadın kesin şoförlük yapabilecek yeterlilikte görülmez, erkek şoför hata yapamaz. Ev ve iş yeri kadın ve erkek cinsiyetinin yeri olarak ayrılmış "Elinin hamuruyla erkek işine karışmak" sözüyle korunmuştur. Bu gün bir çok sahada kadınlar aktiftir, şiddetin daha çok farkındadır. Erkekler tarafından şiddet algılansın ya da algılanmasın örtük niyetleri fark edildiğinde, kadınların "Alay etmek, eleştirmek" ifadelerini şiddet olarak algılamaları çok şey anlatır. Bu tutumun zamanla dönüştürücü bir etkiye sahip olacağına inanıyorum.

Tabloya göre paranın elden alınması, çalışmaya engel olmak, az parayla çok şey yapılmasını beklemek, ev giderleriyle bilinçli olarak ilgilenmemek, maddeleri ekonomik şiddet olarak değerlendirilmiştir. Sonuçlar aşağıda ifade edilen şekilde bulunmuştur.

Öğrencilerin "Paranın elden alınması" ifadesini KYŞ olarak değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (Ki-Kare =14,793, p=.000). Öğrencilerin "Çalışmaya engel olmak" ifadesini KYŞ olarak değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (Ki-Kare =30,357, p=.000). Öğrencilerin "Az parayla çok fazla şey yapılmasını beklemek" ifadesini KYŞ olarak değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (Ki-Kare=7,651, p=.000). Öğrencilerin "Ev giderleriyle bilinçli olarak ilgilenmemek" ifadesini KYŞ olarak değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (Ki-Kare =14,463, p=.000).

Tablo 18'in ekonomik şiddeti açıklayan "Paranın elden alınması" ifadesinde erkek öğrencilerde nerdeyse yarıya yakın bir oranda farkındalık oluştuğu gözlemlenmişse de bu oran, kadın öğrencilerin gerisinde kalmıştır. "Çalışmaya engel olmak" erkeklerin %39'u, kadınların % 67'si için kadına yönelik şiddettir. "Az parayla çok fazla şey yapılmasını beklemek", ifadesinin KYŞ içermesi konusunda kadın öğrencilerde çok bilinçli değillerdir, bu ifadeyi şiddet olarak görme oranları % 50 düzeyindedir, fakat erkek öğrencilerin oranı sadece %37'dir. "Ev giderleriyle bilinçli olarak ilgilenmemek" ifadesi için de benzer bir durum geçerlidir, hatta erkeklerin oranı burada %31'lere kadar düşmüştür.

Sonuç olarak ekonomik şiddet kadın ve erkek öğrenciler tarafından geçmişe göre çok iyi bilinse de halen istenilen düzeyde bilince sahip olunamamıştır. Kadının ekonomik hayatta yer edinmesi gerektiği, ayrıca eskiye göre daha çok yer edindiği zamanımızda ekonomik şiddet göstergeleri çok önemlidir.

Tanınmayan, bilinmeyen korunamaz. kadın öğrencilerin ekonomik şiddet konusunda bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Kendi ayakları üzerinde duran, bağımlı olmayan kadınlar yetiştirebilmek ve bunun devamını sağlayabilmek için bilinçlendirmek

önemlidir. Erkek öğrencilere ekonomik şiddeti tanıtmak gerekir. Böylece erkeklerin eşlerini sadece çocuk bakmak ve ev işlerini yapmaları gerektiği bahaneleriyle "Kadının yeri evidir" diyerek eve kapatmalarının ya da kadının kazandığı paraya tamamıyle güvenip ev giderleriyle hiç ilgilenmemelerinin, çalışan eşlerinin ellerinden maaş kartlarını alıp onları emeklerine yabancılaştırmalarının önüne geçilmiş olacaktır. Erkek öğrencilerin bu ifadeleri tıpkı fiziksel şiddet ifadeleri, cinsel şiddet ifadeleri gibi ciddi şiddet türü olarak öğrenmeleri ve ayırt etmeleri kadının toplumsal hayatta sağlam bir yerini kabul ettirebilmesi için kesinlikle gerekmektedir.

Tabloya göre işkence yapmak, tokat atmak, ateşli silah veya bıçakla yaralamak, sarsmak/itmek, maddeleri fiziksel şiddet olarak değerlendirilmiştir. Sonuçlar aşağıda ifade edilen şekilde bulunmuştur.

Öğrencilerin "İşkence yapmak" ifadesini kadına yönelik şiddet olarak değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamsız bir ilişki vardır (Ki-Kare=0,512, p=.537). Öğrencilerin "Tokat atmak" ifadesini KYŞ olarak değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamsız bir ilişki vardır (Ki-Kare =1,569, p=.219). Öğrencilerin "Ateşli silah veya bıçakla yaralamak" ifadesini kadına yönelik şiddet olarak değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamsız bir ilişki vardır (Ki-Kare=2,661, p=.124). Öğrencilerin "Sarsmak, itmek" ifadesini KYŞ olarak değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (Ki-Kare=7,710, p=.007).

Tablo 18'in fiziksel şiddet ile ilgili bölümünde tahmin edilebilir bir şekilde fiziksel şiddet ifadelerinin ilk üçü, her iki cinsiyet tarafından çok yüksek oranda KYŞ olarak değerlendirilmiştir. Sadece "Sarsmak, itmek" ifadesini kadınlar %80, erkekler %67 oranında KYŞ olarak değerlendirmişlerdir. Söz konusu oran, bu madde için düşük gibi görünse de yine de küçümsenemeyecek kadar yüksektir. Fakat şiddetin hafifi, ağırı olmayacağı erkekler açısından hatırlatılması gereken önemli bir noktadır.

Tabloya göre rıza olmadan vücuda dokunulması, cinsel ilişkiye zorlamak, aldatmak, açıkça başka kadınlarla ilgilenilmesi, şüphecilik/kıskançlık maddeleri cinsel şiddet olarak değerlendirilmiştir. Sonuçlar aşağıda ifade edilen şekilde bulunmuştur.

Öğrencilerin "Rıza olmadan vücuda dokunulması" ifadesini KYŞ olarak değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (Ki-Kare=4,398, p=.042). Öğrencilerin "Cinsel ilişkiye zorlamak" ifadesini KYŞ olarak değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamsız bir ilişki vardır (Ki-Kare =2,866, p=.099). Öğrencilerin "Aldatmak" ifadesini KYŞ olarak değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (Ki-Kare=18,231, p=.000). Öğrencilerin "Açıkça başka kadınlarla ilgilenilmesi" ifadesini kadına yönelik şiddet olarak değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (Ki-Kare=10,947, p=.001). Öğrencilerin "Şüphecilik, kıskançlık" ifadesini KYŞ olarak değerlendirmeleri ile cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (Ki-Kare=27,187, p=.000).

Tablo 18'in cinsel şiddet şiddet ile ilgili bölümünde "Cinsel ilişkiye zorlamak" ifadesi her iki cinsiyet açısından KYŞ açısından yüksek ve birbirine benzer oranda hassasiyetle değerlendirilmesine rağmen yine her iki cinsiyetten kadınların %17'lik, erkeklerin %24'lük kısmı bu ifadenin şiddet olmadığını belirtmişlerdir. Cinsel şiddet geçmişe göre daha rahat ifade bulsa da ilişkiye zorlamayı şiddet olarak kabul etmeyen yüzde yine de hatırı sayılır miktarda mevcuttur. İlişkiye zorlamanın dışındaki ifadelerde durum daha vahimdir. Kadınlar, erkeklere oranla daha fazla cinsel şiddet ifadelerini kadına yönelik şiddet olarak tanımaktadırlar. Erkekler "Aldatmak" ifadesini %52 oranında, kadınlar %73 oranında, "Açıkça başka kadınlarla ilgilenilmesi" ifadesini erkekler %52 oranında, kadınlar %69 oranında, "Şüphecilik, kıskançlık" ifadesini kadınlar %56, erkekler ise sadece %30 oranında kadına yönelik şiddet olarak algılamaktadır. Diğer şiddet türlerinde olduğu gibi cinsel şiddette de erkeklerin daha bilinçsiz olduğunu görmekteyiz. Kadınlar mağdur oldukları için daha bilinçli gibi gözükseler de, yeterli düzeyde değildirler.

Sonuç olarak kadına yönelik tüm şiddet türlerine ilişkin kadın öğrencilerin farkındalık ve hassasiyetinin daha fazla olacağına ilişkin varsayım oransal ve ilişkisel olarak doğrulanmıştır.

Bu sorudaki ifadeler genel olarak şiddet kategorisi altında sorulmuştur. Herhangi bir yönlendirme yapmamak amacıyla bu yola başvurulmuştur. Sorudaki oranları bu çerçevede yorumlamak gerekir.

Tablo 19: Fakültelere Göre Sözlü Şiddet Algısı

İFADELER		FAKÜLTELER										Ki-Kare p
		Eğitim		Edebiyat		Tıp		Hukuk		İlahiyat		
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	
Korkutmak	Evet	92	77,3	61	69,3	25	92,6	42	85,7	82	71,3	10,228
	Hayır	27	22,7	27	30,7	2	7,4	7	14,3	33	28,7	,037
Hakaret etmek	Evet	91	76,5	71	80,7	25	92,6	42	85,7	93	80,9	4,639
	Hayır	28	23,5	17	19,3	2	7,4	7	14,3	22	19,1	,326
Sık sık eleştirmek	Evet	63	52,9	49	55,7	18	66,7	18	36,7	51	44,3	9,467
	Hayır	56	47,1	39	44,3	9	33,3	31	63,3	64	55,7	,050
Alay etmek	Evet	75	63,0	54	61,4	22	81,5	33	67,3	74	64,3	4,065
	Hayır	44	37,0	34	38,6	5	18,5	16	32,7	41	35,7	,397
TOPLAM		119	29,9	88	22,1	27	6,8	49	12,3	115	28,9	398

*p<0,05 olmalı

KYŞ araştırmalarında bu ifadeler sözlü şiddet kategorisinde değerlendirilmiştir. Fakat yapılan çalışmada yönlendirme olmaması amacıyla bu ifadeler sözlü şiddet kategorisi altında değil, genel şiddet kategorisi altında, tanımlamaya yer verilmeden seçeneklendirilmiştir. Soruya 404 katılımcıdan, 398'inin cevap verdiği, geri kalan 6 kişinin cevap vermediği gözlemlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin sözlü şiddet olarak gördükleri ifadeleri fakültelerine göre değerlendirdiğimiz zaman "Korkutmak", ifadesini eğitim fakültesi %77,3, edebiyat fakültesi %69,3, tıp fakültesi %93, hukuk fakültesi %86, ilahiyat fakültesi %71,3 oranında kadına yönelik şiddet olarak görmektedir. "Hakaret etmek" ifadesini eğitim fakültesi %76,5, edebiyat fakültesi %81, tıp fakültesi %93, hukuk fakültesi %86, ilahiyat fakültesi %81 oranında kadına yönelik şiddet olarak görmektedir. "Sık sık eleştirmek" ifadesini eğitim fakültesi % 53, edebiyat fakültesi %56, tıp fakültesi %67, hukuk fakültesi %37, ilahiyat fakültesi %44,3 oranında kadına yönelik şiddet olarak

görmektedir. “Alay etmek” ifadesini eğitim fakültesi %63, edebiyat fakültesi %61,4, tıp fakültesi %81,5, hukuk fakültesi %67,3, ilahiyat fakültesi %64,3 oranında kadına yönelik şiddet olarak görmektedir.

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmalarda, sözlü şiddet ifadelerinden “Korkutmak”ın KYŞ olarak değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare=10,228, p<,05).

Tablo 19 incelendiğinde tıp ve hukuk fakülteleri “Korkutmak” ifadesine, diğer fakültelere göre KYŞ açısından daha duyarlıdır. Fakülteler arası bu fark istatistiksel açıdan da anlamlı bulunmuştur. Edebiyat ve ilahiyat fakülteleri, diğer fakültelere oranla “Korkutmak’’ ifadesini daha az KYŞ olarak görmektedirler.

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmalarda, sözlü şiddet ifadelerinden “Hakaret etmek”in KYŞ olarak değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde bir ilişki bulunamamıştır (Ki-Kare=4,639, p>,05).

Tablo 19 incelendiğinde “Hakaret etmek” ifadesinin kadına yönelik şiddet olarak algılanmasında fakülteler arasında çok fazla farklılık olmamasına rağmen sadece eğitim fakültesi, diğer fakültelere KYŞ duyarlılığı açısından %80’in altında kalmasıyla dikkat çekmiştir.

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmalarda, sözlü şiddet ifadelerinden “Sık sık eleştirmek” in KYŞ olarak değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare=9,467, p<,05).

Tablo 19 incelendiğinde “Sık sık eleştirmek” ifadesi araştırmaya katılan bütün fakülte öğrencileri tarafından büyük oranda şiddet olarak ifade edilmiştir. Bu ifadeye fakültelerin %50 düzeyinde verdikleri tepki, istenilen duyarlılığın büyük oranda

oluştuğunu göstermektedir. Buna rağmen, yine sadece tıp fakültesi, diğer fakültelere gore %67'lik bir oranla dikkat çekmiştir.

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmalarda, sözlü şiddet ifadelerinden "Alay etmek"in KYŞ olarak değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde bir ilişki bulunamamıştır (Ki-Kare=4,065, p>,05).

Tablo 19'da benzer oranlarda bir sonuç "Alay etmek" ifadesi için de geçerlidir. İfadenin KYŞ olarak algılanmasında fakülteler arasında % 60 düzeyinde olan oranlar verilen önem açısından çok fazla farklılık oluşturmamasına rağmen, tıp fakültesinde bu oran daha yüksektir.

Tablo 20: Fakültelere Göre Ekonomik Şiddet Algısı

İFADELER		FAKÜLTELER										Ki-Kare
		Eğitim		Edebiyat		Tıp		Hukuk		İlahiyat		
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	p
Paranın elden alınması.	Evet	69	58,0	53	60,2	22	81,5	29	59,2	63	54,8	6,594
	Hayır	50	42,0	35	39,8	5	18,5	20	40,8	52	45,2	,159
Çalışmaya engel olmak.	Evet	71	59,7	48	54,5	21	77,8	34	69,4	44	38,3	23,801
	Hayır	48	40,3	40	45,5	6	22,2	15	30,6	71	61,7	,000
Az parayla çok fazla şey yapılmasını beklemek.	Evet	56	47,1	39	44,3	17	63,0	22	44,9	45	39,1	5,342
	Hayır	63	52,9	49	55,7	10	37,0	27	55,1	70	60,9	,254
Ev giderleriyle bilinçli olarak ilgilenmemek.	Evet	50	42,0	32	36,4	16	59,3	22	44,9	47	40,9	4,680
	Hayır	69	58,0	56	63,6	11	40,7	27	55,1	68	59,1	,322
TOPLAM		119	29,9	88	22,1	27	6,8	49	12,3	115	28,9	398

*p<0,05 olmalı

Daha önce de vurgulandığı gibi "kadınların çalışmasına engel olunması, çalışıp kazandıkları ya da başka yollarla edindikleri paranın elden alınması, az parayla çok şey yapmalarının beklenmesi, ev giderleriyle erkeklerin bilinçli olarak ilgilenmemesi…" ekonomik şiddet olarak değerlendirilmektedir. Soruya 404 katılımcıdan 398'inin cevap verdiği, geri kalan 6 kişinin cevap vermediği gözlemlenmiştir. Aşağıdaki tabloda buna değinilmektedir.

Üniversite öğrencilerinin ekonomik şiddet olarak gördükleri ifadeleri fakültelerine göre değerlendirdiğimiz zaman "Paranın elden alınması", ifadesini eğitim fakültesi % 58, edebiyat fakültesi %60,2, tıp fakültesi %81,5, hukuk fakültesi %59, ilahiyat fakültesi %55 oranında kadına yönelik şiddet olarak görmektedir. "Çalışmaya engel olmak" ifadesini eğitim fakültesi % 60, edebiyat fakültesi %54,5, tıp fakültesi %78, hukuk fakültesi %69,4, ilahiyat fakültesi %38,3 oranında kadına yönelik şiddet olarak görmektedir. "Az parayla çok fazla şey yapılmasını beklemek" ifadesini eğitim fakültesi %47, edebiyat fakültesi %44,3, tıp fakültesi %63, hukuk fakültesi %45, ilahiyat fakültesi %41 oranında kadına yönelik şiddet olarak görmektedir. "Ev giderleriyle bilinçli olarak ilgilenmemek" ifadesini eğitim fakültesi %42, edebiyat fakültesi %36,4, tıp fakültesi %59,3, hukuk fakültesi %45, ilahiyat fakültesi % 41 oranında kadına yönelik şiddet olarak görmektedir.

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmalarda, ekonomik şiddet ifadelerinden "Paranın elden alınması"nın KYŞ olarak değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde bir ilişki bulunamamıştır (Ki-Kare=6,594, p>,05).

Tablo 20 incelendiğinde tıp fakültesinin diğer fakültelere göre yüzdelik olarak "Paranın elden alınması" konusunda daha duyarlı olduğunu söyleyebiliriz. Fakat tıp fakültesi grubunun azlığı nedeniyle istatistiki anlamda fark çıkmamaktadır.

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmada, ekonomik şiddet ifadelerinden "Çalışmaya engel olmak"ın KYŞ olarak değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare=23,801, p<,05).

Tablo 20 incelendiğinde "Çalışmaya engel olmak"ın Kadına yönelik ekonomik şiddet olarak değerlendirilmesinde en duyarlı fakültelerin Tıp ve Hukuk Fakülteleri, orta duyarlı fakültelerin eğitim ve edebiyat fakültelerinin, en az duyarlı fakültenin ilahiyat fakültesi olduğunu söyleyebiliriz.

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmalarda, ekonomik şiddet ifadelerinden "Az parayla çok fazla şey yapılmasını beklemek"ın KYŞ olarak değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde bir ilişki bulunamamıştır (Ki-Kare=5,342, p>,05).

Tablo 20 incelendiğinde "Az parayla çok fazla şey yapılmasını beklemek" in KYŞ olarak değerlendirilmesi konusunda fakülte duyarlılık seviyesi sıralaması: tıp, eğitim, hukuk, edebiyat, ilahiyat fakültesi şeklindedir. Fakat yine de yüzdeleri birbirine yakındır, çok algı farkı yoktur. Bu yüzden daha öncede belirtildiği gibi tıp fakültesindeki katılımcı öğrencilerin sayısının azlığından dolayı anlamlı bir istatistiksel fark çıkmamıştır.

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmalarda, ekonomik şiddet ifadelerinden "Ev giderleriyle bilinçli olarak ilgilenmemek"in KYŞ olarak değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde bir ilişki bulunamamıştır (Ki-Kare=4,680, p>,05).

Tablo 20 "Ev giderleriyle bilinçli olarak ilgilenmemek" konusunda bir önceki maddeye göre son iki fakültede sıra değişikliği olduğunu göstermektedir. Tıp, eğitim, hukuk, ilahiyat, edebiyat fakültesi şeklindedir. Duyarsızlık konusunda birbirine yakın yüzdelere sahip olmaları sebebiyle istatistiki anlamsızlık vardır.

Edebiyat fakültesindeki düşük oranlar ayrıca düşündürücüdür. Bu sonuçlara göre toplumsal cinsiyet dersinin tutumlara yönelik etkili olmadığı ileri sürülebilir. Tablo 23 ile birlikte bu sonuçlar değerlendirildiğinde böyle bir sonuca ulaşılabilir.

Tablo 21: Fakültelere Göre Fiziksel Şiddet Algısı

İFADELER		FAKÜLTELER										Ki-Kare p
		Eğitim		Edebiyat		Tıp		Hukuk		İlahiyat		
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	
İşkence yapmak	Evet	99	83,2	73	83,0	27	100,0	48	98,0	102	88,7	12,741 ,013
	Hayır	20	16,8	15	17,0	0	0	1	2,0	13	11,3	
Tokat atmak	Evet	95	79,8	68	77,3	27	100,0	48	98,0	95	82,6	16,604 ,002
	Hayır	24	20,2	20	22,7	0	0	1	2,0	20	17,4	
Ateşli silah veya bıçakla yaralamak	Evet	98	82,4	68	77,3	27	100,0	46	93,9	97	84,3	12,121 ,016
	Hayır	21	17,6	20	22,7	0	0	3	6,1	18	15,7	
Sarsmak , itmek	Evet	81	68,1	57	64,8	25	92,6	44	89,8	89	77,4	18,105 ,001
	Hayır	38	31,9	31	35,2	2	7,4	5	10,2	26	22,6	
TOPLAM		119	29,9	88	22,1	27	6,8	49	12,3	115	28,9	398

*p<0,05 olmalı

Üniversite öğrencilerinin fiziksel şiddet olarak gördükleri ifadeleri fakültelerine göre değerlendirdiğimiz zaman "İşkence yapmak", ifadesini eğitim fakültesi %83,2, edebiyat fakültesi %83, tıp fakültesi %100, hukuk fakültesi %98, ilahiyat fakültesi %89 oranında kadına yönelik şiddet olarak görmektedir. "Tokat atmak" ifadesini eğitim fakültesi %80, edebiyat fakültesi %77,3, tıp fakültesi %100, hukuk fakültesi %98, ilahiyat fakültesi %83 oranında kadına yönelik şiddet olarak görmektedir. "Ateşli silah veya bıçakla yaralamak" ifadesini eğitim fakültesi %82,4, edebiyat fakültesi %77,3, tıp fakültesi %100, hukuk fakültesi %94, ilahiyat fakültesi %84,3 oranında kadına yönelik şiddet olarak görmektedir. "Sarsmak, itmek" ifadesini eğitim fakültesi %68, edebiyat fakültesi %65, tıp fakültesi %93, hukuk fakültesi %90, ilahiyat fakültesi 77,4 oranında kadına yönelik şiddet olarak görmektedir. Soruya 404 katılımcıdan 398'inin cevap verdiği geri kalan 6 kişinin cevap vermediği tespit edilmiştir.

Hukuk fakültesinde kanun öğrenmelerine rağmen, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 243 ve daha sonra yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 94. maddesinde belirtilmiş şekliyle işkencenin suç olduğunu öğrenmelerine rağmen işkenceyi şiddet olarak görmeyen hukuk öğrencisi vardır. Kaldı ki bu maddede arada kalmayı gerektirecek bir anlam verilmemiştir. TCK m. 94'e göre, bir kişiye karşı insan onuruyla

bağdaşmayanve bedensel veya ruhsal yönden acıçekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yok açacak davranışları gerçekleştiren kimse işkence suçunu işlemiş olacaktır (Aktaran Başbüyük, 2010).

"İşkence yapmak" %80 düzeyinde şiddet olarak görülse de, eğitim, ilahiyat ve edebiyat fakültelerinin gelecek kuşakları yetiştirmesi açısından önemli bir değişikliğin yakın dönemde beklenmemesine işaret etmektedir.

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmalarda, fiziksel şiddet ifadelerinden "İşkence yapmak" ın KYŞ olarak değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare=12,741, p<,05).

Tablo 21 incelendiğinde yasalarımızda suç olarak tanımlanmış işkencenin bile şiddet olarak algılanmadığı görülmektedir. Ayrıca işkence yapmayı şiddet olarak algılamayan öğrencilerin %17'si öğretmen yetiştiren, çocuklarımızı yetiştirecek olan kişilerin yetiştiği, eğitim fakültesinden, diğer %17'lik kısmı sosyoloji, felsefe gibi programları içeren edebiyat fakültesinden, kalan %12'si halkın büyük çoğunluğunun ileride dikkate dinleyeceği ilahiyat fakültesinden gelmesi düşündürücüdür. Tıp ve hukuk fakültesinin yeteri kadar duyarlı olduğunu görüyoruz, ancak bu sistemin aksaklığını sadece bir yönden kapatır. Diğer taraflar aksaklık üretmeye devam eder.

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmalarda, fiziksel şiddet ifadelerinden "Tokat atmak" ın KYŞ olarak değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare=16,604, p<,05).

Tablo 21'e bakıldığında "Tokat atmak" ın KYŞ olarak değerlendirilmesi konusunda, tıp ve hukuk fakültelerini duyarlılık açısından ilahiyat fakültesi takip eder ve en son eğitimle edebiyat fakülteleri duyarlılık gösterir. Ayrıca "İşkence yapmak" ifadesini öğrenciler "Tokat atmak" ifadesine göre daha çok KYŞ olarak görmektedirler.

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmalarda, fiziksel şiddet ifadelerinden "Ateşli silah veya bıçakla yaralamak" ın KYŞ olarak değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare =12,121, p<,05).

Tablo 21'e bakıldığında "Ateşli silah veya bıçakla yaralamak" ın KYŞ olarak değerlendirilmesi konusunda tıp fakültesi en duyarlı fakültedir. En az duyarlı fakülte edebiyat fakültesidir. 5237 sayılı TCK'nın 86, 87, 88. maddelerinde açık olarak suç teşkil etmesine rağmen, hukuk fakültesinden 3 öğrenci bu maddeyi KYŞ olarak değerlendirmemektedir. İleriye dönük olarak değerlendirildiğinde bu durum kadınlar açısından adalet sisteminde dezavantaj getirecek olayların oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Bu türden şiddet gören bir kadının mağdur sayılmaması, failin görmezden gelinmesine, gerekli cezayı yeterli düzeyde verememeye ve toplum önünde bu tür ağır suçların küçümsenmesine zemin hazırlamaktadır. Kadınlar ölüme giden bu şiddet yolunda birkaç gün daha fazla yaşamak için erkekten gelen şiddete, adaletin taraflı ve bilinçsiz kararlarından dolayı susarak boyun eğmektedirler.

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmalarda, fiziksel şiddet ifadelerinden "Sarsmak, itmek"in KYŞ olarak değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare =18,105, p<,05).

Tablo 21'e göre "Sarsmak, itmek" in KYŞ olarak görülmesinde tıp ve hukuk fakülteleri daha duyarlı, ilahiyat fakültesi daha az duyarlı, eğitim ve edebiyat fakülteleri en az duyarlı fakültelerdir.

Table 22: Fakültelere Göre Sözlü Şiddet Algısı

İFADELER		FAKÜLTELER										Ki-Kare
		Eğitim		Edebiyat		Tıp		Hukuk		İlahiyat		
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	p
Rıza Olmadan vücuda dokunulması	Evet	93	78,2	66	75,0	24	88,9	41	83,7	81	70,4	6,373 ,173
	Hayır	26	21,8	22	25,0	3	11,1	8	16,3	34	29,6	
Cinsel ilişkiye zorlamak	Evet	95	79,8	66	75,0	25	92,6	46	93,9	87	75,7	11,368 ,023
	Hayır	24	20,2	22	25,0	2	7,4	3	6,1	28	24,3	
Aldatmak	Evet	76	63,9	55	62,5	21	77,8	36	73,5	66	57,4	6,379 ,173
	Hayır	43	36,1	33	37,5	6	22,2	13	26,5	49	42,6	
Açıkça başka kadınlarla ilgilenilmesi	Evet	72	60,5	50	56,8	22	81,5	30	61,2	72	62,6	5,479 ,242
	Hayır	47	39,5	38	43,2	5	18,5	19	38,8	43	37,4	
Şüphecilik, kıskançlık	Evet	58	48,7	38	43,2	18	66,7	19	38,8	46	40,0	7,840 ,098
	Hayır	61	51,3	50	56,8	9	33,3	30	61,2	69	60,0	
TOPLAM		119	29,9	88	22,1	27	6,8	49	12,3	115	28,9	398

p<0,05 olmalı

Üniversite öğrencilerinin cinsel şiddet olarak gördükleri ifadeleri fakültelerine göre değerlendirdiğimiz zaman "Rıza Olmadan vücuda dokunulması", ifadesini eğitim fakültesi % 78, edebiyat fakültesi %75, tıp fakültesi %89, hukuk fakültesi %84, ilahiyat fakültesi %70,4 oranında kadına yönelik şiddet olarak görmektedir. "Cinsel ilişkiye zorlamak" ifadesini eğitim fakültesi %80, edebiyat fakültesi %75, tıp fakültesi %93, hukuk fakültesi %94, ilahiyat fakültesi %76 oranında kadına yönelik şiddet olarak görmektedir. "Aldatmak" ifadesini eğitim fakültesi %64, edebiyat fakültesi %62,5, tıp fakültesi %78, hukuk fakültesi %73,5, ilahiyat fakültesi %57,4 oranında kadına yönelik şiddet olarak görmektedir. "Açıkça başka kadınlarla ilgilenilmesi" ifadesini eğitim fakültesi % 60,5, edebiyat fakültesi %57, tıp fakültesi %81, hukuk fakültesi %61, ilahiyat fakültesi %63 oranında KYŞ olarak görmektedir. "Şüphecilik, kıskançlık" ifadesini eğitim fakültesi %49, edebiyat fakültesi %43,2, tıp fakültesi %67, hukuk fakültesi %39, ilahiyat fakültesi %40 oranında KYŞ olarak görmektedir. 6 katılımcının konuyla ilgili görüşleri bilinmemektedir.

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmalarda, cinsel şiddet ifadelerinden "Rıza olmadan vücuda dokunulması ifadesi' 'nin KYŞ olarak

değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde bir ilişki bulunamamıştır (Ki-Kare =6,373, p>,05).

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmalarda, cinsel şiddet ifadelerinden "Cinsel ilişkiye zorlamak"ın KYŞ olarak değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare =11,368, p<,05).

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmalarda, cinsel şiddet ifadelerinden "Aldatmak"ın KYŞ olarak değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde bir ilişki bulunamamıştır (Ki-Kare =6,379, p>,05).

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmalarda, cinsel şiddet ifadelerinden "Açıkça başka kadınlar ile ilgilenilmesi"nin KYŞ olarak değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde bir ilişki bulunamamıştır (Ki-Kare =5,479, p>,05).

Üniversite öğrencilerinin üzerinde yapılan araştırmalarda, cinsel şiddet ifadelerinden "Şüphecilik, kıskançlık"ın KYŞ olarak değerlendirilmesi ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde bir ilişki bulunamamıştır (Ki-Kare=7,840, p>,05).

Tablo 19, Tablo 20, Tablo 21, Tablo 22 ile ilgili olan ikinci varsayım, fakülte ile KYŞ türlerine ilişkin tutumlar arasında ilişki ile ilgili, ayrıca hukuk, eğitim, edebiyat fakültelerinin daha duyarlı, ilahiyat fakültesinin nispeten daha az duyarlı olacağına yönelik olup, bu değişkenler arasında ilişki bulunmuştur. İkinci varsayım ilişki açısından doğrulanmasına rağmen hangi fakültelerin duyarlılıklarının daha yüksek olacağına ilişkin varsayımımız kısmen doğrulanmamıştır.

3.3. KADINA YÖNELIK VE AILE İÇI ŞIDDET İLE DAHA ÖNCEKI TANIŞIKLIK

Bu bölümde öğrencilerin KYŞ konusunda eğitim alıp almadıkları, aile içi şiddet mağduru ya da uygulayıcısı olma durumları, şiddeti kimlerden gördükleri, şiddeti kimlere uyguladıkları, şiddete maruz kaldıklarında nerelerden yardım istedikleri, şiddetin sebeplerine dair algıları değerlendirilmiştir.

Tablo 23: Fakültelere Göre Toplumsal Cinsiyet Dersi Alma

Ders Alma Durumu	Fakülteler						Ki-Kare p
	Eğitim	Edebiyat	Tıp	Hukuk	İlahiyat	Toplam	
Ders Alanlar	28 41,2 23,3	23 33,8 26,1	1 1,5 3,6	7 10,3 13,7	9 13,2 7,9	68 100,0 17,0	19,319
Ders Almayanlar	92 27,6 76,7	65 19,5 73,9	27 8,1 96,4	44 13,2 86,3	105 31,5 92,1	333 100,0 83,0	,001
Toplam	120 29,9 100,0	88 21,9 100,0	28 7,0 100,0	51 12,7 100,0	114 28,4 100,0	401 100,0 100,0	

*p<0,05 olmalı

Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet dersi alma durumu ile okunulan fakülte arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir(Ki-Kare=19,319, p<,05). 3 katılımcının toplumsal cinsiyet ile ilgili ders alma durumu tespit edilememiştir.

Toplumsal cinsiyet veya KYŞ ile ilgili daha önce ders aldığını ifade eden tüm üniversite öğrencilerinin %41,2'si eğitim, %34'ü edebiyat, %1,5'i tıp, %10,3'ü hukuk, %13,2'si ilahiyat fakültesinde okumaktadır. Eğitim fakültesinde okuyan öğrencilerin %23,3'ü, edebiyat fakültesinde okuyanların %26'sı, tıpta okuyanların %4'ü, hukukta okuyanların %14'ü, ilahiyatta okuyanların %8'i toplumsal cinsiyet veya KYŞ ile ilgili ders aldıklarını belirtmişlerdir.

Fakülteler ile KYŞ veya toplumsal cinsiyet dersi alma arasında ilişki ile ilgili olarak beş fakültenin içerisinde eğitim (%41,2) ve edebiyat (%33,8) fakültelerinin toplumsal cinsiyet veya KYŞ'ye ilişkin daha fazla ders almakta olduklarını söyleyebiliriz

Toplumsal cinsiyet eğitiminde yeterli olmamakla birlikte eğitim ve edebiyat fakülteleri daha iyi durumda görünmektedir. Geleceğin doktorlarını, avukatlarını, din görevlilerini yetiştiren fakültelerde ise bu derslerin verilmediğini görüyoruz. Bölge hassasiyetlerini düşündüğümüzde bu dezavantajlı durumların devam etmesine sebep olan etkenlerden olabilir.

Tablo 24: Cinsiyetlere Göre Aile İçi Şiddete Maruz Kalma

İFADELER		Cinsiyet						Ki-Kare p
		Kadın		Erkek		Toplam		
		S	%	S	%	S	%	
Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumu	Kaldim	25	10,7	38	22,2	63	15,6	9,896 ,002
	Kalmadım	208	89,3	133	77,8	341	84,4	
	Toplam	233	57,7	171	42,3	404	100	
Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Sıklığı	Arasıra	21	87,5	33	89,2	54	88,5	,939 ,625
	Sık sık	3	12,5	3	8,1	6	9,8	
	Her zaman	0	0	1	2,7	1	1,6	
	Toplam	24	39,3	37	60,7	61	100	

*p<0,05 olmalı

Aile içi şiddet toplumca onaylanmamasına ve bu konudaki hassasiyetin artmasına rağmen çok sık karşılaşılan bir şiddet türüdür. Genellikle mahrem bir konu olarak görülür ve aile dışına çıkarılmaz, paylaşılmaz. Bu durumu örneklemimiz olan 404 sayısına karşılık bu soruya şiddet uygulandığı yönünde cevap verenlerin oranının %15,6 olmasında da görebiliriz. Aile içi şiddete maruz kaldığını belirtmiş olan toplam 63 kişinin 61'i aile içi şiddet sıklığı ile ilgili soruyu yanıtlarken, 2 kişi bu soruyu yanıtlamamıştır.

Üniversite öğrencisi kadınlardan %11'i, erkeklerden %22,2'si, toplam öğrencilerin %16'sı aile içi şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Kadınların %87,5'i ara sıra, % 12,5'u sık sık; erkeklerin 89'u ara sıra, %8,1'i sık sık, % 3'ü her zaman; toplam sayının %88,5'i ara sıra, %10'u sık sık, %2'si her zaman şiddete uğradığını bildirmiştir.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete maruz kalmalarının, cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (Ki-Kare =9,896, p<,05). Buna göre erkekler kadınlardan daha çok aile içi şiddete maruz kalıyor görünmektedir.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete maruz kalma, sıklıklarının, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare =0,939, p>,05). Buna rağmen kadın öğrencilerin aile içi şiddete sık sık uğradıklarını belirtenlerin oranı aile içi şiddete uğradığını belirten tüm kadınların içinde, erkek öğrencilerin sık sık şiddete uğradıklarını belirtenlere göre olandan daha yüksek gözükmektedir (Kadınlar %12,5; Erkekler %8,1).

"Aile içi şiddete maruz kaldınız mı?" sorusuna verilen cevapların bu oranlarda kalmasının bir sebebi de fiziksel şiddet dışındaki şiddet boyutlarının düşük boyutlarda algılanması, fiziksel şiddetin daha çok farklında olunması olabilir. Diğer taraftan aile içi şiddetin mahrem bir konu olarak algılanması ve bu olayların dışarıya çıkartılmasının ayıp karşılanması bu oranların ortaya çıkmasına yol açmış olabilir.

Şenol ve Yıldız'ın çeşitli yaşlarda kadınlarla ve erkeklerle 2013 yılında yaptığı araştırmasında %29 oranında kadın aile içi şiddete uğradığını söylerken, %72'si aile içi şiddete uğramadığını belirtmiştir (Şenol ve Yıldız, 2013: 23). Şenol ve Yıldız'ın araştırmasında şiddete maruz kaldığını belirten kadınların, %72'si ara sıra, %19'u sık sık, %9,4'ü her zaman şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Türkiye çapında evli veya anne kategorisine giren kadınlarla yapılmış bir çalışma olması açısından bu araştırma değer taşımaktadır. Yapılan çalışmanın üniversite öğrencilerini yetiştiren bir üst nesil anneleri temsil ettiği düşünülürse, aile içi şiddet görme açısından sevindirici yönde bir azalma görüldüğü söylenebilir. Ancak kadınlar, ifadelerini çekinceylede vermiş olabilir.

Tüm bunlara dayanarak dördüncü varsayım, cinsiyetler ile aile içi şiddete maruz kalma arasındaki ilişki ile ilgili, ayrıca kadının daha fazla şiddete maruz kaldığı

konusunda olduğu için, bu değişkenler arasında ilişki bulunmuş ve varsayım doğrulanmıştır. Fakat kadınlar, erkeklerden daha az olarak şiddet gördüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 25: Cinsiyetlere Göre Aile İçi Şiddet Aktörleri

İFADELER		Cinsiyet						Ki-Kare p
		Kadın		Erkek		Toplam		
		S	%	S	%	S	%	
Aile içi şiddete eş tarafından maruz bırakıldım.	Evet	1	4,5	0	,0	1	1,8	1,619 ,386
	Hayır	21	95,5	35	100,0	56	98,2	
Aile içi şiddete anne tarafından maruz bırakıldım.	Evet	6	27,3	12	34,3	18	31,6	0,307 ,771
	Hayır	16	72,7	23	65,7	39	68,9	
Aile içi şiddete baba tarafından maruz bırakıldım.	Evet	14	63,6	28	80,0	42	73,7	1,865 ,222
	Hayır	8	36,4	7	20,0	15	26,3	
Aile içi şiddete kardeş tarafından maruz bırakıldım.	Evet	6	27,3	9	25,7	15	26,3	0,017 1,000
	Hayır	16	72,7	26	61,9	42	73,7	
Aile içi şiddete çocuk tarafından maruz bırakıldım.	Evet	1	4,5	0	,0	1	1,8	1,619 ,386
	Hayır	21	95,5	35	100,0	56	98,2	
Aile içi şiddete büyükanne-büyükbaba tarafından maruz bırakıldım.	Evet	1	4,5	2	5,7	3	5,3	0,037 1,000
	Hayır	21	95,5	33	94,3	54	94,7	
Aile içi şiddete diğer tarafından maruz bırakıldım.	Evet	1	4,5	0	,0	1	1,8	1,619 ,386
	Hayır	21	95,5	35	100,0	56	98,2	
TOPLAM		22	38,6	35	61,4	57	100,0	

*p<0,05 olmalı

Bu soruya cevap veren üniversite öğrencileri bir soruya birden çok cevap verebilme hakkına sahiptirler. Kadın öğrencilerin %4,5'i, erkeklerin hiçbiri, toplam sayının %2'si eşinden; Kadın öğrencilerin %27,3'ü, erkeklerin %34,3'ü, toplam sayının%32'si annesinden; Kadın öğrencilerin % 64'ü, erkeklerin %80'i, toplam sayının %74'ü babasından; Kadın öğrencilerin %27,3'ü, erkeklerin %26'si, toplam sayının %26,3'ü kardeşlerinden şiddet görmektedirler. Kadın öğrencilerin %4,5'i, erkeklerin hiçbiri, toplam sayının %2'si çocuğundan; Kadın öğrencilerin %4,5, erkeklerin %6'sı, toplam sayının %5,3'ü büyükanne-büyükbabasından; Kadın öğrencilerin %4,5'i, erkeklerin hiçbiri, toplam sayının %1,8'i diğer aile bireyleri tarafından şiddet gördüklerini belirtmişlerdir. Bu soruya aile içi şiddete uğrayan 63 kişiden, 57'si cevap vermiş, toplam 6 kişinin ise soruya cevap vermediği görülmüştür.

Bu tabloda soruların isteğe bağlı cevaplanması neticesinde sadece verilen cevapların sayısı üzerinden görülen şiddetin daha çok anne, baba, kardeş tarafından uygulandığı sonucuna ulaşabiliriz.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete anne, baba ve kardeş tarafından maruz kalmalarının, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=0,307, p>,05; Ki-Kare=1,865, p>,05; Ki-Kare=0,017, p>,05). Buna rağmen kadın ve erkek öğrencilerin yüzdelik olarak birbirlerine göre oranlarının farklılaştığını görülebilmektedir. Erkekler annelerinden (%34,3) ve babalarından (%80) gördükleri şiddeti, kadın öğrencilerin anne (%27,3) ile babalarından (%63,6) gördüklerini belirttikleri şiddete göre daha çok ifade etmişlerdir. Genellikle yapılan araştırmalarda erkek öğrencilerin ebeveynleri tarafından fiziksel şiddete daha çok uğratıldıkları belirlenmiştir (Baykal, 2008: 88). Fakat bu soruda fiziksel şiddete değil tüm şiddet türlerini kastederek genel bir soru sorulmuştur. Bu nedenle benzer bir çıkarım yapılması yanlış olabilir. Bunun yerine erkeklerin şiddete yönelik farkındalıklarının söz konusu kendileri olduğunda daha fazla ortaya çıkması gibi yorumlayadabiliriz. Toplum olarak her alanda şiddete maruz bıraktığımız kadının, başkalarında şiddet görme durumunu kanıksamış ve farkındalığını kaybetmiş olmasından dolayı da erkeklerden daha az oranlarda şiddet ifade etmiş olduğunu düşünebiliriz.

Dünya'da şüphesiz her kültürel yapının kendisine özgü kuralları vardır. Türk Toplumunda da Dünya'da olduğu gibi çocuğun eğitiminden öncelikli olarak anneler sorumlu tutulmaktadır. Annelik zor, ağır sorumlulukları olan bir iştir. Tüm ev içi görevlerin yanında çocukla ilgili sorumlulukları da yerine getirme yüküyle beli bükülmüş anneler kendini engellenmiş hissetmeleri, kendilerininde çocukluklarında ya da eşlerinden şiddet görmeleri gibi sebeplerle çocuklarına da bu şiddeti uygulayabilmektedirler. Eşinden sözde geçerli sebeplerle şiddet gördüğüne inanan kadın çocuğunu terbiye etmenin bir yolu olarak şiddeti gördüğünde de anneden görülen şiddetin oranı yükselebilmektedir. Bu nedenle bir şiddet döngüsünün oluştuğunu söylenilebilir.

Yapılan araştırmada Tablo 25'e göre %31,6 oranında annelerden görülen şiddete karşılık %73,7 oranında babalardan görülen şiddet söz konusudur. Toplumumuzda baba, otorite ve saygı figürüdür. Bu nedenle babalar şiddet uygulandığında, bu babanın hakkı olarak görülmektedir. Örneklemimizde babası tarafından aile içi şiddete maruz kaldıklarını söyleyenlerin oranı diğer araştırmalarla tutarlı olarak daha yüksek tespit edilmiştir (Şenol ve Yıldız, 2013: 26). Diğer açıdan bakıldığında şiddet kelimesinden daha çok fiziksel şiddet türü anlaşıldığı için oranlar bu yönde çıkmışta olabilir.

Örneklemimizde kardeşlerinden şiddet gördüğünü belirtenlerin oranı %26,3 olarak tespit edilmiştir. Oranın bu kadar yüksek çıkmasında, kardeşler arasındaki anlaşmazlıktan daha çok, geniş aile kültürüyle kardeşlerin birbirlerini koruyup kollama görevinin kendilerinde olduğu yönündeki inanç ve kardeşlerden itaat beklenmesi yönündeki toplumsal kurallar etkili olmuş olabilir. İstatistiki yönden anlamlı fark olmamakla birlikte kadınların belirttikleri kardeş şiddeti (%27,3) erkeklerin belirttiklerinden (%25,7) biraz daha fazladır. Genel olarak kardeşler içerisinde olan algı burada cinsiyet ayrımcılığına hizmet ediyor olabilir. Bu nedenle erkekler kadın kaerdeşlerine geleneksel cinsiyet rollerine sahip olmaları, bölgesel özellikler, namus kavramı gibi sebeplerle daha çok şiddet uyguluyor olabilirler.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete büyükanne-büyükbaba tarafından maruz kalmalarının, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=0,037, p>,05). Fakat düşükte olsa büyükanne-büyükbaba (%5,3) şiddetinden bahsedebiliriz. Şiddet görülen kişiler geniş ailelerde büyük saygı duyulan büyükler olunca, şiddetin haklı sebeplere dayanabileceği inancı güçlenmekte ve daha öncede belirtildiği gibi saygın ve otoriter figürlerden gelen şiddeti haklı algılama eğilimimiz artabilmektedir. Ve yine şiddet döngüsü kırılamamaktadır.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete eş, çocuk ve diğer kişiler tarafından maruz kalmalarının, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=1,619, p>,05; Ki-Kare=1,619, p>,05; Ki-Kare=1,619, p>,05).

Kadına yönelik ve aile içi şiddet ile tanışıklığı konu alan beşinci varsayım, cinsiyetler ile aile içi şiddet aktörleri arasındaki ilişki ve ayrıca kadının, aile içindeki erkekler tarafndan daha çok şiddete maruz bırakıldığı ile ilgilidir. Bu değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunamamış olup, kadınların aile içindeki erkeklerce daha çok şiddete uğratılacakları varsayımı doğrulanmamıştır.

Tablo 26: Cinsiyetlere Göre Aile İçi Şiddete Uğrama Nedenlerine İlişkin Algı

İFADELER		Cinsiyet						Ki-Kare p
		Kadın		Erkek		Toplam		
		S	%	S	%	S	%	
Aile içi şiddete maruz kalmamın sebebi ekonomik sebepler	Evet	4	17,4	6	16,7	10	16,9	,005
	Hayır	19	82,6	30	83,3	49	83,1	1,000
Aile içi şiddete maruz kalmamın sebebi karşı çıkışlarım için,	Evet	14	60,9	17	47,2	31	52,5	1,048
	Hayır	9	39,1	19	52,8	28	47,5	,424
Aile içi şiddete maruz kalmamın sebebi alkol ve uyuşturucudan dolayı	Evet	0	,0	1	2,8	1	1,7	,650
	Hayır	23	100,0	35	97,2	58	98,3	1,000
Aile içi şiddete maruz kalmamın sebebi aile içi sorunlar(çocuklar, eşler arası anlaşmazlık)	Evet	11	47,8	12	33,3	23	39,0	1,239
	Hayır	12	52,2	24	66,7	36	61,0	,288
Aile içi şiddete maruz kalmamın sebebi "namus",flört vb. sebepler.	Evet	4	17,4	1	2,8	5	8,5	3,864
	Hayır	19	82,6	35	97,2	54	91,5	0,70
Aile içi şiddete maruz kalmamın sebebi diğer	Evet	1	4,3	9	25,0	10	16,9	4,252
	Hayır	22	95,7	27	75,0	49	83,1	,072
TOPLAM		23	39	36	61	59	100,0	

*p<0,05 olmalı

Bu soruya cevap veren üniversite öğrencileri bir soruya birden çok cevap verebilme hakkına sahiptirler. Üniversite öğrencilerinden kadın olanlar aile içi şiddete maruz kalmalarının sebebini %17,4, erkekler %17, toplam öğrenciler %17 oranında ekonomik sebeplere bağlamaktadırlar. Kadın öğrenciler karşı çıktıkları için şiddete maruz kaldıklarını %61, erkekler %47,2, öğrencilerin toplamı %52,5 oranında kabul etmektedirler. Alkol ve uyuşturucu madde kullanımıyla ilgili aile içi şiddete maruz kaldığını düşünen üniversite öğrencisi kadınların oranı %0, erkeklerin %3,

toplamın %2'dir. Aile içi şiddete maruz kalmasının sebebini aile içi sorunlara bağlayan kadın öğrencilerin oranı % 48, erkek öğrencilerin oranı %33,3, toplamın oranı %39'dur. Aile içi şiddete maruz kalmasının sebebini "namus, flört" gibi konulara yükleyen kadın öğrencilerin oranı %17,4, erkek öğrencilerin oranı % 3, toplamın oranı %8,5'dir. Aile içi şiddete maruz kalmasının sebebini tüm bu sebeplerin dışında gören kadın öğrencilerin oranı %4,3, erkeklerin oranı %25, toplamın oranı %17'dir. Aile içi şiddete uğrayan 63 kişiden 4'ü şiddete uğrama sebebiyle ilgili olan bu soruyu yanıtsız bırakmışlardır.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete ekonomik sebeplerle maruz kaldıklarını düşünmelerinin, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=0,005, p>,05). Her iki cinsiyette benzer oranlarda bu soruyu cevaplamıştır. Fakat yine de kadınların oranı biraz daha yüksektir. Ayrıca, bilinenin aksine örneklemin toplamına bakıldığında, aile içi şiddeti ekonomik sebeplere bağlama oranı oldukça düşük çıkmıştır (%16,9).

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete karşı çıkışları sebebiyle maruz kaldıklarını düşünmelerinin, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=1,048, p>,05). Yine bu ilişkisellikte farklılık bulunmamasına rağmen kadın öğrencilerin şiddet görme sebeplerini karşı çıkışlarında görme oranları, erkeklerden daha yüksektir. Toplam olarak karşı çıkmayı, şiddet görmelerine sebep olarak iletme açısından diğer sebeplere bakarak daha başat görmekteyiz (%52,5). Kuşaklararası fikir çatışmaları, değer farklılaşması belki şiddet görmeye etki ediyor olabilir.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete alkol ve uyuşturucu kullanımı sebebiyle maruz kaldıklarını düşünmelerinin, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=0,650, p>,05). Aile içi şiddet görmeye alkol ve uyuşturucu kullanımının çok düşük bir etkide bulunduğu görüşü mevcuttur (%1,7). Kullanım azlığından bu sonuç çıkabileceği gibi belirtilmek istenmemesinden de böyle bir sonuç ortaya çıkmış olabilir.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete aile içi sorunlar sebebiyle maruz kaldıklarını düşünmelerinin, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=1,239, p>,05). Anlamlı bir farklılık olmasa bile kadın öğrecilerin (%48), erkeklerden (%33,3) çok daha yüksek oranda aile içi sorunları gördüklere şiddete sebep olarak ilettikleri görülmüştür. Kadınların eviçi ve gelenkesel rollerden daha çok etkilenmesi bu nedenle oluşan şiddete sebep olabilir. Toplam olarak ailesel sebeplere şiddet etkeni olarak değinme oranı %39'dur.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete namus, flört sebebiyle maruz kaldıklarını düşünmelerinin, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=3,864, p>,05). Bu sonuca rağmen kadın öğrencilerin (%17,4), erkeklerden (%2,8) daha yüksek oranda şiddet görme sebeplerini namus vb. sorunlara atfetmeleri dikkat çekicidir. Toplamda %8,5 oranında namus, flört gibi sebepler şiddet nedeni olarak görülmüştür.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete diğer sorunlar sebebiyle maruz kaldıklarını düşünmelerinin, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=4,252, p>,05). Erkek öğrencilerin (%25), kadın öğrencilerden (%4,3), daha yüksek oranda aile içi şiddete farklı sebeplerle uğradıklarını belirtmeleri, incelenmesi gereken bir konudur. Toplam olarak %16,9 etkisiyle diğer sebeplerde, şiddete etki eden önemli bir faktör olarak görülebilir.

Tablo 27: Cinsiyetlere Göre Aile İçi Şiddete Karşı Yapılan Başvurular

İFADELER	Cinsiyet						Ki-Kare
	Kadın		Erkek		Toplam		
	S	%	S	%	S	%	p
Aile içi şiddete maruz kaldığımda herhangi bir yerden yardım istedim.	2	8,3	3	8,3	5	8,3	0,000
Aile içi şiddete maruz kaldığımda herhangi bir yerden yardım istemedim.	22	91,7	33	91,7	55	91,7	1,000
TOPLAM	24	41	36	59	60	100	

*p<0,05 olmalı

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete maruz kaldıkları zaman herhangi bir yerden yardım isteme durumlarının, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=0,000, p>,05). Aile içi şiddete uğramış 63 kişiden, toplam 3 katılımcı bu soruya yanıt vermemiştir.

Üniversite öğrencilerinden aile içi şiddete maruz kalanlar kadınlarda %92 oranında, erkeklerde ise yine %92 oranında hiçbir kurumdan ya da kişiden yardım istememeyi tercih etmişlerdir. Sonuç olarak şiddetle karşılaşıldığında Tablo 28'deki sebeplerden dolayı cinsiyet farketmeksizin büyük çoğunlukla şiddetin üzeri örtülmüş, şiddet aile içinde saklı kalmıştır.

Tablo 28: Cinsiyetlere Göre Aile İçi Şiddet Mağdurlarının Yardım Alamama Nedenleri

İFADELER		Cinsiyet						Ki-Kare p
		Kadın		Erkek		Toplam		
		S	%	S	%	S	%	
-Ne yapacağımı bilemediğim için.	Evet	8	36,4	5	14,3	13	22,8	3,740
	Hayır	14	63,6	30	85,7	44	77,2	,102
-Başkaları duymasın diye	Evet	5	22,7	5	14,3	10	17,5	0,665
	Hayır	17	77,3	30	85,7	47	82,5	,485
Ailem dağılmasın diye.	Evet	4	18,2	1	2,9	5	8,8	3,964
	Hayır	18	81,8	34	97,1	52	91,2	,067
Belki bir daha yapmaz diye.	Evet	7	31,8	1	2,9	8	14,0	9,391
	Hayır	15	68,2	34	97,1	49	86,0	,004
Normal karşıladığım için.	Evet	4	18,2	22	62,9	26	45,6	10,868
	Hayır	18	81,2	13	37,1	31	54,4	,001
Diğer	Evet	3	13,6	3	8,6	6	10,5	0,368
	Hayır	19	86,4	32	91,4	51	89,5	,667
TOPLAM		22	38,6	35	61,4	57	100,0	

*p<0,05 olmalı

Bu soruya cevap veren üniversite öğrencileri bir soruya birden çok cevap verebilme hakkına sahiptirler. Kadın öğrencilerin % 36,4'ü, erkeklerin %14,3'ü, toplam sayının %23'ü aile içi şiddete maruz kaldıkları zaman ne yapacaklarını bilemedikleri için hiçbir kuruma başvurmadıklarını belirtmişlerdir. Kadın öğrencilerin %23'ü, erkeklerin %14,3'ü, toplam sayının %17,5'i başkaları duymasın diye; Kadın öğrencilerin % 18,2'si erkeklerin %3'ü, toplam sayının %8,8'i aileleri dağılmasın diye; Kadın öğrencilerin

%32'si, erkeklerin %3'ü, toplam sayının %14'ü belki bir daha yapmaz diye; Kadın öğrencilerin % 18,2'si,erkeklerin %63'ü, toplam sayının %45,6'sı normal karşıladıkları için; Kadın öğrencilerin %14'ü, erkeklerin %9'u, toplam sayının %10,5'i diğer sebeplerden hiçbir kuruma başvurmadıklarını belirtmişlerdir. Tablo 27'ye gore aile içi şiddet gördüğünde herhangi bir yerden yardım talep etmeyen 55 kişi vardır. Aile içi şiddete maruz kaldığını belirten ise 63 kişi vardır. Tablo 27'de bilgi vermeyi atlayan kişilerin bu soruya cevap vermeleri neticesinde böyle bir sayı uyuşmazlığı oluşmuş olabilir.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete maruz kaldıkları zaman ne yapacaklarını bilemedikleri için hiçbir kuruma başvurmadıkları ve bu durumun, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=3,740, p>,05). Tablo 31 incelendiğinde istatistiksel fark oluşmamasına rağmen kadınların şiddetle karşılaştıklarında daha fazla oranda ne yapacaklarını bilmedikleri gözlemlenmektedir. Annenin ve çevrenin bilgisizliği, tutuculuğu, yaşanılan çevrenin şiddeti kanıksaması bunda etken olabilir.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete maruz kaldıkları zaman başkaları duymasın diye hiçbir kuruma başvurmadıklarını ve bu durumun, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=0,665, p>,05). Fark çıkmamasına rağmen Tablo 28'e göre, kadınlar daha yüksek oranda gördükleri şiddeti mahrem saydıkları ya da utandıkları için saklama eğilimine sahip görünmektedirler.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete maruz kaldıkları zaman aileleri dağılmasın diye hiçbir kuruma başvurmadıklarını ve bu durumun, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=3,964, p>,05). Yine cinsiyetler arasında anlamlı fark çıkmamasına rağmen kadınların (%18,2) ailenin bütünlüğünü korumak için maruz kaldıkları şiddeti erkeklere (%2,9) göre, daha çok saklama gereği duydukları gözlenmiştir.

Fisher’s Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete maruz kaldıkları zaman belki bir daha yapmaz diye hiçbir kuruma başvurmadıklarını ve bu durumun, cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (Ki-Kare=9,391, p<,05). Bu sonuçtan kadınların şiddete karşı tekrarlanmayacağına dair bir iyimserlikle, tepkisizlikleri söz konusudur. Bu iyimserlik hali cinsiyetlere göre anlamlı farklılık taşıması yönünden tekrar değerlendirildiğinde erkeklerin şiddete karşı daha az tekrarlanmama beklentisi taşıdıkları görülmüştür.

Fisher’s Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete maruz kaldıkları zaman normal karşıladıkları için hiçbir kuruma başvurmadıklarını ve bu durumun, cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (Ki-Kare=10,868, p<,05). İstatistiksel olarak anlamlı çıkacak kadar büyük bir algı farklılığı erkeklerde şiddeti normal karşılama yönünde oluşmaktadır. Bu soruda erkeklerin (%62,9) kadınlardan (%18,2) şiddeti daha fazla normal karşıladıkları sonucuyla karşılaşılmıştır. Bu durum diğer tablolarda belirttiğimiz sonuçlarla tutarlıdır. Erkekler üniversitede hassasiyet taşımaları gereken bölümlerde okumalarına rağmen ve hayata bu mesleklerle atılmalarına az kala bile şiddeti normal karşıladıkları için hiçbir kuruma başvurmadıklarını belirtmişlerdir. Bu soru aynı zamanda işaretlenen şıklar arasında şiddet için bir kuruma başvurmamanın en ağırlıklı sebebini oluşturmaktadır (%45,6).

Fisher’s Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete maruz kaldıkları zaman diğer sebeplerden hiçbir kuruma başvurmadıklarını ve bu durumun, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=0,368, p>,05). Bu diğer sebeplerin bir başka araştırmada daha derin incelenebilir.

Altıncı varsayım, cinsiyet farketmeksizin aile içi şiddet görüldüğünde herhangi bir kurumdan yardım alınmayacağını ve buna eden olarak kadınların yardım almama sebebi olarak daha çok aile merkezli cevaplar verecekleri yönündedir. Varsayımın yardım almama aşamasında tamamen, nedensel olarak oransal olarak kısmen gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 29: Cinsiyetlere Göre Aile İçi Şiddet Uygulama

İFADELER		Cinsiy						Ki-Kare
		Kadın		Erkek		Toplam		
		S	%	S	%	S	%	p
Aile İçi Şiddet Uygulama Durumu	Uyguladim	24	10,3	34	20,0	58	14,4	7,408 ,009
	Uygulamadım	208	89,7	136	80,0	344	85,6	
	Toplam	232	57,7	170	42,3	402	100,0	
-Eşime şiddet uyguladım.	Evet	0	,0	2	6,3	2	3,7	1,428 ,508
	Hayır	22	100,0	30	93,7	52	96,3	
-Anneme şiddet uyguladım	Evet	1	4,5	1	3,1	2	3,7	0,074 1,000
	Hayır	21	95,5	31	96,9	52	96,3	
-Babama şiddet uyguladım.	Evet	0	0	1	3,1	1	1,9	0,700 1,000
	Hayır	22	100,0	31	96,9	53	98,1	
-Kardeşime şiddet uyguladım.	Evet	19	86,4	29	90,6	48	88,9	0,240 ,678
	Hayır	3	13,6	3	9,4	6	11,1	
-Çocuğuma şiddet uyguladım.	Evet	3	13,6	6	18,8	9	16,7	0,245 ,723
	Hayır	19	86,4	26	81,2	45	83,3	
Büyükanne-Büyükbabama şiddetuyguladım	Evet	0	0	2	6,3	2	3,7	1,428 ,508
	Hayır	22	100,0	30	93,7	52	96,3	
-Diğer	Evet	1	4,5	1	3,1	2	3,7	0,074 1,000
	Hayır	21	95,5	31	96,9	52	96,3	
TOPLAM		22	40,8	32	59,2	54	100,0	

*p<0,05 olmalı

Soruya cevap veren üniversite öğrencileri bir soruya birden çok cevap verebilme hakkına sahiptirler. Kadın öğrencilerin %10,3'ü, erkeklerin %20'si toplam sayının %14,4'ü aile içi şiddet uyguladığını belirtmiştir. Öğrencilerin 2'sinin bu soruya cevap vermedikleri tespit edilmiştir. Kadın öğrencilerin hiçbiri, erkeklerin %6,3'ü, toplam sayının %4'ü eşine; Kadın öğrencilerin %4,5'i, erkeklerin %3'ü, toplam sayının %4'ü annesine; Kadın öğrencilerin hiçbiri, erkeklerin %3'ü, toplam sayının %1,9'u babasına; Kadın öğrencilerin %86,4'ü, erkeklerin %91'i, toplam sayının %89'u kardeşlerine; Kadın öğrencilerin %14'ü, erkeklerin %19'u, toplam sayının %17'si çocuğuna; Kadın öğrencilerin hiçbiri, erkeklerin %6,3'ü, toplam sayının %4'ü büyükanne-büyükbabasına; Kadın öğrencilerin % 4,5'i, erkeklerin %3'ü, toplam sayının

%4'ü diğer aile bireylerine şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. Genel olarak aile içi şiddet uyguladığını belirten 58 kişiden 4'ü aile içinde kimlere şiddet uyguladığını bildirmemiştir. 404 öğrenciden 2'si aile içi şiddet uygulama durumunu bildirmemiştir.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin bir kısmının (%14,4) aile içi şiddet uyguladığının ve bu durumun, cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (Ki-Kare=7,408, p<,05). Bu sonuca göre erkekler (%20) anlamlı olarak kadınlara (%10,3) göre çok daha fazla aile içi şiddet uygulamaktadırlar. Tablo 25 ile beraber değerlendirdiğimizde, Tablo 29 bize, daha çok şiddete maruz kaldığını belirten erkeklerin aynı zamanda daha çok şiddet uyguladıklarını da göstermektedir. Aynı zamanda erkek öğrenciler Tablo 28'deki verilere göre şiddeti kadınlara göre daha çok normal görme eğilimindedirler. Tüm bu verileri birleştirdiğimizde şiddete maruz kalma oranı arttıkça, şiddeti normal görme eğiliminin ve normal görülen şiddetin başkalarına uygulanma oranınında arttığını söyleyebiliriz. Şiddet şiddeti doğurmaktadır.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddet türlerinden olan eşlerine şiddet uyguladıklarını görebiliriz, fakat bu durumun, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=1,428, p>,05). Üniversite öğrencilerinin aile içi şiddet türlerinden olan annelerine şiddet uyguladıklarını görebiliriz, fakat bu durumun, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=0,074, p>,05); Öğrencilerin aile içi şiddet türlerinden olan babalarına şiddet uyguladıklarını görebiliriz, fakat bu durumun, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki- Kare=0,700, p>,05). Yine Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddet türlerinden olan büyükanne-büyükbabalarına şiddet uyguladıklarını görebiliriz, fakat bu durumun, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=1,428, p>,05). Tüm bu sonuçlara göre kadın ve erkekler arasında ebeveynler ile eşlere şiddet uygulama sayıları çok düşük olsa da öğrenciler yine de bu şiddeti uyguladıklarını belirtmişlerdir. Aile büyüklerine (anne, baba, büyükanne, büyükbaba gibi) saygılı olmanın önemli olduğu bir toplumda yaşarken, bu düşük görülen sayılarında ortaya çıkması düşündürücüdür.

Fisher’s Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddet türlerinden olan kardeşlerine şiddet uyguladıklarını görebiliriz, fakat bu durumun, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=0,240, p>,05). Fisher’s Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddet türlerinden olan çocuklarına şiddet uyguladıklarını görebiliriz, fakat bu durumun, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=0,245, p>,05).

Bu sonuçlar Tablo 25’de kardeşlerden şiddet görme oranlarıyla birlikte değerlendirilebilir. Kadın öğrenciler Tablo 25’de kardeşlerinden, erkek öğrencilere göre daha çok şiddet gördüklerini belirtmişlerdi, Tablo 29’da ise kadınların %86 erkeklerin de %91 oranında kardeşlerine şiddet uyguladıklarını belirttikleri görülmektedir. Erkeklerin kardeşlerine daha fazla oranda şiddet gösterdikleri, kadınlarında kardeşlerinden daha fazla şiddet gören tarafta olduğu belirlenmiştir. Toplumun erkeğe verdiği koruyuculuk ve şiddetle denetleme yetkisi burada gözler önüne serilmektedir. Tablo 29, çocuklar ve kardeşlerin öğrenciler tarafından en çok şiddete uğratıldıkları görülmektedir. Burada algılanan savunmasızlığın, insanların onaylamadıklarını belirttikleri şiddeti başkalarına uygulamalarına neden olduğu söylenebilir. Ya da şiddetin normal görülmesi, çocukken şiddete maruz kalmak, şiddetin bir aile geleneği olarak görülmesi, kişinin yaşça olgunlaşması ve erkek olmasının şiddet uygulama hakkı doğuracağı fikri oluşuyor olabilir.

Fisher’s Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içi şiddet türlerinden olan diğer aile bireylerine şiddet uyguladıklarını görebiliriz, fakat bu durumun, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=0,074, p>,05). Oranlar çok düşüktür. Daha yakın olan aile üyeleri daha çok şiddet riski altındadır yargısı bu sonucu değerlendirebilir.

Tablo 30: Cinsiyetlere Göre Aile İçi Şiddet Uygulama Sıklığı

Aile İçi Şiddete Başvurma Sıklığı	Cinsiyet						Ki-Kare p
	Kadın		Erkek		Toplam		
	S	%	S	%	S	%	
Nadiren	25	100,0	29	90,6	54	94,7	2,474 ,290
Sık sık	0	0	2	6,3	2	3,5	
Devamlı	0	0	1	3,1	1	1,8	
Toplam	25	43,9	32	56,1	57	100,0	

*p<0,05 olmalı

Üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete başvurma sıklıkları ile cinsiyet yüzdeleri karşılaştırıldığında kadın öğrencilerden şiddet uygulayanlar %100 oranda nadiren aile içi şiddete başvurduklarını, erkek öğrenciler ise %91 oranında nadiren, %6,3 oranında sık sık, %3 oranında devamlı olarak şiddete başvurduklarını bildirmişlerdir. Toplam olarak bakıldığında %95 oranında nadiren ,%3,5 oranında sık sık, %2 oranında devamlı olarak şiddete başvurulduğu görülmüştür. Aile içi şiddete başvurduğunu belirten 58 kişiden 1 kişi şiddet uygulama sıklığını belirtmemiştir.

Üniversite öğrencilerinin aile içinde şiddete başvurma sıklığı ile cinsiyetler arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p>05 düzeyinde anlamsız bir ilişki görülmektedir (Kikare=2,474, p>05). Kişilerin öz bildirimine dayalı olarak toplanan bu verilerde, öğrenciler kendilerini iyi gösterme isteği duymuş olabilirler. Toplumda şiddet eskisi gibi açıkça kabul görmediği için insanlar şiddet uyguladıklarını açık açık belirtmek istememekte olabilirler. Fakat uygulanan ya da maruz kalınan şiddet çeşitli şekillerde meşrulaştırılmaktadır. Toplum meşrulaştırılmış şiddete ses çıkarmamaktadır. Ayrıca daha önceki verilerde görüldüğü gibi kadın ve erkeklerin şiddet türlerine yönelik farkındalıkları az olduğu için kendi uyguladıkları şiddetin de farkında olamama ihtimalleri yükselmektedir.

Tablo 31: Cinsiyetlere Göre Şiddeti Çözüm Olarak Görme

Şiddete Başvurmanın Çözüm Olduğu - Olmadığına Ilişkin Düşünceler	Cinsiyet						Ki-Kare p
	Kadın		Erkek		Toplam		
	S	%	S	%	S	%	
Her Zaman Çözümdür	2	0,9	1	0,6	3	0,8	12,675 ,002
Bazen Çözümdür.	23	10,7	39	24,5	62	15,7	
Hayır, Çözüm Değildir	190	88,4	119	74,8	329	83,5	
Toplam	215	54,8	159	45,2	394	100	

*p<0,05 olmalı

Üniversite öğrencilerinin şiddeti çözüm yolu olarak görme ile cinsiyet yüzdeleri karşılaştırıldığında erkek ve kadın öğrencilerin %1 oranının altında şiddeti her zaman çözüm olarak gördükleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca, kadın öğrencilerin %10,7'si, erkek öğrencilerin ise %24,5'i bazen, erkeklerin %74,8'i, kadınların %88,4'ü hiçbir zaman şiddeti çözüm olarak görmediklerini bildirmişlerdir. Toplam olarak bakıldığında öğrencilerin %83,5 oranında hiçbir zaman, %15,7 oranında bazen, %0,8 oranında herzaman şiddeti çözüm olarak gördükleri belirlenmiştir. 10 katılımcının bu soruya yanıt vermediği gözlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin şiddete başvurmayı bir çözüm yolu olarak görme konusundaki tercihler ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare=12,675, p<,05). Erkeklerin anlamlı düzeyde şiddeti daha çok çözüm olarak gördükleri belirlenmiştir (%24,5). Kadınların oranıda azımsanmayacak kadar yüksektir (%10,8). Kadınlar, erkeklerden daha fazla oranda şiddetin çözüm olmadığına inanmaktadırlar (%88,4). Erkeklerin (%74,8) şiddeti çözüm olarak görmeme oranları kadınlara göre daha düşük kalmıştır. (%38,5). Tablo 29, Tablo 28, Tablo 26 ve Tablo 25 ile beraber değerlendirilen Tablo 31, erkeklerin şiddete daha çok maruz kaldıkları, daha çok uyguladıkları, karşı çıkma ve aile içi sebeplerle şiddet gördüklerini belirttikleri düşünülünce şiddeti, problem çözme yöntemi olarak görmeleri, bu nedenle normal karşılamaları yerinde bir tutum olarak görülebilir. Gördüğü ve oluşturduğu tutumlar birbiriyle tutarlılık oluşturur ve

insanların da tutarlı olma eğilimleri yüksektir. Bu şiddet döngüsü en temelden kırılmadığı sürece, şiddete maruz kalmaya, şiddete yönelik "normaldir", tutumu takınmaya devam edilecektir.

Kadına yönelik ve aile içi şiddet ile tanışıklıkla ilgili yedinci varsayım, cinsiyetler ile aile içi şiddet uygulama arasında ilişki olacağı yönünde olup erkeklerin, kadınlara göre daha çok şiddet uygulayıcısı olacakları, ayrıca şiddeti daha çok çözüm olarak görecekleri beklenmekdir. Elde edilen verilere göre aile içi şiddet uygulama, şiddeti çözüm olarak görme ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki bulunduğu görülmektedir. Varsayımın beklendiği şekilde doğrulandığı tespit edilmiştir.

Tablo 32: Cinsiyetlere Göre KYŞ Aktörlerini Haklı Görme

Kadına Kimlerin Şiddet Uygulama Hakkı Olduğuna İlişkin İfadeler		Cinsiyet						Ki-Kare p
		Kadın		Erkek		Toplam		
		S	%	S	%	S	%	
Kadına şiddet uygulamaya hiç kimsenin hakkı yoktur.	Evet	207	94,1	131	82,4	338	89,2	13,098 ,000
	Hayır	13	5,9	28	17,6	41	10,8	
Erkek arkadaşının şiddete hakkı vardır.	Evet	1	,5	4	2,5	5	1,3	3,012 ,166
	Hayır	219	99,5	155	97,5	374	98,7	
Nişanlısının şiddete hakkı vardır.	Evet	1	,5	6	3,8	7	1,8	5,608 ,023
	Hayır	219	99,5	153	96,2	372	98,2	
Kocasının şiddete hakkı vardır	Evet	9	4,1	23	14,5	32	8,4	12,850 ,001
	Hayır	211	95,9	136	85,5	347	91,6	
Babasının şiddete hakkı vardır	Evet	11	5,0	23	14,5	34	9,0	10,126 ,002
	Hayır	209	95,0	136	85,5	345	91,0	
Annesinin hakkı vardır	Evet	8	3,6	14	8,8	22	5,8	4,509 ,044
	Hayır	212	96,4	145	91,2	357	94,2	
Kardeşlerinin hakkı vardır	Evet	1	,5	7	4,4	8	2,1	6,962 ,011
	Hayır	219	99,5	152	95,6	371	97,9	
Çocuklarının hakkı vardır.	Evet	1	,5	1	,6	2	,5	0,053 1,000
	Hayır	219	99,5	158	99,4	377	99,5	
Kayınvalide ve ya kayınpederinin hakkı vardır.	Evet	1	,5	2	1,3	3	,8	0,758 ,574
	Hayır	219	99,5	157	98,7	376	99,2	
Bunların hepsinin	Evet	1	,5	0	0	1	,3	0,725 1,000
	Hayır	219	99,5	159	100,0	378	99,7	
Diğer kişiler	Evet	0	0	0	0	0	0	-
	Hayır	220	58,5	159	41,5	379	100,0	
TOPLAM		220	58,5	159	41,5	379	100,0	

*p<0,05 olmalı

Toplumumuzda kadına yönelik şiddet genellikle normal ve bir hak olarak düşünüldüğü için, öğrencilerin örtük düşüncelerini tespit etmek amacıyla bilinçli olarak yönlendirici bir soru sorulmuştur. Katılımcılardan 25 kişi bu soruya yanıt vermemiştir.

Bu soruya cevap veren üniversite öğrencileri birden çok cevap verebilme hakkına sahiptirler. Kadın öğrencilerin % 94'ü, erkeklerin %82,4'ü toplam sayının %89'u kadına şiddet uygulamaya hiç kimsenin hakkı olmadığını düşünmektedir. Kadın öğrencilerin %0,5'i, erkeklerin %2,5'i, toplam sayının %1,3'ü erkek arkadaşının, kadına şiddet uygulamaya hakkı olduğunu düşünmektedir. Kadın öğrencilerin % 0,5'i, erkeklerin %4'ü, toplam sayının %2'si nişanlısının; kadın öğrencilerin % 4'ü, erkeklerin %14,5'i, toplam sayının %8,4'ü kocasının; kadın öğrencilerin % 5'i, erkeklerin %4,4'ü, toplam sayının %2,1'i babasının; kadın öğrencilerin %4'ü, erkeklerin %9'u, toplam sayının %6'sı annesinin; kadın öğrencilerin %0,5'i, erkeklerin %4,4'ü, toplam sayının %2'si kardeşlerinin; kadın öğrencilerin %0,5'i, erkeklerin %0,6'sı, toplam sayının %0,5'i çocuklarının; kadın öğrencilerin %0,5'i, erkeklerin %1,3'ü, toplam sayının %1'i kayınvalide ve kayınpederinin; kadın öğrencilerin % 0,5'i, erkeklerin hiçbiri, toplam sayının %0,3'ü belirtilen tüm aile bireylerinin kadına şiddet uygulamaya hakkı olduğunu düşündüklerini belirtmişleridir. 25 kişinin bu soruya yanıt vermediği görülmüştür.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin kadına kimlerin şiddet uygulama hakkı olduğunu düşünüyorsunuz sorusuna verdikleri cevaba göre, kadına şiddet uygulamaya kimsenin hakkı yoktur maddesini seçmenin, cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (Ki-Kare=13,098, p<,05). Tablo 31'de yapılan açıklamalar ve ek olarak toplumun kadına yönelik şiddeti her yönden meşrulaştırıyor olması, erkekleri şiddet uygulayıcı konuma daha fazla onay vermelerine ve mağdur olan kadınları önemsememeye itmektedir. Nitekim Tablo 32'de görülmektedir ki erkekler kadınlara göre daha düşük oranda kadına yönelik şiddete kimsenin hakkı olmadığını kabul etmektedirler. KYŞ, erkekler tarafından meşru ve normal görülmektedir fakat daha önceki bölümde yapılan araştırmaları da göz önünde bulundurduğumuzda bunda kadının da büyük payı vardır. Kadınlarda, kadına uygulanan şiddetin haklı sebepleri olabileceğine inandığı sürece mevcut düzenin değişmesi güçleşmektedir.

Üniversite öğrencileri arasında, erkek arkadaşının şiddet uygulamaya hakkı vardır maddesini seçmenin, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=3,012, p>,05). Oranı düşük ve istatistiki anlamsızlığına rağmen erkeklerin daha yüksek oranda bu maddeye katıldıkları görülmüştür (Kadın %,5; Erkek %2,5).

Diğer yandan ilişkinin toplum tarafından tanınır hale gelmeye başlamasıyla beraber, üniversite öğrencilerinin Fisher's Exact sonuçlarına göre nişanlısının şiddet uygulamaya hakkı vardır maddesini seçmelerinin, cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (Ki-Kare=5,608, p<,05). Aynı şekilde kocasının şiddet uygulamaya hakkı vardır maddesini seçmenin, cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (Ki-Kare=12,850, p<,05). Benzer olarak baba şiddetinin kadına yönelik şiddet konusunda kabullenilmesinin, cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (Ki-Kare=10,126, p<,05). Tablo 32 incelendiğinde kadın ve erkeklerin özellikle kadınların bu şiddet uygulayıcılarını kabullenme oranları basamak basamak yükselmektedir. Toplumumuzda kadın ailesinin evinden çıkınca babasının himayesinden, kocasının himayesine geçiş yapar olarak algılanmaktadır. Otorite figürü, babadan, nişanlıya ve eşe doğru yayılma gösterir. Erkek ve kadın öğrencilerce kadına yönelik şiddet uygulaması hak kabul edilen bu şiddet aktörleri, şiddeti meşrulaştırarak uygulamaya devam eder. Kadınların ve erkeklerin bu algıyı, tutumu devam ettirmeleri miras gibi kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Bu nedenle öğrenme ve kuşaklararası geçiş kuramlarının etkisini bu sonuçlarda görebilmekteyiz. Ayrıca toplumsal cinsiyet tutumları da bu şiddetin kabul görmesinde şüphesiz etkilidir. Diğer yandan bu durumu kabul eden kadın ve erkek öğrencilerin sayısı çoğunluğa göre en fazla %10 civarında seyretmektedir. Bu sonuç geçmişe göre tutumların çoğu oranda kırıldığını da biraz olsun gösterir. Daha net açıklamalar ve ilişkisellikler daha sonraki tablolarda verilecektir.

Fisher's Exact testi sonuçlarına göre ayrı ayrı incelenen annesinin ve kardeşlerinin şiddet uygulamaya hakkı vardır maddelerini seçmenin, cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (Ki-Kare=4,509; Ki-Kare=6,962, p<,05). Tablo 25 ile beraber değerlendirildiğinde erkek ve kadın öğrencilerin anlamlı olmamakla birlikte anne, baba ve kardeşlerinden daha çok şiddet gördüklerini belirttikleri

görülmüştür. Kadın ve erkek öğrenciler gördükleri şiddeti kadına yönelik şiddetin meşruluğu yönündeki tutumla desteklemektedirler. Daha önce değinildiği gibi aile içerisinde görülen şiddet sonrasında, mağdurlar şiddet uygulayıcısı olabilmekte ya da bu şiddeti normal görebilme eğilimine sahip olmaktadırlar. Ayrıca Tablo 28'de, görülen erkeklerin şiddeti normal karşıladıkları için kurumlara başvurmamaları sonucu, şiddeti kadınlara daha kolay yöneltebilecekleri tutumu oluşabilmektedir. Kadınlar ailenin dağılmaması, belki bir daha yapmaz diye, bilgi sahibi olmama, başkalarının duymasından çekinme gibi sebeplerle aile içi şiddete ses çıkarmamaktadırlar. Bu algılar, onları otoriteye boyun eğer duruma getirmektedir. Bu nedenlerle kadınların, KYŞ tutumları, şiddetin belli konumlarca uygulanayabileceği şeklinde dönüşmektedir. Şiddet aktörlerinin uyguladıkları şiddet, onların hakkı olarak görülmeye başlanmakta ve şiddet düzeni devam etmektedir. Erkekler tablo 32'de görüldüğü gibi kadına yönelik şiddet aktörlerini daha çok kabul eder durumdadırlar. Bunun sebebi kadınların hayatında bulundukları rolleriyle ve toplumun onlara bu rollerle verdiği yönetme ve otorite haklarını kaybetmeme isteği olabilir.

Fisher's Exact sonuçlarına göre ayrı ayrı değerlendirilen ve öğrencilere sunulan maddelere göre, çocuklarının, kayınvalidesinin-kayınpederinin, belirtilenlerin hepsinin şiddet uygulamaya hakkı vardır maddesini seçmelerinin, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği görülmektedir (Ki-Kare=0,053; Ki-Kare=0,758; Ki-Kare=0,725, p>,05).

Araştırmanın sekizinci varsayımı, cinsiyetler ile kadına yönelik şiddetin uygulayıcılarına yakınlığına göre hak verme arasındaki ilişkidir. Varsayım erkeklerin, kadınlara göre KYŞ uygulayıcılarını yakınlığına göre haklı bulma eğiliminin yüksek olacağı yönündedir. Elde edilen verilerden kadına şiddet uygulayıcılarının şiddet uygulamaya yakınlığına göre hakkı olarak görmek ile cinsiyet arasında bazı boyutlarda anlamlı, bazılarında ise anlamsız bir ilişki bulunduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 33: Cinsiyetler ve Kadın Sığınma Evleri

Kadın sığınma evleri kadının şiddetten korunmasını sağlar.	Cinsiyet						Ki-Kare p
	Kadın		Erkek		Toplam		
	S	%	S	%	S	%	
Katılıyorum	93	40,1	50	29,2	143	35,4	6,554 ,038
Katılmıyorum	77	33,2	76	44,5	153	38,0	
Fikrim Yok	62	26,7	45	26,3	107	26,6	
Toplam	232	57,6	171	42,4	403	100,0	

*p<0,05 olmalı

Üniversite öğrencisi kadınların %40'ı kadın sığınma evlerini kadını şiddetten koruduğuna inanmakta, %33,2'si inanmamakta, %27'si bu konuda bir fikri olmadığını belirtmektedir. Erkek öğrencilerin %29'u kadın sığınma evlerinin kadını şiddetten koruduğuna inanmakta, % 44,4'ü inanmamakta, %26,3 fikri olmadığını belirtmektedir. Öğrencilerin tamamının %35,4'ü sığınma evlerinin koruyuculuğuna inanmakta, %38'i inanmamakta, %27'si fikri olmadığını belirtmektedir.1 katılımcıdan yanıt alınamamıştır.

Üniversite öğrencilerinin cinsiyetleri ile kadın sığınma evlerinin kadını şiddetten koruyup korumadığı hakkındaki fikirleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare=6,554, p<,05). Kadınların ve erkeklerin kadın sığınma evlerinin şiddetten korunmak için yeterli olduğunu düşünmeleri açısından farklılıklar vardır. Erkekler (%44,4), kadınlardan (%33,2) daha yüksek oranda kadın sığınma evlerinin kadını, kadına yönelik şiddetten koruduğuna inanmamaktadırlar. Bu durum erkeklerin şiddetten vaz geçmemelerine sebep olan etkenlerden biri olabilir. Ne yaparsa yapsın kadına yönelik şiddetten kaçamayacağına inanan ve inandırılan bireyler şiddeti kabul edip uygulamaya, maruz kalmaya devam etmektedirler. Daha önce değinilen KAMER araştırmasında kadınlar, evlerinde şiddete uğrasalar bile yasaların, çevrenin güvensiz algılanmasından dolayı şiddete boyun eğdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 34: Cinsiyetlere Göre KYŞ Türlerinin Önem Sıralaması

Kadına Yönelik Şiddet Türlerinin Katılımcılara Gore Önem Sralaması		Cinsiyet						Ki-Kare p
		Kadın		Erkek		Toplam		
		S	%	S	%	S	%	
Fiziksel Şiddet	Çok Fazla Önemli	65	37,1	69	53,9	134	44,2	8,766 ,033
	Çok önemli	95	54,3	49	38,3	144	47,5	
	Orta Önemli	11	6,3	7	5,5	18	5,9	
	Az Önemli	4	2,3	3	2,3	7	2,3	
Cinsel Şiddet	Çok Fazla Önemli	102	58,3	44	34,4	146	48,2	22,072 ,000
	Çok önemli	58	33,1	54	42,2	112	37,0	
	Orta Önemli	10	5,7	16	12,5	26	8,6	
	Az Önemli	5	2,9	14	10,9	19	6,3	
Ekonomik Şiddet	Çok Fazla Önemli	2	1,1	3	2,3	5	1,7	2,599 ,458
	Çok önemli	9	5,1	7	5,5	16	5,3	
	Orta Önemli	78	44,6	66	51,6	144	47,5	
	Az Önemli	86	49,1	52	40,6	138	45,5	
Sözel Şiddet	Çok Fazla Önemli	8	4,6	14	10,9	22	7,3	9,536 ,023
	Çok önemli	11	6,3	15	11,7	26	8,6	
	Orta Önemli	76	43,4	40	31,3	116	38,3	
	Az Önemli	80	45,7	59	46,1	139	45,9	
TOPLAM		175	57,8	128	42,2	303	100,0	

*p<0,05 olmalı

Üniversite öğrencilerinden KYŞ türlerini kendilerine göre önemli gördükleri şekilde sıralamaları istenmiştir. Kadın öğrenciler fiziksel şiddeti %37 oranında çok fazla önemli, %54,3 çok önemli, % 6,3 orta önemli, %2,3 az önemli; erkek öğrenciler %54 oranında çok fazla önemli, %38,3 çok, %5,5 orta, %2,3 az önemli görmüşlerdir. Fiziksel şiddet, toplamda öğrenciler tarafından %44,2 oranında çok fazla önemli, %47,5 çok, %6 orta, %2,3 az önemli bulunmuştur. Cinsel şiddeti kadın öğrenciler %58,3 çok fazla, %33,1 çok, % 6 orta, %2,9 oranında az önemli; erkek öğrenciler %34,4 çok fazla, %42,2 çok, %12,5 orta, %11 az önemli görmüşlerdir. Cinsel şiddeti öğrencilerin toplamı %48,2 çok fazla önemli, %37'si çok, %9'u orta ve % 6,3'ü az önemli bulmaktadır. Ekonomik şiddeti kadın öğrenciler % 1,1 oranında çok fazla önemli, %5 oranında çok, % 45 orta, % 49 az önemli; erkek öğrenciler ekonomik şiddeti % 2,3 çok fazla, %5,5 çok, % 52 orta, %41 az önemli bulmaktadır. Ekonomik şiddet öğrencilerin geneli tarafından toplamda % 2 çok fazla, %5,3 çok, %47,5 orta, %45,5 az önemli görülmektedirler. Kadın öğrencilere göre sözel şiddet %5 çok fazla, %6,3 çok, %43,4

orta, %46 az önemli; erkeklere göre sözel şiddet %11 çok fazla, %12 çok, %31,3 orta, %46 az önemli; toplamda %7,3 çok fazla önemli, %9 çok önemli, %38,3 orta önemli, % 46 az önemli bulunmuştur. Şiddeti kendilerine gore önem sıralamasında sıralamayan 101 öğrenci vardır. Bu katılımcıların bu soruya yanıt vermemeleri şiddet türlerine dair yeterince ayırt edici bilgiye sahip olmadıkları ya da konuya önyargılı yaklaşmış oldukları düşünülebilir.

Bu yüzdelerden kadınların genel olarak KYŞ önem sıralaması en çok önemli cinsel şiddet, çok önemli fiziksel şiddet, orta önemli sözel şiddet, az önemli ekonomik şiddet olduğunu çıkartabiliriz. Erkeklere göre ise fiziksel şiddet çok fazla önemli; cinsel şiddet, çok; sözel şiddet, orta; ekonomik şiddet, az önemlidir.

Üniversite öğrencilerinin KYŞ türlerini önem sıralarına göre kendilerince sıralamaları istendiğinde fiziksel şiddete verilen önem ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare=8,766, p<,05). Erkekler, günümüzde görünürleşen fiziksel şiddete karşı toplumca takınılan olumsuz tutum nedeniyle fiziksel şiddeti daha önemli görebilirler. Ya da diğer tablolarda göreceğimiz gibi diğer şiddet türlerine dair farkındalıklarının ve bilgilerinin düşüklüğü onları fiziksel şiddetin önemine yönlendirebilir.

Cinsel şiddete verilen önem ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare=22,072, p<,05). Kadınlar erkeklerden anlamlı olarak daha yüksek oranda cinsel şiddeti çok önemli olarak belirtmişlerdir. Bunun nedeni kadınların erkeklerden dajha fazla tecavüz ve taciz olaylarıyla karşılaşıyor olması olabilir. Ayrıca toplumun kadının namusunu korumak adına kadına uyguladığı şiddeti meşrulaştırması, kadını bu konuya daha hassas kılabilir.

Ekonomik şiddete verilen önem ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. (Ki-Kare=2,599, p>,05). Bu şiddet türüyle cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır.

Kadın ve erkek öğrenciler kıyaslandığında anlamlı olmamakla beraber, erkekler (%51,6), kadınlara göre (%44,6) daha yüksek oranda ekonomik şiddeti orta önemli kategorisine koymuşlardır. Kadınlar (%49,1), ekonomik şiddeti erkeklere (%40,6) göre, daha çok olarak, az önemli sınıfına koymuşlardır.

Sözel şiddete verilen önem ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare=9,536, p<,05). Erkek ve kadınların sözel şiddeti farklı önem türlerine dağıttıkları görülmektedir. Erkekler sözel şiddeti çok fazla, fazla ve az önemli kategorilerine kadınlardan daha fazla dahil ederken, kadınlar orta önemli kategorisine daha fazla dahil etmişlerdir.

Araştırmanın dokuzuncu varsayımı, cinsiyetler ile KYŞ türlerini önem sıralaması tutumları arasındaki ilişkidir. Varsayım erkeklerin, kadınlara göre KYŞ türlerinin önem sıralamasına yönelik tutumlarının farklı olduğu yönündedir. Bu varsayımın fiziksel, cinsel ve sözel şiddet boyutlarında doğrulandığı, ekonomik şiddet türünde ise cinsiyetlere göre önem farklılığının anlamlı çıkmadığı tespit edilmiştir.

3.4. İLIŞKISEL İNCELEMELER

Bu başlık altında araştırmanın temel ölçekleri olan TCRTÖ ve KYŞTA'nın kendi aralarında ilişkileri ile öğrencilerin sosyo-demografik değişkenlerine göre etkileşimler incelenmiştir. Ölçek ve ankette etkileri incelenecek değişkenler arasında cinsiyet, yerleşim yeri, anne-baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, fakülte, aile tutumu, aile birliktelik türü, gelir durumu, anne-baba çalışma durumu, toplumsal cinsiyet dersi alma, kız çocuğunun olmasını tercihi, KYŞ'de ekonomik durum beklentileri vardır.

Tablo 35: Cinsiyetler ve KYŞTA Boyutları

KYŞTA Boyutları	Cinsiyet				p
	Kadın(S=233)		Erkek (S=171)		
	Ort.	S.S	Ort.	S.S.	
Ekonomik şiddete ilişkin tutum toplam puanları	12,73	2,70	11,20	3,21	.000
Sözel ve fiziksel şiddete ilişkin tutum toplam puanları	26,71	3,28	24,62	4,19	.000
Cinsel şiddete ilişkin tutum toplam puanlar	10,68	1,98	9,66	2,52	.000
KADINA YÖNELİK ŞİDDET TOPLAM	50,11	6,53	45,49	8,48	.000

*p<0,05 olmalı

Kadın ve erkekler arasında kadına yönelik ekonomik şiddete ilişkin toplam tutum puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p= 0,000). Bu boyutta toplam 5 madde vardır. Alınabilecek maksimum puan bu bölüm için 15 puandır. Kadına yönelik ekonomik şiddet farkındalığı kadınlarda erkeklerden daha yüksek bulunmuştur. Bunun nedeni kadınların ortalama puan olarak 15' e en yakın değeri alan grup olmalarıdır. Diğer boyutlarda aynı anlayışla değerlendirilecektir. Tablo 34 ile birlikte değerlendirilen, söz konusu tablo'da kadınların, kadına yönelik ekonomik şiddetin farkında olduklarını fakat sıralama yapıldığında ekonomik şiddeti arka sıralara attıkları gözlenmiştir. Erkekler ise ekonomik şiddetin daha az farkındadırlar.

Kadın ve erkekler arasında evlilik içinde kadına yönelik sözel ve fiziksel şiddete ilişkin toplam tutum puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p= 0,000). Bu boyutta toplam 10 madde vardır. Alınabilecek puan en fazla 30'dur. Diğer boyuttaki gibi kadınlar sözel ve fiziksel şiddetle ilgili erkeklere göre daha çok bilgi sahibidirler. Tablo 32 ile birlikte değerlendirildiğinde aslında erkeklerinde, kadınlar kadar fiziksel şiddetin farkında olması beklenmektedir. Bu boyutta erkeklerin göreceli olarak daha düşük puan almalarının sebebi, boyutun fiziksel ve sözel şiddet olarak birlikte puanlarının değerlendirilmesi olabilir. Nitekim Tablo 34'de erkekler sözel şiddeti kadınlara göre daha yüksek oranda en az önemli olarak bulmuşlardır (Kadınlar: %45,7; Erkekler: %46,1). Sözel şiddetin daha az önemsenmesi ve farkında olunması, erkeklerin bu boyuttaki puan ortalamalrını düşürmüş olabilir.

Kadın ve erkekler arasında evlilik içinde kadına yönelik cinsel şiddete ilişkin toplam tutum puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p= 0,000). Bu boyutta toplam 4 madde vardır. Sözkonusu boyutta alınabilecek maksimum puan 12'dir. Kadınların cinsel şiddet fakındalıklarının erkeklere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Tablo 34 ile tutarlı bir sonuç söz konusudur.

Kadın ve erkekler arasında evlilik içinde kadına yönelik şiddete ilişkin toplam tutum puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p= 0,000). Kadınların tüm şiddet boyutları toplam puanlarında da erkelere göre daha fazla farkındalık ve şiddete karşı tutum sergiledikleri görülmüştür.

Tablo 36: Cinsiyetler ve TCRTÖ Boyutları

TCRTÖ Boyutları	Cinsiyet				p
	Kadın(S=233)		Erkek (S=171)		
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	
TCRTÖ-1(Eşitlikçi Cinsiyet Rolü)	33,32	5,79	30,93	6,05	.000
TCRTÖ-2(Kadın Cinsiyet Rolü)	26,12	6,86	21,92	7,24	.000
TCRTÖ-3 (Evlilikte Cinsiyet Rolü)	35,22	4,62	31,57	5,70	.000
TCRTÖ-4(Geleneksel Cinsiyet Rolü)	27,85	6,53	24,12	6,84	.000
TCRTÖ-5(Erkek Cinsiyet Rolü)	24,09	4,43	23,11	5,20	.109
TCRTÖ TOPLAM	146,61	22,40	131,66	25,38	.000

*p<0,05 olmalı

TCRTÖ'nün alt boyutları cinsiyet değişkeni açısından değerlendirildiğinde, bu değişkenin eşitlikçi cinsiyet rolü (p= 0,000), kadın cinsiyet rolü (p= 0,000), evlilikte cinsiyet rolü (p= 0,000), geleneksel cinsiyet rolü (p= 0,000) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturduğu; erkek cinsiyet rolü boyutunda (p= 0,109) anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir. Eşitlikçi cinsiyet rolü boyutu, "kadın ve erkeğin çocuk sahibi olma kararını beraber almalarını, kadın ve erkeğin eşit ücret almasını, dul kadınlarında yalnız yaşayabileceğini, boşanma durumunda malların eşit paylaşılmasını, mesleki gelişim, maddi olanak ve kararlarda eşlerin ortaklık durumlarını" belirten maddeler içerir. Kadın cinsiyet rolü boyutu "kadının evlilik öncesi cinsel ilişki yaşama sı, erkeğin evleneceği kadının bakireliği, ekonomik bağımsızlığın kadının ayrı yaşama

hakkını belirleyeceği, kadınların akşam yalnız başına dışarıda dolaşması, kadınların kadın doktora muayene olması durumu, kadının flört ve evliliğine ailesinin karar vereceğini, kadının temel görevinin annelik olmasını" irdeleyen maddeler içerir. Evlilikte cinsiyet rolü boyutu" kadının çocuğu olmaması halinde erkeğin ikinci evliliğini, erkeğin eşini aldatmasının normal olduğunu, kadının cinsel ilişkiyi reddetme durumunu, kadının hayatıyla ilgili kararları eşinin vermesini, doğum kontrolünün kadının görevi olduğunu, erkek çocuğun kadının değerini arttırdığını, kadının eşiyle tartışmalarında susması gerektiği" gibi yargıları taşır. Geleneksel cinsiyet rolü "eğer erkeğin maddi gücü yeterliyse kadının çalışmamasını, erkeğin evi geçindirmesini, işe alımlarda erkeklerin tercih edilmesini, kadın evlenene kadar babasının sözünü dinlemeli, bebek kızsa pembe- erkekse mavi giymeli, evdışı işlerin erkeğe ait olması" gibi maddeleri kapsar. Erkek cinsiyet rolü "kazancın kullanılmasına erkeğin karar vermesi, erkeğin statüsü yüksek meslekler edinmesini, ailede okutulmasına öncelik verilmesini, gerektiğinde kadının dövülmesini, erkeğin yaşının ve eğitiminin kadından yüksek olabileceğini savunan maddeleri kapsamaktadır. Sonuç olarak erkek cinsiyet rolü boyutu dışında kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rol tutumlarında farklılık mevcuttur. Araştırma hakkında verilen bilgilerde değinildiği gibi boyutlarda ve toplam puanda yükselmeler kişilerin eşitlikçi rol tutumlarına sahip olduğunu göstermektedir. Buna göre değerlendirildiğinde kadınların tutumları daha eşitlikçiyken, erkeklerin tutumları daha geleneksel bulunmuştur ve bu bulgu diğer araştırmalarla tutarlılık göstermektedir (Öngen ve Aytaç, 2003; Çelik, 2013; Kodan-Çetinkaya, 2013; Seçgin ve Tural, 2011; Vefikuluçay ve ark., 2009; Aylaz ve ark., 2014; Arıcı, 2011; 75).

Türkiye geleneksel kültüre sahip bir toplumdur. Fakat günümüzde bireyler bu geleneksel kültürün yanında, eğitimlerinde kadın hakları ve kadın-erkek eşitliği bilgilendirmeleri ve kampanyalarıyla da bilinçlendirilmeye çalışılmaktadır. Geleneksel yapının içinde konumlandırılmış cinsiyet ayrımcılığının kadınlara yönelik olması sebebiyle, kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farkındalığının ve bu rolleri değiştirmeye yönelik isteklerinin erkeklerden daha güçlü olması beklenir. Bu araştırmadan ve literatürdeki diğer araştırmalardan elde edilen, kadınların erkeklere göre

daha eşitlikçi tutumlara sahip olması sonucunun bu durumla ilişkili olabileceği düşünülebilir. Tablo 35'de kadına yönelik şiddet türlerine karşı yine kadınların daha farkındalık sahibi olması Tablo 36'da karşılaştığımız TCRTÖ puanlarının kadınlar lehine yüksek çıkması tesadüf değildir. Şiddetten etkilenen grup olarak kadınlar, erkeklere göre daha çok farkındalık sahibidirler.

Fakat bir noktaya değinmeden geçmek olmaz. TCRTÖ'nün belirtilen ilk dört boyutu 8 madde ve alınabilecek toplam puanlar maksimum 40'dır. Erkek cinsiyet rolü boyutunda 6 madde olduğu için maksimum 30 puan alınabilir. Ortalama puanlar cinsiyetlere ve maksimum puanlara göre tekrar değerlendirildiğinde, kadınların erkeklerden daha yüksek puan almalarına rağmen, maksimum puanlardan yine de uzak oldukları gözlenmiştir. Bu sonuç bize kadınlar erkeklerden daha eşitlikçi olabilirler fakat bu tutumlarının daha çok kuvvetlenmeli, kadınlar eğitilmeli, erkekler onlardan da çok eğitilmeli mesajını vermektedir.

Buradaki ve daha sonraki tablolarda ölçek ve anketin boyut puanları değil toplam puanları üzerinden tablolar hazırlanmış ve buna göre değerlendirilmiştir.

Tablo 37: En Uzun Süre Yaşanılan Yere Göre KYŞTA ve TCRTÖ

Ölçekler	En Uzun Yaşanılan Yer	S	Ort.	S.S.	Ki-Kare	p
KYŞTA	İl	214	48,56	7,47	4,967	.083
	İlçe	121	48,49	7,85		
	Köy	69	46,35	8,34		
TCRTÖ	İl	213	141,66	23,99	4,077	.130
	İlçe	121	140,82	25,87		
	Köy	69	135,01	25,03		

*p<0,05 olmalı

Tablo 37'de de görüldüğü gibi analiz sonucunda üniversite öğrencilerinin en uzun yaşadıkları yere göre kadına yönelik şiddet tutumları (Ki-Kare=4,967, p=.083) ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum (Ki-Kare=4,077, p=.130) puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. TCRTÖ' de 1 kişinin yanıtları mevcut değildir.

Araştırmanın ölçekleri üzerinde en uzun yaşanılan yerleşim yeri etkisi ele alındığında, TCRTÖ ve KYŞ üzerinde bahsedilen değişkenin etkili olmadığı bulunmuştur. Bu sonuç bazı araştırmalarla tutarlı (Atış, 2010: 47; Arıcı, 2011: 77), bazılarıyla değildir (Zeyneloğlu, 2008: 58; Çavdar, 2013: 96; Öngen ve Aytaç, 2003). Buna rağmen puan ortalamalarına göre değerlendirme yapıldığında köyde yaşayanların her iki ölçeğe göre daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı çıkmamasına rağmen hayatının çoğunu il ve ilçede geçiren katılımcılar köyde geçiren katılımcılardan daha eşitlikçi ve KYŞ konusunda duyarlıdır diyebiliriz.

Bu puan farklılığı küçük ve kırsal yerleşim yerlerinin daha geleneksel yapıda olması ile açıklanabileceği gibi, farklı değişkenlerin de bu sonucu etkilemiş olabileceği akılda tutulmalıdır. Yerleşim yeri anne-babanın eğitim durumunu, mesleklerini, sosyoekonomik düzeyi, eğitim imkanlarını etkiliyor ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların eşitlikçi ya da geleneksel olması bu değişkenlerden kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 38: Yaşa Göre KYŞTA ve TCRTÖ

	Speraman's rho*	Yaş	KYŞTA	TCRTÖ
Yaş	Correlation Coefficient	1,000	,026	,035
	Sig. (2-tailed)		,609	,490
	N		404	403
KYŞTA	Correlation Coefficient		1,000	,769**
	Sig. (2-tailed)			,000
	N			403
TCRTÖ	Correlation Coefficient			1,000
	Sig. (2-tailed)			
	N			

*Speraman's rho: Değişkenlere ilişkin korelasyon analizi
** p<0,05 olmalı

Farklı ölçeklerden alınan puanlar normal dağılım sayıltısını karşılamadıkları için Speraman's Rho korelasyon katsayıları hesaplanarak incelenmiştir.

Yaş ile KYŞ tutumları (r=,026 p>,05) toplumsal cinsiyet rolleri (r=,035, p>,05) arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yaş arttıkça KYŞ farkındalıklarının daha yüksek ve TCR'nin daha eşitlikçi olacağı beklenmektedir. Bu sayıltı araştırmada ilişkili

bulunmamamıştır, bu sonuçla tutarlı olan araştırmalar olduğu gibi (Güzel, 2016; Pınar ve ark., 2008) tutarlı olmayan, yaşın tutumlara etkisi olduğunu bulan araştırmalarda mevcuttur (Baykal, 2008: 192; Çelik- Seyitoğlu ve ark., 2016). Ayrıca KYŞ tutumu ve TCR'ye ilişkin tutumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r=,769 p<,05). Buna göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumu yüksek, bilinçli olan kişiler, şiddete de daha mesafeli olmaktadırlar. Bu sonuçla tutarlı olan araştırma bulguları mevcuttur (Pesen ve ark, 2016; Davas-Aksan, 2011).

Tablo 39: Kardeş Sayılarına Göre KYŞTA ve TCRTÖ

	Speraman's rho*	Kardeş Sayısı	KYŞTA	TCRTÖ
Kardeş Sayısı	Correlation Coefficient	1,000	-,123*	-,107*
	Sig. (2-tailed)		,014	,033
	N		397	396
KYŞTA	Correlation Coefficient		1,000	,769**
	Sig. (2-tailed)			,000
	N			403
TCRTÖ	Correlation Coefficient			1,000
	Sig. (2-tailed)			
	N			

*Speraman's rho: Değişkenlere ilişkin Korelasyon analizi
**p<0,05 olmalı

Kardeş sayısının hem KYŞ tutumlarıyla (r=-,123 p<,05) hem toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarla (r=-,107 p<,05) ters yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre kardeş sayısı arttıkça KYŞ tutum puanları düşmekte yani davranışlar şiddet içerikli hal almaktadır. Ayrıca kardeş sayısı arttıkça toplumsal cinsiyetçi, geleneksel tutumlarda artış olmaktadır. Benzer sonuçlara araştırmalarda da rastlamak mümkündür (Güzel, 2016; Çelik-Seyitoğlu ve ark., 2016).

Araştırmanın yapıldığı bölge itibariyle bireyler genellikle çok kardeştir. Kadınların, çok olan çocuklarıyla beraber diğer faktörle birlikte ev içi rollerde daha etkin olması ve konumuna itiraz edememesi bu sonuçta etkili olmuş olabilir.

Tablo 40: Cinsiyetlere Göre KYŞTA ve TCRTÖ

Ölçekler	Cinsiyet				p
	Kadın(S=233)		Erkek (S=171)		
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	
KYŞTA	50,11	6,54	45,49	8,49	,000
TCRTÖ	146,61	22,39	131,66	25,37	,000

*p<0,05 olmalı

Yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre üniversite öğrencilerinin kadına yönelik şiddet toplam tutum puanları arasında cinsiyetlere göre anlamlı bir fark bulunmuştur(p=0,000). Kadın öğrencilerin puanları anlamlı olarak yüksek ve duyarlıdır. Bulunan sonuç araştırmalarla tutarlıdır (Sakallı-Uğurlu ve Ulu, 2003; Kula, 2009: 60,61).

Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin toplam tutum puanları açısından cinsiyetlere göre anlamlı bir fark bulunmuştur (p=0,000). Kadın öğrencilerin puanları anlamlı olarak yüksek ve eşitlikçidir. Bulunan sonuç araştırmalarla tutarlıdır Seçgin ve Tural, 2011; Sis-Çelik ve ark., 2013; Kodan-Çetinkaya, 2013; Arıcı, 2011; Aylaz ve ark., 2014; Çelik-Seyitoğlu ve ark., 2016; Davas-Aksan ve ark., 2011; Kabasakal ve Girli, 2012; Vefikuluçay ve ark., 2007; Baykal, 2008: 192).

Bu konudaki onuncu varsayım cinsiyetler arasında KYŞ türlerine ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar yönünden farklılık olduğu ile ilgilidir, anlaşılacağı gibi bu değişkenler arasında ilişki bulunmuş varsayım doğrulanmıştır. Buna göre erkeklerin, kadınlara göre KYŞTA'nın tüm boyutlarında ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeğinin (TCRTÖ) dört boyutunda (Eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü) anlamlı olarak ortalama puanlarının daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 41: Fakültelere Göre KYŞTA ve TCRTÖ

Ölçekler	Fakülte	S	Ort.	S.S.	Ki-Kare	p
KYŞTA	Tıp Fak.	28	51,28	4,74	64,049	,000
	Hukuk Fak.	51	48,70	7,84		
	Eğitim Fak.	121	50,57	6,99		
	Edebiyat Fak.	88	49,68	6,32		
	İlahiyat Fak.	116	43,49	8,08		
TCRTÖ	Tıp Fak.	28	146,78	23,97	67,720	,000
	Hukuk Fak.	51	143,35	27,67		
	Eğitim Fak.	121	148,26	24,20		
	Edebiyat Fak.	88	145,43	22,62		
	İlahiyat Fak.	115	124,96	18,74		

*p<0,05 olmalı

Tablo 41'de görüldüğü gibi analiz sonucunda üniversite öğrencilerinin fakültelerine göre kadına yönelik şiddet tutumları (Ki-Kare=64,049, p=.000) ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum (Ki-Kare=67,720, p=.000) puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. İlahiyat fakültesinden katılan 1 kişinin ilişkisel değerlendirmesi eksiktir.

KYŞ'den alınabilecek maksimum puan 57, TCRTÖ'den alınabilecek maksimum puan 190'dır. Fakültelere göre kadına yönelik şiddet farkındalığında en bilinçliden, daha bilinçsize doğru gidildiğinde karşımıza tıp, eğitim, edebiyat, hukuk ve ilahiyat fakülteleri çıkar. Görüldüğü gibi KYŞ'de en bilinçli fakülte sahip tıp, düşük farkındalığa sahip fakülte ilahiyattır. Sağlıkçıların mesleklerinin icrası sırasında bu gibi vakalarla çok karşılaşıyor olmaları yönünden bu farkındalıkları sevindirici ve anlamlıdır. Araştırma sonucu çeşitli bulgularla tutarlıdır (Zeyneloğlu, 2008: 52; Atış, 2010: 40). Eğitim ve edebiyat fakülteleri kadına yönelik şiddet, TCR ile ilgili en çok eğitim alan fakültelerdendir, bu nedenle sıralamada tıptan sonra geldikleri düşünülebilir. Ayrıca ilgili konularda ders almanın tek başına etkili olmadığı da burada göze çarpmaktadır. Hukuk ve ilahiyat fakülteleri, diğer fakültelere göre daha farkındalığı düşük tutumlara sahiptir. Özellikle ilahiyat fakültesinin KYŞ'ye ilişkin farkındalıkları diğer fakültelere göre çok daha düşüktür. Bu bize din konusunda alınan eğitimin ve diğer faktörlerin bu kişilerin şiddete daha toleranslı bireyler olmalarında etkili olabileceğini gösterebilir. Hukuk fakültesi, şiddetin karşısında farkındalığı daha yüksek bir bölüm olarak tasavvur edilirken,

bu puanlarının düşüklüğü dikkat çekici bulunmuştur. Hukuk fakültesinde şiddetin kadına yönelmesinin de diğer bireylere yönelmesiyle aynı olduğu yönünde bir algı oluşturulması görülmektedir. Bu sonuca önceki tablolardaki sonuçlarla birlikte bir değerlendirme yapıldığında varabilmekteyiz (Tablo:21). Hatırlatmak gerekirse, yasalarla açıkça ceza gerektiren durumlarda bile hukuk öğrencileri bu şiddet olgularını şiddet olarak görmediğini belirtmişlerdi.

Fakültelere göre en eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarından, daha geleneksele doğru gidildiğinde karşımıza eğitim, tıp, edebiyat, hukuk ve ilahiyat fakülteleri çıkar. Görüldüğü gibi TCRTÖ'de en eşitlikçi fakülte tıp, en geleneksel fakülte ilahiyattır. Eğitim ve edebiyat fakülteleri daha önce değinildiği gibi kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili en çok eğitim alan fakültelerdendir ve bu yüzden puanları göreli olarak daha yüksek çıkmış olabilir. Sağlıkçıların eşitlikçi tutumlara sahip olmalarını diğer araştırmalarla tutarlı olarak, kadına yönelik şiddete karşı hassasiyetleriyle açıklayabiliriz. Benzer araştırmalarda KYŞ ve TCRTÖ bulgularının birbirleriyle sıkı bir ilişkisi olduğu görülmektedir. Araştırma sonucu bu bulgularla tutarlıdır (Davas-Aksan ve ark., 2011; Baykal, 2008: 198,199). Hukuk ve ilahiyat fakülteleri, diğer fakültelere göre daha geleneksel tutumlara sahiptir. Özellikle ilahiyat fakültesinin TCR tutumları diğer fakültelere göre çok daha geleneksel bulunmuştur. Bunda aldıkları din eğitimi ve diğer faktörler beraber etki gösteriyor olabilir. Hukuk fakültesinde durum bu kadar kötü olmamakla birlikte tutumlarının eğitim, tıp ve edebiyat fakültelerine göre daha geleneksel olması KYŞ farkındalıklarının az olması ile tutarlılık gösterdiği düşünülebilir.

Tablo 42: Aile Tiplerine Göre KYŞTA ve TCRTÖ

Ölçekler	Aile Tipi	S	Ort.	S.S.	Ki-Kare	p
KYŞTA	Çekirdek aile	343	48,45	7,70	5,437	,142
	Geniş aile	48	47,12	8,12		
	Parçalanmış	11	43,78	6,48		
TCRTÖ	Çekirdek aile	342	141,39	24,60	6,620	,085
	Geniş aile	48	134,75	24,88		
	Parçalanmış	11	124,66	25,71		

*p<0,05 olmalı

Tablo 42' de görüldüğü gibi analiz sonucunda üniversite öğrencilerinin ailenin türüne göre kadına yönelik şiddet tutumları (Ki-Kare=5,437, p=.142) ve TCR'ye ilişkin tutum (Ki-Kare=6,620, p=.085) puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. TCRTÖ ile aile tipi ilişkisinde 3 katılımcının bilgileri yanıtlanmamasından dolayı eksiktir, KYŞTA'da ise 2 katılımcı eksiktir. Bununla birlikte KYŞ ve TCRTÖ puanları parçalanmış aileden çekirdek aileye doğru giderek yükselmekte, farkındalık sahibi ve eşitliçi tutumlara yaklaşmaktadır. Yaşanılan yerin küçüklüğü ya da gelenekselliği sonucu, toplum, parçalanmış ailelere ve parçalanmış aile çocuklarına karşı daha tutucu ve kontrolcü yaklaşabilir. Tutucu kalıpları öğrenen ya da bu kalıplarla yetişen bireyler bu nedenle ölçeklerden daha az puan almış olabilirler.

Tablo 43: Ebeveyn Birlikteliklerine Göre KYŞTA ve TCRTÖ

Ölçekler	Ailenin Birlikteliği	S	Ort.	S.S.	Ki-Kare	p
KYŞTA	Resmi nikahlılar	350	48,23	7,77	0,727	,981
	Resmi nikahlı değiller	7	48,57	8,73		
	Boşandılar	4	51,25	4,86		
	Ayrı yaşıyorlar	10	47,90	6,89		
	Annem öldü	7	47,00	8,48		
	Babam öldü	21	47,67	8,03		
TCRTÖ	Resmi nikahlılar	350	140,74	24,44	2,474	,780
	Resmi nikahlı değiller	6	132,33	33,99		
	Boşandılar	4	144,25	32,45		
	Ayrı yaşıyorlar	10	136,20	32,47		
	Annem öldü	7	129,00	23,25		
	Babam öldü	21	137,62	24,70		

*p<0,05 olmalı

Tablo 43' de görüldüğü gibi analiz sonucunda üniversite öğrencilerinin ailenin türüne göre kadına yönelik şiddet tutumları (Ki-Kare=0,727, p=.981) ve TCR'ye ilişkin tutum (Ki-Kare=2,474, p=.780) puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. KYŞTA'da 5, TCRTÖ'de 6 katılımcının ilişkisel verileri eksiktir. Ancak Tablo 43'ün verilerinden de anlaşıldığı gibi boşanan ailelerin çocukları en yüksek eşitlikçi ve KYŞ'ye yönelik farkındalıkları taşımaktadır. Ailede yapılan eşitsiz uygulamalara ve şiddete tanık olup böyle bir tutum oluşturmuş olmaları olası gözükmektedir.

Tablo 44: Ailenin Ortalama Aylık Gelirine Göre KYŞTA ve TCRTÖ

Ölçekler	Ailenin Aylık Geliri	S	Ort.	S.S.	Ki-Kare	P
KYŞTA	Alt Gelir Grubu	251	48,42	7,57	1,604	,448
	Orta Gelir Grubu	120	48,07	7,91		
	Üst Gelir Grubu	33	46,48	8,65		
TCRTÖ	Alt Gelir Grubu	251	141,05	24,46	0,862	,650
	Orta Gelir Grubu	120	139,18	25,16		
	Üst Gelir Grubu	32	138,22	26,68		

*p<0,05 olmalı

Tablo 43'de görüldüğü gibi analiz sonucunda üniversite öğrencilerinin ailenin ortalama aylık gelirine göre KYŞ tutumları (Ki-Kare=1,604, p=.448) ve TCR'ye ilişkin tutum (Ki-Kare=0,862, p=.650) puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Bu bulgunun tutarlı olduğu araştırmalar olduğu gibi olmadıklarıda vardır. Kodan-Çetinkaya (2013) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada TCRTÖ puanları ve öğrencilerin şiddet eğilimlerinin ailenin ortalama aylık gelirine göre farklılaşmadığını bulmuştur. Kodan (2013) araştırmasında ise TCRTÖ'nün gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Tablo 45: Anne Eğitimine Göre KYŞTA ve TCRTÖ

Ölçekler	Anne Eğitimi	S	Ort.	S.S.	Ki-Kare	p
KYŞTA	Okur-yazar değil	199	47,60	8,08	3,682	.596
	Okur-yazar	72	49,58	6,34		
	İlkokul mezunu	78	48,07	8,43		
	Ortaokul mezunu	20	46,95	7,19		
	Lise mezunu	23	48,87	7,08		
	Üniversite mezunu	9	50,22	6,96		
TCRTÖ	Okur-yazar değil	199	139,64	25,42	2,020	.846
	Okur-yazar	72	141,94	22,98		
	İlkokul mezunu	78	140,26	24,86		
	Ortaokul mezunu	20	134,10	29,82		
	Lise mezunu	23	140,52	20,55		
	Üniversite mezunu	8	147,50	26,90		

*p<0,05 olmalı

Tablo 45‘de de görüldüğü gibi analiz sonucunda üniversite öğrencilerinin annenin eğitim durumuna göre KYŞ tutumları (Ki-Kare=3,682, p=.596) ve TCR’ye ilişkin tutum (Ki-Kare=2,020, p=.846) puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. KYŞTA’da 3, TCRTÖ’de 4 katılımcının ilişkisel verileri eksiktir.

Tablo 45’deki TCRTÖ bulgularına göre annesi üniversite mezunu olan öğrenciler, annesi okuryazar olmayan, okur-yazar, ortaokul, lise ve ilkokul mezunu olan öğrencilere kıyasla daha eşitlikçi tutumlara sahiptir. Bu sonuç anne eğitim düzeyi yükseldikçe tutumların daha eşitlikçi olduğunu gösteren araştırma sonuçlarıyla tutarlıdır (Arıcı, 2011: 81; Atış, 2010: 59; Kodan-Çetinkaya, 2013).

KYŞ bulgularına göre ise duyarlılık seviyesi annesi üniversite mezunu olan öğrencilerden, annesi okur-yazar, lise mezunu, okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu olan öğrencilere doğru düşmektedir. Bu sonuçlar üzerinde farklı faktörler rol oynayabilir. Araştırmamızdakine benzer anne eğitim düzeyinin şiddet farkındalığı, eğilimi ve TCRTÖ puanlarında anlamlı farklılaşma yaratmadığıyla tutarlı araştırmalar mevcuttur (Zeyneloğlu, 2008: 60; Güzel, 2016). Bulgularla tutarlı olmayan araştırmalar da vardır(Atış**,** 2010: 59**;** Çelik-Seyitoğlu ve ark., 2016; Kodan-Çetinkaya, 2013; Pınar ve ark., 2008; Davas- Aksan ve ark., 2011; Baykal, 2008: 192: Zeyneloğlu, 2008: 60: Çavdar, 2013: 98).

Eğitim seviyesinin yükselmesi TCR’ye çağdaş bir bakış açısı kazandırmaktadır. Bu nedenle yüksek eğitim düzeyi daha eşitlikçi tutumlara sahip olmaya katkıda bulunuyor olabilir. Buna göre eğitim seviyesi yüksek olan annelerin de daha eşitlikçi bir tutum benimsediği düşünülebilir. Çocukların cinsiyet rollerini öğrenmesinde etkili olan en önemli faktörlerden biri anne ve babadır (Atış**,** 2010: 59**;** Çelik-Seyitoğlu ve ark., 2016; Kodan-Çetinkaya, 2013; Pınar ve ark., 2008; Davas- Aksan ve ark., 2011; Baykal, 2008: 192: Zeyneloğlu, 2008: 60: Çavdar, 2013: 98). Dolayısıyla eğitimli annelerin çocukları daha eşitlikçi tutumlar sergiliyor olabilirler.

Tablo 46: Baba Eğitimine Göre KYŞTA ve TCRTÖ

Ölçekler	Baba Eğitimi	S	Ort.	S.S.	Ki-Kare	p
KYŞTA	Okur-yazar değil	43	46,72	9,17	3,275	,658
	Okur-yazar	70	47,65	7,78		
	İlkokul mezunu	111	48,18	7,29		
	Ortaokul mezunu	52	47,55	8,85		
	Lise mezunu	77	49,41	7,06		
	Üniversite mezunu	48	48,69	10,42		
TCRTÖ	Okur-yazar değil	43	136,81	31,00	3,107	,683
	Okur-yazar	70	136,97	22,10		
	İlkokul mezunu	111	142,07	24,11		
	Ortaokul mezunu	52	138,84	25,84		
	Lise mezunu	77	140,52	20,55		
	Üniversite mezunu	47	147,50	27,90		

*p<0,05 olmalı

Tablo 46' da görüldüğü üzere analiz sonucunda üniversite öğrencilerinin babanın eğitim durumuna göre KYŞ tutumları (Ki-Kare=3,275, p=.658) ve TCR'ye ilişkin tutum (Ki-Kare=3,107, p=.683) puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür.

KYŞ puanlarına göre değerlendirme yapıldığında ise babanın eğitim düzeyinin kadına yönelik şiddet farkındalığında dalgalanmalı etkileri olduğu söylenebilir. KYŞTA'da 3, TCRTÖ'de 4 katılımcının ilişkisel verileri eksiktir.

İstatistiksel olarak anlamlı olamamasına rağmen, TCRTÖ puanlarına göre değerlendirildiğinde anne eğitim düzeyi değişkeninde olduğu gibi, bu değişkende de eğitim düzeyi yükseldikçe eşitlikçi tutum artıyor gözükmektedir. Fakat babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin puanlarının babası lise, ortaokul mezunu olan öğrencilerden daha yüksek ve eşitlikçi olması dikkat çekicidir. Literatürdeki bazı çalışmalarda baba eğitim düzeyi ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arasında ilişki bulunmamış olmakla birlikte (Atış, 2010: 49; Kodan-Çetinkaya, 2013), sonuçları bu çalışmalar ile paralellik göstermeyen araştırmalar da bulunmaktadır. Yine üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada babası ortaokul, lise veya üniversite mezunu olan öğrencilerin, babası ilkokul mezunu olan öğrencilere göre daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları bulunmuştur (Arıcı, 2011: 84; Öcal-Yüceol, 2016: 32).

Tablo 47: Annelerin Çalışmasına Göre KYŞTA ve TCRTÖ

Ölçekler	Anne Çalışma	S	Ort.	S.S.	Ki-Kare	p
KYŞTA	Çalışmıyor	366	48,17	7,79	1,909	,385
	Çalışıyor	29	48,90	6,94		
	Emekli	4	42,75	9,07		
TCRTÖ	Çalışmıyor	366	140,24	24,79	0,279	,870
	Çalışıyor	30	140,79	25,91		
	Emekli	4	133,50	24,96		

*p<0,05 olmalı

Tablo 47'de görüldüğü gibi analiz sonucunda üniversite öğrencilerinin annenin çalışma durumuna göre KYŞ tutumları (Ki-Kare=1,909, p=.385) ve TCR'ye ilişkin tutum (Ki-Kare=0,279, p=.870) puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. KYŞTA'da 5, TCRTÖ'de 4 katılımcının ilişkisel verileri eksiktir.

Anne çalışma durumunun, TCRTÖ ve KYŞ puanlarını anlamlı şekilde etkilemediği görülmüştür, fakat annesi emekli olan öğrencilerin annesi çalışan ve çalışmayan öğrencilerden daha düşük puanlar alması dikkat çekicidir. Bazı araştırmalar annenin çalıştığı işin de kişilerin eşitlikçi ve şiddete yönelik tutumlarını etkilediğini belirtmiştir. Araştırmada emekli ve çalışan annelerinin sayısının azlığı verileri kesin manada yorumlamayı güçleştirmiştir.

Tablo 48: Babaların Çalışmasına Göre KYŞTA ve TCRTÖ

Ölçekler	Baba Çalışma	S	Ort.	S.S.	Ki-Kare	p
KYŞTA	Çalışmıyor	60	47,50	7,81	2,793	,247
	Çalışıyor	243	47,97	7,62		
	Emekli	95	49,08	7,56		
TCRTÖ	Çalışmıyor	60	138,53	25,52	1,193	,551
	Çalışıyor	242	139,78	12,05		
	Emekli	95	142,04	25,26		

*p<0,05 olmalı

Tablo 48'de yapılan analiz sonucunda üniversite öğrencilerinin babanın çalışma durumuna göre KYŞ tutumları (Ki-Kare=2,793, p=.247) ve TCR'ye ilişkin tutum (Ki- Kare=1,193, p=.551) puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. KYŞTA'da 6, TCRTÖ'de 7 katılımcının ilişkisel verileri eksiktir.

İstatistiki anlamsızlığına, rağmen KYŞ ve TCRTÖ puanları çalışmayandan, emekliye doğru bilinçli, eşitlikçi yöne doğru gelişim göstermiştir. Emekli olan babaların davranış olarak ev içi rolleri bölüşmesi artmış ve yaşlarının ilerlemesiyle şiddet uygulama miktarları düşmüş olabilir. Bu babaların çocuklarına davranışlarıyla etki ettiğini gösterebilir.

Tablo 49: Şiddete Maruz Kalmaya Göre KYŞTA ve TCRTÖ

Ölçekler	Aile içinde şiddete maruz kaldım (S=63)		Aile içinde şiddete maruz kalmadım(S=340)		p
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	
KYŞTA	47,21	8,34	48,33	7,65	,276
TCRTÖ	137,89	26,65	140,71	24,46	,490

*p<0,05 olmalı

Yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre üniversite öğrencilerinin KYŞ tutum puanları ve aile içinde şiddete maruz kalma durumu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p=,276).

Üniversite öğrencilerinin TCR'ye ilişkin tutum puanları ve aile içinde şiddete maruz kalma durumu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (p=,490).

Farkın anlamsız olduğu yapılan analizlerle anlaşılsa bile aile içi şiddete maruz kalan öğrencilerin, aile içi şiddete maruz kalmayanlara göre, daha geleneksel ve şiddet türlerine karşı farkındalığı düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 50: Ebeveynlerin Akrabalık Durumuna Göre KYŞTA ve TCRTÖ

Ölçekler	Akrabalık Var(S= 153)		Akrabalık Yok (S=214)		p
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	
KYŞTA	48,29	7,55	48,24	7,88	,822
TCRTÖ	138,84	23,12	142,29	25,73	,184

*p<0,05 olmalı

Yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre Üniversite öğrencilerinin KYŞ tutum puanları ve anne-baba arasında akrabalık bağı olması durumu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p=,822).

Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanları ile anne-baba arasında akrabalık bağı olması durumu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (p=,184).

İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte akrabalık bağının TCRTÖ ve KYŞ puanlarını etkilediği görülmektedir. Aile içerisinden yapılan evlilikler kadına yönelik şiddet farkındalığını azaltmakta ve geleneksel tutumlara yaklaşmaya sebep olmakta görünmektedir.

Özetle sosyo-demografik tablolarla ilgili öğrencilerin en uzun yaşadıkları yer, ailelerinin türü, aile beraberlik türü, ailenin aylık geliri, annenin- babanın eğitim, akrabalık ve çalışma durumu ile aile içi şiddete maruz kalmalarına göre TCRTÖ ve KYŞTA'dan aldıkları puanlar farklılaşmamaktadır. Belirtilen yönlerden istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmamaktadır, ancak her iki ölçekte tutum puanları açısından değişkenlere göre farklılıklar oluştuğu görülmektedir.

Table 51: Toplumsal Cinsiyet Dersi Almaya Göre KYŞTA ve TCRTÖ

Ölçekler	Toplumsal cinsiyet dersi aldım(S= 68)		Toplumsal cinsiyet dersi almadım (S= 332)		p
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	
KYŞTA	50,06	7,39	47,78	7,78	,008
TCRTÖ	150,09	24,97	138,16	24,40	,000

* p<0,05 olmalı

Yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre üniversite öğrencilerinin KYŞ tutum puanları ve toplumsal cinsiyet dersi alma/almama arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p=,008).

Üniversite öğrencilerinin TCR'ye ilişkin tutum puanları ve toplumsal cinsiyet dersi alma/almama arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p=,000).

Tablo 51'in bize anlattığı toplumsal cinsiyet dersi almanın anlamlı olarak KYŞ farkındalığını ve eşitlikçi tutumları olumlu yönde etkilemesidir. Tıp fakültesi öğrencileriyle yapılan bir çalışmada bu konuya yönelik ders almanın tutumları belli bir yere kadar çok oranda, olumlu yönde değiştirdiği saptanmıştır. Fakat bu dersler anne eğitim düzeyi ve gelinen bölge tutumlarına göre şekillenmeye nispeten devam etmiştir. Ders bir yere kadar etkili olmakla beraber, bir yerden sonra ailenin etkisiyle tutum puanları yerinde sayabilmektedir (Davas-Aksan ve ark., 2011).

Tablo 52: Kız Çocuğuna Sahip Olma İsteğine Göre KYŞTA ve TCRTÖ

Ölçekler	Kız çocuğumun olmasını isterdim (S= 294).		Kız çocuğumun olmasını istemezdim (S=91).		p
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	
KYŞTA	48,62	7,68	46,66	8,14	,023
TCRTÖ	142,85	24,08	131,99	25,85	,001

*p<0,05 olmalı

Yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre üniversite öğrencilerinin KYŞ tutum puanları ve kız çocuğunun olmasını istemek/istememek arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p=,023).

Üniversite öğrencilerinin TCR'ye ilişkin tutum puanları ve kız çocuğunun olmasını istemek/istememek arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p=,001).

Tablo 52'de TCRTÖ'de eşitlikçi tutumlara daha çok sahip olan ve kadına yönelik şiddet türlerinde bilinçli kişilerin kız çocuğu tercihini olumlu yönde yapabildikleri saptanmıştır.

Özetle araştırmada ölçeklerle ilgili öğrencilerin kardeş sayısı, fakülte, cinsiyet, toplumsal cinsiyet dersi alma durumu, kız çocuğuna sahip olma tercihine göre TCRTÖ ve KYŞTA'dan aldıkları puanlar arasında farklılaşma yönünde bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 53: Annenin Öğrenimi ve Şiddet Görebilecek Kadınların Ekonomik Durumu

Anne Öğrenim Durumu	Şiddet Görebileceği Düşünülen Kadınların Ekonomik Durumu								Ki-Kare p
	Çalışan-Para Kazanan		Çalışmayan		Hepsi		Toplam		
	S	%	S	%	S	%	S	%	
Okur-yazar değil	15	8,0	58	30,9	115	61,2	188	49,0	
Okur-yazar	2	2,9	35	51,5	31	45,6	68	17,7	
İlkokul mezunu	3	3,9	33	42,9	41	53,2	77	20,1	27,055
Ortaokul mezunu	0	,0	3	15,0	17	85,0	20	5,2	
Lise mezunu	3	13,6	2	9,1	17	77,3	22	5,7	,003
Üniversite mezunu	1	11,1	4	44,4	4	44,4	9	2,3	
Toplam	24	6,3	135	35,2	225	58,6	384	100,0	

*p<0,05 olmalı

Bu soruya cevap veren öğrenciler birden çok şıkkı işaretleyebilmektedirler. Üniversite öğrencilerinin anne eğitim durumlarına göre hangi tür ekonomik duruma sahip kadınların daha çok KYŞ'ye uğrayacağına ilişkin beklentilerini ölçen soruyla ilgili yüzdeler şöyledir: annesi okur-yazar olmayan üniversite öğrencileri %8 oranında çalışan para kazanan kadınların, %31 çalışmayan, %61 çalışan-çalışmayan tüm kadınların şiddete uğrayacağını düşünmektedirler. Annesi okur-yazar öğrenciler %2,9 çalışan kadınların, %51,5 çalışmayan kadınların, %45,6 tüm ekonomik durumdaki kadınların; annesi ilkokul mezunu öğrenciler %4 çalışan, %43 çalışmayan, %53 bütün ekonomik durumdaki kadınların; annesi ortaokul mezunu öğrenciler %0 çalışan, %15 çalışmayan, %85 bütün ekonomik durumdaki kadınların; annesi lise mezunu öğrenciler %14 çalışan, %9 çalışmayan, %77,3 bütün ekonomik durumdaki kadınların; annesi üniversite mezunu öğrenciler %11,1 çalışan, %44,4 çalışmayan, %44,4 bütün ekonomik durumdaki kadınların kadına yönelik şiddet göreceğini düşünmektedir. 20 katılımcının bu soruya yanıt vermediği görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinin anne öğrenim durumu ile hangi tür ekonomik durum içindeki kadınların daha çok şiddete uğrayacağı beklentileri arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare=27,055, p<,05).

Annesi okur-yazar olmayan bireylerin çoğu tüm kadınların ve çalışmayan kadınların daha çok şiddete uğrayabileceğini belirtmişlerdir. Annesi okur-yazar olanların çoğu çalışmayan ve tüm kadınların daha çok şiddete uğrayabileceğini belirtmişlerdir. Diğer öğrenim durumundaki annelerin çocukları ise tüm (çalışan-çalışmayan) kadınların daha çok şiddete uğrayabileceğini belirtmişlerdir. Sonuç olarak öğrenciler kadının ekonomik düzeyinin kadının göreceği şiddete etki etmeyeceğini düşünüyor olabilirler.

Tablo 54: Ailelerin KYŞ Tutumları ve Ebeveynleri Arasında Şiddete Tanıklık

Ailelerin Kadına Yönelik Şiddeti Karşılama Durumu	Ebeveynler Arası Şiddete Tanık Olma						Ki-Kare p
	Tanık Olan		Tanık Olmayan		Toplam		
	S	%	S	%	S	%	
Çok tepki çeker	125	59,5	162	89,0	287	73,2	44,149 ,000
Kayıtsız kalınır	61	29,0	17	9,3	78	19,9	
Kabul Görür	24	11,4	3	1,6	27	6,9	
Toplam	210	100,0	182	100,0	392	100,0	

*p<0,05 olmalı

Üniversite öğrencilerinden ebeveynler arasında yaşamları süresince şiddete tanık olduklarını söyleyenlerin %59,5'i ailelerinin KYŞ'yi tepkiyle karşılayacağını, %29'u kayıtsız kalacağını, %11,4'ü ailelerinin KYŞ'yi kabul edeceğini belirtmiştir. Üniversite öğrencilerinden ebeveynler arasında yaşamları süresince şiddete tanık olmadıklarını söyleyenlerin %89'u ailelerinin KYŞ'yi tepkiyle karşılayacağını, %9,3'ü kayıtsız kalacağını, %1,6'sı ailelerinin kadına yönelik şiddeti kabul edeceğini belirtmiştir. 12 katılımcı ilişkisel yanıtları eksik vermiştir.

Üniversite öğrencilerinin bulunulan ailenin KYŞ'yi karşılama biçimi ile öğrencinin yaşamı sırasında ebeveynleri arasında tanık olduğu şiddet arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare=44,149, p<,05).

Öğrencilerden ebeveynlerinin birbirlerine şiddet uygulamadığını belirtenler, ailelerinin KYŞ'yi tepkili karşılayacaklarını, ebeveynlerinin şiddetine tanık olanlara göre, daha çok oranda belirtmişlerdir. Ebeveyn şiddetine tanık olan kişiler ailelerinin KYŞ'ye kayıtsız kalma ve kabul etme yönünde tepki vereceklerini, ebeveyn şiddetine tanık

olmayanlara göre daha çok bildirmişlerdir. Bu da ailenin KYŞ'ye tepki verme şekli ile aile içinde gerçekleşen şiddet vakalarının tutarlı doğrusal ilişkisini göstermektedir. Ebeveynlerin şiddetine tanıklık, ailenin kadına yönelik şiddet tutumlarını etkiliyor gözükmektedir.

Tablo 55: Ailelerin KYŞ Tutumları ve Şiddete Maruz Kalma

Ailelerin Kadına Yönelik Şiddeti Karşılama Durumu	Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumu						Ki-Kare p
	M. Kalan		M.Kalmayan		Toplam		
	S	%	S	%	S	%	
Çok tepki çeker	30	49,2	258	77,0	288	72,7	24,160 ,000
Kayıtsız kalınır	20	32,8	61	18,2	81	20,5	
Kabul Görür	11	18,0	16	4,8	27	6,8	
Toplam	61	100,0	335	100,0	392	100,0	

*p<0,05 olmalı

Üniversite öğrencilerinden aile içi şiddete maruz kaldıklarını belirtenlerin %49,2'si ailelerinin KYŞ'yi tepkiyle karşılayacağını, %32,8'i kayıtsız kalacağını, %18'i ailelerinin KYŞ'yi kabul edeceğini belirtmiştir. Aile içi şiddete maruz kalmadıklarını belirtenlerin %77'si ailelerinin KYŞ'yi tepkiyle karşılayacağını, %18,2'si kayıtsız kalacağını, %4,8'i ailelerinin KYŞ'yi kabul edeceğini belirtmiştir. 12 katılımcının ilişkisel bilgileri eksik verdiği belirlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin bulundukları ailenin kadına yönelik şiddeti karşılama biçimi ile öğrencinin şidddete maruz kalması arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare=24,160, p<,05). 12 katılımcı ilişkisel yanıtları eksik vermiştir.

Öğrencilerden aile içi şiddete maruz kalmadığını belirtenler, ailelerinin KYŞ'yi tepkili karşılayacaklarını, aile içi şiddete maruz kalanlara göre, daha çok oranda belirtmişlerdir. Aile içi şiddete maruz kalan kişiler ailelerinin KYŞ'yi kayıtsız kalma ve kabul etme yönünde tepki vereceklerini, aile içi şiddete maruz kalmayanlara göre daha çok bildirmişlerdir. Aile içinde şiddete maruz kalmak, ailenin KYŞ'ye karşı takınacakları tutumun öğrenci gözündeki algısını etkilemektedir. Aile içi şiddet görmek KYŞ'yi kabul göreceği algısını beraber getirmektedir.

Tablo 56: Şiddete Maruz Kalma ve Şiddet Uygulama

Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumu	Aile İçi Şiddet Uygulama Durumu						Ki-Kare p
	Uyguladım		Uygulamadım		Toplam		
	S	%	S	%	S	%	
Maruz Kaldım	31	53,4	32	9,3	63	15,7	73,190 ,000
Maruz Kalmadım	27	46,6	312	90,7	339	84,3	
Toplam	58	100,0	344	100,0	402	100,0	

*p<0,05 olmalı

Aile içi şiddet uyguladığını belirten üniversite öğrencilerinin %53,4'ü aile içi şiddete maruz kalmış %46,6'sı aile içi şiddete maruz kalmamıştır. Aile içi şiddet uygulamadığını belirten üniversite öğrencilerinin %9,3'ü aile içi şiddete maruz kalmış, %90,7'si aile içi şiddete maruz kalmamıştır. Toplam olarak bu ilişkisellikte 2 katılımcının cevabı eksiktir.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin aile içinde şiddet uygulama durumlarına göre aile içi şiddete maruz kalmalarının anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (Ki-Kare=73,190, p<,05).

Anlamlı istatistiki ilişki aile içi şiddete maruz kalmanın artmasıyla, aile içi şiddet uygulama oranlarının artacağını göstermektedir. Yapılan araştırmalarla tutarlılık göstermektedir (Kanbay ve ark, 2012; Ayan, 2007; Vahip, 2002; Baykal, 2008: 199-201).

Table 57: Ebeveynler Arasında Şiddete Tanıklık ve Şiddete Maruz Kalma

Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumu	Ebeveynler Arası Şiddete Tanık Olma						Ki-Kare p
	Tanık Oldum		Tanık Olmadım		Toplam		
	S	%	S	%	S	%	
Kaldım	48	22,4	15	8,1	63	15,8	15,306 ,000
Kalmadım	166	77,6	170	91,9	336	84,2	
Toplam	214	100,0	185	100,0	399	100,0	

*p<0,05 olmalı

Yaşamları sırasında ebeveynleri arasında şiddete tanık olan üniversite öğrencilerinin %22,4'ü aile içi şiddete maruz kalmış, %77,6'sı maruz kalmamıştır. Yaşamları sırasında ebeveynleri arasında şiddete tanık olmamış üniversite öğrencilerinin %8,1'i aile içi şiddete maruz kalmış, %91,9'u maruz kalmamıştır. Bu ilişkisellikte 5 katılımcı ilişkisel soruları yanıtlamamıştır.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin yaşamları süresince ebeveynleri arasında şiddete tanık olma durumlarına göre aile içi şiddete maruz kalmalarının anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (Ki-Kare=15,306, p<,05).

Ebeveynler arasındaki şiddetin varlığı, bu şiddetten diğer aile üyeleri yani çocuklarında etkilendiğini veya etkileneceğini göstermektedir. Literatürde bu bulguyu destekleyen pekçok araştırma mevcuttur (DSÖ, 2002; Ayan, 2007; Vahip, 2002; Baykal, 2008: 199-201).

Tablo 58: Şiddet Uygulama ve Ailelerin KYŞ Tutumları

Ailelerin Kadına Yönelik Şiddeti Karşılama Durumu	Aile İçi Şiddet Uygulama Durumu						Ki-Kare p
	Uyguladım		Uygulamadım		Toplam		
	S	%	S	%	S	%	
Çok tepki çeker	27	49,1	259	76,4	286	72,6	17,739 ,000
Kayıtsız kalınır	21	38,2	60	17,7	81	20,6	
Kabul Görür	7	12,7	20	5,9	27	6,9	
Toplam	55	100,0	339	100,0	394	100,0	

*p<0,05 olmalı

Aile içi şiddet uygulayan üniversite öğrencilerinin %49,1'inin ailesi KYŞ'yi tepki göstermekte, %38,2'si kayıtsız kalmakta, %12,7'si kabul etmektedir. Aile içi şiddet uygulamayan üniversite öğrencilerinin %76,4'ünün ailesi KYŞ'ye tepki göstermekte, %17,7'si kayıtsız kalmakta, %5,9'u kabul etmektedir. Bu ilişkisellikte toplam 10 katılımcının ilgili soruları yanıtlamadıkları görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinin bulunulan ailenin KYŞ'yi karşılama biçimi ile öğrencinin aile içi şiddet uygulaması arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ki-Kare sonucuna göre p<.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Ki-Kare=17,739, p<,05).

Tablo 59, Tablo 58, Tablo 57, Tablo 56, Tablo 55, Tablo 54 ile birlikte yapılan değerlendirmede şiddete maruz kalmanın, şahit olmanın, şiddet uygulamanın birbirleriyle ilişkisi olduğu gibi ailelerden algılanan KYŞ tutumlarıyla da ilişkisi vardır. Aile içi şiddet uyguladığını belirten öğrenciler, aile içi şiddet uyguladığını belirtmeyen öğrencilere göre, ailelerinin KYŞ'ye karşı daha çok oranda kayıtsız kalacaklarını veya bunu kabul edeceklerini belirtmişlerdir.

Tablo 59: Ebeveynler Arasında Şiddete Tanıklık ve Şiddet Uygulama

Aile İçi Şiddet Uygulama Durumu	Ebeveynler Arası Şiddete Tanık Olma						Ki-Kare p
	Tanık Oldum		Tanık Olmadım		Toplam		
	S	%	S	%	S	%	
Uyguladım	43	20,1	13	7,1	56	14,1	13,737 ,000
Uygulamadım	171	79,9	170	92,9	341	85,9	
Toplam	214	100,0	183	100,0	397	100,0	

*p<0,05 olmalı

Yaşamları süresince ebeveynler arasında şiddete tanık olan üniversite öğrencilerinin %20,1'i aile içi şiddet uygulamış, %79,9'u uygulamamıştır. Yaşamları süresince ebeveynler arasında şiddete tanık olmayan üniversite öğrencilerinin %7,1'i aile içi şiddet uygulamış, %92,9'u uygulamamıştır. Söz konusu ilişkisel tabloda 7 katılımcının yanıtlarının eksik olduğu belirlenmiştir.

Fisher's Exact sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin yaşamları süresince ebeveynleri arasında şiddete tanık olma durumlarına göre aile içi şiddet uygulayıcısı olmalarının anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (Ki-Kare=13,737, p<,05).

Tablo 59'a göre aile içinde şiddet uyguladığını belirten öğrencilerin daha yüksek oranda ebeveyn şiddetine tanık oldukları saptanmıştır.

Tutum ifadelerinin ilişkisel özeti olarak araştırmada yaşam süresince ebeveynler arası şiddete tanık olmak ile aile içi şiddete maruz kalma, uygulama arasında, aile içi şiddete maruz kalmak ile aile içi şiddet uygulayıcısı olmak arasında ilişki olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Araştırma Dicle Üniversitesi öğrencilerinin KYŞ ve TCR'ye yönelik tutumlarının belirlenmesi ile ilgili tıp, eğitim, ilahiyat, hukuk, edebiyat fakültelerinde 404 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları açısından kısaca ele alınacak ve değerlendirilecek olursa şunlar söylenebilir:

Araştırmaya katılan öğrencilerin kadın-erkek oranları sabit tutulmaya çalışılsa da kadın katılımcıların sayısının kısmen yüksek olduğu görülmüştür, bunun sebebi olarak ise kadın öğrencilerin ölçek-anket sorularını cevaplamaya daha hevesli, erkek öğrencilerin ise konuya daha mesafeli yaklaşmaları olduğu değerlendirilmektedir. Erkeklerin anket kağıtlarında soruları protesto edercesine (bu sorular bile beni şiddete yönlendiriyor, ne saçma sorular, bu soruların bir geçerliği yok gibi.) notlar yazdığı farkedilmiş olup, sorulara karşı farkedilen önyargının da etkisiyle bazı öğrencilerin soruları tam olarak cevaplamaması sebebiyle, bir kısım anketler değerlendirme kapsamına alınmamıştır. Buradan çıkarılacak sonuç, öğrencilerin bölge itibariyle kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet tutumlarının sorgulanmasından rahatsız oldukları ve bu konu üzerine düşünmeyi istemedikleri olabilir.

Araştırmaya katılanların %79,2'si 21-24 yaşlarında olup, %95'i bekardır. Öğrencilerin %96'sı kendileri dahil 2-11 kardeş olduklarını belirtmişlerdir. Kadınların %50'si il, erkeklerin %37'si ise ilçede doğduklarını bildirmişlerdir. Kadınların ilkokulu bitirinceye kadar daha uzun yaşadıkları yer %90 oranla, erkeklerin %74 oranla il ve ilçedir. Erkeklerin kadın öğrencilere göre daha fazla oranda kırsal alanda sosyalleştiklerini görebiliriz. Kadınlar ve erkekler birbirlerine yakın oranlarda sırayla genel lise, anadolu

lisesi ve imam hatip lisesinden mezun olmuşlardır. Bu liseler toplam mezuniyetin %85'ini oluşturmaktadır. Kadın üniversite öğrencileri, üniversite öğrenimleri sırasında, toplam %85 oranla en çok aile yanında ve yurtta barınırken, erkek öğrenciler ise %77 oranla en çok ya dışarıda tek başlarına/ arkadaşlarıyla evde ya da ailelerinin yanında kalmaktadır. Öğrencilerin cinsiyetleri ile gelir getiren bir işte çalışmaları arasında ilişki olduğu gözlenmiş olup, erkeklerin %17'sinin, kadınların ise %3'ünün öğrenciyken aynı zamanda gelir getiren bir işte çalıştığı bilgisine ulaşılmıştır.

Araştırmanın yapıldığı 2015 yılı Kasım ayında Çalışma Bakanlığı'nca asgari ücret net olarak 1273 tl olarak belirtilmiştir. Ancak çalışmada, işsizlik ve yoksulluğun yüksek olması sebebiyle alt gelir grubu aylık geliri 500-2000 tl geliri olanları, orta gelir grubu 2000-4000 tl olanları, üst gelir grubu 4000 ve üzeri gelire sahip olanları temsil edecek şekilde gruplara ayrılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %62'si alt gelir, %30'u orta gelir seviyesine sahiptir.

Çalışmaya katılan 404 öğrencinin %85'i çekirdek, %12'si geniş aile yapısına sahiptir. Erkek katılımcıların (%15,2) kadınlara (%9,5) oranla nispeten daha çok geniş aile yapısından geldiği belirlenmiştir. Öğrencilerin ebeveynleri %88 oranında resmi nikahlı olarak beraberlik yaşamaktadır. Resmi nikahlı olmama oranı %2 olup, ayrı yaşama oranı ise %3'tür. Öğrencilerin ebeveynleri arasında %42 oranında akrabalık bağı mevcuttur. Erkek öğrencilerin (%45) ebeveynleri arasında akrabalık bağı kadın öğrencilere (%40) göre biraz daha fazladır. Anket kapsamında öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumları da göz önünde bulundurulmuştur. Annelerin eğitim durumu %50 oranında okur-yazar olmama, %38 okuryazar ve ilkokul mezunu olma durumu söz konusudur. Üniversite mezunu olan annelerin sayısının toplamda sadece %2 olduğu belirlenmiştir. Bu veriler ışığında annelerin eğitiminin oldukça alt seviyede kaldığı görülmektedir. Babalar için ise durum daha farklı olarak %11 oranında okur-yazar olmama, %28'i ilkokul, %32'si ortaokul, lise mezunu, %12'si üniversite mezunu olma durumu söz konusudur.

Öğrencilerin annelerinin %8'i gelir getiren bir işte çalışmakta, %92'si ise herhangi bir işte çalışmamaktadır. Erkek öğrencilerin annelerinin çalışma oranı (%8,8) kadın öğrencilere (%6,6) göre biraz daha yüksektir. Öğrencilerin annelerinin %1'i emeklidir. Babaların çalışma durumu incelenecek olursa, %61'lik çalışma oranı, %24'lük emeklilik oranı ve %15'lik çalışmama oranının oldukça dikkat çektiği görülmektedir. Erkek öğrencilerin babaları (%66) daha çok oranda halen çalışmaktayken (kadın %58), kadın öğrencilerin babaları (%29) erkek öğrencilere göre (%17) daha çok emeklidir.

KYŞ türlerine ilişkin farkındalıkta cinsiyet ile fakülteler arası farklılıklar ilişkisel tablolar yoluyla ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bağımlı değişken olarak ele alınan kadına yönelik şiddet türlerine ilişkin tutumlara etki eden, cinsiyet ve fakülte bağımsız değişkenleri arasında ilişki bulunup bulunmadığına bakılmıştır.

KYŞ türlerine ilişkin tutumlarla ilgili ilk varsayım, cinsiyet ile KYŞ türlerine yönelik tutumlar arasında ilişki bulunacağı, ayrıca kadınların daha duyarlı çıkacağı yönünde olup, bu değişkenler arasında ilişki bulunmuş ve ilk varsayımımız doğrulanmıştır. Buna göre erkeklerle kadınlar arasında sözlü, fiziksel, ekonomik ve cinsel şiddet belirtilerine göre tutumlar açısından çok büyük farklılıklar tespit edilmiştir. Kadınların şiddet türlerine ilişkin belirtilen durumlara yönelik hassasiyetleri ve duyarlılıkları anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır. Daha açık ifade edilecek olursa, kadınlar korkutmak, alay etmek, hakaret ve sık sık eleştirmek ifadelerini daha fazla oranda kadına yönelik şiddet olarak değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Ekonomik şiddet ifadelerinden olan çalışmaya engel olmak, az parayla çok şey yapılmasını beklemek, elden paranın alınması, bilinçli olarak ev giderleriyle ilgilenilmemesi ifadelerinde ise kadınlar daha yüksek oranda KYŞ görmüşlerdir. Fiziksel şiddet ifadelerinin bazılarında (işkence, tokat atmak, ateşli silahla veya bıçakla yaralamak gibi) erkeklerin diğer şiddet türlerine oranla daha farkındalık sahibi oldukları belirlenmiştir. Erkeklerle kadınların cinsel şiddet ifadelerinde sadece cinsel ilişkiye zorlamak maddesinde farkındalıkları arasında fark yoktur. Diğer cinsel şiddet maddeleri olan rıza olmadan vücuda dokunulması, aldatmak, açıkça başka kadınlarla ilgilenimesi, şüphecilik/kıskançlık

ifadelerinde kadınların daha duyarlı oldukları belirlenmiştir. Fiziksel şiddet türünde kadın ve erkek öğrencilerin diğer şiddet türlerine oranla %80-90 aralığında daha duyarlı oldukları bulgulanmıştır. Her iki cinsiyette ekonomik şiddetin tüm maddelerine ve cinsel şiddetin aldatmak, açıkça başka kadınlarla ilgilenilmesi, şüphecilik/kıskançlık ifadelerine diğer şiddet türü maddelerine göre daha düşük oranda "Evet, bu kadına yönelik şiddettir" anlamında cevap verdikleri belirlenmiştir.

KYŞ türlerine ilişkin tutumlarla ilgili ikinci varsayım, fakülte ile KYŞ türlerine ilişkin tutumlar arasında ilişki ile ilgili, ayrıca hukuk, eğitim, edebiyat fakültelerinin daha duyarlı, ilahiyat fakültesinin nispeten daha az duyarlı olacağına yönelik olup, bu değişkenler arasında ilişki bulunmuştur. İkinci varsayım ilişki açısından doğrulanmasına rağmen hangi fakültelerin duyarlılıklarının daha yüksek olacağına ilişkin kısmen doğrulanmamıştır. Buna göre fakülteler arasında sözlü, fiziksel, ekonomik, cinsel şiddet belirtilerine göre tutumlarda çok büyük farklılıklar tespit edilmiştir. Sözlü şiddet ifadelerinden korkutmak ve sık sık eleştirmek ifadelerine verilen yanıtlarda fakülteler arasında anlamlı faklılıklar çıkmıştır. Bu ifadelere tıp, edebiyat ve hukuk fakülteleri diğerlerine göre daha duyarlı bakmışlardır. Hakaret ve alay etmek ifadelerinde eğitim, tıp, ilahiyat, hukuk, edebiyat fakülteleri arasında anlamlı farklılık çıkmamasına rağmen, tıp ve hukuk fakültelerinin bu ifadelere "Sözlü şiddet" şeklinde daha çok oranda baktıkları belirlenmiştir. Daha önce belirtilen ekonomik şiddet ifadelerine ilahiyat fakültesinde en düşük duyarlılık, tıp, hukuk ve edebiyatta ise en yüksek duyarlılık, özellikle çalışmaya engel olmak ifadesinde ise anlamlı olarak yüksek duyarlılık bulunmuştur. Diğer ekonomik şiddet ifadelerinde ise duyarlılık farkı olmasına rağmen bu fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Daha önce belirtilen tüm fiziksel şiddet ifadelerine duyulan farkındalık açısından fakülteler arasında anlamlı farklılıklar mevcuttur. Bu ifadelere en duyarlı üç fakülte tıp, hukuk ve ilahiyattır. Cinsel şiddet ifadelerine gösterilen farkındalık açısından ise "Cinsel ilişkiye zorlamak" ifadesi dışında tüm fakülteler arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Fakat tıp, hukuk ve eğitim fakültesinde öğrenim gören katılımcıların cinsel şiddete yönelik ifaderin genelinde daha yüksek duyarlılğa sahip oldukları gözlemlenmektedir.

Fakülteler ile KYŞ veya toplumsal cinsiyet dersi alma arasında ilişki ile ilgili üçüncü varsayım, eğitim, edebiyat ve hukuk fakültelerinin daha yüksek oranda ders alıyor olduğudur. Ayrıca ders almanın KYŞTA ve TCRTÖ'den daha yüksek duyarlılık ve eşitlikçilik ortaya çıkaracağı iken, bu değişkenler arasında ilişki bulunmuş, varsayım doğrulanmıştır. Buna göre beş fakültenin içerisinde eğitim (%41,2) ve edebiyat (%33,8) fakülteleri toplumsal cinsiyet veya KYŞ'ye ilişkin daha fazla ders almaktadır. Bu fakültelerin toplum bilimiyle ilgili olması sebebiyle ders alma durumunun anlamlı şekilde yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Toplumsal cinsiyete ilişkin ders almanın TCRTÖ ve KYŞTA'dan alınan puanları yükseltme yönünde etki edeceği varsayımı doğrulanmıştır. Bu nedenle toplumsal cinsiyete yönelik ders ya da eğitim almanın toplumsal cinsiyette daha eşitlikçi ve KYŞ'nin daha farkında olmamızı sağlayan tutumlar edinmemizi sağladığı bir kez daha görülmüştür.

Kadına yönelik ve aile içi şiddet ile tanışıklıkla ilgili dördüncü varsayım, cinsiyetler ile aile içi şiddete maruz kalma arasındaki ilişki ile ilgilidir. Kadının daha fazla şiddete maruz kaldığı savunulmaktadır. Bu değişkenler arasında ilişki bulunmuş ve dördüncü varsayım doğrulanmıştır. Aile içi şiddete maruz kalma ile cinsiyetler arasında anlamlı ilişki olmasına rağmen şiddete maruz kaldığını daha çok belirten cinsiyet kadınlar (% 10,7) değil, erkeklerdir (%22,2).

Kadına yönelik ve aile içi şiddet ile tanışıklığı konu alan beşinci varsayım cinsiyetler ile aile içi şiddet aktörleri arasındaki ilişki ve ayrıca kadının, aile içindeki erkekler tarafndan daha çok şiddete maruz bırakıldığı ile ilgilidir. Bu değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunamamış ve beşinci varsayım tamamen doğrulanamamıştır. Yapılan analizde kadınların; %64 oranında babalarından, %27 oranında annelerinden, %27 oranında kardeşlerinden şiddet görmekte olduğu, erkeklerin ise %80 oranında babalarından, %34 oranında annelerinden, %26 oranında kardeşlerinden şiddet gördüğü belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre erkeklerin, baba ve annelerinden gördüğü şiddeti kadınlara göre daha fazla ifade ettikleri ya da daha çok şiddete maruz kaldıkları değerlendirmesi yapılabilmektedir.

Kadına yönelik ve aile içi şiddet ile tanışıklığı konu alan altıncı varsayım, cinsiyetler ile aile içi şiddet gördüklerinde herhangi bir kurumdan yardım alıp almamaları arasındaki ilişkidir. Varsayım kadın veya erkek olsun öğrencilerin böyle bir durumda çevre baskısı, mahremiyet, bilgisizlik, normal karşılama, bir daha yapmayacağını düşünme gibi sebeplerle hiçbir kurumdan yardım almayacağı yönündedir. Bu nedenle varsayım tamamen doğrulanmıştır. Cinsiyet farkı olmadan öğrenciler, şiddet görseler bile %92 oranında hiçbir kurumdan yardım almadıklarını bildirmişlerdir. Cinsiyetler ile aile içi şiddet görüldüğünde herhangi bir kurumdan yardım almama sebepleri arasında da ilişki bulunmuştur. Varsayım kadınların ailenin devamını önemsedikleri için başkaları duymasın diye, daha bilgisiz oldukları için ne yapacağımı bilemediğim için, iyimser olma tarafları olduğu için belki bir daha yapmaz diye cevaplarını erkeklerden daha çok verdiklerini ileri sürmektedir. Yapılan analizde kadınlar %36 oranında şiddete ne yapacaklarını bilmedikleri için, %28 başkaları duymasın diye, %32 belki bir daha yapmaz diye, %18 normal karşıladığı için, %18 ailesi dağılmasın diye, erkekler %63 oranında normal karşıladığı için, %14 başkaları duymasın diye, %14 ne yapacaklarını bilmediği için hiçbir kuruma başvurmamışlardır. Tüm bu belirlemelerden varsayımın oransal olarak doğrulandığını söyleyebiliriz. İlişkisel yönden ise şiddeti normal karşılama ve belki bir daha şiddet uygulamaz maddeleri ile cinsiyet ilişkisi anlamlıdır. Kadınlar daha çok oranda şiddetin belki bir daha gerçekleşmeyeceğini düşünmekteyken, erkeklerin ise şiddeti kadınlardan daha çok normal karşıladığı görülmektedir.

Kadına yönelik ve aile içi şiddet ile tanışıklıkla ilgili yedinci varsayım, cinsiyetler ile aile içi şiddet uygulama ve şiddeti çözüm olarak görme arasındaki ilişkidir. Varsayım erkeklerin, kadınlara göre daha çok şiddet uygulayıcısı oldukları yönündedir. Elde edilen verilere göre aile içi şiddet uygulama ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadınlar %10, erkekler %20 oranında aile içi şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. Varsayım tamamen doğrulanmıştır. Erkekler %91 kardeşlerine, %19 çocuklarına, kadınlar ise %86 kardeşlerine, %14 çocuklarına şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. Buradan şiddetin şiddet doğurduğunu ve bu şiddetin daha çok kendimizden daha savunmasız kişilere yöneldiği sonucuna varılabilir. Varsayım

erkeklerin, kadınlara göre şiddeti çözüm olarak daha çok gördükleri yönündedir. Elde edilen verilere göre şiddeti çözüm olarak görmek ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Erkekler %25, kadınlar %11 oranında şiddeti bazen çözüm olarak görmekte, şiddeti herzaman çözüm olarak gören öğrencilerin toplam oranı %1'i geçmemektedir. Varsayım şiddeti bazen çözüm olarak görme konusunda doğrulanmıştır. Sevindirici olarak öğrencilerin yaklaşık %84'ü şiddeti hiçbir zaman çözüm olarak görmemektedir. Fakat uygulamayla, olması gerekenler arasında bazı farklılıklar mevcuttur. Öğrenciler şiddeti çözüm olarak yüksek oranda görmemelerine rağmen daha önce belirtildiği gibi yaklaşık %15 oranında şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir.

Kadına yönelik ve aile içi şiddet ile tanışıklıkla ilgili sekizinci varsayım, cinsiyetler ile kadına yönelik şiddetin uygulayıcılarına, aile içindeki yakınlığına göre hak verme arasındaki ilişkidir. Varsayım erkeklerin, kadınlara göre kadına yönelik şiddet uygulayıcılarını yakınlığına göre haklı bulma eğiliminin yüksek olacağı yönündedir. Elde edilen verilere göre kadına şiddet uygulayıcılarının şiddet uygulamaya yakınlığına göre hakkı olarak görmek ile cinsiyet arasında bazı boyutlarda anlamlı, bazılarında ise anlamsız bir ilişki bulunmuştur. Erkekler nişanlı, koca, baba, anne ve kardeşten gelen kadına yönelik şiddeti bu kişilere hak verecek şekilde karşılamaktadır. Kadına kimsenin şiddet uygulama hakkı yoktur maddesine kadınlar(%94) anlamlı şekilde daha çok oranda (erkekler %82) katılmıştır. Kadına yönelik şiddete kimsenin hakkı yoktur. Seçeneklerle katılımcıların örtük tutumları açığa çıkarılmaya çalışılmış ve amaca ulaşılmıştır.

Kadına yönelik ve aile içi şiddet ile tanışıklıkla ilgili dokuzuncu varsayım, cinsiyetler ile KYŞ türlerini önem sıralaması tutumları arasındaki ilişkidir. Varsayım erkeklerin, kadınlara göre KYŞ türlerinin önem sıralamasına yönelik tutumlarının farklı olduğu yönündedir. Bu varsayım fiziksel, cinsel ve sözel şiddet boyutlarında doğrulanmıştır. Kadınlara göre, cinsel şiddet çok fazla önemli, fiziksel şiddet çok önemli, sözel şiddet orta önemli, ekonomik şiddet az önemlidir. Erkeklere göre fiziksel

şiddet çok fazla önemli, cinsel şiddet çok önemli, ekonomik şiddet orta önemli, sözel şiddet az önemlidir.

Bu konudaki onuncu varsayım cinsiyetler arasında KYŞ türlerine ilişkin ve toplumsal cinsiyet rol tutumları yönünden farklılık olup, bu değişkenler arasında ilişki bulunmuştur. Erkekler, kadınlara göre ekonomik, sözel-fiziksel ve cinsel şiddet türlerinde kadınlara göre Kadına Yönelik Şiddet Tutum Anketi'nden (KYŞTA) anlamlı olarak daha düşük puanlar almışlardır. Benzer şekilde erkek öğrenciler TCRTÖ' nün dört boyutunda (Eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü) anlamlı olarak daha düşük puanlar almıştır. TCRTÖ'de alınan açısından yine kadınlar öndedir. Bununla birlikte erkek cinsiyet rolleri boyutunda ise kadın ve erkekler arasında puanlar açısından anlamlı farklılık çıkmamıştır. Erkek cinsiyet rolleri konusunda iki cinsiyetinde benzer kabuller gösterdiği görülmektedir.

TCRTÖ ve KYŞTA'dan ulaşılan sonuçlardan bir diğeri ise toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında eşitlikçi olan kişilerin, KYŞ farkındalıklarının da yüksek çıkmasıdır. Buna göre, davranışı belirtleyen tutumların birbiriyle sıkı bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Toplumsal cinsiyet rol tutumlarının eşitlikçi yöne kayması için atacağımız her adım, kadına yönelik şiddetin engellenmesi için öreceğimiz duvara bir tuğla olacaktır.

Konuyla ilgili diğer bulgular öğrencilerin yaş, en uzun yaşadıkları yer, ailelerinin türü, aile beraberlik türü, ailenin aylık geliri, annenin- babanın eğitim, akrabalık ve çalışma durumu, aile içi şiddete maruz kalmalarına göre TCRTÖ ve KYŞTA'dan aldıkları puanlar arasında farklılaşma yönünde bir ilişki olup olmadığı ile ilgilidir. Bazı bulgularda istatistiksel ilişki çıkmamasına rağmen puanlarda beklenen yönde değişimler tespit edilmiştir. Öğrencilerin en uzun yaşadıkları yer, ailelerinin türü, aile beraberlik türü, ailenin aylık geliri, annenin- babanın eğitim, akrabalık ve çalışma durumu ile aile içi şiddete maruz kalmalarına göre TCRTÖ ve KYŞTA'dan aldıkları puanlar farklılaşmamaktadır. Belirtilen yönlerden istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmasa bile, her iki ölçekte tutum puanları açısından değişkenlere göre farklılıklar oluştuğu

yadsınamaz. Örneğin, çekirdek aileden parçalanmış aileye doğru KYŞTA ve TCRTÖ puanları gelenekselleşmeye başlar ve kadına yönelik şiddet türlerine karşı farkındalık puanları düşüş gösterir. Anne babasının birliktelik türünü sırayla boşanma, resmi nikah, nikah yok, ayrı yaşıyorlar olarak belirten öğrencilerin ölçeklerden aldıkları puanlar anne yada baba kaybı yaşamış öğrencilere göre daha yüksek yani eşitlikçi ve duyarlıdır. Alt gelir grubundan üst gelir grubuna gidildikçe ölçek tutum puanları azalmakta, gelenekselleşmekte ve KYŞ farkındalığı düşüş göstermektedir. En düşük ölçek puanlarına KYŞTA'da annesi okur-yazar olmayanlar, TCRTÖ'de ortaokul mezunu öğrenciler sahipken, eşitlikçi ve farkındalık sahibi puanlara daha çok sahip olan kişilerin anneleri üniversite mezunudur. Baba eğitim durumu üniversite olanların farkındalık ve eşitlikçi algıları daha yüksek, okur-yazar olmayanların ki ise daha düşüktür. Annesi çalışan ya da hiç çalışmayan öğrencilerin puanları iki ölçekte de, annesi emekli olan öğrencilere göre daha eşitlikçi ve KYŞT konusunda daha duyarlıdır. Baba çalışma durumu ise ölçek puanları çalışmayandan emekliye doğru yükseliş göstererek farkındalık sahibi ve eşitlikçi tutumlara doğru ilerleme kaydetmektedir. Aile içinde şiddete maruz kalmayan öğrencilerin puanları, şiddete maruz kalanlara göre daha yüksek olup aynı zamanda daha eşitlikçi ve duyarlıdır. Ebeveyn akrabalığı konusunda varsayım akrabalık olan ailelerde daha geleneksel ve KYŞ'yi tolere edici bir yapının olacağıdır. Ebeveynleri akraba olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri açısından daha gelenekselci olmasına rağmen, KYŞ 'ye ilişkin puanları, diğerlerine göre biraz daha yüksek çıkmıştır. Bu nedenle varsayım kısmen doğrulanmıştır.

Araştırmada ölçeklerle ilgili bulunulan diğer bulgular öğrencilerin kardeş sayısı, fakülte, cinsiyet, toplumsal cinsiyet dersi alma durumu, kız çocuğuna sahip olma tercihine göre TCRTÖ ve KYŞTA'dan aldıkları puanlar arasında farklılaşma yönünde bir ilişki olduğudur. TCRTÖ ve KYŞTA'dan kardeş sayıları yüksek olan kişilerin daha düşük puanlar alcağı yani daha gelenekselci ve kadına yönelik şiddete daha duyarsız oldukları belirlenmiştir. Aynı ölçeklerden fakülteler bazında alınan puanlarda eğitim, edebiyat ve hukuk fakültesinin daha eşitlikçi ve şiddet farkındalığı yüksek olacağı tahmin edilmiştir. KYŞTA'dan anlamlı olarak yüksek puan alan fakülteler tıp, eğitim, edebiyat, hukuk

fakülteleridir. Kadına yönelik şiddette diğerlerine göre daha duyarsız, farkındalığı düşük olan fakülte ise ilahiyattır. TCRTÖ'den eşitlikçi TCR tutumuna sahip olma yönünde en yüksek puanları alan fakülteler tıp, eğitim ve edebiyat fakülteleridir. İlahiyat fakültesi diğer fakültelere göre oldukça geleneksel tutumlara sahiptir. Diğer bulgu kadınların erkeklere göre belirtilen ölçeklerden anlamlı olarak daha yüksek, eşitlikçi, duyarlı puanlar almasıdır. Ayrıca KYŞTA ve TCRTÖ'den aldıkları puanlar daha yüksek olan bireylerin, "kız çocuğu olmasını daha çok oranda tercih edeceklerdir" varsayımı da anlamlı ve ilişkisel olarak doğrulanmıştır.

Araştırmada annesinin eğitim durumu düşük öğrencilerin, ekonomik durumu farketmeksizin tüm kadınların şiddete uğrayacağı yönünde tutuma sahip oldukları görülmüştür. Araştırmada yaşam süresince ebeveynler arası şiddete tanık olmak ile aile içi şiddete maruz kalma, uygulama arasında, aile içi şiddete maruz kalmak ile aile içi şiddet uygulayıcısı olmak arasında ilişki ortaya çıkmıştır. Öğrencilerden ebeveynlerinin birbirlerine şiddet uygulamasına şahit olmadıklarını belirtenler, ailelerinin kadına yönelik şiddeti tepkili karşılayacaklarını, ebeveynlerinin şiddetine tanık olanlara göre, daha çok oranda belirtmiştir. Aile içi şiddet uygulamadığını ve maruz kalmadığını belirten öğrenciler ailelerinin kadına yönelik şiddeti çok tepkili karşılayacaklarını diğerlerine göre daha fazla belirtmiştir. Aile içi şiddete maruz kalma ile aile içi şiddet uygulama arasında anlamlı bir ilişki vardır. Aile içi şiddete maruz kaldığını belirten öğrenciler diğerlerine göre daha çok şiddet uyguladıklarını, ebeveynler arasındaki şiddete daha çok şahit olduklarını belirtmiştir. Aile içi şiddet uygulamadığını belirten öğrencilerde diğerlerine oranla daha çok ebeveyn şiddetine tanık olmadıklarını bildirmiştir. Bu paragraftaki tüm ilişkiler istatistiki anlamlılık taşımaktadır.

Sonuç olarak geleneksel toplumsal cinsiyet rol tutumları, kadına yönelik şiddet ile ilgili tutumları etkilemektedir. KYŞ ve TCR tutumları üzerinde ise aile içi şiddet geçmişi, ailenin kadına yönelik şiddet tutumu, kardeş sayısı, toplumsal cinsiyet eğitimi, cinsiyet, fakülte gibi faktörler etkilidir. Buna ek olarak KYŞ türlerine gösterilen tepkiler de aynı şekilde cinsiyet ve fakülteler arasında farklılaşmaktadır.

Araştırmada, şiddet kavramıyla sadece fiziksel şiddetin akla gelmesi durumunun halen devam etmesine rağmen, diğer şiddet türlerine yönelik farkındalığın da biraz olsun artmış olduğu görülmektedir. Ekonomik, sözel ve cinsel şiddet türlerine yönelik farkındalık nispeten daha düşüktür. Araştırmada kadının çalışmasına engel olunması ilahiyat, eğitim, edebiyat fakülteleri ile erkeklerce daha düşük oranda ekonomik şiddet olarak algılandığı belirlenmiştir. Tıp, hukuk fakültesi ve kadın öğrenciler daha çok oranda bu konuda hassastır. Sözel, cinsel şiddet türlerinde de tıp, hukuk ve kadın öğrencilerin yanında, edebiyat, eğitim fakülteleri de zaman zaman daha duyarlı olarak görülmüşlerdir. Tıp, hukuk gibi ekonomik gelir ve toplumsal statüsü yüksek meslek alanlarında öğrenim göre öğrencilerin kadına yönelik şiddet türleri konusunda daha hassas oldukları, ilahiyat fakültesinde ise bu duyarlılık yükselmesinin sadece fiziksel şiddette daha arttığı gözlenmiştir.

Araştırmada üniversite öğrencileri, geleneksel zihniyetin yoğun olarak yaşandığı tahmin edilen bir coğrafyada bulunmaktadır. Aileleri genellikle alt ekonomik sınıf, anneleri %95 oranında okutulmamış, çalışmayan, babalarının gelirleriyle geçim sağlanan, çok çocuklu-kardeşli bir yapıda toplumsallaşmışlardır. Kadın ve erkeğin yetiştirilme biçimi aile içi ilişkilerde şiddetin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Geleneksel, ve şiddeti kabul edici tutuma sahip kişiler büyük oranda bu tip ailelerden gelmektedirler. Araştırmada erkekler tüm aile üyelerinden, kadınlara göre daha fazla şiddet gördüğünü belirtmişlerler ve bu nedenle ilginç bir durum ortaya çıkmıştır. Araştırmaya göre kadınlar sadece tutum ve algı ölçeklerinde değil ayrıca kadına yönelik şiddet türlerinde de daha eşitlikçi, daha hassas bir görüntü sergilemişlerdir. Bu noktada birbiriyle çelişik bazı unsurlara dikkat çekilmesinde yarar vardır. Bir taraftan kadınlar, algı ve tutum ölçeklerinde şiddete karşı daha duyarlı görünmekte ancak, aile içi şiddete erkeklere göre daha az uğradıklarını belirtmektedirler. Erkek öğrencilerin ise aynı ölçeklerde şiddete daha az duyarlı ve geleneksel puanlar almalarına rağmen aile içi şiddete daha çok maruz kaldıklarını belirtmektedirler. Bu durumda şiddet duyarlılığı düşük olduğu için şiddete uğrama oranının da daha düşük olması beklenir. Oysa erkeklerin şiddet duyarlılığı düşük olduğu halde, şiddet mağduru olma oranları kadınlara

göre daha yüksek çıkmıştır. Dolayısıyla şiddeti tanımadan mağdur olma söz konusudur. Erkekler aynı zamanda kadınlara göre şiddeti daha normal karşıladıklarını ve KYŞ'ye aile üyelerinin hakkı olduğunu belirtmişlerdir. Kadınlar bazı şiddet türü maddelerinde düşük duyarlılık sahibi oldukları için gördükleri bu tür şiddetleri, şiddet olarak değerlendirmemiş ve daha az şiddet durumu bildirmiş olabilir ya da ailede olan ailede kalır diyerek mahremiyeti koruyucu yaklaşmış olabilirler. Kadın ve erkeklerin en çok duyarlı olduğu konu ise fiziksel şiddettir. Bu nedenle gördükleri şiddeti daha çok fiziksel şiddet açısından da değerlendirmiş olmaları ihtimali mevcuttur.

Fakültelere göre toplumsal cinsiyet dersi alma durumu farklılık göstermektedir. Eğitim, edebiyat fakülteleri toplumsal cinsiyet dersini diğer fakültelere göre daha çok almaktadırlar. Araştırmada toplumsal cinsiyetle ilgili ders almak KYŞ ve TCR tutumlarına yönelik hassasiyet geliştirmekle ilişkili bulunmuştur. Ancak ders almanın dışında faktörlerin de bu tutumları etkileyebildiğini tıp, hukuk fakültesi öğrencilerinin tutumlarında diğer fakültelere göre oldukça eşitlikçi ve hassas olmasından anlamaktayız. Aile, ilköğretim bitirilene kadar en uzun yaşanılan yerleşim yeri, geçmiş şiddet yaşantıları ve deneyimleri de bunda etkilidir.

Araştırmanın giriş bölümünde değinilmiş bir kavram olarak "Beliren Yetişkinlik" dönemi ülkemizde üniversite eğitiminin görüldüğü yaşlara denk gelmektedir. 18-25 yaş aralığı dünya görüşlerinin, tutumların, kişiliğin belirlenmeye çalışıldığı olmasının yanında, kadına yönelik şiddet ile ilgili alınacak eğitimlerle kalıcılık sağlayan tutumlar edinilebileceği bir evre olarak görülebilir.

Toplumun içinde doktor, din görevlisi, avukat, öğretmen, sosyolog olarak göreceğimiz, bugünün fakülte öğrencilerinin KYŞ'ye bakış açıları toplumun yarısını oluşturan kadınların durumunun değişmesinde şüphesiz rol oynayacaktır. Katillerin, tecavüzcülerin, tacizcilerin cezalandırılmasında, her türlü şiddete duyarlı nesillerin yetirştirilmesinde, dinin şiddetin her şekline karşı olduğunu anlatılmasında, kadına

yönelik şiddet üzerine eşitlikçi politikalar üretilmesinde, şiddetin tıbben ortaya çıkarılmasını sağlayacak hassasiyetin geliştirilmesinde, söz konusu tüm meslek gruplarının etkili olacağı açıktır.

KAYNAKÇA

Abay, E. ve Tuğlu C. (2000). Şiddet ve Agresyonun Nörobiyolojisi. *Klinik Psikiyatri*, 3(1), 21-26.

Acker, J. (1992). From Sex Roles to Gendered Institutions. *Contemporary Sociology*, 21(5), 565-569.

Adak, N. (Ed.). (2012). *Değişen Toplumda Değişen Aile*, Ankara: Siyasal Yayınevi.

Akın, A. ve Demirel, S. (2003). Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığa Etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Halk Sağlığı Özel Eki*, 25(4), 73-82.

Akın, A. (2007). Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı ve Sağlık. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26 (2).

Akkaş, İ. ve Uyanık, Z. (2016). Kadına Yönelik Şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, Sayı: 1, Yıl: 16, Cilt: 6. 32-42. Erişim Tarihi: 05.01.2017, http://marmara.dergipark.gov.tr/download/article-file/184934

Aktepe, E. (2009). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 95-119.

Altınay, A. ve Arat, Y. (2007). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*. (2. Baskı). İstanbul. Erişim Tarihi:10.11.2015, http://research.sabanciuniv.edu/7029/1/TurkiyedeKadinaYonelikSiddet.pdf

Anderson, C. A. ve Bushman B. J. (2002). Human Aggression. *Annual Review of Psychology*, 53, 27-51.

Anderson, K. ve Umberson D. (2001). Gendering Violence: Masculinity Power in Men's Accounts of Domestic Violence. *Gender and Society*, 15(3),358-380.

Arı Hareketi ve KAGİDER, (2008). *Eşitlik için nesiller arası köprüler projesi: kadına yönelik şiddet araştırması*. http://bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/104973-kadina-yonelik-siddet-arastirmasi-ese-siddet-mesru-goruluyor (Erişim tarihi:02.12.2015)

Arıcı, F. (2011). *Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Algılar ve Psikolojik İyi Oluş*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arnett, J. J. (2000). Emerging Adulthood: A Theory Of Development From The Late Teens Through The Twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480.

Arnett, J. J. ve Jensen, L. A. (2002). A Congregation of one: Individualized ReligiousBeliefs Among Emerging Adults. *Journal of Adolescent Research, 17*(5), 451- 467.

Arnett, J. J. (2007). Emerging Adulthood*:*What is it, and What is it Good For?. *Society for Research in Child Development*, 1(2), 68-73. Retrieved August 15, 2015, http://jeffreyarnett.com/

Asma, M. (2008). *Okullar Arası Karşılaştırmalara Katılan Sporcu Öğrencilerin Saldırganlık Algılarının Sosyal-Bilişsel Öğrenme Kuramı Açısından İncelenmesi, Ankara İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üni. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ataklı, A., Yertutan, C. ve Ekinci, S.(2004). Bir Grup Üniversite Öğrencisinin " Çağdaş Kadın Üzerine Görüşleri. *Aile ve Toplum Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2(7), 43- 56.

Ataman, H. (2009). *LGBTT Hakları İnsan Haklarıdır*. Ankara: İnsan Hakları Gündemi Derneği Yayını.

Atıcı, M. (2008). İlköğretim Öğrencilerinin Arkadaşlarıyla Yaşadığı Çatışmaları Çözmede Okuldaki Psikolojik Danışmanın Yardımına İlişkin Görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 53, 25-47.

Atış, F. (2010). *Ebelik/Hemşirelik 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üni. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Atkinson, R.L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J. ve Hoeksema, S. N. (2002).*Psikolojiye Giriş*. Y. Alogan (Çev). Ankara: Arkadaş.

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (FRA), (2014). Erişim Tarihi 15.01.2016 http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf.

Avcı, R. (2006). *Şiddet Davranışı Gösteren ve Göstermeyen Ergenlerin Ailelerinin Aile İşlevleri, Öfke ve Öfke İfade Tarzları Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Avcı, A. (2010). Aile Yapı ve Atmosferinin Okul Şiddetine Etkisi. *Değerler Eğitim Dergisi*, 8 (19), 7-52.

Ayan, S. (2007). Aile İçinde Şiddete Uğrayan Çocukların Saldırganlık Eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8(3), 206-214.

Aydilek-Çiftçi, M. ve Özgün, Ö.(2011). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Oyuncak Tercihlerinin ve Akran Etkileşimlerinin Ebeveyn Cinsiyet Rolleri Algısı Bağlamında İncelenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 3, 2246- 2261.

Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö., ve Ünal, S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolüne Yönelik Görüşleri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*. 23(5), 183-189.

Ayrancı, Ü., Günay, Y. ve Ünlüoğlu, İ. (2002). Hamilelikte Aile İçi Eş Şiddeti: Birinci Basamak Sağlık Kurumuna Başvuran Kadınlar Arasında Bir Araştırma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3, 75-87.

Bahar, G., Savaş, H.A. ve Bahar, A. (2009). Çocuk İstismarı ve İhmali, Bir Gözden Geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 12, 51-65.

Bahar-Özvarış, Ş. (2008). Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Sağlık. *Hacettepe Tıp Dergisi*. 39 (4), 168-174.

Balcı, Y.G. ve Ayrancı, U. (2005). Physical Violence Against Women: Evaluation of Women Assaulted by Spouses. Journal of Clinical Forensic Medicine, 12(5), 258-263.

Balcıoğlu, İ. (2000). Biyolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açıdan Şiddet. İ. Balcıoğlu (Ed.). *Şiddetin Politik, Psikolojik, Etik Yönü* (33-38). İstanbul: Yüce Yayınları.

Balkaya, F. ve Şahin, H. N. (2003). Çok Boyutlu Öfke Ölçeği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 14(3), 192 -202.

Barlett, C.P. ve Anderson, C.A. (2013). Bad News, Bad Times, and Violence: The Link Between Economic Distress And Aggression. *Psychology of Violence*, 4 (3), 309-321.

Baron, R.M. ve Kenny, D.A. (1986). The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, And Statistical Considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51 (6), 1173-1182. http://www.mcole-psy.com/mcole/Cole-publications/Baron-Kenny1986_The%20moderator-mediator%20variable%20distinction.pdf

Başbüyük, İ. (2010). Türk Ceza Kanunu'nda İşkence Suçu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 12(2), 2010, 1443-1485.

Başoğlu, C. (1998). *Saldırganlık Davranışının Biyolojik Belirleyicilerinin Araştırılmasına Yönelik Bir Çalışma,* Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi. Ankara: GATA.

Baykal, T. (2008). *Ailede Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet, Bu Şiddete İlişkin Tutumlar ve Kadının Şiddet Yaşantısı*. Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Baxter, K. L., Pedavic, I. (1995). Dependence and İndependence: A Crossnational Analysis of Gender Attitudes. *Gender Society*, 9(2), 193-215.

Bem, S.L. (1983). Gender Schema Theory and İts İmplications For Child Development: Raising Gender Aschematic Society. *Signs*, 8(4), 598-616.

Brown- Travis, C. ve Yeager, C.P. (1991). Sexual Selection, Parental İnvestment and Sexism. *Journal of Social İssues*, 47 (3), 117-129.

Bolat-Karataş, Z. (2005). Anne Baba Saldırganlığı İle Lise Öğrencilerinin Saldırganlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 30 (317), 30-39.

Bostan, G. ve Kılcıgil, E. (2008). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencisi Olan ve Olmayan Ankara Üniversitesi Öğrencileri Saldırganlık Boyutları. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5 (3), 133-140.

http://bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/169436-turkiye-cinsiyet-esitliginde-130-siraya-geriledi (Erişim Tarihi: 25.06.2016)

Bussey, K. ve Bandura, A. (1999). Social Cognitive Theory of Gender Development andDifferentiation. *Psychological Review*, 106(4), 676-713.

Can, Y. (2013). Kadına Yönelik Şiddetin Toplumsal Cinsiyet Temelleri: Niğde Örneği.*Zeitschrift für die Welt der Türken*, 6(1), 203-216.

Can, Y. (2015). Üniversite Öğrencilerinin, Aile, Cinsiyet Rolleri ve Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumları. *İnternational Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(1), 198-213.

Ceylan, D. (2012). *BESYO Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üni. Spor Yöneticiliği Bölümü. Cüceloğlu, D. (2007). *İnsan ve Davranışı*. (16. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çamcı, O. ve Kutlu, Y. (2011). Kocaeli'nde Sağlık Çalışanlarına Yönelik İşyeri Şiddetinin Belirlenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2 (1), 9-16.

Çavdar, D. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üni. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çelebi, N. (1997). Turizm Sektöründeki Küçük İşyeri Örgütlerinde Kadın Girişimciler. Ankara: TC. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları 24-26.

Çelik-Seyitoğlu, D., Güneş, G. ve Gökçe, A. (2016). İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. *Medicine Science,* 5(1), 102-116. http://ejmanager.com/mnstemps/53/53-1436611816.pdf

Çetin, Ö. (2009). Kurban Teorileri. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 189-221.

Çoban, A. (2005). *Örgüt Kültürü ve Toplumsal Cinsiyet Analizi: Türk Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çoban-İçağasıoğlu, A. (2013), "Kadın Sığınma Evlerinde Sosyal Hizmet Uygulamaları, Aile ve Kadın Sempozyumu, Kırıkkale, 16 Mayıs 2013.

Davas-Aksan, H.A., Ergin, I., Hassoy, H., Durusoy, R. ve Çiçeklioğlu, M. (2011). Müfredata Eklenen Bir Dersin İkinci Sınıf Tıp Öğrencilerinin Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Bilgi ve Tutumlarına Etkilerinin Değerlendirilmesi. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 9(3), 144-156.

Demir, U. (1999). Kadının Toplumsal Statüsü. *Sağlık ve Toplum Dergisi*, 2(1), 12-16.

Demir, Ü. (2000). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 3(1), 57-61.

Demirbilek, S. (2007). Cinsiyet Ayırımcılığının Sosyolojik Açıdan İncelenmesi. *Finans, Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 44(511), 12-27.

DeWall, C.N., Anderson, C.A. ve Bushman, B.J. (2011). The General Aggression Model: Theoretical Extensions to Violence. *Psychology of Violence*, 1 (3), 245- 258.

Dişsiz, M. ve Hotun-Şahin, N. (2008). Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(1),50-58.

Doğan, İ. (2014). *Sosyoloji, Kavramlar Ve Sorunlar*. (13.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Donovan, J. (2007). *Feminist Teori*. A. Bora, M.A. Gevrek ve F. Sayılan (Çev). İstanbul: İletişim Yayınları.

Dönmezer, İ. (2003). Ailede İletişim ve Etkileşim. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Dursun, Y. (2011). Şiddetin İzini Sürmek: Şiddet Nedir. *FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)*, Sayı:12, Yıl: 11. 1-18. Erişim Tarihi: 15 Şubat 2016, www. Flsfdergisi.com. docplayer.biz.tr/17000983- Siddetin-izini-surmek-siddet-nedir. html.

Duruoğlu, T. (2007). Emek Piyasasında Cinsiyetçi Ücret Artımı: Bursa Organize Sanayi Bölgesinde Bir Araştırma. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 24, 61-76.

Duyan, G. Ç. (2011). *Kadın Yoksulluğu*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları.

Dünya Ekonomik Forumu, Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu (2014), Erişim Tarihi: 15.05.2016, http://www.arastirmakutuphanesi.com/wp-content/uploads/2015/06/Ipsos_Konferans_Kad%C4%B1naYonelikSiddet_Sunum_040620151.pdf

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), (2002) World Report on Violence and Health, Edited by Krug, E. G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B., Lozano, R., World Health Organization, 2002, Geneva.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), (2005). Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women, -(authors)Garcia-Moreno, C., Jansen, H.A.F.M., Ellsberg, M., Heise, L., Watts, C. World Health Organization, 2005, Geneva

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), (2013). "Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence", http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85241/1/WHO_RHR_HRP_13.06_eng.pdf?ua=1, (Erişim tarihi 15.01.2016)

Eckhardt, C.I., Samper, R., Suhr, L. ve Holtzworth-Munroe, A. (2012). Implicit Attitudes Towards Violence Among Male Perpetrators of İntimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 27, 471-491.

Egeninseni.com/haber/153920_kadına_yönelik_şiddet_giderek_artiyor. (Erişim Tarihi: 20.01.2017

Efe, Ş.Y. ve Ayaz, S. (2010). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Kadınların Aile İçi Şiddete Bakışı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(1), 23-29.

Efilti, E. (2008). Ortaöğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık ve Denetim Odağı'nın Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 213-230

Eken, H. (2006). *Toplumsal Cinsiyet Olgusu Temelinde Mesleğe İlişkin Rol İle Aile İçi Rol Etkileşimi: Türk Silahlı Kuvvetlerindeki Kadın Subaylar*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15,247-280.

Ellsberg M. and Heise L. (2005). Researching Violence Against Women: APractical Guide for Researchers and Activists. Washington DC, United States: World Health Organization, PATH. 2005

Erbek, E., Eradamlar, N., Beştepe, E., Akar, H. ve Alpkan, L. (2004). Kadına Yönelik Fiziksel ve Cinsel Şiddet: Üç Grup Evli Çiftte Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 17(4), 196-204.

Erdinç, S. (2009). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Fiziksel ve İlişkisel Saldırganlığın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Erdoğan T. (2008). Toplumsal Sistemin Düzen Sağlayıcı Unsuru Olarak Cinsiyet Rolü Farklılaşması, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(4), 123-145.

Erdoğdu, M. Y. (2005). Suça Yönlendirilen ve Yönlendirilmeyen Çocukların Aile İlişkileri ile Saldırganlık Davranışlarının Karşılaştırılması. *Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 12 (3), 106-114.

Ergil, D. (2001). Şiddetin Kültürel Kökenleri. *Bilim ve Teknik*, 399, 40-41.

Ersoy, E. (2009). Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (2), 209-230.

Fang, X., Corso, P.S. (2007). Child Maltreatment, Youth Violence, and İntimate Partner Violence: Developmental Relationships. *American Journal of Preventive Medicine*, 33(4), 281-290.

Faramarzi, M., Esmailzadeh, S. ve Mosavi, S. (2005). A Comparison of Abused and Non-Abused Women's Definitions of Domestic Violence and Attitudes to Acceptance of Male Dominance. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, 122, 225–231.

Fromm, E. (2008). *Sevginin ve Şiddetin Kaynağı*. Y. Salman ve N. İçten (Çev). İstanbul: Payel Yayınevi.

Garcia, P.R.J.M., Restubog, S.L.D. ve Denson, T.F. (2010). The Moderating Role of Prior Exposure to Aggressive Home Culture İn The Relationship Between Negative Reciprocity Beliefs And Aggression. *Journal of Research in Personality*, 44 (3), 380-385.

Geçtan, E. (2006). *Psikanaliz ve Sonrası*. (12. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.

Gomez, M.A. (2011). Testing the Cycle of Violence Hypothesis: Child Abuse and Adolescent Dating Violence as Predictors of İntimate Partner Violence in Young Adulthood. *Youth & Society*, 43(1), 171-192.

Gök, M. (2009). *Aile İçi Şiddet ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gök, M. (2016). Kadına Yönelik Şiddetin Kuramsal Temelleri ve Çözüm Önerileri.

Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 11/2 Winter 2016 p. 451-472 DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9468 ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY,http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1961624332_21G%c3%b6kMaide-sos-451-472.pdf

Göregenli, M. (2005). Bir Travma Olarak İşkencenin Sosyal-Psikolojik Arka Planı: Diyarbakır Araştırması. Uluslararası IV. Ruhsal Travma Toplantısı. 1-4 Aralık. İstanbul.

Güler, N., Tel, H. ve Özkan-Tuncay, F. (2005). Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı. *C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, 27 (2), 51 – 56.

Gültekin, F. (2011). Saldırganlık ve Öfkeyi Azaltma Programının İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Saldırganlık ve Öfke Düzeyleri Üzerindeki Etkisi. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 180-191.

Gümüşoğlu, F. (2004). İlköğretim öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları. *Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma* (317-327). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Yayınları, 3.

Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rolleri Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3), 157-171.

Güneş, G., Kaya, M. ve Pehlivan, C. (2000). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin AilelerindeKadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Bir Araştırma. *Toplum ve Hekim,* 15(5), 391-397.

Günindi-Ersöz, A. (1999). *Cinsiyet Rollerine İlişkin Beklenti, Tutum, Davranışlar ve Eşler Arası Sorumluluk Paylaşımı*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: 2303.

Gürkan, Ö.C. ve Coşar, F. (2009). Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 124-129.

Güvenç, G. (1996). Kız ve Erkek Üniversite Öğrencilerinin Aile İçi Etkileşime İlişkin Algıları ile Toplumsal Cinsiyet Rolüne İlişkin Tutumları. *3P Dergisi*, 34-40.

Güzel, A. (2016). Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumleri ve İlişkili Faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(4), 1-11.

Harcar, T., Çakır, Ö., Sürgevil, O., ve Budak, G. (2008). Kadına Yönelik Şiddet veTürkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Durumu. *Toplum ve Demokrasi*, 2 (4), 51-70.

Hosie, J., Gilbert, F., Simpson, K. ve Daffern, M. (2014). An Examination Of The Relationship Between Personality And Aggression Using The General Aggression And Five Factor Models. *Aggressive Behavior*, 40 (2), 189-196.

İçli, T.G. (1997). Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadının Suçluluğu. T.C. Devlet Bakanlığı. Kadının Statüsü vr Sorunları Genel Müdürlüğü. Ankara

İlkkaracan, P. (1998). Doğu Anadolu'da Kadın ve Aile. Bilanço 98: 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler. Tarih Vakfı Yayınları. 173-192

İmamoğlu, O. (1991). Aile İçinde Kadın Erkek Rolleri. *Türk Aile Ansiklopedisi*, Cilt 3. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.

İmamoğlu, S. (2008). *Genç Yetişkinlikte Kişilerarası İlişkilerin Cinsiyet Rolleri ve Yalnızlık Algısı Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üni. Eğitim Bilimleri Enstitüsü

İnceoğlu, M. (2010). *Tutum, Algı, İletişim*. (5. Baskı). İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları, No: 69. Erişim Tarihi: 01.02.2017, Tutum-algi-iletisim-prof-dr-metin-inceoglu-beykent-universitesi-iletisim-ve- tasarim-bolum-baskani.html

İnsani Kalkınma Raporu (UNDP), (2014). Erişim Tarihi: 25 Şubat 2016, http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/human_development/hdr-2014/.

İnsani Gelişme Raporu (UNDP), (2015). Erişim Tarihi: 25 Şubat 2016, İnsani Gelişme Özet.file://Users/P/Downloads/2015%20Insani%20Gelisme%20Raporu%20Özeti%20V5%20(1).pdf

Jansen, HAFM., Yüksel, İ. ve Çağatay, P. (2009). Prevalence of Violence against Women, Turkish Republic Prime Ministry Direcctorate General on the Status of Women, (pp.45-69), National Research on Domestic Violence Against Women in Turkey, Ankara.

Kabasakal, Z. ve Girli, A. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Kadına Yönelik Şiddet Hakkındaki Görüşlerinin, Deneyimlerinin Bazı Değişkenler ve Yaşam Doyumu ile İlişkisi : DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, İzmir. 14 (2), 105-123.

Kadın Cinayetleri Acil Eylem Planı, (2015). Erişim Tarihi: 1 Ocak 2017, http://www.tukd.org.tr/wp-content/uploads/2016/01/20151221KC_EylemPlani.pdf

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu , (2013-2017). Erişim Tarihi: 15 Şubat 2017, https://www.kadincinayetlerinidurduracagiz.net/kategori/veriler.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), (2008), "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması", http://kadininstatusu.aile.gov.tr/kadininstatusu /tdvaw/anasayfa.htm (Erişim tarihi 06.10.2015).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (KSGM) (2009). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), (2014), "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542950d5369dc32358ee2bba/Ana%20Rapor.pdf (Erişim tarihi 06.10.2015).

Kadının Satatüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), (2016). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele, Ulusal Eylem Planı(2016-2020). Ankara. http://kadininstatusu.aile.gov.tr/ulusal- eylem-planlari/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-plani

Kahraman, L., Kahraman, A.B., Ozansoy, N., Akıllı, H., Kekillioğlu, A. ve Özcan, A. (2014). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Algısı Araştırması. İnternational Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9(2), 811-831.

Kanbay, Y., Işık, E., Yavuzaslan, M., ve Keleş, S. (2012). Hemşirelik Öğrencilerinin Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Görüş ve Tutumlarının Belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi (Gümüşhane University Journal of Health Sciences)*, 1(2), 107-119.

KAMER, (2016). Erişim Tarihi: 25.02.2017, http://bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/181732-kadina-siddette-suclu-kim-aile-devlet-toplum-hepimiz

Kaplan, S., Akalın, A., Pınar, G. ve Yılmazer, T. (2014). Hemşirelik Öğrencilerinin Kadına Yönelik Aile İçi Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutumları. *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik E-Dergisi*, 2(1), 26-35.

Kara, N. (2006). Feminizm(ler)in Toplumsal Hareket Olarak Medyada Yansıma(ma)sı. *Küresel İletişim Dergisi*, 1, 1-33.

Karagülmez, Ç., Dinçyürek, S., Kıralp, Y. ve Şahin, S. (2006). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. UNİCEF Uluslararası Katılımlı 1. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler sempozyumunda Sunulmuştur.İstanbul. 28- 31 Mart 2006.

Karahan, T. F. ve Sardoğan, M. E. (1994). Rasyonel-Emotif Terapi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 110-135.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar- İlkeler- Teknikler*. (15.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karataş- Terzi, C. (2009). *Ergenlerde Saldırganlığın Madde Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerle İlişkisi.* Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üni. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Karataş, Z. B. (2002). Anne Baba Saldırganlığı ile Lise Öğrencilerinin Saldırganlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 30(317), 30-39.

Kızmaz, Z. (2006). Şiddetin Sosyo- Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (Fırat University Journal of Social Science)*, 16(2), 247-267.

Koastner, R. ve Aube, J. (1995). A Multifactorial Approach to the Study of Gender Characteristics. *Journal of Personality*, 63(3), 681-710.

Kocabaşoğlu, N. (2000). Biyolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açıdan Şiddet. İ. Balcıoğlu (Ed.). *Serotonin ve Şiddet* (13-18). İstanbul: Yüce Yayımları.

Kocacık, F. (2001). Şiddet Olgusu Üzerine. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2 (1), 1-7.

Kocacık, F. ve Doğan, O. (2006). Domestic Violence Against Women in Sivas,Turkey: Survey Study. Croatia Medical Journal. Oct., 47 (5): 742 – 749. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2080475/

Kocacık, F., Kutlar, A., ve Erselcan, F. (2007). Domestic Violence Against Women: A Field Study in Turkey. *The Social Science Journal*, 44, 698-720.

Kodan, S. (2013). *Evli Bireylerin Evlilik Kalitesi Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üni. Eğitim Bilimler Enstitüsü.

Kodan-Çetinkaya, S. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi*,1(2), 21-43.

Kökdemir, H. (2004). Öfke ve Öfke Kontrolü. *PİVOLKA*, 3(12), 7-10.

Kramer, U.M., Jansma, H., Tempelmann, C. ve Münte, T.F. (2007). Tit-For-Tat: The Neural Basis Of Reactive Aggression. *NeuroImage*, 38, 203-211.

Kula, A. (2009). *Kocaeli Üniversitesi 2008-2009 Akademik Yılı 1. Ve 6. Sınıf Tıp Öğrencilerinin Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumları*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Kurtyılmaz, Y. (2005). *Öğretmen Adaylarının Saldırganlık Düzeyleri ile Akademik Başarıları İletişim ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Martin, C.L., Halverson, Jr.C. (1981). A Schematic Processing Model of Sex Typing and Stereotypingin Children. Child Development, 52, 1119-1134.

Martin, C.L. (1991). The Role of Cognition in Understanding Gender Effects. *Advances in Child Development and Behavior*, 23, 113-149.

Markowitz, F.E. ve Felson R.B. (1998). Social-Demographic Differences in Attitudes and Violence. *Criminology*, 36(1), 117-138.

Mayda A. ve Akkuş, D. (2003). Ev Kadınlarına Yönelik Aile İçi Şiddet. *Sağlık ve Toplum Dergisi*, 13(4), 51-58.

McHale, S.M., Kim, J.Y., Whiteman, S.D. ve Crouter, A.C. (2004). Links Between Sex-Typed Activities İn Middle Childhood and Gender Development in Early Adolescence. *Developmental Psychology*, 40, 868–881.

MEB, (2014). Erişim Tarihi: 20.03.2016, http://okuma-yazma.meb.gov.tr/www/2014-yili-yetiskin-okuma-yazma istatistikleri/icerik/201.

Moan, P., Erickson, M.A., Dempster-McClain, D. (1997). Their Mother's Daughters? The İntergenerational Transmission Of Gender Attitudes İn A World Of Changing Roles, *Journal Of Marriage And The Family*, 59, 281-293.

Morris, C.G. (2002). *Psikolojiyi Anlamak*. B. Ayvaşık ve M. Sayıl (Çev). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Nayak, B. M., Byrn, A.C., Martin, K.M., Abraham, G.A. (2003). Attitudes Toward Violence Against Women: A Cross-Nation Study. *Sex Roles*, 49, 7-8.

Neuman, W.L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nicel ve Nitel Yaklaşımlar (2. Cilt)*. S. Özge (Çev). (7. Baskı). Ankara: Yayın Odası.

Osofsky, D.J. (1995a). Children Who Witness Domestic Violence: the İnvisible Victims. Social Policy Report: *Society for Research in Child Development* , 9(3), 1-16.

Öcal-Yüceol, S.Y. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlar ile İlişkili Doyumu ve Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar Arasındaki İlişkiler*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bilim Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ökten, Ş. (2009). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni. Uluslararası Araştırmalar Dergisi. 2(8), 302-312.

Öngen, B. ve Aytaç, S., (2013). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Değerleri İlişkisi. Sosyoloji Konferansları, No: 48(2013-2)/1-18. İst-üniv.dergipark.gov.tr/download/article-file/101330.

Önür, N. ve Çatalcalı, A. (2002). Medya Dilinin Cinsiyeti: Köşe Yazılarında Eril ve Dişil Sunumlarla Toplumsal Cinsiyetin Konumlandırılması. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 95-110.

Özen, A. (2012). *Experience And Expression of Emotions in Marital Conflict: An Attachment Theory Perspective*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özkalp, E. (2001). *Sosyolojiye Giriş*.(11. Baskı). Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayın No: 140, Eskişehir.

Özkan, A. ve Demir, Ü. (2002). Kadın İstismarı. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 5(1), 87-92.

Özmen, S. (2004). Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 27-39.

Pesen, A., Kara, İ., Kale, M. ve Abbak, B.S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısı ile Çatışma ve Şiddete İlişkin Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 325-340. Opusjournal.net veritabanı

Pınar, G. ve Algıer, L. (2006). Üniversite Öğrencilerinde Fiziksel ve Cinsel Şiddet Davranışları. *Turkish of Obstetrics and Gynecology*, 3(3), 181-186.21yyte.dergipark.gov.tr/download/article-file/275548

Pınar, G., Taşkın L., Eroğlu K. (2008). Başkent Üniversitesi Öğrenci Yurdunda Kalan Gençlerin Toplumsal Cinsiyet Rol Kalıplarına İlişkin Tutumları. *Sağlık Bilimleri Hemşirelik Dergisi*, 47-57.

Reskin, B.F. (2000). The Proximate Causes of Employment Discrimination. *Contemporary Sociology*, 29(2), 316-328.

Sadowski, L.S., Hunet, W.M., Bangdiwala, S.I. ve Munoz, S.R. (2004). The World Studies Of Abuse İn The family Environment (WorldSAFE): A Model Of a Multi-National Study of Family Violence. *Injury Control and Safety Promotion*, 11(2), 81-90.

Sakallı-Uğurlu, N. ve Ulu, S. (2003). Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete Yönelik Tutumlar: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Yaş, Eğitim ve Gelir Düzeyinin Etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6 (11-12) 53-65

Savrun, M. (2000). Biyolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açıdan Şiddet. İ. Balcıoğlu (Ed.). *Şiddetin Nörobiyolojisi* (1-13). İstanbul: Yüce Yayımları.

Seçgin, F. ve Tural, A. (2011). Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *E-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, IC0452, 6(4), 2446-2458

Sekaran, U. (2003). Research Methods for Business: A Skill Building Approach, Fourth Edition, John Wiley& Sons Inc., New York.

Sezgin, U. (2003). Travma Yaşantısı Olan Kadınlarda Grup Psikoterapisinin Etkinliği. *Psikiyatri Arşivi*, 40(3-4), 53-63.

Sis-Çelik, A., Pasinlioğlu, T., Tan, G. ve Koyuncu, H. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Eşitliği Tutumlarının Belirlenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*. 21(3), 181-186.

Sorgun, E., Aker, T. ve Bay, A. (2004). Bir Grup Yüksekokul ve Üniversite Öğrencisinin Cinsel Şiddete İlişkin Algı ve Tutumları:Cinsel Şiddet ve Etiketleme. XIII. Ulusal Psikoloji Kongresi (7-11 Eylül)

Sönmez, D. (2015). 8 Mart Dünya Kadınlar Günü. *Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddetin Önlenmesine İlişkin Bakış* içinde (27-31).İzmir: İzmir Barosu Yayınları. Sullivan, T.J. (2003). İntroduction to Social Problems, Sixth Edition, Pearsoon Education.

Şahan, M. (2007). *Lise Öğrencilerinde Saldırganlığı Yordalayan Bazı Değişkenlerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Şenol, D. ve Yıldız, S. (2013). *Kadına Yönelik Şiddet Algısı -Kadın ve Erkek Bakış Açılarıyla*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Taft, C.T., O'Farrell, T.J., Torres, S.E., Panuzio, J., Monson, C.M., Murphy, M. ve ark. (2006). Examining the Correlates of Psychological Aggression Among a Community Sample of Couples. *Journal of Family Psychology*, 20 (4), 581-588.

Tahiroğlu, A.Y., Bahalı, K., Avcı, A., Seydaoğlu, G. ve Uzel, M. (2009). Ailedeki Disiplin Yöntemleri, Demografik Özellikler ve Çocuklardaki Davranış Sorunları Arasındaki İlişki. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 16 (2), 67-82.

Tang, C.S. ve Beatrice P.L. (2008). A Review Of Empirical Literature on the Prevalance and Risk Markers of Male-on-Female İntimate Partner Violence in Contemporary China, 1987- 2006. *Aggression and Violent Behavior*, 13, 10 – 28.

Tang, C.S., Pun, S.H. ve Cheung, F.M. (2002). Responsibility Attribution For Violence Against Women: A Study of Chinese Public Service Professionals. *Psychology of Women Quartetly*, 26 (2002), 175 – 185.

Tanrıverdi, G. ve Şıpkın, S. (2008). Çanakkale'de Sağlık Ocaklarına Başvuran Kadınların Eğitim Durumunun Şiddet Görme Düzeyine Etkisi. *Fırat Tıp Dergisi* 13(3), 183- 187.

Tıraşçı, Y. ve Gören, S. (2007). Çocuk İstismarı ve İhmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34, 70-74.
Totten, M. (2003). Girlfriend Abuse as a Form of Masculinity Construction Among Violent, Marginal Male Youth. *Men and Masculinities*, 6(1), 70-92.

Tunç, M. (2013). Feminist Grup Çalışması: Temeli, Kapsamı ve Süreci. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 24(2), 209-229.

Turak, P. (2001). Women's View on Violence in Turkey: a Study of Female University Students in Turkey. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 8 (1), 77-91.

Tuz, C. (2015). *Bir Üniversite'deki Kız Öğrencilerin Cinsel Şiddet Öyküsü ve Şimdiki Depresyonla İlişkisi*. Aile Hekimliği Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, file://C:/Users/P//Downloads/417500.pdf

Tuz, C., Öksüz, M.E. ve Tekiner, A.S. (2015). Kadına Yönelik Şiddet Derecelendirme Ölçeği ve Mağdurların Cinsel Deneyimleri Ölçeği Türkçe Versiyonunun Geçerlilik ve Güvenilirliği. Euras J Fam Med. 4 (2), 83-89.

Türkçapar, M.H. (2009). *Bilişsel Terapi* (4. Baskı). Ankara: HYB Yayın.

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması TNSA 2003. Ankara Hacettepe Üniversitesi NüfusEtütleri Enstitüsü, Macro İnternational İnc.

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2008. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Ankara, Türkiye. Erişim: 26.09.2013. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TNSA2008-AnaRapor.pdf

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2013. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Ankara, Türkiye. Erişim: 16.10.2015. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TNSA2013-AnaRapor.pdf

TÜİK, (2015). Erişim Tarihi: 25.03.2016, http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=18619

TÜİK (İstatistiklerle Kadın), (2016). Erişim Tarihi: 7 Mart 2017, http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24643

Uğur, E. (2013). *Lise Öğrencilerinin Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaarı ve Saldırganlık Tepkileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üni. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Uluocak, Ş., Gökulu , G., Bilir, O., Karacık, N.E. ve Özbay, D. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet*. Edirne: Paradigma Akademi.

Ulutaşdemir, N. (2002). Kadına Yönelik Şiddet. *Sağlık ve Toplum*, 12(4), 15-20.

UNİCEF (United Nations İnternational Children's Emergency Fund), (2016). Erişim Tarihi: 15 Mart 2017, http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=22705

Ünal, Ç. (2012). İnsani Gelişmişlik Endeksine Göre Türkiye'nin Bölgesel Farklılıkları. 89-113.

Vahip, I. (2002). Evdeki Şiddet ve Gelişimsel Boyutu: Farklı Bir Açıdan Bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(4), 312-319.

Vahip, I. ve Doğanavşargil, Ö. (2006). Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Kadın Hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 17(2), 107-114.

Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Eroğlu, K. Ve Taşkın, L. (2007). Kafkas Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 14(2), 26-38.

Yalçın, İ. ve Ersever, O. G. (2015). İlişki Geliştirme Programının Üniversite Öğrencilerinin İlişki Doyum Düzeylerine Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (2), 185-200.

Yanık, M. ve Özmen, M. (2002). Psikiyatride Polikliniğine Başvuran Hastalarda Çocukluk Çağı Kötüye Kullanımı/İhmal Yaşantıları ile İntihar, Kendine Fiziksel Zarar Verme ve Dissosiyatif Belirtiler Arasındaki İlişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3, 140-146.

Yanık, A., Hanbaba, Z., Soygür, S., Ayaltı, B. ve Doğan, M. (2014). Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye'den Kanıt. *Electronic Journal of Vocational/Colleges*, Yıl: 2014, December/Aralık Sayısı. http://www.ejovoc.org/makaleler/aralik_2014/pdf/12.pdf

Yardım, N. (2001). DSÖ' nün Kadın Sağlığının Çeşitli Konularındaki Görüş ve Mesajları. *Aktüel Tıp Dergisi*, 6(1), 78.

Yaşın-Dökmen, Z. (1997). Anne ve Babaya Benzerlik Algısı: Anne, Baba ve Kişi Özelliklerinin Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(40), 19-37.

Yaşın-Dökmen, Z. (2006). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. (2.Baskı). Ankara: Sistem Yayıncılık.

Yavuz- Gümüş, S. (2011). *Saldırganlık İle Aile İçi Şiddet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Arel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yazgan-İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2008). *Kişilik Kuramları*. (I. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.

Yeter, E. (2015). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadının Özneliği ve Din. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 189-210.

Yetim, D. ve Şahin, E. M. (2005). Aile Hekimliğinde Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım. *Aile Hekimliği Dergisi*, 2 (2), 48-53.

Yıldırım, A. (1998). *Sıradan Şiddet-Türkiye'ye Özgü Olmayan Bir Sorun: Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları*. İstanbul: Boyut Yayınları.

Yıldırım, F., Öztaş, D. ve Hablemitoğlu, Ş. (2013). Bir Sağlık Sorunu Olarak Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Ekolojik Yaklaşım**.** *TC. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1). 77-87.

Yıldız, M.C. (2008). Türkiye'de Töre Baskısına Bağlı İntiharlar ve Töre Cinayetleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (16), 209-231. http://dergipark.gov.tr/download/article-file/154691

Yılmaz, D.V., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S.,Taşkın, L. ve Eroğlu, K. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri. Uluslararası *İnsan Bilimler Dergisi*, 6(1), 775-792. www.insanbilimleri.com

Yiğitalp, G., Ertem, M. ve Özkaynak, V. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Konusunda Deneyimleri ve Bu Konudaki Görüşleri. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6 (2), 131-136.

Yörük, S. (2010). *Kadına Yönelik Şiddet: Antalya Örneği.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yükselbaba, Ü. (2016). Postmodernizm ve Hukuk. *İÜHFM*, 74(1),139-156

Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları*. Doktora Tezi. Ankara: H.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

6284 sayılı Kanun Ailenin Korunmasına ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun.(2012). T.C. Resmi Gazete, 28239, 20 Mart 2012

EKLER

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN TUTUMLARI: DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEKLEMİ

ANKET FORMU

Anket no:.....

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket D.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümünde yapılmakta olan Yüksek Lisans Tez çalışması için hazırlanmıştır. Çalışmanın amacı Dicle Üniversitesinde bulunan çeşitli fakültelerde eğitim gören kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ve kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarının belirlenmesidir. Ankette kimliğinizi açıkça ortaya koyacak soru yoktur. Elde edilen bilgiler sadece araştırmacılar tarafından görülebilir. Bilgiler başka hiç bir makama verilmeyecek, başka hiçbir amaçla kullanılmayacak, vereceğiniz tüm bilgiler gizli tutulacaktır. Bu nedenle soruları cevaplarken içten olmanızı diliyorum. Katılımınız ve gösterdiğiniz duyarlılığınız için şimdiden çok teşekkür ederim. Lütfen adınızı soyadınızı yazmayınız.

Psikolog Atiye Pınar ATEŞ

A) SOSYODEMOGRAFİK BAZI ÖZELLİKLER İLE İLGİLİ SORULAR

1) Doğum tarihinizi yazınız (gün/ay/yıl) ...../ ...../.....

2) Doğum yeriniz:
a( ) İl b( ) İlçe c ( ) Köy

Size uygun olan şıkkı (X) veya (✓) işaretleyiniz.

3) Cinsiyetiniz: a ( )Erkek b( )Kadın
4) Fakülte:
5) Bölüm:

6) Medeni durumunuz:
a( ) Bekar b( ) Evli c ( ) Boşanmış d( ) Ayrı yaşıyor

7) Ailenizin aylık geliri aşağıdaki aralıklardan hangisine uymaktadır?

a( ) 500 TL dan az	c( ) 1001- 2000 TL	e( ) 3001- 4000 TL	g( ) 5000 TL üstünde
b( ) 500 – 1000 TL	d( ) 2001- 3000 TL	f( ) 4001- 5000TL	

8) İlköğreniminizi bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığınız yerleşim yeri.
a( ) İl b( ) İlçe c ( ) Köy

9) Mezun olduğunuz lise türünü yazınız . (Örn: Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Özel Lise/Kolej, Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi...) .....

10) Sizinle beraber kaç kardeşsiniz?.....

11) Aile tipiniz aşağıdakilerden hangisiyle uyumludur

a ( ) Çekirdek aile (anne, baba ve/veya kardeşlerin birlikte yaşadığı aile)

b ( ) Geniş aile (Anne, baba, kardeşler, büyükanne, büyükbaba ve diğer birinci derece akrabaların birlikte yaşadığı aile)

c ( ) Parçalanmış aile(Anne, baba ayrı)

d ( ) Diğer (Lütfen açıklayınız).....

12) Şu anda yaşadığınız yeri işaretleyiniz.

a( ) Devlet yurdu	g( ) Akraba ile birlikte evde
b( ) Özel yurt	h( ) Kurum ve derneklere ait misafirhane
c( ) Tek başına evde	ı( ) Eşle evde
d( ) Anne-baba-kardeşler ile birlikte evde	i( ) Anne ile birlikte evde
e( ) Abla-ağabey-kardeşle birlikte evde	j( ) Baba ile birlikte evde
f( ) Arkadaşlarla birlikte evde	k( ) Diğer (Lütfen açıklayınız) .....

13) Anne ve babanız birlikteliği için hangisi uygundur?

a( ) Beraberler resmi nikahlılar	d( ) Ayrı yaşıyorlar
b( ) Beraberler resmi nikahlı değiller	e( ) Annem öldü
c( ) Boşandılar	f( ) Babam öldü

14)Anne ile babanız arasında akrabalık bağı A) Var B) Yok

15) Anne-babanızın öğrenim durumu nedir?

Öğrenim Durumu	Anneniz	Babanız
a( ) Okur-yazar değil		
b( ) Okur-yazar		
C ( ) İlkokul mezunu		
d( ) Ortaokul mezunu		
e( ) Lise mezunu		
f( ) Üniversite mezunu		

16) Anneniz- Babanız gelir getiren bir işte çalıyor mu?

	Anneniz	Babanız
a ( ) Çalışıyor		
b ( ) Hayır çalışmıyor		
c ( ) Emekli		

17) Siz gelir getiren herhangi bir işte çalışıyor musunuz?

a ( ) Hayır çalışmıyorum.

b ( ) Evet çalışıyorum(Lütfen ne iş yaptığınızı yazınız.....)

18) Toplumsal cinsiyet veya kadına yönelik şiddet ile ilgili daha önce bir eğitim aldınız mı?

a( )Evet b( )Hayır

19) Aşağıdakilerden hangisini ya da hangilerini kadına yönelik şiddet olarak değerlendirirsiniz?

a( ) Korkutmak	e( ) Paranın elden alınması	ı( ) İşkence yapmak	l( ) rıza olmadan vücuda dokunulması
b( ) Hakaret etmek	f( ) Çalışmaya engel olmak	i( ) Tokat atmak	m( ) cinsel ilişkiye zorlamak
c( )Sık sık eleştirmek	g( ) Az parayla çok fazla şey yapılmasını beklemek	j( ) Ateşli silah veya bıçakla yaralamak	n( ) Aldatmak
d( ) Alay etmek	h( ) Ev giderleriyle bilinçli olarak ilgilenmemek	k( ) Sarsmak, itmek	o( ) Açıkça başka kadınlarla ilgilenilmesi
			ö( ) şüphecilik, kıskançlık

20) Aile içi şiddete maruz kaldınız mı?

a( ) Evet

b( ) Hayır (Bu cevabı verdiyseniz soru 27' den devam ediniz)

21) Aile içi şiddete maruz kaldıysanız, hangi sıklıkla maruz kaldınız?

a( ) Ara sıra b( ) Sık sık c( ) Her zaman

22) Aile içi şiddete kim tarafından maruz bırakıldınız?(Birden fazla işaretlenebilir)

a( ) Eş	c( ) Baba	e( ) Çocuk	g( ) Diğer (lütfen belirtiniz).....
b( ) Anne	d( ) Kardeş	f( ) Büyükanne/Büyükbaba	

23) Aile içi şiddete maruz kalmanızın nedeni nedir? (Birden fazla işaretlenebilir)

a( ) Ekonomik sebeplerle	d( ) Aile içi sorunlar (Çocuklar, eşler arası anlaşmazlık)
b( ) Karşı çıkışlarım için	e( ) "Namus", flört vb. nedenler
c( ) Alkol ve uyuşturucudan dolayı	f( ) Diğer (belirtiniz) .....

24) Aile içi şiddete maruz kaldığınız zaman herhangi bir yerden yardım talep ettiniz mi?

a( ) Evet (Bu cevabı verdiyseniz 25. Soruyu sorunuz)

b( ) Hayır (Bu cevabı verdiyseniz 26. Soruya geçiniz)

25) Herhangi bir yerden yardım talep ettiyseniz, nerelerden veya kimden yardım istediniz?

a( ) Arkadaşlarımdan	d( ) Polisten/ Jandarmadan	g( ) Aile bakanlığının 183 no'lu yardım hattı
b( ) Akrabalarımdan	e( ) Sığınma evlerine gittim	
c( )Komşularımdan	f( ) Diğer koruma dernekleri ve benzerlerine gittim.	

26) Herhangi bir yerden yardım talep etmediyseniz, nedenini açıklar mısınız?

a( ) Ne yapacağımı bilmediğim için	d( ) Belki bir daha yapmaz diye,
b( ) Başkaları duymasın diye	e( ) Normal karşıladığım için
c( ) Ailem dağılmasın diye	f( ) Diğer (belirtiniz) .....

27) Aile içi şiddet uyguladınız mı?

a( ) Evet

b( ) Hayır (Bu cevap verdiyseniz soru 31'den devam ediniz)

28) Aile içi şiddet uyguladıysanız kimlere uyguladınız?

a( ) Eş	c( ) Baba	e( ) Çocuk	g( ) Diğer (lütfen belirtiniz).....
b( ) Anne	d( ) Kardeş	f( ) Büyükanne/Büyükbaba	

29)Aile içi şiddete başvuruyorsanız, bunu hangi sıklıkla yapıyorsunuz?

a( ) Nadiren b ( ) Sık sık c ( ) Devamlı

30) Aile içi şiddete başvuruyorsanız, nedenlerini açıklayınız?

a( ) Hak ettikleri için	d( ) "Namus" ve ahlak kurallarına uymadıkları için
b( ) Psikolojik sorunlarımdan kaynaklanmakta	e( ) Ben de şiddet gördüğüm için
c( ) Alkol vb. maddeler kullandığım için	f( ) Diğer (belirtiniz).....

31) Şiddete başvurmak sizce bir çözüm yolu mudur?

a( ) Evet, her zaman b( ) Evet, bazen c ( ) Hayır

32) Sizce kadına kimlerin şiddet uygulama hakkı vardır (Birden fazla işaretlenebilir)

a( ) Hiç kimsenin	d( ) Kocasının	g( ) Kardeşlerinin	i( ) Bunların hepsinin
b( ) Erkek arkadaşının (Flörtünün)	e( ) Babasının	h( ) Çocuklarının	j( ) Diğer kişiler (lütfen belirtiniz).....
c( ) Nişanlısının	f( ) Annesinin	I( ) Kayınvalide veya Kayınpederinin	

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Sevgili Öğrenciler,

Bu ölçekteki cümleler, siz üniversite öğrencilerinin **toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarınızı** belirlemek için hazırlanmıştır. Sonuçlar yalnızca araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu cümlelerden hiçbirisinin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Her cümle ile ilgili görüş, kişiden kişiye değişebilir. Bunun için vereceğiniz cevaplar sizin kendi görüşünüzü yansıtmalıdır. Her cümle ile ilgili görüşünüzü belirtirken, önce cümleyi dikkatlice okuyunuz sonra, cümlede belirtilen düşüncenin, sizin düşünce ve duygularınıza ne derecede uygun olduğuna karar veriniz.

Aşağıdaki cümleler size;

hiç uygun değilse ..... **"Kesinlikle Katılmıyorum"**
uygun değilse ..... **"Katılmıyorum"**
karar veremiyor iseniz..... **"Kararsızım"**
uygunsa ..... **"Katılıyorum"**
tamamen uygunsa ..... **"Tamamen Katılıyorum"**

Cümlenin karşısındaki yerlere aşağıdaki örneğe uygun olarak çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. Bir cümleyi okuduktan sonra aklınıza ilk geleni işaretleyiniz ve **lütfen bütün cümleleri işaretlemeyi unutmayınız**.

Örnek:

Tutum Cümleleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Ailenin parasal harcamaları erkeğin kontrolünde olmalıdır.				X	

Katılımınız için teşekkür ederim.

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.					
2. Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.					
3. Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.					
4. Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.					
5. Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.					
6. Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.					
7. Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.					
8. Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.					
9. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.					
10. Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir .					
11. Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.					
12. Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.					
13. Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.					
14. Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.					
15. Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir.					
16. Kadının temel görevi anneliktir.					
17. Evin reisi erkektir.					
18. Dul kadın da dul erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir.					
19. Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.					
20. Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.					
21. Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir.					
22. Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.					
23. Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.					
24. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.					
25. Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.					
26. Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir.					
27. Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.					
28. Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.					
29. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.					
30. Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır.					
31. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.					
32. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.					
33. Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.					
34. Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir.					
35. Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir.					
36. Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur.					
37. Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır.					
38. Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.					

Şiddete İlişkin Tutumlar Anketi

UYGUN OLAN KUTUCUKLARA X İŞARETİ KOYUNUZ	Katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok
1-Kadınların çalışıp para kazanması gerekmez			
2-Evi geçindirmek erkeğin görevidir Erkek istemiyorsa kadın çalışmamalıdır.			
3-Kadın elindeki parayı istediği gibi harcayabilmelidir.			
4-Kadının eşinden fazla para kazanması doğru değildir.			
5-Erkek istemiyorsa kadın çalışmamalıdır.			
6-Kadın söz dinlemiyorsa erkeğin onu dövmesi sorunu çözebilir			
7-Evlilik yürümüyorsa çocuk yapmak sorunu çözebilir			
8-Kimi durumlarda kadına bir tokat atmanın sakıncası olmaz			
9-Tartışma anında öfke nedeniyle şiddet normaldir			
10-Alkollü bir erkeğin eşini dövmesi affedilebilir bir durumdur			
11-Kadın söz dinlemiyorsa baskı altına alınması gerekir			
12-Kızlar kesinlikle ailelerinin istedikleri kişi ile evlenmelidirler			
13-Kadın erkekle tartışmamalıdır			
14-Ufak tartışmalar evin tadı tuzudur			
15-Kimi durumlarda kadına bağırıp çağırmak normal bir durumdur			
16-Kadının açık giyim tarzı tacize uğraması için bir sebeptir			
17-Kadın istemese bile eşiyle ilişkiye girmek onun görevidir			
18-Geç saatlerde dışarıda olan bir kadının tacize uğraması normaldir			
19-Cinsel bir saldırıya uğrayan kadının bunda kabahati vardır			
20-Kadın sığınakları kadının şiddetten korunmasını sağlar			

1-	Sizce hangi ekonomik duruma sahip kadınlar en çok şiddete uğrar?	**A( )**çalışan- para kazanan		**B( )**çalışmayan		**C ( )** Hepsi	
2-	Sizce hangi eğitim düzeyine sahip kadınlar şiddete uğrar?	**A( )**Üniversite Mezunu		**B( )** ortaokul mezunu		**E( )**okuryazar olmayan	
		B( ) Lise Mezunu		**D( )**ilkokul mezunu		**F( )** hepsi	
3-	Sizce hangi medeni duruma sahip kadınlar şiddete uğrar?	**A( )**Bekar		**B( )**Evli		**C( )**Dul-Boşanmış	
		D ( ) Hepsi					
4-	Size göre şiddet türlerinin önem sırası nedir?	**1)**çok fazla önemli	**2)**çok önemli	**3)** orta önemli	**4)** az önemli		
5-	**a)**Fiziksel şiddet ------→ Sağdaki **b)**cinsel şiddet -- ----→kutucuklara **c)**ekonomik şiddet-------→yerleştiri **d)** sözel şiddet ---------→niz>>>>>						
6-	Bulunduğunuz aile kadına şiddeti sizce nasıl karşılar?	**A( )** Çok tepki çeker		**B ( )** Kayıtsız kalınır		**C( )**Kabul görür	
7-	Sizce hangi eğitim düzeyine sahip erkekler şiddet gösterir ?	**A ( )** Üniversite Mezunu		**B( )** ortaokul mezunu		**E( )**okuryazar olmayan	
		B( ) Lise Mezunu		**D( )**ilkokul mezunu		**F( )** hepsi	
8-	Yaşamınız süresince ebeveynler arasında şiddete tanık oldunuz mu?			A( ) Evet		B( ) Hayır	
9-	Tercih şansınız olsaydı çocuklarınızın kız olmasını ister miydniz?			A( ) Evet		B( ) Hayır	